PHAN VĂN TRƯỜNG
GIÁO SƯ, CỐ VẤN CỦA CHÍNH PHỦ PHÁP VỀ THƯƠNG MẠI QUỐC TẾ

MỘT ĐỜI NHƯ KẺ TÌM ĐƯỜNG

Ta về tìm lại chính ta,
Xin làm một chiếc lá đa sân đình!

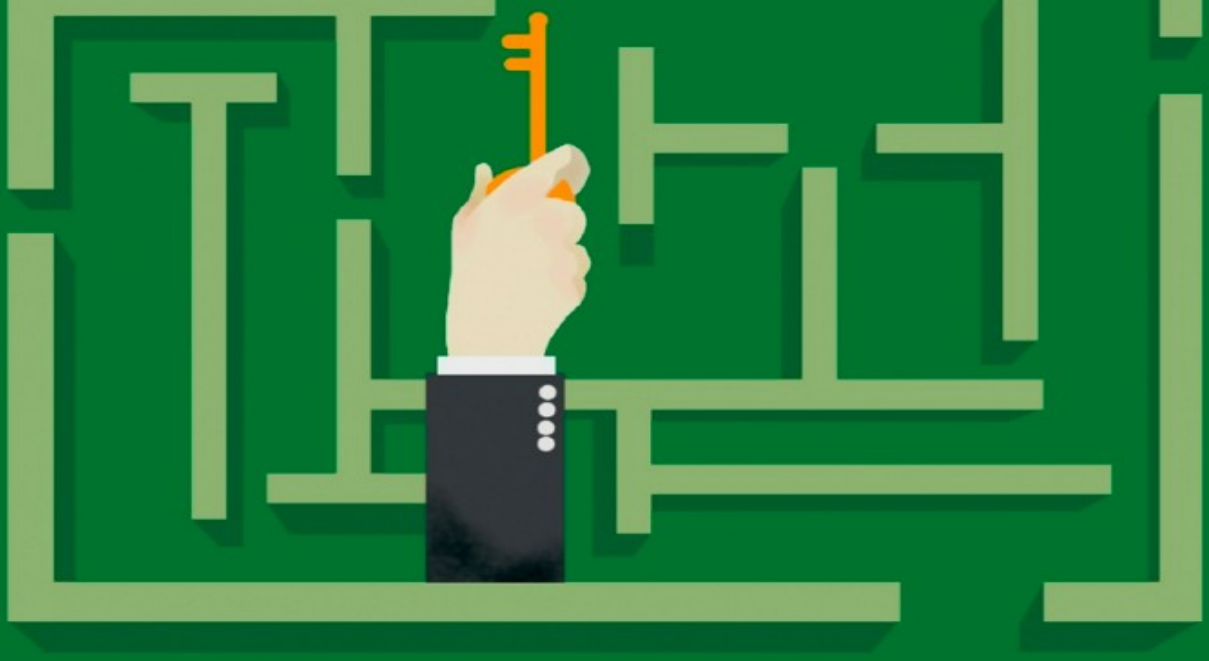

Một đời như kẻ tìm đường

Tác giả: Phan Văn Trường

Hai cuốn sách đầu tay - Một Đời Thương Thuyết cùng Một Đời Quản Trị - là sự chắt lọc từ những trải nghiệm trong suốt nhiều năm tháng nghề nghiệp của bản thân. Tuy nhiên, với cuốn sách này tôi lại muốn dành một khoảng không gian riêng để có thể phản ảnh những cảm nhận cá nhân về cuộc sống với góc nhìn từ những năm tháng tuổi trẻ cho đến độ tuổi xế chiều này.

Nói đến cuộc sống, đương nhiên chúng ta không thể quên những khoảnh khắc của sự lựa chọn, của những ngã rẽ - lúc mà mỗi cá nhân phải mạnh mẽ lấy những quyết định quan trọng, ảnh hưởng đến việc tiến thân. Không một ai thoát khỏi những phân vân, những lần lựa, những ưu tư và đôi khi cả những nuối tiếc.

Khoảnh khắc khó chịu nhất có lẽ là khi mình đã lỡ chọn một hướng đi, nhưng ngộ được rằng con đường này nhiều chông gai, lắm rào cản và lại còn không phù hợp. Trong lòng, lúc ấy chỉ

muốn được quay trở lại để bắt đầu, để lựa chọn lại một hướng khôn ngoan hơn.

Việc lựa chọn tất nhiên đòi hỏi nhiều sáng suốt, nhưng trên hết người lựa chọn phải hiểu rõ thế giới mà mình đang sống và biết rõ chính mình muốn gì, và một mặt khác phải sẵn sàng cáng đáng lấy trách nhiệm trong sự lựa chọn. Nói một cách hoa mỹ hơn, mình chỉ tìm ra hướng đi đúng đắn và phù hợp cho bản thân nếu thấu hiểu rõ bản năng, bản ngã và cả tiềm thức của chính mình, cùng một tinh thần luôn sẵn sàng đối mặt với những hệ quả tốt và xấu từ

sự lựa chọn ấy.

Trong một đời người, có đến hàng chục thời điểm phải lựa chọn cho đúng. Ví dụ như chọn môn học, chọn nghề, chọn cho mình người

bạn trăm năm hay là chọn nơi để lập nghiệp, rồi để ổn định đời sống gia đình. Có một sự lựa chọn chúng ta cần phải đối diện mỗi ngày, mỗi giờ, thậm chí mỗi giây, đó chính là chọn sự

thay đổi. Từ những thay đổi rất nhỏ như một thói quen, một mái tóc hay thay đổi nơi làm việc đang gây ra sự nhàm chán, hoặc mạnh dạn hơn thế nữa là đổi hẳn nghề nghiệp. Rồi đôi khi phải ngậm ngùi thay đổi người bạn đời đầu ấp tay gối, chọn cả ly hôn hay tái hôn. Không chỉ có vậy, từ những chuyện thường tình như

lụa bạn mà chơi cũng là một sự lựa chọn phải biết đắn đo cân nhắc.

Có đôi lúc trớ trêu hơn, cuộc đời đặt mình vào một tình huống éo le, mình muốn đổi hẳn đời nhưng phải đánh đổi quá nhiều thứ thân thuộc. Những lúc ấy, áp lực phải chọn lấy một quyết định khôn ngoan quả thật nhức nhối. Vào khoảnh khắc này, tâm hồn mình mới cảm nhận rõ sự mông lung và vô thường của cuộc sống. Số

đông chúng ta thường đi tìm ánh sáng của Đấng Trên cao, của tâm linh, hay thấp hơn là ý kiến của cha mẹ, bạn bè thân thuộc. Mình bỗng cảm thấy cần tìm hiểu lại bản thân, rằng mình là ai, mình muốn gì, mình có còn là đúng con người mình những năm về trước không. Nếu làm xong được việc tự soi xét chăng nữa, thì ngay sau đó mình phải khẳng định lại cho bản thân biết rõ những thứ gì là chính nên được ưu tiên, còn những thứ gì chỉ là phụ.

Ngày nay, không như xưa kia, quyết định nào cũng mang tính cá nhân, nhưng lại có ảnh hưởng rộng rãi trên toàn tập thể.

Xưa kia, mỗi khi cần lựa chọn, nhiều gia đình họp nhau lại để cùng bàn luận và giúp cho thêm ý kiến, nhưng ngày nay không còn như

thế nữa. Mình có bao nhiêu gia đình, bằng hữu chăng nữa, quyết định vẫn là của mình, một mình trơ trọi. Tại sao thế?

Thứ nhất vì thế giới ngày hôm nay đa dạng hơn xưa nhiều, và những cảm nhận về cuộc sống giữa những người thân thậm chí cũng hoàn

toàn khác nhau. Không ai có thể lý luận thay mình, và tất nhiên những ý kiến của mọi người chung quanh đưa ra chỉ phản ảnh những kinh nghiệm mà họ đã từng trải, khó có thể áp dụng lên bất kỳ ai.

Thứ hai vì trách nhiệm trong sự quyết định là hoàn toàn cá nhân, ai chơi người ấy chịu. lỳ dụ như có rủi ro xuất hiện, không ai khác ngoài bản thân đơn độc cần phải chấp nhận hậu quả với cuộc chơi mà mình điều khiển. Vào đúng lúc đó, không có một người

bạn thật sự nào sẽ can thiệp hay chịu đòn cùng, vì họ biết rằng chẳng thể nào tự cho cái quyên tước đi những kinh nghiệm hay những bài học bạn cần phải có. Thành thử, xã hội ngày nay buộc mỗi cá nhân phải tự nhận lấy việc cáng đáng bản thân một mình.

Tình huống này lại không phù hợp với văn hóa cố hữu của Việt Nam chúng ta, bất cứ cái gì là gia đình cũng can thiệp, cha mẹ

mắng mỏ con cái, vợ chồng khiển trách nhau, anh chị em chỉ trích đan xen lẫn lộn. Trong khi bản chất của mỗi quyết định là hoàn toàn ở phạm vi cá nhân.

* * *

Từ nhiều năm qua, mỗi ngày tôi nhận được khá nhiều câu hỏi từ rất nhiều thành phần trẻ, qua tin nhắn hoặc điện thư xin ý kiến. Ngạc nhiên là tất cả hầu hết luôn tập trung vào một đề tài: hướng đi cho tương lai. Thú thật, tôi đi nhiều nước, gặp khá nhiều thanh niên trẻ, nhưng chỉ có ở Việt Nam tôi mới gặp sự chuyên nhất vào một đề tài như thế này. Những câu hỏi xuất phát một phần từ các em nhỏ 17, 18 tuổi, nhưng nội dung hỏi không hề vớ vẩn.

Chúng phản ảnh khách quan những tình huống gay go, khúc mắc, đôi khi rất hồn nhiên và tất nhiên luôn trung thực. Nói chung, những mối quan tâm của các em thật sự không hề luẩn quẩn, phải chăng chỉ là do sự thiếu sáng suốt của con người, hay trớ trêu thay, nó luẩn quẩn vì người đặt câu hỏi đang sống trong bối cảnh quá bấp bênh và

đầy biến đổi. Tất nhiên, khi không nắm rõ thế giới chung quanh thì không thể nào chọn lấy đúng cho mình một quyết định, một hướng đi, một phương án. Phần lớn những câu hỏi còn thể hiện rất rõ một thế hệ trẻ đầy ước mơ, hoài bão. Các em mang nhiều khát vọng nhưng vẫn đói dự án, mờ mịt hướng đi. Các em chứa nhiều năng lượng, nhưng vẫn thiếu cơ hội thi thố, thiếu sự

dẫn dắt. Các em tràn đầy óc sáng tạo nhưng lại gặp bối cảnh quá khô cằn, thiếu nhà đầu tư.

Và các em hỏi tôi bây giờ nên đi đâu, hướng nào trước? Tại sao các em hỏi tôi thì tôi cũng không biết. Có lẽ các em đã hỏi rất

nhiều người, và có lẽ phương tiện Internet cho phép các em lan tỏa câu hỏi một cách rộng rãi và đôi khi tùy tiện. Nào tôi đâu có lời giải đáp cho tất cả những câu hỏi! Nhưng, tôi đã không để một thắc mắc nào tiếp tục đơn côi, tôi cố gắng đem lại cho mỗi em một cách nhìn khác cùng với chút ít tự tin. Sau nhiều năm làm việc này, tôi mới nảy ra ý nghĩ gom góp tất cả những thắc mắc của người hỏi vào một nơi để mọi người có thể cùng đọc, cùng bàn luận và chia sẻ.

Vậy bạn đọc đã rõ sách này của tôi sẽ gom toàn những ý kiến cá nhân, những cảm nhận của riêng tôi về cuộc đời. Làm vậy tôi không tránh được chủ quan, thậm chí tôi chỉ có thể chủ quan mà thôi. Một tác giả nào khác trong một tình huống tương tự sẽ có những ý kiến khác trước một vấn đề chung. Tôi xin bạn đọc chấp nhận khuynh hướng riêng tư như vậy. Bạn hãy rút tia từ sách những gì bạn muốn rút tỉa, và hãy bỏ rơi những ý không thuộc về

bản ngã của mình lại. Nhân tại đây, có một vướng mắc tôi không tài nào vượt qua được, mong độc giả lượng thứ! Đó là văn hóa các vùng miền địa phương của Việt Nam chúng ta khá đặc trưng. Từ

đó, những ý kiến chủ quan của tôi đôi khi chỉ phù hợp cho miền Nam mà ít ăn khớp với sự chờ đợi của bạn đọc miền khác. Chỉ có một điều tôi chắc chắn, là những khuynh hướng tôi diễn tả trong sách phản ảnh xã hội tương lai của loài người nói chung và nước ta nói

riêng. Tương lai phải là chìa khóa, dĩ vãng đã vào lịch sử và đương nhiên trở thành những bài học.

Trong sách, tôi đã đưa ra chuyện của Từ Thúc như kẻ tìm đường, nhưng thực ra, kẻ tìm đường là chính tôi. Tôi không đi tìm thiên thai và cảnh lạ. Tôi chỉ cố gắng đi tìm những phương thức phù hợp nhất cho mình, cho mỗi cá nhân, mỗi dân tộc. Nhưng khi đi tìm, tôi không có tư duy của người độc đoán mà ngược lại chỉ

muốn trao vài ý nghĩ cho những thế hệ sau. Việc đáng làm lắm vì các thế hệ Việt Nam tương lai đầy hứa hẹn. Tiềm lực mà các Thánh Nhân đã trao cho dân tộc thực sự lớn, sâu và rộng, không biết cộng đồng dân tộc có nhận thấy rõ chăng? Tiềm lực đó, một ngày nào đó chắc chắn sẽ phải phát triển với nét thuần túy của dân

tộc. Kiến tạo một nếp sống kinh tế và xã hội cho tập thể Việt là một điều mà tất cả chúng ta nên làm, phải làm, và việc của tôi chỉ

là một phần đóng góp nhỏ bé, tuy đậm tinh thần trách nhiệm tôi tự

cho.

Một Đời Thương Thuyết là sách của những kỹ năng. Ở đây là tạo sự thông cảm giữa người với người để đi tới những thỏa thuận có lợi cho đôi bên.

Một Đời Quản Trị là sách của những nguyên lý. Ở đó là nơi để duyệt lại những yếu tố nào tạo nên một tập thể hùng mạnh với động lực, hiệu năng tối đa để đoàn kết và phát triển.

Sách Một Đời như kẻ Tìm đường nghiêng hẳn về triết lý sống. Nhưng sách không do một triết gia viết, mà do một người yêu đời, yêu người, yêu hạnh phúc, yêu tình thương, yêu tiến bộ và nhất là yêu dân tộc một cách thật giản dị viết. Mang sự trải nghiệm sống thực để lan tỏa.

* * *

Lần ra quyển sách này, trái với hai lần trước, tôi đã có ý xin những cộng đồng trẻ giới thiệu sách của tôi.

Sách Một Đời Thương Thuyết đã được anh Lê Viết Hải, Chủ tịch Tổng Giám Đốc Tập đoàn Xây dựng và Địa ốc Hòa Bình giới thiệu. Anh Hải là ân nhân của tôi. Anh và tôi đã cùng các anh em khác trong Tập đoàn Hòa Bình chia sẻ nhiều kỷ niệm làm việc và sống trong hơn một thập niên. Tập đoàn dưới sự lãnh đạo của anh Hải đã từ một doanh nghiệp xây dựng còn con trở thành một tập đoàn hùng mạnh đúng hàng đầu doanh trường.

Sách Một Đời Quản Trị đã được anh Hoàng Nam Tiến, Chủ

tịch Tổng Giám Đốc FPT Software giới thiệu. Anh Tiến là một trong những lãnh đạo doanh nghiệp sắc sảo nhất mà tôi từng gặp, không riêng gì trên đất Việt Nam mà cả trên nền kinh doanh hoàn vũ. Anh Tiến và tôi cũng cùng thuộc Giáo sư đoàn của Trường

Kinh doanh FPT nổi tiếng (FPT School of Business) thuộc Đại học FPT. Tôi vô cùng ngưỡng mộ anh Tiến.

Trong sách Một Đời như kẻ Tìm Đường, tôi muốn dành những trang giới thiệu cho ba tập thể vô cùng năng động. Họ là những người trẻ sắc sảo, sáng tạo, chuyên cần và can trường.

Đó là:

Câu lạc bộ Sách và Hành Động dưới sự lãnh đạo của anh Cao Đức Thái, và nay của anh Nguyễn Văn An. Anh Thái đã được Forbes liệt vào danh sách những người trẻ đóng một vai trò chủ

chốt trong tương lai. Câu lạc bộ Sách và Hành Động nay đã có hơn 200 câu lạc bộ chi nhánh địa phương trên khắp nước. Câu lạc bộ

Mầm Sống, một tập thể năng động và lành mạnh dưới sự hướng dẫn tuyệt vời của Cô Nguyễn Thị Thu Lài, đã từ hơn tám năm vừa qua tổ chức những cuộc thi hùng biện với trình độ văn hóa vô cùng cao.

“Say to Succeed” (Nói để thành công) quy tụ hàng ngàn thí sinh trẻ từ các trường đại học toàn quốc trong một cuộc thi thật hấp dẫn được tổ chức hàng năm tại Đại Học Ngân Hàng, Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh. Câu lạc bộ Khởi Nghiệp Nông Nghiệp Việt Nam dưới sự lãnh đạo của một Ban Chủ Nhiệm đông đảo và nhiệt tình, đã trở thành một hệ thống sinh thái trong đó các nông dân trẻ được chia sẻ những kinh nghiệm quý báu của các anh em nông dân kinh nghiệm để tìm đường khởi nghiệp. Khi tôi viết những dòng chữ này, Câu lạc bộ đã qui tụ được hơn 70 ngàn thành viên từ khi 22 người chúng tôi thành lập vào tháng 7 năm 2017.

Cả ba câu lạc bộ nói trên đã tặng cho cá nhân tôi những buổi sinh hoạt thật ấn tượng. Cùng với một số câu lạc bộ khác trong nước mà tôi cũng quen biết và chia sẻ sinh hoạt, tất cả các em sẽ là rường cột của một thế hệ sắp tới vẻ vang và tôi tin chắc các em sẽ lan tỏa những giá trị tinh thần và đạo đức mà các em sẵn có và đang tu luyện.

Tôi đã nhận được vinh dự đồng hành một số năm tháng với các em và tôi xin bày tỏ nơi đây lòng biết ơn sâu sắc.

Cảm ơn các em đã giới thiệu sách của Thầy!

Sau cùng, tôi cũng lại theo tinh thần của hai cuốn sách trước

- Một Đời Thương Thuyết và Một Đời Quản Trị để tăng trọn tác quyền và bút nhuận cho Quỹ Lê Mộng Đào, một quỹ xã hội của Tập Đoàn Xây Dựng và Địa Ốc Hòa Bình giúp đỡ sinh viên nghèo vượt khó và xuất sắc.

Sách cũng là cẩm nang tôi muốn trao lại cho các em ngày hôm nay còn trẻ, vào những năm 2050 sẽ ở độ tuổi quyền lực và chín mùi nhất, với hy vọng các em góp nhặt được những điều thực sự có ích.

Tôi đã chọn cách viết với tinh thần độc lập cho mỗi chương của sách. Tuy các chương có mối liên hệ mật thiết với nhau, nhưng bạn đọc có thể đọc cuốn sách mà không theo thứ tự của các chương. Cũng vì

lựa chọn đó mà đôi khi tôi bắt buộc phải lặp lại một vài ý niệm đã có trong một chương khác, để giúp cho bạn đọc hiểu dễ hơn.

Sách này được viết bởi một người suốt đời khao khát, tìm tòi những đường hướng tốt để đi, mong muốn tặng lại những người trẻ đang khát khao cũng tìm kiếm hướng đi đúng đời mình. Không cầu kỳ, không giáo điều, sách chỉ chứa toàn chuyện đơn giản cho những con người giản đơn.

Bạn đọc hãy hiểu ý tôi, làm được việc này tôi sẽ rất mãn nguyện.

PHAN VĂN TRƯỜNG

02/01/2019

Vào đề

Quo vadis? Ngài đi đâu?

Năm 14 tuổi là năm đầu tiên tôi phải có một lần suy nghĩ để

phải làm việc này. Thuở ấy, nhà trường (Trung học phổ thông Lê Quí Đôn - Sài Gòn) viết thư cho các phụ huynh với đôi lời nhắn nhủ về việc chọn hai ngoại ngữ, và nhất là chọn giữa hai học trình Cổ điển (classique) hay tân thời (moderne). Đó là giai đoạn những năm 50-60 của thế kỷ trước.

Vào thời đó, ngay cả cha mẹ tôi cũng bối rối, bởi lẽ không ai trong gia đình tôi có ý niệm gì về ngôn ngữ thịnh hành trên thế

giới, họa may tiếng Anh chăng? Còn về học trình cổ điển thì nghe khá lạ tai, vì chương trình sẽ đặt trọng tâm vào tiếng La Tinh, tiếng Hy Lạp cổ. Ông Hiệu trưởng thì hết lời để khuyến khích học sinh đi theo lộ trình cổ điển. Ông giải thích rằng các Kinh Thánh cần được hiểu tận gốc, các nền văn hóa Tây Âu cần được thấu triệt qua việc tham khảo và nghiên cứu các bài viết của những tác giả ngàn xưa, như Socrates hay Platon, mà họ bảo là tiền đồ của nền triết lý nhân loại.

Cha mẹ tôi vừa nghe thấy “hiểu tận gốc nền triết lý của nhân loại” nên thích lắm. Nhưng may mà cả hai đều không có tư

duy áp đặt. Tôi thì không hiểu sao cứ nghe chữ cổ thì lại thấy chối tai. Ngoài ra, có một yếu tố rất ấu trĩ giúp tôi lấy định hướng cho đời mình. Đó là tôi có ba người bạn thân học cùng lớp, anh Chí, anh Thi và anh Nguyên cứ rủ tôi nghe một loại nhạc Mỹ giật gân, mới phổ biến, mà hai ca sĩ chính sau này nổi tiếng hoàn vũ, đó là Elvis Presley và Paul Anka. Ba anh nghe loại nhạc này vừa nhi mắt thưởng thức và vừa đứng ngồi không yên. Chỉ có chút ngôn ngữ cơ

thể thế thôi đã làm cho trái tim của tôi nghiêng hẳn sang cao trào tân thời. Nhiều khi chuyện đời nào cũng sẽ nghiêng sang một bên do bị ảnh hưởng của những yếu tố kỳ lạ, nhẹ nhõm và khó giải thích. Và đó là trường hợp của tôi, thời thiếu niên.

Trong cuộc thương thuyết với cha mẹ, đề tài chọn nghề

cũng xuất hiện đột ngột vào đúng lúc tôi chưa được cầm một xu tiền mặt nào vì khi ấy mẹ tôi cấm. Hơn nữa, tôi cũng chưa có ý niệm sau này phải đi làm để có tiền trang trải cuộc sống, nói chi đến chọn nghề, đó là tư duy của các thiếu niên vào những năm 50, thế kỷ trước. Cha tôi thì thích ngành kiến trúc. Mẹ tôi thì thích nghề bác sĩ. Và cuối cùng hai ngài đã hướng ý thích của tôi vào lộ

trình công chức, một hướng đi quá an toàn cho tôi, và cả cho mẹ

tôi bởi vì bà nghĩ như thế thì con trai bà sẽ không bao giờ rời khỏi vòng tay mình. Còn đối với cha tôi, chữ “công chức” có lẽ chứa

hàm một chút ý tưởng về việc con trai ông sẽ tham gia vào các hoạt động Công tác xã hội nhiều hơn.

Cuối cùng, bạn đọc cũng đã đoán ra, cha mẹ tôi cho phép tôi đi theo hướng “tân thời” và chọn tiếng Anh làm ngoại ngữ

chính. Đây là lựa chọn đầu tiên của cuộc đời tôi. Nó khởi đầu cho một chuỗi dài những quyết định tuần tự sau này, đôi khi còn khó đưa ra hơn rất nhiều.

Đây là cuốn sách của đời tôi. Có lẽ chẳng giống ai, mà dù như thế cũng chẳng sao. Nhưng điều quan trọng nhất chính là tôi muốn chia sẻ cho bạn đọc những cái duyên kỳ lạ và bất ngờ của cuộc đời, dẫu đó là cuộc đời của tôi hay của các bạn. Những mối duyên kỳ lạ này đôi khi dẫn dắt tôi đi đến những chân trời không thể nào đoán trước được.

Bạn chở đánh giá cuốn sách, vì sách là chuyện của tôi, nhưng bạn có thể đánh giá chính tôi với tất cả những điểm mạnh và yếu, vì sách này là chuyện thật, là những ý tưởng thật mà tôi từng có nhiều năm về trước, ngày hôm qua và mới hôm nay. Dẫu vậy, sách này không phải là truyện về cả cuộc đời tôi, mà chỉ phản ảnh những chuyển biến theo dòng lựa chọn vô tình hay cố ý trong mỗi khoảnh khắc. Mà vô tình thì nhiều hơn trong trường hợp của tôi, vì ít khi nào tôi có dịp đặt hết lý trí vào một sự cân nhắc để đi tới được một lựa chọn hợp lý.

Sách này cũng có thể được xem như một cuộc "so tài" giữa linh tính và lý trí, mà bên thắng cuộc không bắt nguồn từ bộ óc tính toán mà từ con tim hồn nhiên và vô tư.

* * *

Cuộc đời của mỗi chúng ta có thể ví như một con đường với hàng ngàn khúc quanh, đến khúc quanh nào chúng ta cũng bắt buộc phải có những lựa chọn. Chọn hướng đi, chọn phương án, chọn kẻ đồng hành, chọn những trang bị, chọn thời điểm hành động. Rất nhiều khi chúng ta cũng không có quyền lựa chọn, hoặc không muốn lựa chọn, hoặc không biết lựa chọn. Nhưng rồi cuối cùng chúng ta cũng bắt buộc phải bước tiếp. Tới đâu thì mỗi người

một nơi, mỗi người một hoàn cảnh, tới những nơi ta muốn đến hay không thực sự muốn đến. Đôi khi không biết đi đâu nhưng cũng vẫn đi, giấc mơ tiến tới tương lai mạnh đến mức trở thành ám ảnh, cho

dù tương lai là cái gì còn mù mờ. Phải chăng, trong nghiệp chướng của mỗi con người có một sự thúc đẩy để sớm khởi hành, không thể dừng lại được. Cuộc đời dù là tiến hay lui, vẫn phải tiếp tục bước đi.

Cá nhân tôi trong suốt bấy nhiêu năm toàn gặp những tình huống lạ kỳ. Nhiều lần như thế, mỗi lần y như một: phải đưa ra một quyết định, phải lựa chọn, và sau đó mọi việc tiếp diễn như

không cần tới mình. Mỗi lần mình tìm giải pháp, tìm hướng đi là một lần số mệnh đầy mình đi vào một lộ trình không muốn mà mình chẳng biết trước tốt hay xấu.

Tổi sang Pháp năm 17 tuổi, chẳng chọn đi, mà cũng chẳng chọn Pháp. Tôi tốt nghiệp kỹ sư, mà nghĩ lại cho cùng thì mình chưa bao giờ mơ làm kỹ sư, họa may làm bác sĩ hay kiến trúc sư

như bố mẹ tôi từng mong mỏi.

Tôi sống hòa đồng vui vẻ với vợ tôi đã được một nửa thế

kỷ, nhưng bạn có tin không, tôi chưa bao giờ thực sự cân nhắc việc sống chung với cô ấy. Không chọn nhưng rốt cuộc tôi đã có được một cuộc sống gia đình mà nhiều người có thể hằng mong. Về bạn bè nói chung cũng vậy, tôi chưa chọn bạn nào bao giờ trong cuộc đời. Họ tới với tôi một cách thật tự nhiên. Và trong số đó, tôi có nhiều bạn tốt.

Tôi cũng chưa bao giờ mơ đến quyền lực, nhưng rồi cuộc đời nghề nghiệp đã đưa tôi vào những vị trí quyền lực kinh tế quốc tế cực mạnh trên cả năm châu. Đó không phải là sự lựa chọn nào, nó tới ngẫu nhiên.

Một chuyện lạ khác, tuy tôi là kỹ sư cầu đường, nhưng chưa bao giờ tôi thiết kế cầu hay xây dựng một con đường nào cho ai đi.

Nhưng ngược lại, đây là một mâu thuẫn nữa, tôi đã làm tư vấn về

kinh tế và đã dạy kinh tế trong đại học nhưng chưa bao giờ học kinh tế; tôi đã làm chuyên gia quy hoạch vùng và chỉnh trang lãnh

thổ, một môn hoàn toàn xa lạ, tôi đã làm nghề buôn bán những nhà máy điện khổng lồ tuy chưa bao giờ học về điện lực; tôi đã lãnh đạo doanh nghiệp xây đường sắt, metro và cao tốc trong khi trước đó chưa bao giờ tôi có chút ý niệm gì về kỹ nghệ giao thông; tôi đã chủ trì một tập đoàn làm nghề lọc nước và phân phối nước lọc cho các đô thị từ nước sông trong khi tôi chưa bao giờ bước chân vào môn hóa; và tôi đã làm lãnh đạo trong một công ty thuộc ngành dầu khí, vốn cũng là một chân trời quá xa lạ. Bạn ạ, thử hỏi chọn lựa ở đâu, chọn lựa hướng đi gì khi cả cuộc đời làm toàn những gì mình chưa bao giờ đi học, và ngược lại chuyện quái gở là chưa bao giờ tôi có dịp thi thố những gì nhà trường đã bỏ công đào tạo? Một câu hỏi thật to lớn cho những phụ huynh, cho những học sinh đang chọn nghề!

Chưa hết, tôi sinh ra làm người Việt nhưng suốt cuộc đời nghề nghiệp lại tại vị ở nước ngoài. Nắm vững được tiếng Pháp thì cuộc đời lại đưa đẩy sang làm việc ở xứ nói tiếng Anh (Anh Quốc, Fiji, Singapore, Malaysia), thậm chí tiếng Bồ Đào Nha (Brazil).

Đến tiếng mẹ đẻ là ngôn ngữ Việt của mình cũng chẳng mấy sử

dụng, mà rốt cuộc vẫn phải làm việc bằng ngôn ngữ xứ người trong hơn bốn chục năm. Bạn ạ, đừng nói là tôi đã lựa chọn! Hay đúng hơn, lúc phải lựa chọn, tôi đã bị cuộc đời đưa đẩy để rồi chỉ

còn một phương án duy nhất mở đường. Đi hay không đi, chứ

không được chọn hướng, chọn nơi, chọn lúc, chọn bạn và đối tác, chẳng có gì mình được thực sự chọn cả.

Ở một lĩnh vực khác, tôi chưa bao giờ chọn làm nghề giáo viên, nhưng rồi các trường đại học tại nhiều quốc gia đã dành cho tôi những giờ làm việc lý thú.

Đến lúc về lưu, vốn dĩ lọi người có thể thả lỏng đi vào thời kỳ thư giu thì tôi lại được Dụng Trên Cao động viễn, tôi đã phải nghiên cứu những hồ sơ củy cầm cậu, tư vấn cho không biết bao nhiều doanh nghiệp, tập đoàn. Không những thế, hầu hết công việc tôi làm đều là miễn phí, giống như một ông phụ lục lộ phải đi kiếm kế sinh nhai: Đã có lột động lực vô hình nào thúc đẩy tôi làm như

vậy, chứ thật lòng nào tôi có mơ và càng không có chọn lựa!

Đến khi "thất thập cổ lai hi" tức ngoài 70 thì tôi mới bắt đầu viết sách. Ở tuổi đó, có khả nhiều nhà văn viết sách, nhưng chẳng ai lại viết sách đầu tay khi vào tuổi "chống gậy, răng long". Nhưng bạn có ngạc nhiên không khi tôi chưa bao giờ giỏi về văn chương!

Điều đó phản ánh qua điểm số văn chương của tôi khi còn ngồi ghế nhà trường. Còn bố tôi - một nhà văn thực thụ - thậm chí còn phê rằng: "Con chớ bao giờ dùng ngòi bút cùn của con để sinh sống". Thế nhưng tuy đã xa quê nhà hơn 50 năm, tiếng Việt của tôi tuy đã lai hóa, tha hóa, biến hóa, tôi hóa đến trở thành khó hiểu, tôi đã học lại tiếng mẹ đẻ để rồi sách đầu tay Một Đời Thương Thuyết đã được vinh danh "Giải Sách Hay 2016". Thật sự đây cũng là chuyện hi hữu, khó tưởng. Dù sao việc viết sách cũng không phải một lựa chọn đích danh. Ngay chính cuốn sách này, tôi đang viết và bạn đang cầm trên tay, tôi cũng không thực sự hiểu sao mình viết nó, nhưng tôi có thể khẳng định rằng đây cũng không phải là lựa chọn của riêng tôi. Bạn có thể quát lên: ông nói gì? Làm sao ông có thể ngụy biện đến độ ông dám khẳng định chẳng bao giờ

ông muốn viết nó, trong khi mọi người đều biết ông có thể đã bỏ ra rất nhiều công sức để tạo nó ra? Nhưng tôi vẫn cứng đầu, ôn tồn thưa với bạn đọc: tôi không biết động cơ nào đã thúc đẩy mình làm việc này, không biết mình sẽ tìm nghị lực ở đâu để cuối cùng tạo ra nó, cũng như tôi đã từng đầu tư một khối nỗ lực to lớn để viết xong hai sách đầu tay, nhất là cuốn Một Đời Quản Trị.

Động lực nào? Năng lực nào để tôi có thể cáng đáng thêm quyển sách thứ ba? Tôi có thể giải bày, nhưng chắc chắn với bạn rằng lần này cũng không phải là một quyết định duy lý. Nhất trí là không. Và hôm nay, tôi chỉ trông thấy trước mặt một quả núi cố

gắng mà mình phải vượt. Ngại lắm, do dự lắm, nhưng dường như

có ai đó cứ thôi thúc tôi phải làm việc mà chính bản thân tôi, dù muốn hay không, vẫn chẳng tài nào cưỡng lại được. Có phải là tình yêu tôi dành cho thế hệ sau đã dẫn dắt đôi bàn tay tôi và cả khối trí óc của tôi tiến bước? Tôi cũng không biết!

* * *

Một trong những yếu tố đã thúc đẩy tôi trong việc tiếp tục viết những quyển sách chính là những lá thư mà rất động sinh viên và học sinh trung học phổ thông gửi riêng cho tôi. Hầu hết các em khao khát tìm thấy ở tôi một lời khuyên. Có lẽ vì các em đang đứng trước những lựa chọn, trong một tình huống éo le mà tôi đoán được vì chính tôi đã sống những giây phút tương tự hồi tôi còn trẻ: tôi còn nhớ những buổi tối hàn huyên với bố mẹ về việc lựa chọn môn học và nghề nghiệp mai sau. Những buổi đó thường bắt đầu bằng một không khí ôn tồn, nhưng rồi nội dung gay go của vấn đề sẽ sớm khơi dậy những ước mong mâu thuẫn giữa cha, mẹ

và tôi, những lý giải mà thực sự cả bộ ba đều không nắm vững.

Với mẹ tôi, bà cho rằng cứ làm công chức là được - một giấc mơ

vừa đơn giản vừa thực tiễn, cách mẹ thương con là cầu mong cho con một cuộc sống an nhàn. Cha tôi thì lại nghĩ rằng tương lai của đứa con phải hùng hồn hơn bởi ông tin vào cái lý của ông bà xưa rằng “con hơn cha là nhà có phúc”. Nhưng rồi cha tôi cũng thốt ra một câu não nuột: toán mày cũng kém, văn mày cũng còn, lý hóa mày chẳng chịu học, sử địa thì mày lười... Rồi cha đi dần tới trạng thái bức xúc khi nhắc về chuyện học hành, nghề nghiệp của tôi.

Cuối cùng, bữa nào tôi không ăn tát là may. Tôi vẫn nhớ những cái tát của cha, và ngày hôm nay tôi vẫn chảy nước mắt, đo được tình thương của cha qua sức mạnh của cái tát năm nào.

Dẫu vậy cũng có hôm câu chuyện trở nên tích cực hơn: mẹ

bảo làm bác sĩ kiếm tiền bộn lắm, cha nói làm kiến trúc mới tận dụng được óc sáng tạo, và ông có vẻ hăng hái hơn với suy nghĩ

này. Nhưng rồi mẹ lại bảo làm kiến trúc thì đói, thế là đến lượt hai ông bà choảng nhau: bà chẳng biết gì thì đừng nói; ông cứ độc đoán như thế này thì bàn với bạc vào làm gì mất công.

Còn tôi thì mù tịt. Mười sáu tuổi mà đã biết gì, nói chi đến lấy những quyết định!

Hôm nọ, trên Facebook, một trong những sinh viên mà tôi quý trọng đã công khai lên một vài suy nghĩ của em, mà tôi cho là tiêu biểu cho hàng ngàn lá thư tôi thường nhận được. Tôi xin đăng lại nguyên văn:

“Viết cho những ngày chợt nhìn lại và suy nghĩ thật nhiều, về cuộc đời và những sự lựa chọn... Năm nhất Đại học, là một đứa hăng say tham gia rất nhiều hoạt động và may mắn được ghi nhận nhờ đó. Mình đã từng cảm thấy nuối tiếc và lãng phí thay cho những đứa bạn xung quanh vì cảm thấy tụi nó sống thật “đáng chán và vô vị”, mình không chấp nhận việc một sinh viên ĐH suốt ngày thu mình trong phòng, cuộc sống chỉ xoay quanh việc ăn, ngủ

và bấm điện thoại. Mình khi ấy không muốn bản thân trở thành một người như vậy chút nào. Trong rất nhiều những lựa chọn cho quãng đời tuổi trẻ, tại sao “tụi nó” lại lựa chọn như thế? Giờ nghĩ

lại mới thấy sao hồi đó mình vô duyên quá!

Đi mãi mới hiểu được rằng mình chẳng thể thay đổi một ai trừ phi họ thật sự muốn điều đó. Rằng những lời khuyên khi ấy nói ra thật vô

nghĩa. Nói vậy không có nghĩa là mình sẽ để mặc những người như vậy, việc mình có thể làm và nên làm nhất là phải nỗ

lực thật nhiều và sống thật tốt. Trước là để yêu thương bản thân, sau là để đến khi họ giật mình và lựa chọn thay đổi, khi ấy mình sẽ

có đủ khả năng để giúp đỡ họ. Mình của những khi đó đã quên rằng mỗi người đều có định nghĩa riêng cho mình về "hạnh phúc", và việc gì xảy ra đều có thời điểm của nó.

Ba năm trôi qua, dù có đủ sáng suốt hay không, dù tự do hay bị ép buộc thì mình cũng đã đưa ra những lựa chọn riêng cho mình lựa chọn những thứ tự ưu tiên, lựa chọn phải đánh đổi những gì để có được những gì, lựa chọn sẽ bắt đầu và nói lời kết thúc với những gì, sẽ mở lòng và đồng hành cùng ai,... Những khi vui vẻ lại thầm cảm thấy biết ơn vì "đang đi đúng con đường mình lựa chọn", những khi buồn chợt nhìn lại mà cảm thấy nuối tiếc và nghi ngờ liệu mình đã lựa chọn đúng hay chưa. Rằng giá như có thể

quay lại mà chọn lựa khác đi... Mà giả sử mình biết trước tất cả lựa chọn đưa ra đều đúng đắn, liệu mình có còn cảm thấy vui, liệu mình có cảm nhận được ý nghĩa nằm trong sự cố gắng"?

Suy cho cùng thì không có sự lựa chọn nào là đúng đắn hay sai lầm cả, vì khi đã chọn, mình đâu còn cơ hội để thử những lựa chọn khác. Có thể tại thời điểm này đó là một lựa chọn sai lầm

nhưng về lâu dài, biết đâu chính điều đó lại mở ra cho ta những khung trời mới mà khi đủ thời gian để nhìn lại, mình lại thầm cảm ơn bản thân rồi sao? Thế nên việc cần làm phải chăng là cứ nuối tiếc và đoái hoài những lựa chọn bị bỏ lỡ, mà quên mất rằng điều cần làm là vui sống với lựa chọn của chính mình và làm cho nó trở

nên đúng đắn?

Chi riêng việc được tự do lựa chọn đã là một điều đáng để

biết ơn rồi... ... như lời một người Thầy mình vô cùng kính trọng đã nói rằng: "Your life. Your choice!"

Mình tin rồi sẽ đến “một ngày đẹp trời mình sẽ nhận ra tất thảy những việc đã xảy ra, đều nên xảy ra”. ... và mình vẫn đang cố

gắng đi đến cùng những lựa chọn của mình...

Sài Gòn, ngày 18/12/2018 Ngày chưa giông bão,

Hà Ngọc Bảo Hân Câu Lạc Bộ Mâm Sống/ Đại Học Ngân Hàng Thủ Đức (Tôi được phép của Bảo Hân qua điện thoại để

đăng tải lại thư riêng)

Tất cả bài triết lý của tuổi trẻ xoay quanh đề tài: lựa chọn!

Và hiện rõ ra một sự hoài nghi về những phương án đúng đắn, chỉ

có tương lai mới trả lời được, mong mỏi một ngày đẹp trời sẽ đến.

Có lẽ sách này phần nào là câu trả lời cho câu hỏi đó. Một câu hỏi mà tôi đã nhận được mười nghìn lần trong suốt nhiều năm qua, tiêu biểu cho hàng triệu thắc mắc của các em trẻ khắp nước.

Không thể chối cãi, việc lựa chọn ám ảnh các em và cha mẹ các em.

Tôi cũng không thể nào quên lời khuyến khích của Anh Dương Thành Truyền, Chủ tịch Nhà Xuất Bản Trẻ mỗi lần tôi tới thăm Anh và em Đặng Vĩnh Thắng, người biên tập cho hai sách Thương Thuyết và Quản Trị. Anh cứ nhắc tôi là phải viết một cuốn sách thứ 3 cho đủ bộ. Anh dùng chữ Pháp “trilogie”, có nghĩa là một bộ ba. Anh bảo tôi, tựa đề của sách mới bắt buộc phải dùng lại chữ “Một Đời...”. Nói thế cho vui, vì nhiều bạn trẻ của tôi khẩn khoản xin tôi viết về tình yêu và hạnh phúc, nhưng đối với một

người có 50 năm có lẽ chng có sóng đó máy đá điển ti Có bạn khác lại chuyện tôi nên viết về 3: Đời Sài Linz, chắc tin ban ấy nghi ngờ

đời tôi là đế ngồi trái măng vào Each và cach vì tin: Việc này dưng là việc nghìn năm, minh quá nhỏ bé để xế lá Thi, xét cho cùng, tôi đầu viết sách đá viết sách Tôi đi đếm tiền bằng nghề bán sách đối với tôi, nội dung: phải đi TCC hình thức, hình thức chi là cái bao Loc ga chi tôi viết LMột Đời Quản Trị có người đã đề nghị với tôi viết lại thành ba ba cuốc du Nghệ thuật quân nhân sự, “Mười hai bí quyết để I :”. Nhìn tối đối với tôi, mình có thông điệp rất cần hết tại cho đến ng cho cộng đồn: hình.

Và cuối cùng những bức thư của các em trẻ sinh viên lành -

:-gi-ning in mới nghiệp cùng công chuối các Locsin III thì hàng rin, cha tôi có kết luận là không có =tốt hơ: việcertai nghiệm thực tế tài cấp những câu hỏi các et cette

Có một lý do khác làm tôi muốn viết. Đó là để cấp ra tình thường đặc biệt của một bậc tiền bối dành cho cá nhân tôi - Bác Đoàn Thẻm (1955-2005). Sinh thời, Bác Đoàn Thêm là một nhà văn nổi tiếng khi xưa đã cộng tác nhiều năm cùng với Cha tôi và nhóm Tạp Chí Bách Khoa. Bác còn là một thi sĩ đã ra mắt công chúng rất nhiều tập thơ như “Huyền Sử Taj Mahal” (tên dài của tập thơ là “Taj Mahal, hay là Mối tình bất diệt của Hoàng Đế Ẩn Đi Shahjahan"), hoặc Từ Thức hay là Kẻ Tìm Đường Tôi sẽ viết dài hơn về Bác trong một đoạn sau.

Tôi muốn trân trọng tri ân Bác, và tặng cuốn sách này cho Bác và Cha tôi, hai người bạn thân.

Điều đáng chú ý là Bác đã cho ra một tập thơ với nội dung rất hiện đại về sự lựa chọn, tìm hướng đi của cả một thế hệ. Đó là tập thơ về Huyền Sử Từ Thức, mà tôi sẽ dành cả một chương để

minh họa. Vào thời đó, giấc mơ tìm đường chỉ có thể là tìm lên còi tiền. Từ Thức đã lên được cõi tiên, rồi từ đó mới sớm có được nhận thức rằng cái nơi được ăn ngon, được chiều chuộng như ống hoàng, nhưng không có việc gì làm khác ngoài hưởng thụ, rút cục

không phải là thiên đàng mà người ta tưởng. Đi lên đến tận trời rồi, chỉ một thời gian ngắn sau mới ngỡ ra chân lý.

Truyền thuyết kể rằng, xưa kia có một anh chàng tên là Từ

Thức, người Thanh Hóa, làm quan tri huyện Tiên Du (Bắc Ninh).

Tuy ông được bổ nhiệm vào những chức vụ quan trọng trong triều đình, ông vẫn luôn luôn bị ám ảnh bởi giấc mơ đi du ngoạn nơi thiên thai. Một hôm Từ Thức đi chơi hội mới gặp một cô gái xinh đẹp. Cô gái tên là Giáng Hương, cô đang gặp một tình huống éo le giữa hội. Từ Thức đã vội cởi áo gấm giúp cô gái thoát nạn. Nào ngờ cuộc gặp gỡ này sẽ dẫn tới kỳ duyên sau này. Thời gian sau Từ Thức từ quan, tìm thú vui nhàn tản. Chàng lên đường đi ngao du tìm cảnh thiên thai. Rồi một lần Từ Thức đi qua một ngọn núi mới thấy một chiếc động, chàng vào động. Chàng gặp bà chủ động.

Bà chủ mời chàng tạm dừng chân ít lâu. Nào ngờ bà chủ lại là mẹ

của cô gái hôm nào nơi hội, cô Giáng Hương, chính là người chàng đã cứu thuở nào. Từ Thức nhận để bà chủ gà Giáng Hương cho mình. Nhưng hai người sẽ chi sống với nhau được một thời gian ngắn tuy cuộc sống thuận hòa êm ấm. Từ Thức nhớ nhà quá, xin được về thăm. Cảm thông nỗi niềm của chồng, Giáng Hương không thể đi theo, cô sắm xe và gài sẵn phong thư kín gói ghém lời ly biệt. Khi về đến quê, Từ Thức không còn nhận ra cảnh xưa, tất cả đều đã đổi thay. Từ Thức hỏi một cụ già râu tóc bạc phơ thì mới ngỡ ra rằng cụ chính là cháu nội của mình. Chàng mới bàng hoàng ý thức chàng đã đi quá lâu, hơn một kiếp người. Muộn màng với cảnh cũ Từ Thức mới muốn trở lại cõi tiên với Giáng Hương, nhưng than ôi dịp may cũng chẳng còn. Chàng lại lỡ bước. Trước cửa động Bích Đào, dây leo đã mọc chằng chịt, cỏ dại đã đan kết thành những chiếc lưới cản lối ra vào. Thời gian đã qua, cố nhân đã đi nơi nào, và tất cả những ước mong, tưởng rằng còn thực hiện được, đã bị thời gian xóa nhòa. Từ Thức tìm ra thiên thai nhưng thiên thai không mang giải đáp cho những ước mơ của Từ Thức.

Tìm đường về chốn cũ, Từ Thức lại chi thêm vỡ mộng, chàng cảm nhận rằng đi ngược thời gian là vô vọng. Và cuối cùng chàng mới vỡ ra là hướng đi tìm hạnh phúc chẳng đâu xa, đó là xắn tay áo,

cuốc đất trồng khoai để giúp cộng đồng an sinh vui ấm. (Một phân đoạn này được trích từ Google, mà không tìm ra tên của tác giả.)

* * *

Từ câu chuyện huyền thoại về Từ Thức lên thiên thai gặp tiên, thi sĩ Đoàn Thêm đã tặng cho nền văn hóa dân tộc một áng thi văn tuyệt tác Từ Thức hay Kẻ Tìm Đường được Nhà Xuất Bản Mai Lĩnh đưa ra công chúng năm 1959.

Thi sĩ Đoàn Thêm (1915-2005) là một bạn chí thân của Cha tôi. Hai ông đều là công chức, đều cộng tác khá nhiều năm trong nhóm "Tạp Chí Bách Khoa" và không một bài viết nào của ông này lại không được ông kia bình luận, thậm chí chỉnh sửa, trước khi được ra mắt. Riêng cá nhân tôi đã bao lần được ân huệ đàm thoại trực tiếp với thi sĩ Đoàn Thêm. Ông là một nhà trí thức với nghĩa sâu đậm nhất. Ông yêu nước đến khắc khoải. Ông còn là một sử gia liêm khiết, một nhân chứng trung thực và sâu sắc trong thời đại của mình. Ông phân tích mọi việc đến chi tiết, ông khó tính, nghiệt ngã với ý muốn đi tìm sự thật, khám phá chân lý. Đôi khi sự

nghiệt ngã còn có thể đi tới cay cú, vì ông không chấp nhận bất cứ

một hình thức giả dối, trá hình, thậm chí trang điểm, nhưng buồn thay, những hình thức này lại nhan nhản ngoài xã hội. Và đến khi ông cần đúc kết hay tìm một vài nét tươi cho bài viết thì lập tức ông tìm đến Cha tôi, nhà văn Phan Văn Tạo (1920-1987). Cha tôi cùng chung tư duy, liêm khiết đến tuyệt đối, nhưng con người của Cha là yêu đời, yêu người, và cứ mỗi lần hai ông đàm thoại xong mỗi buổi tối như thường lệ (hai gia đình ở cách nhau vài phút bách bộ qua Cầu Công Lý, Sài Gòn) thì con người khác khoải bị quan lại tìm được nơi người lạc quan yêu đời lý do để tâm hồn êm ái trở

lại trước canh đêm.

Câu chuyện Từ Thức hay Kẻ Tìm Đường của Thi sĩ Đoàn Thêm không hẳn còn là truyện thần thoại của thời xưa nữa. Ngọn bút của thi sĩ đã khéo diễn tả tất cả những nỗi trằn trọc thắc mắc của các Từ Thức mới và cũ, phân vân đi tìm lẽ sống, để sống một cuộc đời hữu ích và trường tồn với núi sông. Ngày nay, đáng ngạc

nhiên là ai cũng là kẻ tìm đường, mỗi lúc, mỗi nơi. Thế giới nhan nhân bản đồ thực và ảo, trên giấy hoặc điện tử, thậm chí còn tặng thêm dịch vụ dẫn đường. Thế nhưng không ai có thể dám chắc con đường mình đi là đúng, có lẽ vì mình nào có chọn lộ trình, mà có thể do một sự tối ưu hóa của một trí thông minh nhân tạo hay tốt hơn, một bàn tay vô hình, tọa ở nơi đâu?

Đây chính là thông điệp của quyển sách này. Từ huyền thoại mà tất cả chúng ta đang sống trong thế kỷ XXI, chúng ta đều mơ và đều cần tìm đường như Từ Thức. Nhưng chúng ta tìm trong một bối cảnh khác hẳn với thời đó, vì xã hội mà chúng ta đang sống mang quá nhiều mã số và ảo tưởng. Tất cả chúng ta là những Từ Thức, Thiên thai của chúng ta không phải là đỉnh núi tĩnh mịch.

Mà thiên thai có thực không? Đây là một câu hỏi chưa chắc ngây ngô vì ngay thế giới ngày nay của chúng ta đã có phần ảo. Ngay những kẻ tưởng rằng mình đã tới nơi, rút cục cũng khám phá Muộn màng và họ chỉ tìm thấy cái ho mà không thấy cái thực. Thế giới của loài người phi chăng đã tuột tay loài người? Đây không còn là một câu hỏi mà là hiện thực.

Chính cái lo đó đã được Đại văn hào Lê Quý Đôn tác họa.

Ngoài của động Bích Đào có một miếu nhỏ gọi là miếu Sơn Thần, chỉ co chân đầu người và không rộng lắm. Ngay trên cửa động, trên Vich đã được tạc bài thơ đề của Lê Quý Đôn khi ông viếng thăm động Bích Đào vào thế kỷ XVII, rằng:

Văn đạo thần tiên sự diệu mang Bích đào động khẩu thái hoang lương Càn không nhất hạt cùng Từ Thức Van thủy song nga lão Giáng Hương Thạch động hữu thanh khao hiểu nguyệt Diêm điền vô vị nát thu sương Thẻ nhân khi tác Thiên Thai mộng Thùy thức Thiên Thai diệc hí trường

Dịch Thơ: Thần tiên vẫn báo chuyên mơ màng, Động Bích Đào kia cỏ mọc hoang. Trời bể tìm tòi, mê huyện Thúc! Nước mây chờ đợi, mệt nàng Hương! Vang om thạch động trăng gần sáng, Nhạt nhẽo diêm điền muối đắm sương, Giấc mộng Thiên Thai mong mỏi mãi, Ai hay cũng chỉ hí du trường! (Nguồn từ Internet)

Đối với thi sĩ, thì mộng thiên thai rút cục cũng vẫn chỉ là giấc mộng chơi vơi!

Vào nuôi khác quan của cuộc đời mình, tôi đã tìm đườ), để

rồi chàng thủy: Suốt cuộc đời tôi của tuần 11), tiến; như kẻ khiếm thị lại phải đi toilcha sơn tù. Nhưng tôi lui về lúc C10 tuổi, tìmình mới hiểu được rằng chẳng bao giờ tình sẽ tới, vì cuộc đời, ttn bản chất, phải là một cuộc hành trình dài vỏ tận. Đi đường nào rồi cùng có thể thành công, chọn lối nào tôi cũng có khả năng đạt hạnh phúc, vì hạnh phúc hay thành công không tùy thuộc vào con đường ta đi, nhà vào tâm trạng tự tại của ta cũng như vào những giá trị mà chúng ta gieo ngay trên những nẻo đường đã đi qua. Tôi không phủ

nhận vai trò cơ bản của giáo dục tri thức, không quên những đóng góp kinh khủng của khoa học hàn lâm, không gợi, dù chỉ một chút, khuynh hướng bỏ bê chữ nghĩa và kinh sách. Nhưng mong bạn hiểu ý của tôi, cuộc sống thành công còn do nhiều thứ khác nữa.

Trong quyển sách bạn đang cầm trên tay, tôi có dùng lại một vài đoạn từng đưa ra công chúng vì nó tiêu biểu cho cuộc đời của tôi, trong đó có bài viết về năm 1963, năm tôi rời xa gia đình sang Pháp, năm khởi đầu hành trình của tôi. Ngay khi đó, tôi cũng chẳng được lựa chọn. Tôi cũng kể lại trong quyển sách này những cuộc gặp gở lý thú với một số nhân vật đã đi qua cuộc đời mình.

Họ đã thành công rực rỡ, nổi tiếng thế giới. Tôi để cho bạn đọc khám phá thái độ của họ trước những cơ hội đã đến với bản thân.

Một trong những bí ẩn của cuộc đời là chẳng bao giờ ta thực sự biết được mình đã chọn đúng hay sai, giả định là mình đã chủ động trong việc lựa chọn. Tôi đã viết hẳn một chương về đề tài này, trong đó dùng lại truyện "Tái Ông Thất Mã" để minh họa và truyền tải thông điệp. Trong một đoạn khác, tôi cũng muốn truyền tải cho các bạn thông điệp chính của tôi: Khi bị mất cái gì thì bạn cũng có những thứ lợi về tay, mà vì sơ ý chẳng bạn chẳng ngờ. Khi đoạt được cái gì, bạn không nên quên những gì mình cũng để tuột tay đánh mất cùng một lúc. Bạn nên chú ý nhìn cả hai mặt của sự

mất còn.

Tôi cũng xin phép độc giả viết một chương khá dài và đầy đủ về áng thơ "Từ Thức hay là Kẻ Tìm Đường" của Đoàn Thêm.

Thực ra, tôi không cần chép lại nhiều câu thơ đến như thế (áng thơ

gồm tổng cộng hơn hai ngàn câu), nhưng đây là một dịp may hiếm có, tôi muốn bạn đọc có cơ hội khám phá và làm sống lại người tôi vô cùng ngưỡng mộ, tác giả của "Từ Thức hay là Kẻ Tìm Đường".

Tôi xin dâng hương kính tặng sách này cho hai tiền nhân thân thiết nhất, thi sĩ Đoàn Thêm và cha tôi, nhà văn Phan Văn Tạo. Cả hai người đã từng dẫn đường cho tôi đi, một con đường trước hết là liêm khiết với lương tri và tốt lành với xã hội.

Và sách này tôi viết cho những người bạn trẻ, kém tôi một, hai, ba thế hệ, để đáp lại thiện tình của Đoàn Thêm và Phan Văn Tạo đối với thế hệ của tôi. Tôi đã về nước giống như Từ Thức đã trở về làng để tiếp tay với xã hội đồng hương. Đó cũng là một cách để tôn thờ những vị đã miệt mài xây dựng đất nước và âm thầm tụ

tích tinh hoa cho các thế hệ đi sau.

Khởi đầu hành trình hạnh phúc

Where there is love there is life. Nơi nào có tình thương thật, nơi đó có sự sống thật.

— MAHATMA GANDHI

Cuộc đời của tôi chỉ thực sự bắt đầu vào năm 1963, khi tôi mười bảy tuổi. Cha mẹ tôi đã dành dụm nhất phép chia đủ phương tiện đi du học bên Pháp. Vào thời đó chính sách của chính phủ

miền Nam là chỉ cho phép những sinh viên tuấn tú đi du học. Học thật giỏi thì được học bổng toàn phần. Học khá giỏi thì được một nửa học bổng. Học cũng phải khá thì đơn xin du học mới được xét, nhưng trong trường hợp đó thì sinh viên không được hưởng học bổng, mà phải tự túc. Tôi thuộc trường hợp này vì không phải là một học sinh xuất sắc, tuy nhiên cha mẹ tôi cho rằng đi du học cần thiết không những để thu thập kiến thức, mà còn cho phép đứa con được cọ mình với cuộc sống đầy đó. Và cha mẹ tôi không nghĩ sai.

Rất động sinh viên Việt Nam sang Pháp thời đó sẽ có được một học trình tốt đẹp. Rất động sẽ thành công sau này, sau khi tốt nghiệp. Một số lớn còn ở lại nước đã đón tiếp mình, sau khi họ

nhận được cơ hội tiến thân từ một quốc gia văn minh. Nói chung, đó là trường hợp của số đông chúng tôi cùng lứa tuổi, tôi không phải là một biệt lệ.

Nhưng những trường hợp du học thất bại cũng không hiếm.

Một số ít bạn học của tôi cũng gặp sự cố, hoặc không đáp ứng được với cuộc sống khó khăn ở nước sở tại. Một anh họ của tôi đã nhuốm bệnh tâm thần do áp lực cao của lớp học.

Riêng cá nhân tôi đã gặp một cảnh ngộ hi hữu. Ở trong một tình huống tương tự, có lẽ một số người khác sẽ khó ngóc đầu lên.

Nhưng vào thời đó, không hiểu sao, có lẽ vì tôi còn ở tuổi quá nhỏ

chăng, tôi đã một mình vượt từng khó khăn mà không than vãn, không hoảng hốt. Tôi đã chẳng nhìn thấy gì trước mắt vào lúc đó, càng xa hơn ý tưởng xây dựng tương lai. Tôi đã bám lấy mấy cái phao để không chìm trong một đại dương biến động. Tôi đã chỉ

biết sống với cái phao, nhưng rồi phao cũng dần dần đưa tôi vào bờ.

Nhìn lại "kính chiếu hậu" mới thấy mình đã sống nhiều tháng kinh khủng quá, nhưng ngay tại lúc gặp nạn, tôi chỉ bám lấy hơi thở để sống, không nghĩ gì xa hơn. Có lẽ chính vì tôi ngây ngô vô thức ở tuổi mười bảy, không có họ hàng thân thuộc bên cạnh, không có đến một người bạn học để cùng chia sẻ, ở một mình trong tỉnh lẻ, mà tôi mới học được sự tự tin. Những ngày đó là những lúc tôi cảm nhận mãnh liệt là có Đấng Trên Cao soi xét, cân lượng và cứu giải. Và chính vì Đấng Trên Cao đã đoái ngó tới thân phận của tôi ngày đó, mà đến tận hôm nay, và mãi mãi, tôi đã nguyện trả lại cho loài người, cho đất nước, cho bằng hữu tất cả

tình cảm và sự che chở mà tôi đã nhận được như là một đặc ân.

Bài viết sau đây đã được đăng trên trang CafeBiz năm 2017

để "vô tình" dự cuộc thi "Hành Trình Hạnh Phúc" do Liên Đoàn Lãnh Đạo và Doanh Nhân Trẻ Hà Nội - JCI Hà Nội - cùng với Dự

án Sách và Hành Động tổ chức. Và cũng vô tình, bài đã đoạt giải đặc biệt và đã được chia sẻ rất rộng rãi trên các mạng xã hội. Như

thường lệ, tôi chi kể chuyện thực, nhất là lúc viết lại sự tình thì tôi không biết bài sẽ được đưa vào một cuộc thi.

***

NĂM ẤY LÀ NĂM 1963, KHỞI ĐẦU HÀNH TRÌNH

HẠNH PHÚC

PHAN VĂN TRƯỜNG

Năm ấy là năm 1963, tôi 17 tuổi.

Thật tôi sẽ nhớ mãi cái năm Mão ấy, tôi vừa bước chân tới nước Pháp để du học, thì tôi đã bị một người Việt Nam tước mất gần hết tài sản ngay đêm đầu tiên.

Nếu vào thời điểm ngày hôm nay thì thực tình mà nói số

tiền tôi mất hồi đó cũng không quá to, 3 ngàn đô-la. Nhưng đó là tất cả số tiền tôi đem đi để làm vốn cho ít nhất hai năm học, đối với một sinh viên không có nhà của gia đình anh em bên cạnh thì nó to lắm. Mà nó cũng rất to đối với cha mẹ tôi, vì đó cũng là tất cả số

tiền cha mẹ tôi dành dụm để chuẩn bị cho con đi học ở nước ngoài.

Với đồng lương công chức của cha tôi thì đó là công dành dụm từ

nhiều năm về trước. Thế nhưng ngay hôm đầu tiên tôi tới Pháp, mắt nhắm mắt mở, chân ướt chân ráo, giờ giấc ngược xuôi, thì tôi đã bị tước mất số tiền đó do một băng đảng du đãng ăn chơi, họ

chuyên môn đón đầu những sinh viên còn ngây thơ vừa bước sang nước xa lạ. Tôi đã bị dọa bởi vũ khí, và tôi đã để tuột tất cả những gì có trong tay, cả số tiền khổng lồ được dành dụm bằng tình yêu của cha, được gói ghém từ bàn tay của mẹ. Và từ một thanh niên mới ra đời với nhiều ưu đãi, tôi đã biến trong khoảnh khắc thành một thằng bé vô gia cư, chưa có nghề nghiệp và nhất là không còn gì trong tay để phấn đấu, cũng như không có chỗ vịn thực sự, trên một đất nước mà mình chưa nói sỏi tiếng người, chưa hiểu thực văn hóa, chưa có bạn, chưa có cả một tấm để trải mình ban đêm.

Ngày đó đâu có như bây giờ, không có điện thoại di động, chi có telegram để báo tin khi cần, nhưng linh tính đã khuyên tôi không

thông báo cho gia đình ở nước nhà, vì chuyện đã rồi, việc báo tin chi làm cho cha mẹ lo thêm. Thế là tôi ôm một mình bí mật rằng tôi đã trắng tay. Vài chục năm sau, khi nghĩ lại sự cố đã xảy ra cho mình, thì tôi mới ngỡ ra là chính cái sự cố vô cùng bi đát ấy đã giúp cho tôi, một thằng bé 17 tuổi, sớm thành người.

Khởi đầu hành trình hạnh phúc

Trùng lúc ở bên Pháp tôi bị trắng tay hết tiền, thì cha tôi lại bị sự cố tại nước nhà.

Phải một người bạn của Cha đi công cán sang Pháp mới cho tôi thông tin không mấy vui về Cha Mẹ tôi có gửi ông bạn đó một lá thư trong đó Mẹ dặn đi dặn lại là con có cầm cự với số tiền mang theo càng lâu càng tốt, rồi đến khi gia đình ổn định trở lại thì Mẹ sẽ gửi tiếp. Nào Mẹ có biết sự thật phũ phàng phía bên này...

Và tôi cũng viết vội vài hàng gửi Mẹ qua tay của ông bạn rằng Mẹ

đừng lo, số tiền Cha Mẹ cho con còn nguyên và nhờ đó con sẽ

sống được thoải mái nhiều năm sắp tới. Đó là lần đầu tiên tôi đã nói dối Mẹ.

Vào những năm 60, thì xã hội Pháp không như ngày nay, đó là một xã hội tuy không kỳ thị nhưng vẫn khép kín. Người Pháp thì đã đành, nhưng ngay cả người Việt sống bên Pháp cũng không cởi mở như ngày nay. Ngày đó, chưa có các tiệm fastfood hay hamburger như Mac Donald hay Kingburger, nơi mà một em trẻ

như tôi có thể kiếm việc dễ dàng để tự nuôi sống. Thế nhưng, cũng vì tôi sang Pháp trễ so với khóa niên học, nên tôi chỉ được đăng ký vào nội trú một trường ở ngoại ô xa, trường Francisque Sarcey |

Dourdan, cách Paris hơn 50 km. Cũng may cho tôi là tôi không được nhận vào các trường tại Paris, vì có lẽ tôi sẽ phải bỏ học dở

do đời sống Paris quá đắt đỏ. Ngày ấy tại Dourdan, cái gì cũng rẻ, thêm vào đó, đây là một thị trấn rất nhỏ, gần như một cái làng lớn.

Chính vì Dourdan nhỏ bé mà tôi đã tìm ra nơi nương tựa.

* * *

TÌc ci tội phi kể tới Cha T°ul, Cha là cổ clo của nhà thờ Du lieu, không có chất có lẽ tôi là không có ngày hôm Tay Lần đầu thì

12 Cha, là chính tôi là 111 ul lạnh đến gõ cửa nhà t), Tối hôi tố, big oi, tối đa 100 Inuôi tìm đến nơi Thánh. "Đi vào nhà thờ, long bát 11, Nhung cảnh của bên trong nhà thờ bất thình lình tha và Cha xuất hiện, Cha hiểu ngay tôi đang có vẫn lề Ch: 12ì tôi vào nơi Cha tiếp khách, Cha không hỏi han gì là lại chìa ngay với tôi một khúc bánh mì. Cha nói: Em vào Giày chia sẻ bìa con của tôi. Thì ngày hôm đó, tôi nhới thực sự có một người bạn đầu tiên trên đất Pháp, đó chính là Cha Paul. Cứ đến chủ nhật là tôi đến giúp việc trong nhà thờ Dourdan và được Cha cho một bữa cơm ản áp. Lần đầu ra đời gặp “nhân loại” tôi đã có ngay được cảm nhận là nhân loại không phải là một ý niệm gì trừu tượng, mà là những gương mặt cụ thể và tích cực. Gương mặt đầu tiên của nhân loại đối với tôi là Cha Paul. Cha đã có những nghĩa cử đơn giản nhưng chứa chan tình người. Cha Paul đã là người đầu tiên làm cho tôi thấu hiểu được rằng hạnh phúc là một thứ gì rất chân thật, trong sáng, ấm áp.

Và chỉ cần mỗi tuần một buổi sáng chủ nhật giúp việc trong lễ nhà thờ cũng đã cho tôi cảm nhận phảng phất được niềm hạnh phúc đó suốt tuần.

Và cũng không có gì sung sướng hơn là biết rằng Chúa ở

trên cao đã đoái nhìn xuống ban cho tôi phúc lành, mà vẫn biết rằng phúc lành chi là một mẩu bánh mì mộc mạc.

Trong đời sống nhà trường, tôi được nội trú, tôi còn nhận được sự yêu thương của vợ chồng gác dan. Nhìn từ ngoài, ông bà Jean trông

rất dữ dằn. Có lẽ nghề gác cửa, cấm kẻ lạ xâm nhập vào khu vực nhà trường, cấm học sinh thoát ra ngoài đi bụi đời đã vẽ

lên nét mặt của cặp vợ chồng tất cả cái nghiêm nghị của thế gian.

Tuy nhiên, trái tim của họ bằng vàng. Ông bà Jean đã thấu hiểu cảnh ngộ của tôi ngay từ lúc tôi nhập học ngày đầu. Bà ấy thường hay rầy tôi, nhưng lúc nào bà cũng quan tâm. Một hôm bà bảo tôi: Máy giặt giũ làm sao? Trông mày dơ bẩn thế kia, mày cởi hết quần áo ra đưa tao giặt. Thế là tôi được bà giặt quần áo miễn phí, bà còn ngụy biện rằng đằng nào ông bà cũng có máy giặt, nhiều ít gì cũng thế. Tuy nhiên, bà còn ủi thẳng thắn cho từng chiếc sơ mi, chiếc quần. Đến khi tôi chụp ảnh gửi về cho Mẹ thì Mẹ tôi rất ngạc nhiên

hồi âm ngay hỏi ai giặt và trông nom cho tôi mà áo quần ngay ngắn thế. Sau này khi Mẹ tôi sang Pháp, Mẹ đã tỏ ý muốn đến cám ơn tận nơi ông bà Jean. Tôi thì cứ bị bà Jean mắng hoài, nhưng tôi hiểu đó là lời mắng của sự quan tâm, lời mắng để cải thiện một thanh niên không được sống bên gia đình của mình. Những lời mắng này thật mát mẻ trong lòng tôi. Ông Jean thì lại thương tôi một cách cụ thể hơn. Cứ đến hai ngày cuối tuần, ông rủ tôi đi làm thêm. Ông chuyên sửa điện nước, đổ rác, sơn nhà, đổ nền, nạo ống khói... Thế là ông và tôi chia nhau việc. Ông nhận việc chuyên môn, còn tôi thì việc chân tay. Có lần, tôi nạo xong ống khói mặt mũi đen đủi quần áo lọ lem làm mọi người cười. Tôi cũng cười, cái cười của một đứa thanh niên thật hãnh diện vừa nhận được chút tiền để tự nuôi thân. Ông bà Jean dần dần coi tôi như một đứa cháu trong nhà. Tôi cảm nhận được hạnh phúc sâu đậm đó, rằng tôi đã được người bản xứ nhận lãnh. Chi được nhìn nhận như vậy thôi cũng đủ để làm cho tôi cảm thấy mình thật quá may mắn.

Ở trong trường tôi còn được một người khác giúp đỡ tôi rất nhiều. Đó là Bà Monique, y tá săn sóc sức khỏe của học sinh nội trú. Gọi là Bà, nhưng bà chưa có chồng tuy đã quá 50. Người ác miệng nói là bà không có nhan sắc nghiêng thành do đó mới khó lấy chồng. Nhưng đối với tôi, thì bà là một con người nhân hậu mà tôi sẽ không

bao giờ quên. Tôi gặp bà lần đầu lúc tôi bị bịnh. Mùa đông năm 1963 kỷ lục lạnh, nhiệt độ xuống hơn 15 độ âm. Tôi thiếu quần áo ấm và sau một lớp thể dục ngoài trời tôi bị lạnh phổi và được đưa vào nằm phòng bệnh hại tuần. Bà Monique mới hỏi tôi gia đình ở đâu, vì trên nguyên tắc, học sinh nhuốm bệnh phải được trả về gia đình, chứ giường bệnh nội trú chỉ là tạm thời, quá lắm là hai, ba ngày. Sau khi tôi khai hết cảnh ngộ thì không những bà cho phép tôi ở lại mà bà còn chăm lo cho tôi thật tận tụy. Sau này, tôi thường hay lên thăm bà trong giờ chơi, tôi hay tặng bà một miếng bánh sô cô la hoặc là một bó hoa tôi hái trong rừng. Bà cũng thường viết thư trấn an Mẹ tôi. Đây không phải là trách nhiệm của bà, tôi cảm nhận đó là lòng thương. Từ lúc đó, tôi mới lại hiểu cụ

thể hơn thế nào là hạnh phúc. Hạnh phúc rút cục là sự cảm nhận

tình thương mà mọi người dành cho mình. Nhưng trên hạnh phúc đó, còn có cái duyên mà Đấng Trên Cao đã sắp sẵn cho mình. Tại sao mình lại được hưởng đặc ân đó thì mình thực sự không biết.

Trường học của tôi có một tục lệ là cứ mỗi 15 ngày thì nhà trường tổng vệ sinh nên đuổi tất cả nội trú ra trong hai ngày cuối tuần. Tất cả học sinh đều đợi dịp đó để về với gia đình nên họ vui tíu tít. Ngược lại đối với tôi thì dịp đó lại gây cho tôi nhiều khó khăn vì tôi không có gia đình, không có nơi để về... Vào hai ngày cuối tuần đó người ta dọn giường của sinh viên nội trú, mở toang cửa sổ, khóa máy sưởi, rải thuốc Javel, phun vòi nước sát trùng để

tổng tẩy uế.

Bà Monique là người đầu tiên cứu tôi, bà đề nghị tôi ở lại trong trường, nhưng ở tạm trong căn phòng dành cho người bệnh.

Bà coi đó là một trường hợp bất khả kháng, do đó tôi không thể coi đó là giải pháp thường trực. Tôi cũng có mấy người bạn Việt Nam ở trong nhà Lào Việt tại Cư Xá quốc tế cho phép tôi giải nệm ngủ

lậu qua đêm. Ơ đây ông gác dan biết chuyện nhưng ông ấy cũng tốt nên ông không cằn nhằn. Nhưng riêng tôi lại còn có thêm một phương án khác. Một hôm tôi gặp lại một bạn xưa tên là Lân, Lân mới rủ tôi tới nhà chị Trà. Chị Trà là một phụ nữ đã đúng tuổi có chân tu. Nhà của chị Trà là một căn hộ nhỏ bé, vỏn vẹn có một phòng, ở ngoại ô Levallois. Tuy căn nhỏ bé nhưng lúc nào cũng đông sinh viên tới xin ngủ qua đêm. Chị bảo nhà của chị là nhà của Chúa, các em cứ tới trú. Thế là đêm nào cũng có đứa giải nệm nằm la liệt dưới đất, có hôm năm đứa chúng tôi phải nằm sát gần nhau vì căn phòng nhỏ quá. Nhưng chúng tôi rất vui, vì không những được qua đêm miễn phí mà còn có sẵn một bếp nhỏ để nấu xào.

Đông như thế làm cho chúng tôi như có gia đình bên cạnh. Hơn thế

nữa, chính vì gặp gỡ nhau tại nhà chị Trà mà chúng tôi truyền cho nhau công việc làm để kiếm tiền thêm. Lân thì rủ tôi cùng đi hầu bàn, Hà thì chỉ cho những chỗ để mua trái cây rẻ, những hoa trái già héo sắp thối nhưng vẫn còn ăn được. Huy thì lại chỉ cho tôi một chỗ làm đêm được trả rất hậu hĩnh. Đó là những dịch vụ tại bệnh

viện ít ai muốn làm và có chút rủi ro nếu không cẩn thận. Từ lúc thường gặp những người bạn mới này, tôi không thiếu việc. Hễ

mình chấp nhận việc khó hoặc nặng nhọc thì kế sinh nhai đơn thuần không phải là một vấn đề. Nhận định này cho tôi có được tự

tin. Tự tin rằng mình sẽ chẳng bao giờ sợ đói, chi một ý tưởng đó thôi đã làm cho tôi thấy cuộc đời đượm tươi màu hồng. Thật vui, thật hạnh phúc. Duy một cái là trong lớp học tôi không được xuất sắc cho lắm.

Cuối niên học 63-64 rút cục tối thi đấu. Điểm suýt soát, nhưng vừa vặn để lên Đại Học. Vừa đúng lúc đó thì Cha tôi cũng hồi sức. Bao nhiêu mây đen phủ trên bầu trời của tôi như dần dần tản bay.

* * *

Phải mấy chục năm sau, tôi mới dám hồi tưởng lại cái thời kỳ kinh khủng đó. Vì khách quan mà nói, nó kinh khủng quá.

Nhưng tại sao tôi không giữ lại một chút đắng cay là một điều tôi khó lý giải. Mẹ tôi, khi gặp lại tôi vài năm sau đó mới rõ sự thật, bà cứ khóc mãi, bà tự trách sao trót để đứa con yêu lâm vào cảnh ngộ quái dị như vậy. Nhưng trong lúc mẹ khóc thì tôi lại vui cười sung sướng ôm mẹ. Tôi còn nói với mẹ: “Mẹ ạ, suốt năm học ấy con không khổ chút nào mà rất sung sướng mẹ ạ, mẹ đừng khóc nữa... vì chẳng có gì để khóc.”

**

Một hôm, vào năm 1994, tôi được cô thư ký đưa lên một đơn xin việc, lúc đó tôi đang làm Phó Tổng một tập đoàn đa quốc gia. Hồ sơ xin việc có cả hình của người nộp đơn. Tôi nhận ra ngay, đúng hắn, không thể sai, người đã cướp hết tài sản của tôi vào lúc tôi đang tập tễnh ra đời. Cô thư ký nể tôi, cứ mỗi khi có người Việt xin việc thì cô hay báo cáo trực tiếp cho tôi. Tôi đã hít một hơi thở thật mạnh. Và chỉ trong một chớp mắt, tôi đã chỉ đạo

“để cho Ban nhân sự xử lý bình thường đơn xin việc”, tôi không để

lộ cho ai chuyện riêng của tôi, Có lẽ hắn cũng đã quên tôi và cả sự

việc rồi, hơn 30 năm đã qua. Trong lòng tôi không có chút hận thù

mà ngược lại tôi lại có cảm giác nhẹ nhõm hơn, cứ như đã trút được cái gì còn vướng mắc.

Nghi lại chuyện của tôi, tôi không khỏi bàng hoàng và cùng một lúc tôi có cảm giác hạnh phúc. Bàng hoàng vì có lẽ tôi sẽ

không bao giờ sẵn sàng sống lại một thời kỳ như thế. Nhưng tại sao tôi lại có cảm giác hạnh phúc từ sự trải nghiệm đó thì thực tình tôi không rõ. Phải chăng tôi đã được hưởng trọn niềm hạnh phúc của

một con người tự tạo nên. Từ bàn tay trắng tôi đã thành con người tôi ngày nay. Tôi đã lông bông nhưng chưa bao giờ bụi đời.

Tôi mới khám phá ra rằng tôi đã được hưởng một cái ADN cứng cỏi, lấy tính hiền từ làm cách hành xử. Lấy nụ cười can trường để

làm bia bảo vệ. Những thứ đó như có sẵn trong cơ thể. Rõ ràng tôi chỉ biết mìm cười mà không biết khóc. Phải chăng đó là do tính lạc quan. Tôi chưa bao giờ nhìn nỗi khó trước mặt như là một cực hình mà ngược lại tôi đã chỉ trông thấy những cơ hội được mở ra, thậm chí những thách thức rất đáng sống. Phải chăng là tôi đã hiểu rất sớm rằng hạnh phúc bắt nguồn từ tình yêu thương. Tôi đã được nhà trường Dourdan yêu thương, Cha Paul yêu thương, Ông Bà gác dan yêu thương, Bà y tá Monique yêu thương, Chị Trà thánh thượng yêu thương. Thế giới của tôi vào lúc đó chỉ có thế nhưng đó là thế giới của những người tình nghĩa. Tình nghĩa và đoàn kết, biết cảm nhận, biết xót xa, biết chia sẻ. Chia sẻ hột cơm, chia sẻ

mồ hôi, chia sẻ ngọt bùi. Phải chăng là tôi luôn luôn có trong người tế bào hy vọng. Tương lai sẽ luôn luôn sáng nếu còn hy vọng. Thực ra, chính khi mình nằm tận đáy thì mình mới bám vào hy vọng để trông chờ. Từ đáy thì mình chỉ có thể vươn lên, tương lai chỉ có thể sáng hơn! Phải chăng là tôi có một niềm tin mãnh liệt nơi Đấng Trên Cao. Tôi đã cầu nguyện rất nhiều. Nhưng, trong lời cầu nguyện tôi luôn luôn chỉ vì cố thêu sắc luull và 0 0 của Thượng Pet chu toi chua bao giờ xấu những thứ khác. Và tôi ngạc nhiên tôi chưa bao giờ bị đấng trên cao tới.

Có lần tôi hỏi Cha tôi: “Cha ơi, thế nào là thành công? Thế

nào là một cuộc đời sung mãn và hạnh phúc?”. Ông nhìn đứa con và chậm rãi trả lời: “Người thành công là người muốn khẩn khoản

chia lại những gì Phúc Lành đã ban cho mình. Chia lại tài sản, chia lại kiến thức, chia lại kinh nghiệm sống”. Tôi lại hỏi Cha: “Còn thế

nào là hạnh phúc?". Cha mim cười và ôn tồn chia sẻ với tôi: "Con ạ, hạnh phúc là cái gì con cảm nhận được khi con đã chia sẻ thật nhiệt tình, với tất cả lòng trong sáng từ bi". Và Cha còn nói thêm:

"Con hãy đem cả thân thế của con để xây dụng tình người, con hãy dùng tài sản riêng tư như là những viên gạch để kết nối và đoàn kết người với người. Con đừng bao giờ nhìn lên hay nhìn xuống mà coi mỗi người như là một người bạn đồng hành, đón nhận học với những cá tính của họ. Con hãy quý trọng ý kiến của mỗi người, vì chỉ có sự đa dạng mới làm nên một xã hội hùng mạnh, một đất nước trù phú". Những lời của Cha còn văng vẳng bên tai. Nghĩ lại tôi vẫn choáng váng, và tôi chỉ mong suốt cuộc đời xứng đáng với ước niệm của Cha.

MÌNH HÃY TỰ TIN

Love grows by giving. The love we give away is the only love we keep. Tình yêu lớn lên nhờ sự cho đi. Sự yêu thương mà chúng ta cho đi là sự yêu thương duy nhất mà chúng ta giữ được.

ELBERT HUBBARD

Believe in yourself! Have faith in your abilities! Without a humble but reasonable confidence in your own powers you cannot be successful or happy.

Nếu bạn không tin tưởng, một cách vững vàng nhưng khiêm tốn, vào sức mạnh tiềm tàng trong con người của mình thì bạn khó lòng thành công và hạnh phúc. Vậy bạn hãy cứ tự tin!

- NORMAN VINCENT PEALE

Trước nhất tôi xin có lời cảm ơn chân thành các bạn đọc nào đã tự ý sửa chữa và biên tập lại bài viết của tôi trước khi đưa lại lên mạng để phổ biến. Bài gốc tôi gửi có đôi dòng dùng một hai từ khác, không đích xác bằng từ mà bạn đọc đề nghị. Tôi xin nói thêm là suốt đời

mình, tôi nhận được luôn luôn cái may mắn đó, là được xã hội chiếu cố điều chỉnh và hoàn thiện để từ con người của

tôi có khả năng xuất phát nhiều tinh túy hơn. Các bạn ạ, nào tôi có viết để được phổ biến rộng rãi như vậy, vì tôi tưởng là bài này cũng như nhiều bài khác của mình cũng chỉ để làm đầy vơi những trang giấy của các cơ quan thông tin và văn hóa.

Đọc lại bài mình viết thì mới cảm nhận được thêm nhiều điều mà mình không thấy lúc đang sống thời kỳ mình tả.

Thú thật, tôi sẽ không bao giờ trở thành con người của tôi ngày hôm nay nếu thánh nhân trên trời không tặng tôi cơ hội đo được sự mong manh của cuộc sống. Có cảm nhận thực được sự

mong manh đó thì mới do được sự cường tráng có sẵn trong ADN

của mỗi con người, chứ không riêng ai, nhưng sự cường tráng đó có lẽ chỉ xuất phát khi bản thân động viên tất cả sức lực của mình để vượt trở ngại và rủi ro. Nghĩ thế, tôi đâm thương những đứa trẻ

cùng tuổi 16, 17 đã được cha mẹ che chở đến độ chúng không thể

tưởng tượng được là cuộc đời có thể chứa những thách thức như

tôi đã gặp. Và tất nhiên chúng cũng không có được cơ hội thi thố

tài năng và đo được nét cường tráng của mình, từ đó khó lòng tạo được sự tự tin.

Tôi đã rất tự tin khi sau này đi xin việc lần đầu tiên, lúc mới tốt nghiệp ra trường. Tôi đã tự tin khi ngỏ lời xin hỏi cưới người bạn đời. Tôi đã tự tin khi được nhận các trách nhiệm mới, tuần tự

theo khả năng và hoài bão của mình. Tôi cũng tự tin khi xin về

nước để đóng góp, bất chấp việc gì miễn là có ích và miễn phí. Tôi không ngờ sự tự tin vào chính mình, chi bản thân mình, có khả

năng đem lại nhiều thành quả và nhất là nhiều hạnh phúc đến như

vậy.

Tôi cũng cầu nguyện nhiều, và vẫn tin như bàn thạch vào Đấng Trên Cao. Gia đình tôi vốn rất sùng đạo Phật. Nhưng có một điều rất kỳ diệu tôi muốn chia sẻ là tôi không phân biệt nhiều lắm đạo này với đạo nọ, vì tôi vững tin là Ánh Sáng Bên Trên không có hình thái, không mang tính phân biệt. Tôi vào nhà thờ Thiên Chúa Giáo một cách rất tự nhiên, tôi ngồi xuống cầu nguyện một cách rất vô tư và tôi biết Bên Trên là một Đấng Toàn Năng, Phúc Đức

Vẹn Toàn. Lần nào cầu nguyện tôi cũng chỉ nhận được tín hiệu dịu hiền nhưng mãnh liệt là "con hãy nỗ lực bản thân để vượt thách thức, vì con có đủ khả năng". Chỉ một ý nghĩ rằng Đấng Trên Cao tin tưởng vào bản thân tôi đã đủ giúp cho tôi có nghị lực và sáng suốt.

Chỉ một lần vợ chồng tôi có một lời cầu nguyện cụ thể. Đó là cách đây 12 năm, vào năm Bính Tuất, chúng tôi đang đi du lịch bên Ý Đại Lợi (Italy), tại Bellagio, ở bờ hồ Como. Lúc đó là đúng 16 giờ 58, chúng tôi vội vào nhưng Cha nói là không vào được vì chỉ hai phút nữa nhà thờ Bellagio đóng cửa. Chúng tôi xin cầu nguyện chỉ hai phút thôi, Cha đành chấp thuận.

Lúc ra khỏi nhà thờ, vợ chồng tôi hỏi nhau Anh cầu nguyện gì? Em nguyện cầu chi? Cả hai đều ngỡ ngàng khám phá là chúng tôi dù không nói gì với nhau mà đã cùng cầu nguyện cho hai con gái của chúng tôi được phù hộ về việc có con. Thật không ngờ

rằng sự đáp ứng đã là một phép lạ... Đó là lần duy nhất trên đời tôi có lời cầu nguyện cụ thể. Còn suốt đời, tôi chỉ xin Đứng Trên Cao cho thêm sức mạnh và can đảm, để mang sức mạnh đó truyền tải lại cho các bạn nào cần.

Bạn ạ, hãy tìm ngay trong bản thân sức mạnh kinh khủng mà mình sẵn có. Chắc chắn bạn có, hãy tin tôi đi. Nhưng bạn sẽ chỉ

khám phá ra sức mạnh tiềm tàng đó khi bạn thực sự bỏ công ra đi tìm nó. Tìm sự hỗ trợ từ bên ngoài chỉ phù du và hời hợt, lại làm cho bạn mất cơ hội để tự hào một cách chính đáng.

Hãy nghe tôi một lần, bạn nhé.

Cuốn sách định mệnh

Quyền và tự do chọn lựa: Giới hạn của sự chủ động The weak can never forgive. Forgiveness is the attribute of the strong.

Những kẻ yếu đuối không bao giờ biết tha thứ, dấu ấn ấy chỉ dành cho kẻ cường tráng.

- MAHATMA GANDHI

Mùa hè năm 1954, cha tôi được bổ nhiệm vào một công việc mới (trong Bộ Kiến thiết) tại Sài Gòn, cả gia đình theo cha vào Nam. Sau một thời gian tá túc tại nhà cô Hằng (em ruột của cha), gia đình tôi mướn được một căn nhà trên đường Võ Tánh, quận 1, ngày nay là đường Nguyễn Trãi.

Căn nhà nằm trong con hẻm nhỏ, trống trải, đồ đạc hầu như

không có gì, ngoài mấy thứ lặt vặt: một cái chổi cùn, đống nhật báo cũ, một chiếc chải cọ sờn mòn và lọ nước tẩy đã dùng hết quá nửa. Ngoài ra thì còn một cuốn sách cũ. Cuốn sách bị vất ngay trên thềm nhà, làm cho người mới tới có cảm tưởng cũng thuộc lô đồ

đạc chủ cũ định mang đi nhưng chẳng may bị rơi ra trong cuộc di chuyển. Có lẽ cuốn sách không có mấy ý nghĩa với họ, nên chẳng có ai quá quyến luyến. Mà quả thực, nó cũ rích, đã mất bìa sau và vài trang cuối.

Cuốn sách mang tựa đề Grands Coeurs, là phiên bản tiếng Pháp dịch từ tiếng Ý. Tác giả không phải một tên tuổi nổi tiếng, Edmondo de Amicis. Trên bìa sách có ghi năm xuất bản là 1948

cho phiên bản tiếng Pháp. Mãi về sau này, có dịp tìm hiểu về tác giả, tôi được biết ông là một nhà báo kiêm nhà văn chuyên viết truyện ngắn sống trong thế kỷ XIX. Cuốn sách gốc “Cuore” được xuất bản lần đầu tiên vào năm 1886, hai chục năm trước khi tác giả

qua đời (1908).

Tôi luôn xem việc bắt được cuốn sách này là một phép lạ.

Thời đó, sách in bằng tiếng Pháp khá hiếm ở Việt Nam, tôi vốn học trường Tây, nhặt được cuốn sách Tây cũng là một sự trùng hợp bất ngờ. Nhưng còn một chuyện lạ khác xung quanh cuốn sách, nhưng tôi sẽ để cho độc giả khám phá trong những trang sắp tới.

Suốt mùa hè năm đó, cha mẹ tôi loay hoay với việc dọn dẹp và trang trí ngôi nhà mới, thì tôi nằm dài ra sàn gạch hoa mát rượi để đọc sách. Lúc đó, tôi lên 8, em trai lên 4 và em gái út mới được một tuổi.

Cuốn sách toàn kể chuyện trẻ con bên Ý và hầu hết các câu chuyện trong đó xảy ra trên sân trường học. Sân trường đối với

những đứa trẻ như tôi là nơi có những kỷ niệm huyền diệu nhất nên tôi mê cuốn sách lắm, đọc đi đọc lại không biết bao nhiêu lần.

Thật ra, nếu không đọc sách thì tôi cũng chẳng có việc gì khác để

tiêu đi quãng thời gian giữa hai năm học. Còn cha mẹ tôi thì quá hân hoan khi thấy con trai có món ăn tri thức để lấp đầy thời gian rảnh rỗi.

Tôi đọc sách và tôi khóc, nhiều xúc cảm trào lên trong tâm hồn tôi giữa những câu chuyện trẻ con. Càng đọc càng khóc, càng khóc càng đọc. Sau mùa hè, cuốn sách đã in sâu vào tâm khảm tôi những gì tuổi đó tôi có thể hiểu, đó là lòng tốt, tinh thần trách nhiệm của người học trò, sự phục thiện, nói dối là điều rất xấu, chia sẻ những gì mình có với người khác, nhất là làm sai thì phải biết nhận lỗi và xin lỗi...

Sau này, khi chơi với bạn bè, cũng có đứa bảo tôi ngây thơ

và gà tô, ý là có lỗi thì phải biết giấu nhẹm đi, chứ ai lại tự mình xin lỗi! Đến lúc đó, tôi mới hiểu cuốn sách đã ảnh hưởng tới tôi mạnh mẽ nhường nào, nó giống như một đường ngay thẳng vẽ lên một tờ giấy trắng.

Hơn 60 năm sau, trong một cuộc giao lưu với nhóm sinh viên tại Thành phố Hồ Chí Minh, tôi nhận được câu hỏi: “Thưa thầy! Cuốn sách nào được thầy ưa thích nhất?”. Thú thực, tôi từng đọc rất nhiều sách của những nhà văn nổi tiếng trên thế giới, như

Hemingway, Steinbeck, Proust, Camus... Hồi nhỏ, tôi từng rất thích tiểu thuyết kiếm hiệp của Alexandre Dumas và cũng có nhiều năm ghiền truyện chưởng Trung Hoa. Nhưng vào đúng lúc nhận được câu hỏi của các em, tôi đã buột ra một câu trả lời mà đến hôm nay vẫn làm cho tôi ngạc nhiên: “Cuốn Grands Coeurs các em ạ!”.

Tôi còn nói thêm: “Cuốn sách này thầy đã đọc cách đây hơn 60 năm, nay thầy không biết có còn được để trên kệ nhà sách nào không để thấy có thể mua tặng các em”.

Nhưng phép lạ đã xảy ra, bạn có tin không?

Ngay sáng hôm sau, tới văn phòng làm việc, tôi nhận được cuốn sách những tưởng đã mất tích trong lịch sử văn học. Sách

được dịch sang tiếng Việt với tựa đề “Tâm hồn cao thượng”, do Nhà xuất bản Văn học ấn hành năm 2016, đúng 130 năm sau khi tác giả Edmondo de Amicis ra mắt độc giả lần đầu tiên.

Cảm ơn anh Lê Viết Hải, Chủ tịch Hội đồng quản trị kiêm Tổng giám đốc Tập đoàn Xây dựng và địa ốc Hòa Bình đã tặng tôi phiên bản đầu tiên bằng tiếng Việt khi sách được in lại! Anh Hải vừa là người bạn tôi trân quý, vừa là người lãnh đạo mà tôi ngưỡng mộ.

Cảm ơn anh Nguyễn Văn Phước và các bạn ở Công ty First News - Trí Việt đã dành hết tâm huyết cho việc xây dựng tủ sách đồ sộ "Hạt giống tâm hồn".

Tôi nghẹn ngào không biết nói gì hơn. Phép lạ này, tôi cũng không có lời nào để lý giải về sự trùng hợp cả về ý tưởng lẫn thời gian.

* * *

Bạn ạ, cuốn sách Grands Coeurs là những mẩu chuyện hồn nhiên về những đứa trẻ khi ở trường hay ở nhà, những trò chơi chung, những mẫu đàm thoại giữa chúng... Trong những mẩu chuyện này, luôn có những sai lầm, phản ứng bồng bột của những đứa trẻ, nhưng rồi chuyện nào cũng kết thúc bằng một sự nhìn nhận thật phục thiện, một sự xin lỗi thật tử tế, một sự đền bù đầy tình cảm. Để rồi những sự đảo lộn do những đứa trẻ vô tình gây ra trong sân trường, trong khuôn viên gia đình đều tìm thấy sự thăng bằng trở lại, sự ôn hòa an nhiên. Xã hội xưa kia là thế, và chỉ có thế. Tính chất phác, sự thanh bạch hiện lên trên mỗi nét mặt những con người chưa tới tuổi trưởng thành và nếu có đứa nào trót yếu đuối, nói dối, mặt nó tự nhiên sẽ đỏ gay lên vì xấu hổ. Ngay sự xấu hổ vào thời đó cũng đã được coi như một hình phạt nặng nề rồi.

Tôi cho rằng các bạn nên mua cuốn sách này cho những thành viên vị thành niên trong gia đình bạn, thậm chí cho cả những người lớn nữa. Không chỉ vì cuốn sách chứa đựng những bài học về luân lý, mà nó còn cho ta cảm giác mát dịu của tâm hồn giữa một thế giới trong lành, với những tình cảm giản đơn và mẫu mực.

Cảm giác mát dịu đó, tôi xin thú thật, đã ám ảnh tôi suốt đời. Tôi đã khát khao tìm lại sự trong sáng giản đơn đó chung quanh tôi, một thứ ánh sáng nhẹ nhàng giúp cho con người tìm ra mọi giải pháp cho mọi tình huống. Đó là giải pháp của tình thương nhân loại được truyền giữa người với người, như một món ăn tinh thần cần thiết, như một thứ nước uống có thể gột rửa tâm hồn và làm nhẹ tâm can. Với ánh sáng đó, không tội lỗi nào mà không thể

tha thứ, bỏ qua nếu người phạm phải biết hối hận, xin lỗi và cải thiện.

Chẳng lẽ thế giới ấy không còn?!

Nói ra rất có thể bạn không tin, nhưng đây là sự thật của đời tôi: Trong mọi lựa chọn, mọi quyết định, tôi đều cố gắng đi tìm ánh sáng đó để nhìn rõ hơn việc phải làm. Xin bạn đừng lầm lẫn điều đó với việc thắp hương xin xỏ, cầu khấn các đấng siêu nhiên với tinh thần mang tính vụ lợi và dị đoan.

Thời phải chọn trường kỹ sư để học, nào tôi có chọn thật đâu. Tôi đã lùi lại nhìn thế giới và tự nhủ: Trên đời này, người nào có gắng rồi cũng có công việc tốt, còn làm việc gì thì cũng được.

Thế là tâm hồn của tôi tìm được sự an nhiên và sau đó, việc lựa chọn mất phần gay go. Tôi đã chọn môn học hoàn toàn tách rời ý nghĩ sau này mình sẽ làm nghề gì, làm sao để kiếm nhiều tiền, mà chỉ chú trọng vào sự thoải mái của tâm hồn nếu như con đường đó mở ra cho tôi.

Nhớ lại hồi đó, do điểm thi tốt, tôi có nhiều quyền lựa chọn đăng ký học vào các ngôi trường tốt. Thầy và chúng bạn nhiệt tình khuyên bảo, rằng tôi nên chọn trường này hay trường nọ, hầu hết đều dựa trên những lý luận chiếm đóng tương lai. Cha mẹ tôi thì không can thiệp. Chính vì vậy, tôi cũng ngạc nhiên thấy mình sao quá nhẹ nhàng trong việc lựa chọn.

Tôi đã không nghiên cứu chương trình học, không tham khảo nghề nào sẽ đưa đến bến tương lai nào, chỉ một cảm nhận hạnh phúc, duy nhất, đã giúp tôi sớm có quyết định của mình. Tôi đã chọn Trường Cao đẳng Quốc gia Cầu đường của Pháp sau khi

tôi được chiêm ngưỡng dung nhan của cụ Hoàng Xuân Hãn ở nhà trường. Cụ là một học giả uyên thâm, một tấm gương đạo đức và cũng là một sinh viên Trường Cầu đường của Pháp. Tôi quá ngưỡng mộ cụ và cố theo gót cụ, ít nhất là trong việc chọn trường.

Tiêu chuẩn chọn lựa của tôi đấy, gần như là ấu trĩ!

Đến lúc chọn chỗ làm cũng vậy. Khi tôi tốt nghiệp, thị

trường công việc bên Pháp rất tốt nên mỗi người đều may mắn có nhiều lựa chọn. Tôi cũng lùi lại một bước để chiêm ngưỡng vấn đề

và tìm tới nơi cho mình cảm giác thoải mái, hạnh phúc.

Sau này, tôi cảm nhận chưa bao giờ mình quyết định sai và ngay cả khi nơi làm việc xảy ra chuyện bất ổn thì tôi vẫn có những phản ứng rất nhẹ nhàng và nhanh chóng: Mình sẽ không bao giờ

sống chung lâu với những người dối trá, quỷ quyệt, mưu mô, tham lam. Chỉ ít lâu sau, tôi lại được trở về với cái thế giới mà tôi yêu, với những con người đạo đức mà tôi mến. Chẳng có lựa chọn chi mấy, mình chỉ cần tránh cái âm để cho cái dương toả sáng và đem lại sự an nhiên cho tâm hồn.

Trong đời sống tình cảm, tôi cũng có những cuộc phiêu lưu như bất kỳ ai, nhưng rồi luôn có một bàn tay vô hình bên cạnh ngăn tôi lại khi có những tình huống éo le rình rập và ngược lại, khuyến khích tôi đến với những cuộc gặp gỡ chân thiện.

Chuyện lấy vợ cũng thế, vô cùng nhanh chóng và đơn giản, vì đối với tôi, một cảm giác nhẹ nhàng đơn giản là tín hiệu cho sự

tốt đẹp. Linh tính tinh vi đã đi vào cuộc chơi, giúp cho người phải lấy một quyết định có được sự tự tin. Lúc gặp người bạn trăm năm lần đầu, tôi chỉ tự nhủ: Thật ra, người nào trong sáng, hướng thiện là được, chứ biết chọn ai với tiêu chuẩn nào! Rồi có thêm một ông cụ trên tám mươi tuổi hé môi thổi vào tai tôi: “Cháu lấy ai cũng được, miễn là cháu phải tạo nên không khí đạo đức tốt lành trong gia đình của cháu”. Vậy là, chẳng cần những lời động viên cho tới những cân nhắc, lý luận cầu kỳ, chẳng có nhiều cuộc đi chơi để tìm hiểu về nhau trong nhiều tháng, hai chúng tôi lấy nhau.

Sau này, khi phải quyết định chuyển sang sống và làm việc tại Brazil, rồi Quốc đảo Fiji, Singapore, sau đó là Mã Lai, tôi cũng chẳng lần lữa lâu dài. Cứ thấy vui vẻ và ấm áp, tốt lành thì đi, chi đơn giản có thế. Luôn luôn chọn ánh sáng của cái dương và tránh không khí ngột ngạt của cái âm.

* * *

Bạn có tin không, cuốn sách "Tâm hồn cao thượng" là gốc rễ của tất cả mọi sự trong đời tôi. Niềm tin vững như bàn thạch của tôi: sự chân thiện, phong cách đạo đức là nguồn gốc tạo ra sự may mắn và sự bền vững. Tất nhiên, tôi không chứng minh được điều này. Tôi chỉ có sự trải nghiệm cho phép mình phỏng đoán như vậy.

Trong hơn 70 năm cuộc đời, chưa bao giờ tôi tính toán tới lui, làm thế tôi giống như những đứa trẻ hồn nhiên trong sách.

Chưa bao giờ tôi cho đồng tiền vào cuộc chơi và chuyện kỳ diệu là trong đời tôi, chưa bao giờ sự lừa dối phớt qua trí óc. Trong cuốn sách "Tâm hồn cao thượng", bạn sẽ không tài nào tìm thấy vai trò chi phối của đồng tiền và đôi khi chính những người nghèo lại là những nhân vật ấm áp và nhiệt huyết nhất trong cốt truyện.

Thành thử, nếu bạn hỏi tôi phải quyết định ra sao trong những tình huống phức tạp thì câu trả lời của tôi là: Bạn hãy tạo môi trường tốt đẹp xung quanh mình, hãy có những người bạn tốt lành, hãy luôn luôn mang ý tưởng tích cực và phụng sự, lúc đó, bạn sẽ tìm ra một thế giới trong sáng mà ở đó, lộ trình bạn phải lựa chọn hiện ra một cách rõ ràng, dễ dàng đến trở thành dĩ nhiên. Chỉ

đạo đức mới tạo ra sự trong sáng và chi với sự trong sáng, con đường của bạn mới hiện rõ. Sau đó thì chẳng cần phải quyết định gì, mọi chuyện sẽ diễn biến một cách tự nhiên, tích cực hơn.

Bạn chỉ cần nhớ một điều, người gian kẻ dối có thể kiếm được rất nhiều cơ hội trong cuộc đời của họ, nhưng người đạo đức thì không

cần tìm kiếm, vì lẽ đời là xã hội thường muốn trao cho người tốt và thiện chí những trách nhiệm mà họ mong ước.

Những đúc kết đó tôi từng đưa vào bài diễn văn chúc mừng tân khoa Đại học Hoa Sen năm 2017. Bài diễn văn có thể được xem như một cẩm nang tôi gửi gắm các bạn trẻ vừa tốt nghiệp, tôi xin chép lại để tặng bạn đọc.

Các em tân khoa thân mến! Hôm nay, Thầy có ý nghĩ ngộ

nghĩnh là gửi cho các em một lá thư, tuy Thầy đang đứng ngay trước mặt các em! Lá thư này, thầy dành riêng cho các em, vì hôm nay là ngày của các em. Thầy rất hân hạnh được tham dự lễ trao bằng tốt nghiệp của trường Đại học Hoa Sen và Thầy muốn tặng các em một cẩm nang, trước khi một số em vào đời và một số em sẽ còn học tập thêm, với mục đích sau này dốc hết tài năng của mình cho xã hội. Nhưng trước hết, Thầy muốn thay mặt các em long trọng tạ ơn tất cả các phụ huynh của các em có mặt ngày hôm nay. Thầy đã từng là học trò, rồi là sinh viên, rồi là phụ huynh, rồi cuối cùng là nhà giáo. Thấy hiểu sâu đậm tâm tình của từng vai trò và Thầy xin được phép chia sẻ sự hy sinh của cha mẹ, ông bà của các em. Có lẽ phải hơn một ngàn ngày chăm sóc và theo dõi, cũng như hàng trăm đêm lo âu phập phồng, để rồi được sống trong giờ

hạnh phúc tuyệt vời, chính ngày hôm nay. Các em ơi, ngay tại đây, ngay lúc này, các em hãy đứng dậy ngay, thay cho lời cảm tạ sâu sắc.

Cũng ngay tại đây, thầy xin thay mặt các phụ huynh và các em tân khoa tri ơn sâu sắc nhà trường, ngôi trường thân yêu mà ngày mai đây sẽ là ngôi trường xưa yêu dấu, trị ơn các thầy cô đã tận tụy hướng dẫn các em, để ngày hôm nay chúng ta cùng nở mặt nở mày, xin trị ơn Ban giám hiệu và nhất là bà Hiệu trưởng Bùi Trân Phương kính mến, trong nhiều năm đã vượt bao nhiêu trở

ngại để xây dựng nhà trường như là một nơi đào tạo có chất lượng không chi những kỹ sư, cử nhân, thạc sĩ cho guồng máy kinh tế

văn minh, mà còn đào tạo những con người với lương tri, nhân tâm và lòng vị tha để phục vụ cho toàn xã hội. Các phụ huynh ơi, các em tân khoa ơi, tôi lại xin mời tất cả chúng ta cùng đứng dậy để

cùng nhau vỗ tay thật ròn rã như pháo nổ, để bày tỏ lòng tri ơn của

chúng ta đối với những người mà xã hội đã giao cho sứ mệnh đào tạo những con người cho xã hội, những công dân cho đất nước.

***

Đối với nhà trường, có lẽ nhiệm vụ đối với các em nay đã hoàn tất. Các em sắp tạm biệt. Đối với phụ huynh các em, một giai đoạn lớn đã kết thúc. Hôm nay, các phụ huynh còn có trách nhiệm với các em, nhưng ngay ngày mai, vận mệnh của các em, nay đã trưởng thành, hoàn toàn nằm trong sự định đoạt của chính các em.

Những lựa chọn, những bước tiến sẽ đều do sự chủ động của chính các em. Nó sẽ như thế từ đây mãi mãi. Và nó sẽ phải như thế, mãi mãi, các em ạ. Trước khi các em vào đời lập nghiệp mưu sinh, Thầy có đôi lời muốn gởi đến các em, hy vọng sẽ là hành trang theo các em suốt đời.

1. Ngày hôm nay chị đánh dấu giai đoạn đầu của một cuộc phiêu lưu. Cuộc đời là cả một cuộc phiêu lưu thích thú, mà phần thưởng luôn luôn là một chai nửa đầy nửa vời. Hãy nhìn nửa vời để

cảm nhận được hạnh phúc rằng mình có được một chai nửa đấy.

Nhưng cũng hãy nhìn nửa chai đây để hiểu rõ rằng cái nửa vời kia là rủi ro, là công việc chưa hoàn tất, là lộ trình chưa đi tới, có khi là điều gì đó đang bị xã hội bỏ rơi trong khi mình đang tiến bước. Khi các em ở bên phía dương, các em hãy nhớ là xã hội loài người còn có phía âm. Vào đúng lúc đó các em phải tập cảm nhận mình đã may mắn như thế nào. Phải luôn ý thức: “Học tập là mãi mãi”.

Càng có tuổi, các em sẽ càng thấy rõ không có lộ trình học tập nào tạo được hứng thú cho bằng khi bản thân đã nhuần nhuyễn những kiến thức và đối chiếu với nhiều trải nghiệm.

2. Các em hãy yêu thương xã hội và gắn bó với mọi thành phần. Có người kém hơn thì mới có người cao hơn. Chính vì thế

mà các em phải thấm thía những may mắn của mình và các em nhớ

nhé: Chớ bao giờ nhìn xuống để xem thường một ai, cũng như

không phải lúc nào các em cũng ngước mắt lên cao để ao ước. Các em cứ yêu xã hội là xã hội sẽ yêu các em. Thành công sẽ tới, may mắn sẽ hỗ trợ các em chứ không hẳn do chi tài năng của các em!

Và nếu, đối khi, các em thấy xã hội không đẹp, thì các em hãy làm cho xã hội đẹp hơn bằng những hành động và tác phong đẹp, vì chính các em là xã hội đấy.

3. Thành công bắt buộc sẽ tới với các em, vì xã hội ngày nay vô cùng tích cực, ai ai cũng cần sự thành công của người khác để chính mình thành công. Đó là ý nghĩa của "toàn cầu hóa" và của

"làm việc nhóm". Vậy, chính các em hãy ý thức phải hỗ trợ cho người khác thành công, để rồi chính mình thành công. Ngày nay không còn thành công nào là cá nhân nữa. Các em hãy làm ngay đi để đừng bao giờ phải hối tiếc. Thời gian không bao giờ trở lại, cơ

hội sẽ lướt qua nếu mỗi chúng ta không cố gắng hết sức mỗi lúc.

Và muốn có được tác phong đó chúng ta phải biết yêu nghề và biết đam mê. Yêu loài người, yêu chủng tộc, yêu người đi trước cũng như rộng lượng sẻ chia với người đi sau.

4. Các em hãy đón nhận thất bại như là một món quà quý báu. Nhiều người suốt đời không có được "ân huệ" đó, và chính đó là lý do mà họ không có thêm cơ hội để thành công. Các em hãy ra ngoài đồng,

nhìn lên trời cao để cầu mong thánh nhân ban cho một ân huệ, đó là ân huệ được trải nghiệm và được nếm mùi thất bại.

Mỗi lần thất bại ta sẽ cứng cáp hơn và ta sẽ có nhiều bài học để

thành công sau này.

5. Cuối cùng, các em đừng bao giờ nghĩ đến đồng tiền. Xưa kia, khi còn trẻ Thầy thú nhận đã nhìn đồng tiền với lòng hăng say.

Thầy đã may mắn gặp một Đức Hiền Từ dạy Thầy: "Quý vật tìm quý nhân". Ngay lúc đó, Thầy không hiểu rõ ý nghĩa, nhưng càng sống Thầy càng nghiệm ra rằng, khi ta cho xã hội lòng nhiệt huyết, những kiến thức, những đồ án có tính cách xây dựng, thì loài người và xã hội sẽ quý chúng ta, và sẽ tặng lại cho chúng ta sự êm ấm, sự

an sinh. À ra thế, Thây tự nhủ, đâu bao giờ mình dám nghĩ mình là quý nhân? Nhưng thực vậy. Các em cứ cư xử có tác phong, các em cứ giao thiệp có quy có phép, các em cứ biết chia đều và nếu không đạt kết quả như mong muốn thì hãy cứ nhận lấy phần thiệt thòi, thì các em sẽ ngạc nhiên khám phá ra xã hội sẽ tặng cho các

em gấp trăm lần như thế. Chớ bao giờ làm nô lệ của đồng tiền nhé các em.

Cũng chính vì lý do đó mà không những người, mà cả

những tổ chức nữa cũng phải hướng về tinh thần vị tha. Vị tha là cho hết, với tấm lòng, với tất cả tình cảm lành mạnh, với tận đáy của hy sinh. Gương sáng của phụ huynh các em đấy. Gương sáng của Trường Đại Học Phi Lợi Nhuận đấy, gạt bỏ óc lời lỗ và đồng tiền ra khỏi tư duy tính toán vụ lợi để dành hết tình cảm và sự săn sóc cho việc đào tạo giáo dục con người. Với tinh thần đó, những con em, những sinh viên sẽ được vươn lên như những cây xanh màu mỡ, được lớn lên trong sự nuôi nấng ân cần, được tu tập trong sự tĩnh mịch của thế giới trong lành, chứ không phải trưởng thành từ những tổ chức mang tính hơn thiệt. Hôm nay, tôi rất hạnh phúc được hưởng

sống những phút hưng phấn cùng với những tân khoa minh sáng trước mặt tôi, với Trường Đại học Hoa Sen đáng kính.

Để kết thúc, tôi xin đọc 4 câu thơ của Thi sĩ Văn Liêm, là GS. TS.

Đào Văn Lượng, nguyên Hiệu trưởng Trường Đại học Công nghệ

Sài Gòn, trong bài thơ "Khát vọng":

Cuộc đời người chỉ cháy một lần Đừng leo lét, lụi tàn khi đông đến, Ta muốn đốt tim ta thành ngọn nến Cháy đến kiệt cùng giọt sáp long lanh!

Yêu Đại học, đam mê giáo dục, đối với tôi, là cháy như

ngọn nến, đến kiệt cùng giọt sáp long lanh. Chúc mừng các tân khoa, chúc các em vững bước trên đường đời!

GS. PHAN VĂN TRƯỜNG Cố vấn Chiến lược Trường Đại học Hoa Sen, Cố vấn Chính phủ Pháp - Thương mại Quốc tế, GS.

Viện John Von Neumann, Đại học Quốc gia TPHCM

Les voies du Seigneur sont impénétrables. Những lộ trình mà Chúa chọn rất khó thấu triệt cho người phàm.

Sau cái năm 1963 đen tối mà tôi đã kể cho bạn đọc trong chương

tôi. Tuy nhiên, vào tháng 4 năm đó, một vận may cực lớn đã tới với tôi, mà tôi không hề hay biết, cho dù tôi sống ngay giữa cơn may đó.

Vào một ngày đẹp trời, tôi và Philippe Boulet đang ngồi học trong lớp Anh ngữ của Trường Francisque Sarcey tại Dourdan.

Lớp Anh ngữ này giống mọi lớp Anh ngữ trong mọi ngôi trường, không học sinh nào nghe thấy cả. Đứa chơi cờ "ca-rô", đứa thì nói chuyện, đứa lại đọc sách lén. Vào thời đó chưa có điện thoại di động, chứ nếu không có lẽ cả lớp sẽ chơi game, hay nhắn tin như

một số sinh viên ngày nay. Duy có anh Boulet đang mở một số hộ

sơ ra rồi thở vắn thở dài trước những trang giấy phải điền vào.

Tôi hỏi anh: “Mày đang làm gì thế mà than với thở?”.

“Đang chọn trường cho sang năm” – Boulet trả lời –

“Chẳng biết phải chọn trường nào. Mỗi hồ sơ đăng ký nhà trường thì quá dầy, điền vào các khung câu hỏi thật mệt mày ạ, tao có bốn hồ sơ như thế phải điền. Bố tao bảo nếu chi chọn một thì rủi ro lắm, nếu chẳng may họ không chọn mình thì mình trắng tay, không có trường để học cho sang năm!”.

Anh Boulet nói thêm: “Tối nay là hạn chót để nộp hồ sơ, bố

tao đang đợi ngoài của nhà trường, tạo điền xong là bố tao sẽ phải chạy xe lên Paris đi nộp. Còn mày, sang năm mày đã tính đăng ký trường nào chưa mà tao trông thấy mày tà tà quá, chẳng thấy mày mấy quan tâm!”.

Tôi vừa nghe tim vừa đập thình thành. Đó là năm đầu tiên tôi Pháp, tôi thực sự không có chút ý thức rằng mỗi học sinh phải nhớ đăng ký chọn trường sau khi đậu tú tài, mà thủ tục xin thì phải khởi đầu ngay từ tháng 4 hàng năm, cho nên học mới bắt đầu vào tháng 9.

Nghe Boulet nói xong, tôi vỡ mật. Tôi hỏi Boulet: “Hồ sơ

thì xin ở đâu vậy?”. Boulet trố mắt ngạc nhiên: “Mày không biết hả?”.

Boulet liền đưa cho tôi một bộ. Đó là hồ sơ chọn Trường

“Lycée Janson de Sailly”. Và Boulet nói với tôi: “Bố tao có rút 4

hồ sơ, nhưng hồ sơ tao đưa cho mày dùng thì tao có hai phiên bản, nên tao có thể cho mày một. Mày điền nhanh đi, bố tao lên Paris nộp luôn thể!”

Và cứ như thế, tôi vội điền vào bộ hồ sơ trinh trắng. Họ hỏi một trăm thứ tôi không nhớ. Họ xin hình ảnh, tôi không có. Họ đòi giấy nọ giấy kia, trong đó có giấy chứng nhận thường trú, tôi cũng không có luôn. Boulet cười toét miệng nói: “Tao chưa bao giờ thấy thằng nào ít quan tâm tới việc chọn trường và chọn môn học hơn mày. Với hồ sơ của mày thiếu đủ mọi giấy tờ thì bố tạo cũng chịu, nhà trường sẽ ném vào sọt rác”.

Bạn ạ, lúc đó tôi đang 17 tuổi rưỡi, đang học tại ngôi trường cách Paris 50 km, không một xu dính túi. Tôi lại chưa bao giờ

được ai giải thích hệ thống giáo dục của Pháp được tổ chức như thế

nào, sinh viên được chọn những hướng đi nào trong cả rừng thủ

tục. (Giá mà thời đó có Google để tham khảo, có điện thoại di động để nhắn tin, có email để xác nhận thông tin! Nhưng than ôi, năm đó là 1964, Bill Gates và Steve Jobs chưa quá tuổi thanh niên). Thêm vào đó, giống như mọi nơi ngày nay, việc xin vào đại học rất khó, đòi hỏi hồ sơ phải đầy đủ một cách tỉ mỉ. Thế rồi riêng cá nhân tôi lại còn cần thêm việc xin vào nội trú nữ vì tôi sẽ hoàn toàn không có mảy may phương tiện để sống ở ngoài phố trong suốt học trình đại học.

Nhưng cuối cùng, với một hồ sơ thiếu đủ mọi thông tin và những chứng chỉ cần thiết, tôi vẫn được nhận. Nộp có một hồ sơ

duy nhất, giống như kẻ đi săn gặp hổ, còn mỗi một viên đạn để tự

cứu thân. Phép lạ đã nhiệm màu cứu tôi. Không những thế, tôi là sinh viên vào chót, và cũng được luôn vào nội trú với cái giường chót còn lại trong số những sinh viên đăng ký. Và tới khi nhập học thì tôi phải nộp hồ sơ bổ sung.

Chuyện khôi hài nhất là anh Philipe Boulet lại bị trượt hết ba nơi kia, chỉ duy có nơi tôi được nhận mới nhận anh. Thế là hai

anh em lại tiếp tục năm học ngồi cạnh nhau, trong khi hoàn cảnh của anh ấy đáng lẽ phải khác tôi nhiều! Nghĩ lại cũng thấy đáng kinh ngạc. Anh Boulet thì nộp 4 hồ sơ đầy đủ, tôi chỉ nộp một hồ

sơ thiếu đủ mọi giấy tờ, chứng chỉ. Phép của Thánh. Quyết định của Chúa. Và được Phật phù hộ. Tin hay không thì tùy bạn, nhưng đó là chuyện thật, vô cùng hi hữu.

Lạ kỳ nhất là đến khi năm học bắt đầu vào đầu tháng 9 năm 1964, tôi vẫn chưa có ý niệm rõ ràng là lộ trình mà tôi vừa chọn một cách hoàn toàn bất đắc dĩ và ngẫu nhiên sẽ đưa tôi đi đâu. Có lẽ ai ở ngoài mà nhìn vào cũng sẽ tưởng chính tôi đã chọn cho mình. Không đâu. Tôi chưa bao giờ lựa chọn. Tôi chưa bao giờ

làm một hồ sơ nào khác để xin vào nhà trường nào khác. Cứ biết rằng mình đã cứu năm học của mình và mình có thêm ít nhất một năm nữa được nội trú. Lo giường ngủ đã, lo mái ấm đã, lo cơm nước đều đặn đã rồi mới lo sau này làm gì. Phân tôi, tôi chỉ đủ sức nghĩ xa đến thế! Cứu thân với cái phao duy nhất để nổi.

Nào có ngờ, tôi đã bị đẩy vào lộ trình đại học khó khăn nhất nước Pháp, giữa bao nhiêu lộ trình khó. Vì sau 3 năm học, tôi sẽ

phải thi tuyển trong một kỳ thi cao quý nhất nước Pháp, chi tuyển vài trăm sinh viên giỏi nhất giữa mấy chục ngàn thí sinh cao học về Toán. Và cuối cùng, 3 năm sau, vào năm 1967, tôi đã đăng khoa kỳ thi tuyển vào Trường Quốc gia Cầu đường tại Pháp, một nhà trường chỉ dành cho tinh hoa của đất nước Pháp, mà trong cuộc thi tuyển, tôi lại một lần nữa thuộc vào số sinh viên cuối cùng lọt vào danh sách vàng.

Lắm lúc tôi mỉm cười, ngước mắt lên trời mà lẩm bẩm:

“Thà vào chót trên danh sách vàng, còn hơn là vào nhất trên danh sách bạc”, rồi tôi chắp tay tôi khấn.

Lựa chọn đầu tiên của cuộc đời mình, thì mình đã bị tốc độ

của cuộc sống vượt khả năng suy đoán của mình xa. Nói một cách ngắn gọn thì tôi đã không chọn hay lựa. Thánh nhân đã quyết định hộ tôi, thay tôi, không những thế còn giúp tôi phản ứng kịp thời mà tôi không hề ý thức. Thật bất ngờ cho tôi, sau này quyết định đi

theo lộ trình ngẫu nhiên này sẽ lộ sáng ra là quyết định tốt nhất có thể cho tôi vào lúc đó. Và không quá lời nếu nói là "Thánh nhân đã đãi kẻ khù khờ".

Tôi thật muốn kể cho bạn tại sao tôi lại chọn Trường Quốc gia Cầu đường năm 1967.

Năm đó, trong các cuộc thi tuyển thì tôi đậu nhiều trường cao đẳng quốc gia, trong đó có ba bốn trường khá nổi tiếng như

Telecom (Viễn thông), Centrale (Kỹ sư Bách khoa), SupAero (Kỹ

sư phi cơ). Tuy nhiên, sau khi tôi hiếu kỳ tìm hiểu về những vị tiền bối người Việt Nam, thì được biết Trường Cầu đường Pháp đã tặng cho nước Việt Nam khá nhiều nhân vật nổi tiếng. Một trong những vị gây ấn tượng nhất cho tôi là cụ Hoàng Xuân Hãn (1908 - 1996).

Theo Wikipedia, ông là một nhà sử học, ngôn ngữ học, toán học và cũng là một kỹ sư. Ông là người soạn thảo và ban hành chương trình trung học Việt Nam đầu tiên. Ông cũng từng tham gia nội các của cụ Trần Trọng Kim.

Xin nói thật với bạn đọc là tôi đã chẳng đi xa thêm để lựa chọn. Sự ngưỡng mộ của tôi đối với cụ Hoàng Xuân Hãn đã đưa tôi tới việc lựa chọn Trường Quốc gia Cầu đường. Tôi không bàn với cha mẹ, chẳng tham khảo các thầy, các bạn. Tôi cũng chẳng quan tâm đến việc chọn nghề sau này. Và khi ngồi vào ghế nhà trường, 28 đường Saints-Pères, Paris 5, tôi như thỏa mãn được cảm nhận danh dự của mình khi nghĩ cụ cũng đã ngồi trong phòng Auditorium (hội trường) này 35 năm trước.

Nhưng đối với bạn đọc trẻ thì tôi chỉ giống cụ Hãn đúng có thế. Con đường của tôi sau này khác hẳn cụ, cũng như hàng chục kỹ sư cầu đường người Việt khác, chẳng thể so sánh được với cụ, vì tất nhiên dễ gì có được những nét oai phong của cụ. Nhưng tôi viết thế để bạn nào đang phải chọn lựa con đường mình đi nắm bắt được ngay một điều cơ bản, rằng cả cụ Hãn lẫn cá nhân tôi, cho dù đều tốt nghiệp Trường Cầu đường cũng chưa bao giờ xây cầu và xây đường ở nơi nao, cho dù hai chúng tôi đã xây nhiều thứ khác

cho xã hội loài người. Nguyên lý của việc chọn lựa nghề nghiệp hẳn chứa đầy bí ẩn.

Cách đây vài tháng, vào năm 2018, tôi có dịp đi thăm nhiều trường trung học phổ thông tại miền Bắc, Thái Nguyên, Hưng Yên, Bắc Giang, Hà Nội. Tôi rất thích giao lưu với các học sinh tại những trường trung học phổ thông kiểu này, vì có lẽ các em cũng thích nghe những người đã trải nghiệm chia sẻ những khúc quanh của cuộc đời mình.

Tại mỗi nơi, câu chuyện đều na ná nhau. Số đông học sinh vẫn còn chưa ý thức được tầm quan trọng của sự lựa chọn và nhất là rất đông phụ huynh cũng không thể mường tượng được thế giới ngày nay sẽ dành cho con em của họ những lựa chọn gì.

Tôi trình bày cho các em nghe và nhất là cố gắng giải đáp những câu hỏi mà các em đặt ra. Điều mà tôi rút tia là rất ít em biết mình sẽ làm gì, hoặc ước mong làm gì. Hơn thế nữa, rất ít em hiểu được mình có trong tay nhiều chọn lựa. Đại khái tôi được nghe những câu tiêu biểu như sau:

- Em muốn trở thành giáo viên, vì em ngưỡng mộ thầy của em Gia đình em ai cũng là nông dân. Em chẳng có lựa chọn nào khác Em không muốn ở lại làng quê, mà muốn lên tỉnh lập nghiệp Nhưng cũng có em táo bạo hơn, có những sáng kiến:

- Chẳng biết khởi nghiệp có khó không, chứ sau này em thèm mở doanh nghiệp của mình

- Em thích nhạc, sau này muốn sáng tác nhạc

- Em muốn du lịch khắp nơi, nên em đang học ngoại ngữ để

trở thành người hướng dẫn du khách

Em muốn làm đầu bếp vì em nghĩ ẩm thực là quan trọng nhất đời Có một cô gái mặt đầy mụn, sắc đẹp ngoài mực chuẩn, còn đột phá hơn thế:

- Em chỉ cao có 1 mét 45, em muốn trở thành người mẫu!

Chắc công ty nào kiếm người mẫu lùn và béo như em thì rất khó.

Nói chung, không em nào thực sự đã có một sự chuẩn bị để

lựa chọn con đường của mình. Trường hợp duy nhất là một em trai với gương mặt trắng trẻo phát biểu như là một chân lý: “Em biết em sẽ chọn gì: Em sẽ làm bác sĩ!”.

Tôi hỏi lý do, em nói: “Bố em là bác sĩ. Mẹ em là bác sĩ.

Em chẳng có lý do gì không làm bác sĩ, nhất là chị em vừa được nhận vào y khoa!”. Sự khẳng định của em trai này dễ nể, tuy sự tự

tin làm tôi quan nga cho em. Liệu mỗi chúng ta có thể chọn nghề

chi để muốn giống người khác, cho dù người mẫu là cha hay mẹ

chăng nữa?

Năm 1986, tôi đã phải lấy một trong những quyết định khó nhất trong sự nghiệp của mình. Câu chuyện khá dài và thú vị.

Vài tháng trước đó, tôi có dịp đi một vòng châu Á. Tôi gặp được một ông cụ tóc và râu bạc phơ, y như một ông tiên mà chúng ta thường thấy trong những cuốn truyện cổ tích. Cụ nói với tôi:

“Vài tuần nữa anh sẽ gặp một người khá cao, lưng hơi gù, tóc bạc trắng tuy còn trẻ, đại khái trạc tuổi anh. Mặt ông ấy hồng hào giống như một đứa trẻ nhỏ. Người đó, anh nhớ cho tôi, là người có một món nợ tiền kiếp lớn đối với anh. Người đó sẽ thay đổi hẳn cuộc đời nghề nghiệp của anh. Họ đề nghị gì với anh chăng nữa, anh cũng không được từ chối vì anh phải để cho họ trả

xong nợ tiền kiếp”.

Chuyện buồn cười là vài tháng sau, vào đầu năm 1986, tôi gặp “người đó” thật. Đúng cái dáng gù gù, cao ráo, mặt giống em bé. Tôi chẳng mấy tin vào những chuyện dị đoan hoang đường, tuy nhiên người này được một ông tiên báo trước nhiều tháng. Cuộc gặp gỡ do một tư vấn săn đầu người (head hunter) giới thiệu tôi vào một vị trí mới trong một tập đoàn đa quốc gia.

Lúc mới gặp, nào tôi có nhớ lời của ông tiên. Ông bạn mời tôi vào tập đoàn của ông với chức Phó giám đốc và lương thì chỉ

bằng mức tôi đang có. Lúc đó, tôi rất gượng gạo và phản ứng khá mạnh: “Thưa ông, tôi đang tại chức là Giám đốc Quốc tế của một công ty xây dựng lớn. Nay ông mời tôi vào một vị trí vô danh với

trách nhiệm không rõ ràng. Lương cũng không điều chỉnh. Tôi xin cảm ơn ông, nhưng mong ông thông cảm quan điểm của tôi”.

Chuyện tạm ngưng tại đó.

Vài tuần sau tôi mới nhớ lại lời tiên tri của ông tiên, cùng lúc công việc của tôi cũng gặp khó khăn. Đúng thời điểm đó, anh tư vấn săn đầu người đến và lặp lại đề nghị của anh bạn cao gù với một điều chỉnh, rằng nếu mọi chuyện tiến triển ổn thỏa thì sau sáu tháng, họ sẽ đặt tôi vào đúng vị trí với lương bổng xứng đáng.

Và tôi đã nhận lời ngay, không còn ngập ngừng từ chối như

lần trước. Họ giữ đúng lời hứa.

Sau này, anh cao gù và tôi đã trở thành “anh em sinh đôi”

trong nghề nghiệp. Chúng tôi đã làm việc cùng nhau từ ngày ấy tới ngày về hưu, và hai chúng tôi đã vẽ nên những trang sử hào hùng nhất cho nền công nghiệp của Pháp.

Tôi kể lại chuyện này với mục đích duy nhất là để khẳng định ai ai trong cuộc đời cũng sẽ gặp những trường hợp kỳ diệu, thậm chí huyền thoại. Cái khó là biết được cơ hội nào là thật, cơ

hội nào là ảo. Lúc xảy ra cho tôi, nào tôi có ngờ. Lúc nhận được tiên tri, nào tôi có tin. Chính vào những lúc tương tự mà linh tính của mình mới vào cuộc chơi và đưa đẩy mình đi. Khi đi thì cũng đi từng bước, lòng không thể tránh được tâm trạng ngờ vực.

Vào đúng những lúc đó, chỉ có một yếu tố giúp cho mình: Đó là sự tự tin, lấy gốc từ phong cách đạo đức của mình, để tin hơn rằng không thể nào có chuyện xui xẻo có thể tới với bản thân.

Tôi đã nghĩ và suy diễn đúng như thế. Mình đã luôn luôn tốt với mọi người, đã luôn luôn giữ tinh thần và hành động đạo đức.

Nếu chuyện trở nên khó chăng nữa thì cái khó đó chỉ là một sự thử

thách, chứ không thể là một sự trừng phạt từ đâu đó mang tới.

Trong sự lựa chọn đầy rủi ro, nào tôi có được quyền lựa chọn thực sự? Nếu một ông tiên đã biết trước được sự việc thì chuyện phải đến sẽ đến, và chuyên phải làm sẽ được thực hiện. Tôi

được ban phép lành, tôi chỉ còn nước nhận nó như một món quà dành cho riêng mình một cách thật bất ngờ.

Nghĩ lại, món quà này quá lớn, vì nó đã thay đổi hẳn sự

nghiệp của tôi từ năm tôi 40 tuổi đến năm tôi về hưu.

Tôi đã kể trong một chương khác về “Cuốn sách định mệnh” của đời mình. Bây giờ tôi có thể thưa thêm với bạn là chính cuốn sách đó đã giúp tôi hiểu được rằng mình phải giữ nguyên thái độ tốt lành của người thật thà, thậm chí ngây ngô, để mở đường cho âm phúc mà Đấng Trên Cao muốn ban cho. Đạo đức nhất thiết sẽ đem tới sự may mắn, tôi vững tin như vậy, và tôi đã nhận được nhiều phép lành từ đó. Và may mắn đầu tiên của tôi là tôi hiểu được ý từ Đấng Trên Cao.

Chính Đấng Trên Cao cũng đã đẩy tôi về nước, và đây có lẽ

cũng lại là sự sắp đặt, chứ không phải một sự lựa chọn cá nhân.

Vào năm 1997, tôi đã theo phái đoàn của Tổng thống Pháp Jacques Chirac tới Việt Nam để tham dự Hội nghị Thượng đỉnh các quốc gia nói tiếng Pháp. Trong những cuộc gặp gỡ bên lề hội nghị, tôi đã có dịp cảm nhận được tuổi trẻ Việt Nam rất cần giao lưu cùng những kỹ thuật gia giàu kinh nghiệm. Nào tôi có lựa chọn gì, chuyện cần thiết thì phải xông vào làm thôi.

Năm 2005, Trường đại học Kiến trúc Thành phố Hồ Chí Minh đã bỏ công tìm kiếm giáo sư dạy quy hoạch vùng và kinh tế

đô thị. Tôi từng làm đúng việc này trong những năm 1973 đến 1975 tại Đại học Paris 1 - Panthéon Sorbonne và tôi cũng chẳng có lựa chọn nào khác là tham gia. Tôi đã làm việc này không lấy lương hay chi phí nên không thể gọi đây là một cơ hội hay một chọn lựa cho cá nhân mình.

Gần đây, tôi đã nhận tham gia làm Chủ nhiệm Chương trình Quản trị kinh doanh tại Viện John Von Neumann, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, Viện đã bỏ công tìm kiếm giáo viên từ nhiều tháng. Tôi nhận làm việc này cũng với một tinh thần đóng góp.

Rồi năm 2017, tôi cùng một số anh em nông dân thành lập Câu lạc bộ Khởi Nghiệp Nông Nghiệp Việt Nam, với ý tưởng đóng góp để giúp những nông dân trẻ tìm ra cơ hội để lập nghiệp. Việc này cũng không

phải là một lựa chọn của cá nhân, mà là một đóng góp không thể chối từ.

Tương lai sẽ còn đưa thêm đến tôi những đòi hỏi của xã hội.

Làm sao ngoảnh mặt đi khi có những khó khăn mà bản thân mình có thể giúp cho thuyên giảm? Lại sẽ không còn lựa chọn nào khác là tham gia và đóng góp.

Khi nhìn vào "kính chiếu hậu", tôi nhận ra suốt đời mình như bị gài vào công việc, mà không được thực sự lựa chọn.

Đã đành, bất cứ lúc nào tôi cũng có thể quyết định chấm dứt việc đang làm hoặc cắn răng ngoan cố theo đuổi những mục tiêu kỳ lạ, nhưng nhận xét như thế chỉ là một giả định về tự do ảo. Tôi sống trong xã hội, sống giữa đồng bào, phải đo được cái may mắn mình được hưởng khi xã hội giao cho mình công việc và trách nhiệm. Tôi đã không thực sự được chọn lựa, cũng giống như mọi người thôi. Lựa chọn chỉ là ảo, việc bị bắt buộc phải vào lộ trình mới là thực tế.

Không biết trường hợp của cá nhân tôi có khác các bạn chăng?

Truyền thuyết "Từ Thức hay Kẻ Tìm Đường"

Dưới con mắt của thi sĩ Đoàn Thêm

Anyone who has never made a mistake has never tried anything new.
Họ chưa bao giờ lầm lỗi vì họ chưa bao giờ thử

nghiệm cái gì mới.

— ALBERT EINSTEIN

Chuyen oli tektek kon het eind va va shoi dai no change cứ như vẫn thế. Con người sinh ra, vào thời đại nào chăng nữa, hình như lúc nào cũng tìm đường - con đường tiến thân, con đường đi tới hạnh phúc, con đường xây dựng tài sản, con đường ổn

định đời sống gia đình, đôi khi cả con đường để củng cố quyền lực.

Ai ai, đều như nhau, đều tìm đường, giống như sinh vật lúc nào cũng tìm kiếm miếng ăn!

Nhưng con người còn hơn súc vật ở cả tư duy, vì rất nhiều khi sự tìm kiếm mang tính chất tinh thần và tâm lý. Chính vì vậy, sự tìm kiếm phức tạp hơn vì mục tiêu của sự tìm kiếm có thể vô hình chứ không nhất cứ là hữu hình. Sự thỏa mãn trong sự tìm kiếm đôi khi không mang sắc thái chất lượng hay số lượng mà có thể là tâm lý thuần túy.

Từ Thức là một nhân vật có từ xưa, từ một truyền thuyết, nhưng dễ có thể tiêu biểu cho những con người vào thời hiện đại, vì nhu cầu "đi tìm" tồn tại trong mọi thời đại. Xưa kia, Từ Thức đi tìm cảnh tiên, có lẽ tượng trưng cho giấc mơ xa vời. Ngày nay, sự

xa vời có thể là một hành tinh cách xa địa cầu của chúng ta hàng triệu cây số, nhưng nó cũng có thể là một thế giới ảo nào đó ngay bên cạnh chúng ta, hay ngay trong tâm trí của chúng ta. Nó có thể

là một thế giới của trí tưởng tượng, hay cái thế giới của ma túy hữu hình. Nó cũng có thể là những thế giới ảo mà công nghệ thông tin đã tạo ra đầy rẫy giữa thế kỷ XX và XXI. Và có lẽ trong những thập niên, kỳ nguyên sắp tới, đố ai đoán được trước những thế giới mà loài người sẽ chế tạo ra, mọi loại biến thể mà trí tường tượng ngày nay chưa thể hình dung. Thế nhưng tôi tin rằng một Từ Thức, bất chấp vào kỷ nguyên nào, sẽ vẫn tồn tại, mải mê đi tìm. Vì đã là con người thì sẽ có sự đi tìm. Một cuộc hành trình đi đâu không biết, nhưng cứ đi đã.

Trong tập thơ Từ Thức hay Kẻ Tìm Đường của thi sĩ Đoàn Thêm, người ta đọc từng câu thơ mà tưởng đây là chuyện của ngày hôm qua, của cả ngày hôm nay, hay nhất thiết của cả ngày mai nữa. Thi sĩ ra quyển tập thơ vào năm 1959, nhưng truyền thuyết thì đã có từ lâu, từ nhiều thế kỷ trước. Bài thơ của Lê Quí Đôn trước động Bích Đào là một bằng chứng hiển nhiên.

Tôi đã xin phép chọn Từ Thức vào tựa cho sách của mình, để diễn tả nỗi khắc khoải mà con người Việt Nam hiện đại đang

sống mỗi giây mỗi lúc. Và không có gì tuyệt vời hơn là được mượn hai ngàn câu thơ trong tập thơ của thi sĩ Đoàn Thêm, một người Bác yêu quý của tôi, để minh họa và diễn tả. Cuối cùng Từ

Thức đã đi đến đâu, và có tới nơi không? Mà nếu tới nơi mình muốn thì có tìm ra cái mình hằng tìm kiếm chăng?

Trong chương đặc biệt này, tôi xin phép trích rất nhiều đoạn của thi sĩ Đoàn Thêm với sự đồng ý của gia đình, qua Anh Đoàn Phụng Hiến là một người con của thi sĩ, cũng như bài Tựa của nhà trí thức V. V. Mẫu, mà tôi gần như phòng chép lại toàn bộ. Đọc Đoàn Thêm, cũng như đọc V, V. Mẫu, bạn đọc chắc chắn sẽ cảm nhận được nỗi đau khắc khoải của con người trước thiên nhiên vạn vật, sinh ra để làm gì, đi tìm cái gì, và vì sao?

Thiết tưởng, tôi ghi nhớ lại Đoàn Thêm cũng như con người Từ Thức từ thuở xa xưa, cốt để bạn đọc thấy vấn đề hiện đại hơn bao giờ. Và chính vì vậy, có lẽ chúng ta không nên khắc khoải tìm kiếm thêm mà cứ nên chăng tiếp tục cuộc sống vô tư. Tìm kiếm thì vẫn tìm kiếm, nhưng thế giới mà chúng ta đang tìm kiếm thì ngày nay còn nở ra thành một ngàn thế giới khác, một trăm giấc mơ

mới, với những kịch sĩ vô cùng mới, thậm chí những rô-bô và trí thông minh nhân tạo mới mẻ. Sau này, với những cuộc cách mạng vô cùng đột phá về sinh học, lẫn lộn với những cuộc cách mạng vô cùng ấn tượng về Internet và các công nghệ thông tin mới, người phàm có lẽ sẽ còn thêm một triệu lý do mới để cuối cùng... lạc lối.

Vậy nhưng trong đoạn cuối của sách, tôi sẽ xin đưa ra những đề xuất để chúng ta thoải mái với chính thế giới mà chúng ta đang sống, song song với thế giới mà chúng ta đang tạo.

Này nhé, chúng ta không nên hoảng sợ. Vì những thế giới đó, ảo hay thật sẽ không cuốn được chúng ta đi... Từ Thức sẽ trở

về chốn cũ, người Việt tha hương sẽ trở về với đất nước, và đất nước sẽ trở về với truyền thống hiền hòa và an nhiên muôn thuở.

Để bắt đầu, tôi xin ghi chép lại bài Tựa của V. V. Mẫu cho tập thơ của Đoàn Thêm, nhưng trong cuộc ghi chép tôi sẽ bổ sung thêm những câu thơ bất hủ của người thi sĩ mà tôi mến yêu, mà cha

tôi, nhà văn Phan Văn Tạo, đã là người bạn đồng hành thân tình trên suốt nửa thế kỷ.

Trên thế giới, có lẽ không dân tộc nào ưa chuộng thi-ca bằng dântộc Việt-Nam... Tập thơ Từ Thức hay Kẻ Tìm Đường của ông Đoàn Thêm, phải chăng đã đánh dấu một giai đoạn mới trong thi-văn Việt-Nam?

Đoàn-quân vốn là một nhà nghiên cứu. Song với một tâm hồn thisĩ, một ngọn bút điêu-luyện, học giả họ Đoàn, theo gương tiền-bối, cũng thường mượn thi-văn để ghi lại cảm-hoài và tư-tưởng...

Các thi-sĩ thường hay đem tâm-sự của mình ký thác trong thơ phú, và mượn tình-cảnh người trong truyện để dãi tỏ tấc lòng riêng. Qua những vần thơ miêu-tả nỗi thắc-mắc tế-nhị của một khách tài-hoa, băn khoăn đi tìm chân-lý, thi-sĩ họ Đoàn đã phân tích tâm-trạng của không biết bao nhiêu người cùng chung cảnh-huống với họ Từ:

Hóa sinh trong cõi hồng-trần Muôn năm định-mệnh một lần mà thôi. Biết bao cho thuận lẽ trời...

Tìm đường chưa chắc suốt đời đã xong. Giăng tròn rạng cảnh hư-không, Thông-minh càng thấy nỗi lòng hoài-nghi. Cao xa mờ mịt thấy gì? Nhìn ngay trước mắt, có khi rành rành...

Hóa-công sinh bậc đại-thành, Biết tròn nghĩa cả, biết đành phần chung; Thủ thường mới đạt cùng, thông, Yên ngôi chánh-vị, thuận dòng nhân-sinh. Trang dã-sử, khúc tâm-tình, Nhìn đường trăm ngả, liệu mình về đâu?

Tâm-trạng này, trong thời đại nào cũng gặp. Đem thông-minh tàitrí để đạt kết-qua quá tầm-thường là sự vinh-thân phi-gia, hay tìm giai-pháp tiêu-cực cầu an tránh mọi trách-nhiệm, hai thái-độ này đều có tánh-cách vị-kỳ, trái với luật tiến-hóa của nhân-loại.

Bốn phương kiếm chốn tiêu sầu Hợp-quần mới biết sở-cầu đáng khinh. Đi tìm sinh-thú một mình, Ngàn trùng chỉ thấy lộ-trình vắng tanh.

Treo ấn từ quan, ngao-du tìm chân-lý, rồi lên cõi tiên thành-hôn với Giáng-Hương, sống một cuộc đời sung-mãn, bên cạnh giai-nhân, Từ Thức lại từ biệt xuống trần, về hương-thôn cũ, hòa mình vào đời sống của nhân-dân, gắng sức nâng cao mức sống tinh-thần và vậtchất của những người chung quanh mình.

Không có ý thuật lại một truyện thần-thoại hay chỉ diễn tả

một mối tình giữa tiên-nương và người phàm-tục, tác-giả trước hết dụng-ý mượn vai trò Từ Thức để đặt vấn-đề trách-nhiệm của các phần tử trí-thức đối với non sông đất nước.

Khung cảnh thần tiên, cuộc đời cực-lạc nơi cảnh tiên chỉ là những yếu-tố làm nổi bật thêm giá-trị quyết-định của Từ-Thức trở

về trần góp phần xây dựng cùng đồng-chủng.

Lánh non tiên vui thú riêng mình, Nhớ đồng-loại, tự khinh và tự trách, Xa cố-lý, bang-khuâng hồn lũ-khách, Xót thương người đói rách lầm than...

Cho nên tác-giả, theo lối của thi-sĩ Tây-phương, đã không ngần ngại thay đổi một vài chi tiết trong truyện cũ. Theo Truyền-kỳ MạnLục của Cụ Nguyễn-Dữ, viết vào khoảng đầu thế kỷ 16, thì Từ-Thức sau khi về cố-hương lòng còn chưa dứt hẳn được mối tình đầu, một hôm lại đội nón ra đi, rồi mãi mãi không trở lại...

Trái lại theo thi-sĩ họ Đoàn, Từ-Thức đã cố xa giai nhân, để trở lại làm tròn nhiệm-vụ đối với đất nước:

Người no ấm, đất vun bồi, Gieo mầm đạo-đức, nảy chồi tinh-hoa.

Trời nam dư gió mát, Bất tất hóng phương xa

Muôn năm vui cảnh cũ, Trường-tại với sơn-hà.

Tôi vẫn nhớ lời tác-giả khi đem cho tôi xem bản thảo tập Từ-Thức: "Đây có lẽ cũng chỉ là một bằng-chứng nhỏ để tỏ rằng chúng ta chưa quên cỗi gốc".

Trong truyện thơ Từ-Thức, trên hai ngàn câu, dưới ngọn bút linh hoạt của thi-sĩ, đã thấy kết-tinh những vẻ đẹp nhẹ nhàng tươi sáng của lối thơ lục bát hay song thất lục bát. Độc-giả có cảm-giác

phảng phất như khi ngâm những vần thơ cổ trong Kiều hay Chinh-Phụ.

Tác giả còn khéo biết đem những sở-đắc trong văn-chương Âu Tây, dung hợp với cái tao nhã của văn hóa cổ-truyền, khiến tinh-thần ngàn xưa không những vẫn được duy-trì, lại còn tăng thêm vẻ mặn mà, mới lạ...

Về phương diện tâm-lý, tác-giả không những đã tránh xây dựng một Từ-Thức siêu-phàm, hoàn toàn thoát tục, còn khéo tạo cho GiángHương, Hằng-Nga, Chức-Nữ, và hầu hết các nhân-vật trên tiên-giới, một tâm-hồn gần sát nhân-loại. Họ cũng biết thất-tinh lung lạc và cũng buồn, cũng giận, cũng biết yêu ghét, ghen tuông...

Lên tiến lại thấy tiền còn tục... Đáng giận hay anh chị đáng cười?

Mượn sự thực làm bàn đạp cho hồn thơ bay bổng phiêu du trong cảnh-vực muôn hình sắc của tâm-tình và tưởng-tượng, câu chuyện "Kẻ tìm đường" của ông Đoàn-Thêm không hẳn còn là truyện thầnthoại của thời xưa nữa.

Ngọn bút của thi-sĩ đã khéo diễn tả tất cả những nỗi đắn-đo thắcmắc của các Từ-Thức mới và cũ, phân-vẫn đi tìm lẽ sống, để

sống một cuộc đời hữu-ích và "trường-tại với sơn-hà".

"Từ-Thức hay Kẻ Tìm Đường" đã dành cho Đoàn thi-sĩ một chỗ trên tạo-đàn Việt-Nam.

Sàigòn, ngày 20 tháng 4 năm 1959. VỤ MẪU

Nào chuyện của gia đình Từ Thức có khác chi những cảnh ngộ hiện đại, cha ông (của Từ Thức) lo lắng cho lộ trình của đứa con có tài, vì chính mình đã lận đận trong việc học của mình: Từ-Ông dòng dõi thanh-cần Khoa-trường lận đận mấy lần về không. Cày sâu cuốc bẫm đành lòng Dạy con trả nợ tang- bồng mai sau...

Về phương diện tâm-lý, tác-giả không những đã tránh xây dựng một Từ-Thức siêu-phàm, hoàn toàn thoát tục, còn khéo tạo cho GiángHương, Hằng-Nga, Chức-Nữ, và hầu hết các nhân-vật trên tiên-giới, một tâm hồn gần sát nhân-loại. Họ cũng biết thất-tinh lung lạc và cũng buồn, cũng giận, cũng biết yêu ghét, ghen tuông...

Lên tiến lại thấy tiền còn tục... Đáng giận hay anh chị đáng cười?

Mượn sự thực làm bàn đạp cho hồn thơ bay bổng phiêu du trong cảnh-vực muôn hình sắc của tâm-tình và tưởng-tượng, câu chuyện "Kẻ tìm đường" của ông Đoàn-Thêm không hẳn còn là truyện thầnthoại của thời xưa nữa.

Ngọn bút của thi-sĩ đã khéo diễn tả tất cả những nỗi đắn-đo thắcmắc của các Từ-Thức mới và cũ, phân-vẫn đi tìm lẽ sống, để

sống một cuộc đời hữu-ích và "trường-tại với sơn-hà".

"Từ-Thức hay Kẻ Tìm Đường" đã dành cho Đoàn thi-sĩ một chỗ trên tao-đàn Việt-Nam...

Sàigòn, ngày 20 tháng 4 năm 1959. VV, MẪU

Nào chuyện của gia đình Từ Thức có khác chi những cảnh ngộ hiện đại, cha ông (của Từ Thức) lo lắng cho lộ trình của đứa con có tài, vì chính mình đã lận đận trong việc học của mình: Từ-Ông dòng dõi thanh-cần Khoa-trường lận đận mấy lần về không. Cày sâu cuốc bẫm đành lòng Dạy con trả nợ tang- bồng mai sau...

Một trai, Từ-Thức con đầu Vẻ người ngọc-vũ quỳnh-lâu thuở nào? Mi thanh, mục tú, đình cao, Tinh-anh khuê bích, thanh-tao trúc tùng

Tài hoa nức tiếng sơn-trung, Nước mây vui thú một vùng Hóa-Châu; Thuyền lan, thơ túi, rượu bàu, Cuộc cờ dưới nguyệt, trống châu đêm xuân...

Và Từ-Ông đã mơ, giấc mơ cho đứa con tài hoa Từ-Thức!

Biết bao nhiêu phụ huynh của Việt Nam hiện đại đang than thở

như thế này về những đứa con tài hoa của mình trước tương lai bấp bệnh? Biết bao bậc cha mẹ lo sợ đứa con phung phí tuổi trẻ, bỏ học và cuối cùng không tạo được cơ hội để thi thố tài năng: Tiếc con lãng phí thiên-tài Từ-Ông lo lắng, hôm mai dỗ

dành Rằng: - Cha học chẳng thành danh, Mong con Thượng-uyển ngắt cành kim-hoa. Quyền cao lục-bộ tam-tòa, Một con phú-quí, một nhà hiển- vinh, Bao năm của Khổng sân Trình, Không thành sự-nghiệp, thông-minh cũng hoài.

Thế nhưng những ý nghĩ về quan lộc cũng chứa hàm đầy mâu thuẫn như nhận xét sau đây của Đoàn thi sĩ: Người chí lớn, tang bồng hồ thi Vướng lụy đời phú quý vinh quang, Lầu son gác tía huy hoàng, Trăm năm rồi cũng suối vàng buông trôi...

Chốn sơn-dã theo đòi nghiệp cũ, Mượn nâu sồng ấp ủ thanh cao, Nước non ngày tháng tiêu dao, Hư-không rồi lại trở vào hư-không...

Trước những lời nhắn nhủ giống như những đòi hỏi, thậm chí những ức chế của gia đình, Từ-Thức cân nhắc đắn đo mãi mà không đặng lòng, Từ Thức tìm kiếm lời khuyên. Thực sự, đọc đến đây, tôi không khỏi bồi hồi nghĩ đến bao nhiêu sinh viên xin hỏi tôi ý kiến về tương lai của họ. Chọn học môn nào, làm nghề gì, lập gia đình thế nào, quyết định ra sao dưới sự ép bức của cha mẹ ông bà để lập thân sớm sửa:

Từ-Sinh xa lánh rượu đờn, Mong cha mẹ dứt nguồn cơn lo phiền. Cuốc vườn, hái thuốc lâm-tuyền, Cửa sông quăng vó, lái thuyền dặm khơi Thung thăng định núi chân trời, Chống lều nói đến, chỉ cười không thưa, Thiệt hơn cao thấp cũng thừa, Muốn an phận dưới, không vừa lòng trên. Cửa thiền cất bước đòi phen, Tìm sư Pháp-Tĩnh hàn huyên mấy lời...

Từ Thức rút cục đỗ tri huyện, làm quan, nhưng không vui với số kiếp trần thế, vẫn mơ tới nơi nao:

Sao bằng thoát cõi nhân-gian, Trường-sinh hái thuốc, trường-an kiếm thày. Ích chi lần lữa chốn này, Trèo non vượt biển, có ngày gặp tiên...

Mà quả thật, chuyện mong đợi sẽ tới, như là một duyên nghiệp được bày sẵn, Từ sinh như bị một sức mạnh tàng hình nào, vẫn cuốn đi. Lần lữa thêm nữa chẳng ích gì. Trải nghiệm của tôi là Đoàn thi sĩ diễn tả đúng sự việc thường xảy ra trong đời người.

Thực tế vẫn tiếp diễn, nhưng lòng người vẫn mơ, và duyên nghiệp vẫn tạo! Từ Thúc vẫn quyết định lên đường. Đoạn thơ này vô cùng lãng mạn, huy hoàng, nhưng không đi vào mục tiêu sách của tôi, nên tôi đã vội đi sang những vần thơ sau đó.

Hoài mơ đuổi bóng theo hình, Tìm người, tìm cảnh, biết mình nơi nao? Ngàn thông tiếng gió dạt dào Nghe như sóng réo, nước trào dặm khơi...

Đi mãi rồi Từ Thức cũng tới động tiên:

Bốn phương một ngựa một người, Chân mây hiu quạnh, chim trời về đâu? Dặm trường trông cậy vó câu, Đường trần lãng đãng, biết cầu nơi nao? Ngư-ông tìm thấy động Đào, Hỡi ai cho biết lối vào non tiên?...

Tìm sư Pháp-Tĩnh phân trần, Sư rằng: - Có số chẳng cần tìm xa, Nhân-sâm ưa chốn hải hà, Đầu sông, góc đảo, khí hòa mới sinh; Ngàn thu nước luyện mộc-tinh, Tìm nơi sơn-thủy hữu-tình mới xong...

Nghe lời, theo hướng bể đông, Bao nhiêu hang, động, ghềnh, sông cũng dò:...

Từ Thức gặp bão tố, giông gió đánh thuyền, thuyền chìm, bị

sóng đánh dạt vào bờ, khi mở mắt thì ôi, chuyện lạ xuất hiện: Giụi mắt nhìn ngơ ngác, Quanh mình núi, nước, mây: Am-cung hay Thủy-phủ? Ai khéo vớt lên đây?

Sóng vỗ, tại còn váng, Chân tay, cát bám đầy, Quần manh, hai ống rách, Bãi vắng, nắng thiêu cây...

Chẳng biết mơ hay tỉnh, Nhìn đông lại ngắm tây, Miệng khô, thèm giọt mát, Tê gối, chịu ngồi ngây.

Làng xóm đâu xa vắng? Chợt nghe dón gót giấy, Sau lưng...

cười khúc khích, Gió thoảng phất hương gây.

Từ Thức đã tới một nơi, nhưng vẫn còn ngờ ngợ không biết nơi đây là đâu. Nhìn thân thể bị thương sau cơn bão táp.

Giật thót, toan vùng dạy: Bàn chân, vết máu giây, Sóng dồn, va đá nhọn, Đau quá, là như say.

Hai tiểu-kiều da tuyết Tà xanh lướt dáng gầy;

Lưng ong căng lụa đỏ, Mắt phượng, má hây hây... Áo đỏ

cười như rũ: Tiện-nương đợi mãi thày! Ảo xanh nghiêm nét mặt: Khách quí, chớ bài bây!

Lào đào, đi chưa vững, Hai nàng vội đỡ tay, Mỗi bên nâng một cánh: Lỡ bước, tủi râu mày!

Từ Thức bây giờ biết mình đã tới cõi tiên, không những thế

lại được Động-chúa và các tiện nương tiếp đón nồng hậu: Duyên lành kiếp trước hẹn tiên-nương, Phẩm-cách siêu-phàm nghĩ đáng thương: Không lẽ hang sâu chôn bụng cá? Phép màu xui khiến thoát tai-ương;

Linh-đan điều dưỡng đợi bình-thường, Khá liệu bài tu van-tho-chương. Tiên-cảnh muốn quên đời tục-lụy? Ngày dài sẽ tính chuyện âm-dương...

Đường trần rẽ ngà, ngựa buông cương, Thỏa ước bình-sinh, mộng bốn phương, Vâng, dạ, theo chân nàng áo đỏ: Thềm hoa tư-các bóng hơn gương...

Các nàng tiên sẽ giải mã cho Từ Thức lý lẽ của tiền duyên, đã đong đưa Từ sinh đến chốn tiên. Và, giữa các nàng tiên, thì Giáng Hương đã có nợ nặng nên thành chuyện vợ chồng:

Có tiền-duyên tất có vợ chồng, Cũng ràng buộc đèo bòng như hạ-giới. Mấy cô-nương giờ đây mong đợi Khách tình chung, trao gởi tấm thân ngà. Muôn năm trường, tiên-nữ thành gia, Xuân bất-tận, vui hoa, loan sánh phượng; Cảnh cực-lạc, đời đời tọa hưởng, Chi khác trần, không vướng truyền-sinh...

Cô Giáng-Hương tiền kiếp nợ thày, Vương-Mẫu đã chọn ngày hoàn trái, Vườn Lãng-uyển vun trồng ân ái, Nhẹ tay phàm, khéo hái đào tiên, Ba sinh lại thắp hương nguyên, Muốn bền chỉ

thắm, thì quên bụi hồng!...

Tận hưởng cõi tiên, nhưng chỉ non nửa năm trên cõi tiên, Từ Thức vẫn nghĩ tới cõi trần, nhớ nhà, vả chăng cõi tiên cũng chẳng có mấy quyến rũ, ấn tượng, thậm chí còn có vẻ nhạt nhẽo với ý chí của Từ Thức:

Thức rằng: ơn nặng nghĩa dày, Mới vui duyên mới chưa đầy nửa năm, Tu hành hôm sớm vẫn chăm, Lẽ nào yêu trộm nhớ thầm Hằng-Nga! Đêm khuya dạo cảnh, nhớ nhà, Đường may sao tránh người ra kẻ vào? Xét nàng cốt cách thanh tao, Ngẫm mình chưa đến nỗi nào ham mê. Miệng đời nặng tiếng khen chê, Khách thơ

không thẹn đi, về cùng trăng.

Hồn thơ như tuyết như băng, Phu thê giữ phận, hữu bằng chia vui...

Giáng Hương dài ngắn sụt sùi, Trông mấy ngại ánh trăng xui mạch sâu...

Chăn gối bao ngày, tưởng biết nhau, Lòng trần, em khó lượng nông sâu! Thiềm-cung thoáng bóng, anh ngây ngất, Lãng-uyển, hoa xuân chóng nhạt màu?

Nhưng rồi Từ Thức cũng chẳng mến cõi tiên hơn cõi trần, lần lữa tiếc nuối, cân nhắc. Đây là yếu tố tối trọng trong quyết định của Từ Thức. Có được quyền chọn lựa không mấy ai có được, lên đến tận cõi tiên chẳng phải ai cũng gặp phép lạ tương tự, nhưng rồi ước mơ xưa đã chỉ đưa tới ảo mộng. Chốn thiên đàng là ở đâu?

Không ở cõi tiên thì còn ở đâu nữa? Hay là toàn chuyên do? Từ

Thức choáng váng với hành trình đi tìm hạnh phúc!

Xét cảnh Bồng-Lai khác cõi đời, Hoài-nghi, anh chán cả hai nơi, Lên tiến lại thấy tiền còn tục, Đáng giận hay anh chỉ đáng cười?

Tìm mới, anh đi tới đích chưa? Sông bao nhiêu nước chảy cho vừa? Duyên Hương tình Nguyệt, anh nhiều mộng, Đằm thắm như em, có

lẽ thừa!

Cô Giáng Hương không hiểu nỗi suy tư của chồng Từ

Thức:

Anh trách em hay tủi, giận, hờn: Bút nào tả xiết nỗi cô-đơn!

Cợt đùa, chỉ thấy anh trầm-mặc, Tĩnh-toa khi em múa chập chờn.

Em muốn anh cười, nói, hát vui, Say sưa thỏa thích ngọt hay bùi, Chua cay, tiên-nữ không quen vị, Lạnh nhạt, lòng em dễ

ngậm ngùi...

Anh sống theo anh, chỉ vị anh, Dẫu tìm chân-lý, dẫu cao-thanh, Tóc tơ, để mặc sầu vương mối, đi hỡi duyên tình, khéo mỏng manh!

Từ Thức ở trong trạng thái trằn trọc, lưỡng lự và hoài nghi sau khi đã được sống trên cõi tiên, và nhất là đã đạt được hoài mộng! Nhận được đến cả quà tối thượng là trường thọ, vậy mà Từ

Thức cảm nhận được mặt trái của nó! Trường thọ cũng có nghĩa là không thể thoát ly! Cuộc sống trên cõi tiên được cảm nhận một cách đắng cay như một bản nhạc chơi sai cung!

Tìm phương bất-tử ích gì? Nhớ câu sinh ký tử qui lẽ

thường, Hết đời, dứt mối bị thương, Muôn năm trường-thọ, tuyệt đường thoát-ly.

Tu-hành, chưa diệt hoài-nghi, Đạo-đồ trông hướng vô-vị

ngại ngần... Duyên tiên còn vướng lụy trần, Dối mình lừa bạn, tâm thần hoang mang...

Gấm nhung ấp ủ đá vàng, So le dạ thiếp lòng chàng quạnh hiu;

Gượng vui, cầm sắt dặt dìu, Dây tơ đòi đoạn, nhạc thiều sai cung...

Đến khi Từ Thức về lại với cõi trần tục thì không thể không nhận định và tự nhủ:

Anh là kẻ tâm-thần bất-định, Muốn cao-thanh an-tĩnh mới lên tiến
Với cỏ cây vui thú thiên-nhiên,

Lại sôi nổi cuồng điên muôn dục vọng! Hồn thoát tục, tuyệt vời mong bay bổng, Xác mê ly, máu nóng rực bầu xuân...

Đích càng xa, khi tưởng sát gần, Mâu-thuẫn hóa phân vân buồn bực. Chỉ hoan-lạc, đời vô ý-thức, Luống ưu-tư: thất-đức lánh đường ngay? Dạ hoài-nghi nào biết dở hay? Anh suy nghĩ đêm ngày, yên lặng khổ!

Nhưng cuối cùng, Từ Thức mới thấu hiểu được niềm vui về

lại quê nhà ở hạ giới, sau bao nhiêu phiêu du truân truyền, lặng lẽ

khổ đau. Và rồi cuối cùng, Đoàn thi sĩ tặng chúng ta chìa khóa, đó là tích cực tham gia vào cuộc sống nơi mình sinh trưởng để an vui với cảnh cũ, người cũ, và cũng để tạo một cái gì cho non sông!

Muôn năm vui cảnh cũ, Trường tại với sơn hà.

**

KÍNH CHIẾU HẬU

Khi tôi chép lại khá nhiều câu thơ của tập “Từ Thức hay là Kẻ Tìm Đường” của thi sĩ Đoàn Thêm, tất nhiên bạn đọc đã cảm nhận được sự trân trọng và yêu mến thi sĩ của tôi. Tuy nhiên, mục tiêu của tôi không phải là in lại toàn bộ hơn 2000 câu thơ bất hủ và tuyệt vời, mà chỉ để lấy một truyện thật xưa để minh họa cho nỗi khó khăn không có chút thời gian tính của việc lựa chọn nghề

nghiệp và hướng đi tương lai nói chung của mỗi cá nhân trong chúng ta.

Từ truyện của Từ Thúc, chúng ta có thể rút tỉa nhiều bài học cho thời hiện đại.

Muôn kiếp, loài người tham lam, có những giấc mơ nhàn rỗi, hưởng lạc, nếu không muốn nói trụy lạc tứ khoái. Muôn kiếp con người đứng núi nọ nhìn đôi kia, thấy thảm xanh phía bên kia quyến rũ, mà không nhìn thấy thực tại "ngay lúc này và ở ngay đây". Tư duy tìm hạnh phúc ở nơi nao mà quên rằng mình đang được sống trọn vẹn hạnh phúc là một thái độ kinh điển, tuy kinh điển mà vẫn gây ngạc nhiên. Mắt nhìn cứ thèm hạnh phúc của người khác, ghen với "tiên cảnh" ở nơi trước mặt, mà không cảm nhận được rằng chính kiếp mình đang được tận hưởng đã khơi dậy nơi bao nhiêu người khác sự ghen tuông. Rõ ràng Từ Thức không biết đánh giá số phận của mình, và đây cũng chính là nguồn gốc của sự khổ đau. Từ Thức có được hai bậc cha mẹ đạo đức yêu thương, sẵn sàng hy sinh hết để tạo cơ hội cho đứa con sớm đạt được sự vinh danh ngoài xã hội. Từ Thức đã phũ phàng phủ nhận sự mong đợi đó. Thật tình huống này quá giống rất nhiều gia cảnh thời hiện đại. Xưa kia Từ Thức mở cánh tiên, ngày nay tuổi trẻ mơ

cảnh ảo, thậm chí thế giới của Internet, hoặc tệ hơn là thảm cảnh của ma túy. Đến khi trở về lại trần gian sau một thời gian ở tiên cảnh, Từ Thức mới đo được rằng cuộc sống dưới trần mới phù hợp với con người, cho con người. Và ngay giấc mơ muôn thuở của vua chúa là sự trường thọ cũng chỉ được nhận thức như một sự

giam cầm không có lối giải thoát! À ra thế, giải thoát mới là giải pháp. Từ Thức không nhìn thấy cảnh vật chung quanh mình dưới trần tục là một cảnh hạnh phúc giản đơn. Chẳng ai mất công chi đi tìm sự hão huyền mà ngược lại, tiếp tục sống một cuộc đời chất phác giản dị. Mà sống như vậy nào có ai khổ đâu. Trái lại, thi sĩ

Đoàn Thêm đã diễn tả rất tinh vi và khéo léo cảnh tiên, quá dễ dãi mà vẫn tạo nhiều vấn hỏi triết lý khó giải quyết. Sống một nghìn năm trong nhung lụa, không có việc làm ngoài những thú thể xác và thú rượu chè có lẽ không phải là một phương án khả dĩ đem lại hạnh phúc thực sự. Phải chăng, cuộc sống trần tục với nhiều thăng trầm nhưng trong sự ấm áp tình người, hiểu được giá trị của sự cố

gắng, nỗ lực, sự hy sinh nhường nhịn, mới chính là cuộc sống thực.

Sống thực là phải đối mặt với thực tế, mà thực tế bao giờ cũng có mặt khó khăn, và chính mặt khó khăn đó mới đem lại niềm hạnh phúc cho người vượt được những khó khăn. Bài học quá rõ ràng, chẳng phải bày vẽ và bình luận gì thêm. Âm dương là thế: không có khổ thì không thể có sướng. Trên cõi tiến đời sống nhạt nhẽo, vì có ai được trải nghiệm sự khổ là gì đâu để có thể với được tới cảm nhận hạnh phúc là gì?

Suốt cuốn sách này, tôi sẽ cố gắng chọn lọc những pha của cuộc đời đã bắt buộc tôi phải lựa chọn, hoặc tưởng rằng mình đã lựa chọn. Tôi sẽ phơi bày những khó khăn thực của tôi trước những tình huống thực mà tôi đã phải sống. Mỗi khi tôi phải chọn lựa, dòng suối của cuộc đời đã sớm lôi tôi đi mà không cho tôi phút lần lữa. Tôi chưa bao giờ lần lữa, vì chưa bao giờ tôi được thực sự chủ động trong những quyết định của bản thân.

Nhưng khi nhìn lại, tôi cho rằng mình quá may mắn. Lần nào đứng trước ngã ba đường, lần nào tôi cũng rơi vào khó khăn, để rồi đến khi thoát cảnh khó, mình cảm nhận được một thứ hạnh phúc "thiên thai". Thế ra, thiên thai là ở ngay cõi trần tục. Thậm chí nó ở ngay trong tâm trí của mình. Hạnh phúc chẳng đâu xa.

Lúc nào hạnh phúc cũng tồn tại trong ta, trong tôi. Nhưng có được nhiều trải nghiệm đắng cay, khó khăn thì bản thân mới dễ tìm nó ra, ẩn sâu trong tiềm thức chứ không ở nơi đâu ngoài ta cả. Cảnh ngoài là hão huyền. Từ Thức đã bỏ nửa năm ở cõi tiên, nhưng cũng là mấy

trăm năm so với cõi trần, để khám phá ra rằng cõi nào cũng thế, hạnh phúc không ở cảnh ngoài.

Khả năng tạo và cảm nhận hạnh phúc ở trong ta, đó là bài học mà ta phải rút tia từ Truyền Thuyết.

Tôi không có lời nào khác là, thay mặt cho cả dân tộc, tạ ơn thi sĩ, Bác Đoàn Thêm.

Nkhác, đều mang tính riêng tư và sẽ nặng phần chủ quan thì 5 L'incertitude des idées rend le cæur irrésolu. Những ý tưởng mông lung làm cho tim gan thiếu quyết liệt.

Success is the maximum utilization of the ability that you have. Thành công là việc sử dụng tối đa khả năng mà bạn có. Cếu đã nói là việc chọn nghề, hay chọn bất cứ phương án nào hẳn việc tôi viết lên những lựa chọn của cá nhân tôi không có ích cho bạn đọc. Tuy nhiên, vẫn có nhiều điều đáng nhận sự chú ý mà tôi thấy phải khuyên nhủ, nhất là cho các bạn trẻ

đang hoang mang, cảm thấy mình đang bị môi trường bên ngoài chi phối mà vẫn chưa tìm ra hướng đúng đắn cho bản thân.

Thực sự, không hoang mang sao được khi rất nhiều chuyên gia về xã hội học, về điện toán và những ngành nghề khác không ngớt cảnh báo chúng ta rằng 80% những nghề ngày hôm nay sẽ

biến tích trong một tương lai rất gần, và sẽ bị thay thế bởi nhiều nghề mới mà số lớn khó đoán cho những ai không chuyên môn và theo dõi hàng ngày.

Còn nếu bạn đọc vào tham khảo trong mạng Internet thì có lẽ sự trà trộn giữa các thông tin chính thống và thất thiệt sẽ còn làm cho luống cuống hơn nữa. Chúng ta bị chi phối hàng ngày bởi những thông tin được tung lên mạng một cách thật hấp dẫn, nhưng nội dung chúng ta không kiểm tra được. Và giữa sự hỗn độn, tất nhiên mỗi chúng ta

vẫn cần tìm điểm tựa để đạt được một lý luận nào đó vững chãi cho những lựa chọn hàng ngày.

MỘT HAY NHIỀU NGHỀ?

Ngày nay, quy chế bách nghệ không dành riêng cho một thành phần ưu tú nào, mà ngược lại mỗi chúng ta đều phải hướng tới.

Tôi có một ông bạn hàng xóm vô cùng linh động khi ông ấy đã khuyến khích cả ba đứa con của mình học thêm nhiều nghề

khác nhau. Đứa con trai đầu, song song với việc tiếp tục học đại học ngành kinh tế, đang học thêm âm nhạc. Đây không phải là lối học âm nhạc mà tất cả những đứa con trong những gia đình phong lưu theo học, mà là âm nhạc để thực sự chơi trong ban nhạc, để

sáng tác nhạc, để mang kiến thức nhạc đi dạy học. Cháu chơi nhiều loại nhạc cụ, tất nhiên có guitar, nhưng đây là nhiều loại guitar như

bass, cổ điển. Cháu chơi dương cầm, thổi clarinette, và chơi cả

trống jazz. Tóm lại, một mình cháu là cả ban nhạc. Cháu trai thứ

hai mới 22 tuổi, đang theo đuổi môn quản trị kinh doanh tại một đại học có tiếng, nhưng còn là một đầu bếp có hạng. Cháu Những hướng đi khi thi về nghé nghiệp và cuộc phiêu lưu khám phá bản năng đã học xong khóa làm bánh pastries ngọt theo phong cách của Pháp, theo học các khóa nấu nướng cơm Việt, và gần đây đã đăng ký học bếp cơm Ý Đại Lợi. Tóm lại, một mình cháu là một quán ăn với các món Tây và Ý. Còn cô con gái út đang học thêm ngành thủ công nghệ chuyên về sửa chữa các đồ cổ đã bị hư hại qua thời gian. Cháu rất khéo tay và trong những giờ rảnh rỗi cháu còn biết làm đồ gốm để trang trí và để bán nếu cần.

Tôi hỏi anh bạn hàng xóm chủ đích của anh là gì, và tôi khá thích thú khi nghe anh giải bày: “Các nghề này là các cháu tự

chọn. Nhưng tôi cũng giúp các cháu hiểu được nguyên lý của sự

lựa chọn. Thứ nhất giúp các con có thú tiêu khiển ích lợi. Thứ hai tạo cho các con cơ hội để tập sử dụng bàn tay của mình song song với các môn dùng trí óc. Thứ ba mớm các con vào những lĩnh vực mang chút tính nghệ thuật, như nghệ thuật làm bánh, âm nhạc và tạo ra đồ trang trí. Tôi nghĩ con người sinh ra không bao giờ được sao lãng nghệ thuật. Thứ tư, nếu chẳng may nghề chính mà các con đang theo học không còn giúp chúng nó kiếm tiền thì đã có sẵn nghề khác trong tay để xoay sở. Nghề tay trái và nghề tay phải.

Những nghề không bao giờ chết đều liên quan ít nhiều đến ẩm thực, giải trí, có phải thế không?"

Tôi thầm nghĩ hàng xóm của mình thật khôn ngoan và thực sự yêu con. Anh đã giúp các con nắm vững thêm những nghề vượt thời gian. Một nghìn năm nữa, có lẽ người đầu bếp vẫn có việc làm, nhất là những bạn cao tay nghề, âm nhạc thì lúc nào cũng phồn thịnh, và nghề khôi phục tác phẩm xưa thì thời gian càng trôi nhanh lại càng có nhiều tác phẩm để bảo quản. Robot có thể làm bếp thay người, nhưng có lẽ sẽ không bao giờ tạo được món đặc sắc. Robot sẽ biết chơi nhạc, sử dụng mọi nhạc cụ, thậm chí sáng tác nhạc, nhưng sẽ không thể tạo nên sự xúc động qua âm thanh

như một người nhạc sĩ. Còn việc sửa chữa đồ cổ thì có lẽ chỉ có bàn tay tuyệt vời của con người mới thực hiện được, cho dù máy móc có thể tiếp tay hỗ trợ.

Ngày nay, cho dù bạn có nghề tri thức nào chăng nữa, bạn cũng nên có thêm nghề chân tay, nhất là nghề nào mà robot không thể thay thế.

Xưa kia, tôi có một ông trưởng phòng trong công ty tư vấn, anh Jacques Chambran. Jacques có một khối óc tuyệt vời và đôi bàn tay tuyệt vời không kém. Một buổi sáng mùa hè bên Pháp, anh ấy mời vợ chồng tôi tới chơi rồi chia một bữa barbecue (BBQ) với anh và cô vợ Yvette. Khi tới nơi, chúng tôi ngạc nhiên quá, anh chị

ở một lâu đài quá đồ sộ, nhưng phòng khách thì lại không có trần, cũng không có mái luôn. Thế là chúng tôi đã có được một bữa BBQ ngoài trời, nhưng vẫn ở trong khuôn viên của cái phòng khách rộng mênh mông ấy. Yvette cũng chẳng đợi chúng tôi đặt câu hỏi: “Hai bạn đừng ngạc nhiên! Chúng tôi mua cái lâu đài đổ

sộ này giá rẻ mạt vì toàn nhà bị hư hại hết rồi, chỉ còn bốn bức tường không mái. Anh Jacques xưa kia có theo học một khóa nâng cao về khôi phục nhà cửa, anh có thể tự tay làm lại toàn bộ hệ

thống điện nước, một mình xây lại cái mái, chúng tôi ước lượng độ

10 năm nữa thì sẽ hoàn tất. Lúc đó nhà chúng tôi sẽ chẳng kém lâu đài vua chúa ngày xưa”. Ngay sau đó Jacques và Yvette đã đưa chúng tôi đi xem các phòng đã được hoàn tất phần thô. Chi có một phòng đã thực sự hoàn tất, thật lộng lẫy. Anh Jacques đã vẽ lại trần của phòng đúng theo mẫu hình ngày xưa mà anh tìm lại được.

Không thể nào tưởng tượng việc làm công phu như thế nào, và đòi hỏi nhiều kỹ năng, kỹ thuật như thế nào. Anh đã mất 3 tháng để

làm lại cái trần vẽ tay.

Thú thật, tôi chưa bao giờ có thể tưởng tượng được một cá nhân nào có đủ nghị lực và khả năng kỹ thuật để xây lại một mình một lâu đài có từ thế kỷ thứ XVI như anh Jacques. Tất cả lương giám đốc của anh ấy đều đổ dốc vào công trình vĩ đại của đời anh.

Anh kể: “Nhà cũ nát tôi mua chưa tới một triệu đôla, xây xong nhà sẽ xấp xỉ giá từ 20 đến 30 triệu. Nhưng trên hết tôi đã mua được

một nơi để thể hiện cái hạnh phúc được sử dụng đôi bàn tay tuyệt vời làm việc song song với những kiến thức văn hóa về thế kỷ thứ

XVI. Và cuối cùng, tôi sẽ tặng lại cho nước Pháp một lâu đài cực kỳ đẹp bị bỏ quên, cho dù tôi vẫn là người chủ hữu”! Không có lời nào nói hết được hạnh phúc của Jacques khi anh tự tạo cơ hội để

dùng hai bàn tay tài ba xuất chúng vào một công trình ấn tượng.

Chỉ có thế, nhưng không thể tưởng tượng nổi là như thế!

Tôi có một người bạn khác cũng khá đặc biệt, vì anh có ba nghề. Nghề chính của anh Jean Jacques là làm chủ một công ty nhỏ

về quảng cáo. Chỉ riêng công ty này thôi cũng đã cho gia đình anh đủ no ấm. Tuy nhiên, anh thú thật với tôi là hễ có thì giờ rảnh rồi thì anh về studio họa sĩ của mình: anh vẽ! Và tranh màu nước của anh tuyệt vời đến đối nhiều người xin mua với giá khá cao. Anh vẫn lưỡng lự không bán vì anh nói những bức tranh là một phần của tâm hồn anh nên khó lòng để nó rời tay. Nhưng anh Jean Jacques còn một nghề thứ ba trong tay. Anh biết thổi thủy tinh thành những lọ hoa và chậu đủ mọi kiểu, đủ mọi màu, đủ mọi kích thước. Cứ đến mùa hè, anh xuống tinh gần biên giới với Ý Đại Lợi, vì nơi đó anh chia với một anh bạn một cái lò đúc thủy tinh.

Và suốt mùa hè anh tác họa mọi hình thù của thủy tinh. Anh dùng chất liệu từ những chai lọ cũ, rồi đúc thành một bánh dẻo nóng bỏng, sau đó anh bắt đầu pha màu và thổi để tạo kiểu. Không có kiểu nào giống kiểu nào, mỗi tác phẩm là duy nhất. Anh Jean Jacques đã tặng tôi một bức tranh của anh và một lọ thủy tinh nhỏ

rất ấn tượng. Anh nói nếu muốn có đủ để sống thì mỗi năm anh chi cần bán hai bức tranh và một chục chậu hoa nghệ thuật. Hạnh phúc thay, anh Jean Jacques, nhưng trên sự hạnh phúc, anh đã đi tới tận cùng của khả năng làm việc chân tay cũng như sáng tạo. Anh đã tự

giúp mình đo được giới hạn khả năng của bản thân, và chính vì đã đạt được mục tiêu là hiểu mình mà anh mới có được cảm nhận hạnh phúc như thế. Khi gặp anh, chớ bao giờ nên đã động gì tới bằng cấp, tuy anh có bằng thạc sĩ quản trị kinh doanh, nhưng anh không coi minh bằng là một thứ gì quan trọng. Anh cho rằng khả

năng làm cho trí tuệ hợp tác với chân tay mới là tuyệt vời. Và anh

khẳng định rằng hạnh phúc của anh trước hết là biết rõ chính mình, từ tài hoa chân tay đến khả năng lý luận và sáng tạo. Nhưng hơn thế nữa, là ý chí, sự nhẫn nại, tinh thần đạt tuyệt hảo, và sự can đảm để cáng đáng mọi việc một mình đến nơi đến chốn. Anh vui vẻ kể cho tôi rằng bên trong con người là một thế giới huyền bí, một trong cái thú của anh là đi phiêu lưu trong ngay tâm khảm và trí óc của mình, giống như đi trong một rừng sinh thái chưa có ai đặt chân. Tự khám phá con người của mình là một cuộc hành trình đầy cảm giác, anh nói thế!

Nghĩ lại cho cùng, thời thế thay đổi quá nhanh làm cho chúng ta không kịp thay đổi thói quen, và nhất là tư duy về cuộc sống, nên có rất ít người được giống như các bạn tôi vừa kể trên.

Xưa kia, tuổi thọ trung bình là 65, ai nấy đều phải vội vàng vào nghề sớm. Biết bao nhiêu thế hệ ở những thế kỷ trước chỉ được sống vài năm, vài tháng sau khi về hưu. Thời gian quá thiếu để

thực hiện những gì ngoài nhu cầu cơm áo. Ngày nay với tuổi thọ

trung bình thêm gần 20 tuổi, mỗi chúng ta rộng đường chọn các mốc thời gian cho cuộc đời, mốc đầu tiên là tuổi nào bắt đầu đi làm, và chúng ta cũng rộng đường lựa chọn một cuộc sống đầy thư

giãn. Nhưng chúng ta có biết đổi thói quen có từ hàng trăm năm, và tận dụng thời gian của chúng ta không?

Tại nhiều quốc gia tân tiến hàng đầu, có rất nhiều bạn trẻ

vẫn tiếp tục đời sinh viên đến gần 40 cái xuân xanh. Họ ngủ dài, đọc sách thoải mái, ngồi cà phê đến trưa, đi du lịch hàng tháng với một cái ba lô cũ. Và đến khi chán cái cuộc đời thư giãn từ sáng đến tối, họ mới bắt đầu đi làm. Kệ các phụ huynh nóng lòng sốt ruột.

Khi thực sự đi làm thì họ đã tới tuổi chín chắn hơn. Ngày nay, các chủ doanh nghiệp rất ưa những ứng cử viên kiểu “mới đi làm mà đã có nhiều trải nghiệm”này.

Thử hỏi, học làm bếp đến tuổi 30 đã sao chưa nếu bản thân không vịn vào ai để tự nuôi? Sáng làm kỹ sư, chiều làm đầu bếp hay chơi trong ban nhạc thì có phiền phức ai không? Một cuộc đời súc tích, vui vẻ và đầy cảm giác. Và nhất là làm như vậy tức đã

đảo ngược lịch của cuộc sống một cách hợp lý: tận dụng tuổi trẻ để

chơi cho thật đã, khám phá mọi khả năng bẩm sinh trước khi vào nghề, hiểu thấu đáo xã hội trước khi lội vào biển người đang bon chen, và nhất là chọn lựa môn học lúc mình đã hiểu chín chắn bản thân, khi mình đã hiểu mình là ai và mình muốn gì! Chi có cái oái oăm là các trường đại học tại Việt Nam chưa quen thu nhận những sinh viên già.

* * *

NHỮNG KHUYNH HƯỚNG BẨM SINH KHÔNG BẢO ĐẢM SỰ THÀNH CÔNG

Ở đây, tôi không đưa bạn đọc vào một bản đồ chọn nghề.

Tôi sẽ không giúp bạn chọn môn, chọn trường, chọn thấy hay chọn đồng nghiệp. Nhưng ngược lại tôi xin chia sẻ với bạn đọc vài nhận xét về sự lựa chọn nghề nghiệp qua vài trường hợp cá nhân mà tôi từng gặp để chiêm nghiệm.

Các bạn cùng tuổi với tôi, học cùng lớp hay cùng trường đều đã thành công trong một nghề tri thức. Số đông là bác sĩ, dược sĩ. Kỹ sự thì ít hơn, luật sư càng ít hơn nữa. Việc dạy học toàn là nghề thứ hai của những người đang làm nghề kỹ sư hay một nghề

nào khác, chứ không có bạn nào làm giáo viên chuyên nghiệp.

Nghề bụi đời thì cũng có một số, nhưng không phải số đông. Có một họa sĩ chuyên nghiệp, nhiều nhạc sĩ và nhiếp ảnh như nghề tay trái.

Viết đến đây, tôi xin khẳng định là bạn nào nắm vững được một nghề tri thức chắc chắn đã có trong tay một dụng cụ đắt giá để

thành công trong nghề nghiệp, mặc dù điều này không có nghĩa cứ

có nghề tri thức thì sẽ thành công.

Nhưng tôi lại có rất đông các bạn đổi nghề trong quá trình nghề nghiệp. Một anh bạn người Tunisie, Jean Pierre, sau khi đậu thủ khoa môn kỹ sư cầu đường như tôi, 20 năm sau tốt nghiệp đã biến thành một chủ nhà in chuyên về xuất bản sách nhạc. Một anh bạn khác tốt nghiệp một trường kỹ sư danh tiếng (Trường Cao đẳng Dầu Mỏ), anh Michel đã trở thành một nhiếp ảnh nghệ thuật nổi tiếng 30 năm sau. Một bạn khác cùng lớp đại học xưa kia, anh

Jean, đã trở thành huấn luyện viên bóng đá trong một đội đã từng đoạt giải vô địch Pháp Quốc, hạng National. Tất cả những người bạn này đã thành công, nhưng hoàn toàn ngoài sự lựa chọn ban đầu là đi vào ngành kỹ sư, họ đã đậu cao rồi tốt nghiệp một cách ấn tượng, đã lấy được một bằng kỹ sư cao quý mà rất đông người thèm khát. Tuy thế, sự thành công của họ sau này lại ở trong những lĩnh vực hoàn toàn bất ngờ, thậm chí xa lạ.

Trường hợp ấn tượng nhất là một anh bạn nhất lớp xưa kia, với một khối óc to khủng, anh Francis, đã trở thành một chủ doanh nghiệp giặt công nghiệp những áo tã đã sử dụng từ bệnh viện xuất ra hàng ngày. Anh Francis thú nhận chưa bao giờ anh có cơ hội áp dụng một thứ gì gom góp từ học đường. Tất cả những gì anh học được là từ sự lăn lộn bụi đời, tuy anh nhìn nhận là những năm học đại học đã tăng cường khả năng suy diễn, lý luận và dự báo của mình.

Các bạn của tôi thành công trong nghề thuốc đều có một trí nhớ tốt. Y khoa cũng như được khoa đòi hỏi một trí nhớ lớn hơn bình quân. Thêm vào đó, họ có một linh tính khá đặc biệt, cho phép họ đoán bệnh khá chuẩn. Chỉ riêng một bệnh đau bụng đơn thuần thôi, một bác sĩ bình thường sẽ cho lý do là ẩm thực không lành, nhưng với một bác sĩ giỏi thì chỉ cần hỏi thêm hai câu là bác sĩ sẽ hướng dẫn

bệnh nhân vào nhiều khoa chữa trị rất khác nhau, từ ruột yếu sang đến tận ung thư đại tràng. Đó là chưa kể trường hợp một sinh viên đau bụng vì quá nhiều stress do kỳ thi sắp tới.

Vậy nếu bạn có một trí nhớ thật tốt, một linh tính khá tinh vi và bạn không sợ máu me vi-rút, nghề bác sĩ có thể là một chọn lựa tốt!

Trong số các bạn học kỹ sư thì những cá tính chung là: ý kiến luôn luôn đích xác, lý luận khá cấu trúc và hơi khô khan, óc sáng tạo khá linh động. Nếu có được những cá tính này thì bạn nên theo đuổi nghề kỹ sư.

Tại Pháp, người ta tổ chức một số kỳ thi cho thí sinh trước khi chọn nghề để đo mức phù hợp của khả năng bẩm sinh đối với

những nghề tương lai. Đại khái người ta chia ra làm 200 loại nghề

khác nhau. Có những nghề khá đặc trưng đòi hỏi một số ưu điểm bẩm sinh của thí sinh. Ví dụ các nghề về quân sự thường chọn những thí sinh cường tráng, nhanh nhẹn và quả cảm. Các nghề về

du lịch, quán ăn và khách sạn sẽ thu hút thí sinh vui vẻ, lịch thiệp với tinh thần phục vụ cao. Các nghề trong ngành công nghiệp đòi hỏi từ thí sinh tính cần mẫn, chăm chỉ và trật tự. Cá nhân tôi nhìn nhận rằng cách phân loại nói trên rất có ích và sẽ giúp cho các gia đình muốn chọn nghề cho con cái mai sau không lầm lẫn hay lạc lối, nhưng chúng ta phải xem đó như một dụng cụ sơ sài chứ

không thể nhìn cách phân loại tạm gọi là khoa học như một sự bảo đảm của thành công trong nghề. Tôi đã thấy quá nhiều trường hợp không thực sự phù hợp mà còn thành công, thậm chí rực rỡ.

Một ngàn kiểu người, một ngàn nghề khác nhau. Nhưng may thay xã hội chúng ta đang sống có đủ không gian để tạo nên rất nhiều trường hợp đa dạng thành công. Tôi sẽ không tiếp tục trò chơi lắp ráp cá tính nọ với nghề kia vì một lý do vô cùng quan trọng mà tôi muốn bạn

đọc hiểu: sự thành công trong cuộc đời không đơn thuần là chuyện chọn nghề, mà phần lớn xuất phát từ

những cố gắng trong khi hành nghề. Nói một cách khác, làm nghề

gì bạn cũng có thể thành công, thậm chí có thể nổi tiếng nếu nỗ lực hàng ngày để trau dồi tay nghề của mình. Một bác sĩ tôi là một bác sĩ đã thất bại. Một bác sĩ giỏi mới là một bác sĩ thành công. Sự

thành công không ở kênh chọn nghề, ở đây ví dụ là nghề y khoa, mà từ những cố gắng hàng ngày trong nhiều năm để trau dồi, cải thiện và tiến bộ.

VẬY, NHỮNG YẾU TỐ NÀO GIÚP CHO BẢN THÂN

TIẾN BỘ?

Theo rất nhiều chuyên gia kinh nghiệm thì kiến thức hàn lâm được học từ nhà trường chỉ đóng góp một phần nhỏ. Vốn kiến thức đó phải được bổ sung hàng ngày trong khi hành nghề. Trong nghề thuốc hay nghề kỹ thuật chẳng hạn, có rất nhiều sách hoặc bài báo cáo được chia sẻ trên các kênh truyền thông chuyên môn. Các bác sĩ nào vừa qua trải nghiệm chữa những bệnh lý hiếm hoi

thường báo cáo những phương án họ đã chọn và những cách thức cụ thể trong việc áp dụng những phương án đó. Họ sẽ phân tích sau cuộc chữa trị những lý do tại sao thất bại hoặc thành công.

Những kinh nghiệm lâm sàng của tất cả các bác sĩ chữa trị

cùng một loại bệnh lý sẽ giúp cho loài người tiến dần tới những kết quả tối ưu trước những căn bệnh hiểm nghèo. Tôi còn nhớ chỉ cách đây hai chục năm, các bệnh như ung thư hay AIDS sẽ không cho người bệnh một tia sáng hy vọng nào. Ngày nay, ít nhất tại các nước hàng đầu về y khoa, kết quả về chữa trị rất khả quan. Và ngay khi tôi viết những dòng chữ này thì có thông tin khá nghiêm túc rằng bên Nhật đã có thuốc chữa ung thư mà chỉ cần uống một viên là xong,

cũng như bên Do Thái, các đội bác sĩ nghiên cứu đã chính thức loan báo rằng trong vòng một năm sắp tới, bệnh ung thư

sẽ có thuốc và phương cách chữa trị hữu hiệu, và thế giới sẽ có thể

xem bệnh ung thư như một căn bệnh rất bình thường như tất cả các bệnh tầm thường khác.

Một yếu tố khác đóng góp không nhỏ cho sự thành công sau này, không do sự lựa chọn môn mà cũng do sự quan tâm và học hỏi không ngừng suốt đời là văn hóa tổng hợp và chuyên môn. Văn hóa này có thể tiếp nhận từ việc đọc sách cũng như từ những buổi hội thảo chuyên đề mà mỗi cá nhân phải cố theo dõi và tiếp nhận.

Nghề nào cũng sẽ có những thông tin đầy đủ về nghề đó. Người thành công là người có tư duy bám lấy những biến chuyển công nghệ và thị trường. Chẳng nói đâu xa, ngay đánh giầy là một nghề

ngoài đường phố, thậm chí không thể gọi là nghề mà chỉ là một cách sống qua ngày thôi, cũng phải theo dõi và học hỏi. Ngày nay các thuốc bảo quản da giầy, đánh bóng có rất nhiều cho nhiều loại da. Thậm chí tại New York hay tại những nơi sang trọng, đã có nhiều công ty nhỏ chăm sóc giầy của khách hàng sang trọng. Một đôi giầy hiệu Beluti đáng giá hơn 2000 đôla không thể nào được bảo quản bằng thứ thuốc "tự pha" mà phải dùng những thứ thuốc thật phù hợp, để đôi giày sẽ đẹp hơn mỗi ngày cho cả một đời người sử dụng.

Yếu tố thứ ba, nhưng quan trọng nhất, vẫn là thái độ vừa chuyên nghiệp vừa hòa nhã (nice and professional) trong lúc hành nghề. | Nói một cách đơn giản, đó là sự quan tâm đến khách hàng, nghệ | thuật biết sống với xã hội chung quanh. Yếu tố này dùng cho mọi nghề chuyên môn hay không chuyên môn. Xã hội bên ngoài mà quý mến mình thì không còn lý do gì mình không nhận được sự

Tóm lại, bạn chọn môn học nào cũng được, bạn chọn nghề

nào ủng hộ, thậm chí sự hỗ trợ khi cần. cũng đãng, bạn chọn đối tác nào cũng xong, thành công sẽ tới với bạn nếu bạn yêu nghề và yêu xã hội.

Thành thử, để trở lại trường hợp những sinh viên già, cố

tình vào đời muộn màng, họ không vào đời trắng tay mà thực ra họ

đã bỏ công góp vào một vốn rất lớn: đó là họ đã chín chắn hơn trong các mối quan hệ xã hội, đã hiểu hơn khung cảnh và môi trường, đã học được khả năng nắm bắt ý kiến của người chung quanh, đúc kết những ý kiến này thành một cẩm nang. Họ trở

thành người cầu thị hơn, phục thiện hơn, nhạy cảm hơn, bớt chủ

quan hơn, và dưới một bề ngoài êm ái hơn họ sẽ chủ động hơn.

Viết đến đây, tôi không khỏi nghĩ đến các bạn trẻ quá may mắn sinh trường trong những gia đình có nhiều phương tiện, có sẵn nền nếp giáo dục tự nhiên, nhưng lại có những phụ huynh không để cho con cái lăn lộn với cuộc đời, nắm những cơ hội để thu thập trải nghiệm. Thái độ bao bọc này làm hại nhiều cho con cái, thành thử những đứa con được nuông chiều sẽ khó đi tới thành công hơn nếu so với những trường hợp "bụi đời". Ngay là những doanh nhân tạo luôn cho con những điều kiện để kế nghiệp cũng không thể nào thay thế được hoàn toàn những bài học mà trường đời dành cho mỗi chúng ta. Tư duy bao bọc quá lâu không phải là một quyết định mang tính "sinh thái", trừ khi đứa con có một bản lĩnh phi thường. Nhưng những trường hợp của công ngh nghe "mệnh không muốn con, délaich thành, rồi ph khi về hưu, s mà làm thế

đến ngày hô ổn định từ h không còn 4 nhà lãnh đạ luật, kỹ thu.

phi thường thì quá hiếm, và chuyện bi kịch mà chính tôi đã được chứng kiến nhiều lần, là những đứa con bản lĩnh phi thường chi có một ước mong là thoát khỏi "nanh vuốt" yêu thương của cha mẹ để tự lập. Âu cũng là một mâu thuẫn đáng chú ý.

HỌC GÌ ĐỂ CỦNG CỐ TAY NGHỀ

(TRONG MỌI NGHỀ)?

Có một điều tôi thấy cần thiết phải cảnh báo các ứng cử

viên cho sự thành công, nhất là cho các phụ huynh của họ: Ngày nay không nghề nào trường tồn do sự biến chuyển quá nhanh chóng của công nghệ và tốc độ lan truyền của nhu cầu tiêu dùng.

Các nghề "mệnh chung" rất nhanh và sẽ được nghề khác thay thế.

Tôi không muốn châm biếm, nhưng cha mẹ nào tưởng rằng thương con, để lại cho con một công ty phồn thịnh với nhân viên trung thành, rồi phong chức chủ tịch hay tổng giám đốc cho con trước khi về hưu, sẽ làm một việc đáng quý nhưng lầm lẫn. Thế kỷ trước mà làm thế quá đúng. Các gia đình Rockefeller hay Rothschild đến ngày hôm nay đã thành công trong việc tạo luồng kế nghiệp ổn định từ hai thế kỷ. Ngày nay, vị trí chủ tịch hay tổng giám đốc không còn đơn thuần là một vị trí quyền thế mà còn đòi hỏi các nhà lãnh đạo phải bồi dưỡng thêm mỗi ngày về tài chính, pháp luật, kỹ thuật...

Học GÌ ĐỂ TỰ TRANG BỊ THẬT CHU ĐÁO?

Vậy bạn ạ, phải làm gì, học gì, và chọn môn gì để thành công trong tương lai? Đây vừa là một chuyên đề quá phức tạp mà cùng một lúc quá đơn giản.

Trước hết phải học viết, học lắng nghe và học phát biểu.

Truyền

Những hướng đi khả thi về nghề nghiệp và cuộc phiêu lưu khám phá bản năng thông đấy bạn ạ, nếu nói một cách ngắn gọn.

Nhưng ngày nay học viết có nghĩa là biết sử dụng laptop hơn ai.

Học lắng nghe còn khó hơn nhiều vì bạn phải có một số vốn văn

hóa và kiến thức khổng lồ thì bạn mới hiểu rõ được đối tác nói gì và thực sự muốn nói gì, vì đối tác ngày nay đến từ mọi nơi trên thế

giới, từ nhiều văn hóa khác biệt. Còn nếu bạn muốn phát biểu trong thời kỳ công nghiệp 4.0, thời kỳ của máy thông minh hơn trí óc con người và của đô thị thông minh, bạn phải nắm bắt được tâm lý người nghe, kỹ thuật sử dụng micro, cũng như kiểm soát chính mình – nụ cười, giọng nói, cử động tay chân, cách chải tóc, kiểu đeo cravate, vì xác suất bạn bị quay và thu livestream là không thể

tránh được!

Sau khi học xong những kỹ thuật truyền thông mênh mông ấy thì bạn hãy học tập suy luận, phân tích, đánh giá, so sánh, đúc kết... Cái nào cũng khó.

Rồi ngay sau đó bạn sẽ học nghệ thuật dùng vốn để đầu tư!

Bạn chỉ cần nhớ một điều cơ bản, rằng ngày nay người ta may mắn lắm cũng chỉ thành công một lần trên ba lần đầu tư. Đây là nguyên lý của mọi công ty khởi nghiệp. Ông Warren Buffet đã học bài học này, chẳng khác ông Bill Gates hay ông Steve Jobs.

Sau cùng là học cách tự học. Càng ngày càng có lắm thứ để

học, không trường nào dạy được hết, không thầy nào dạy cho xuể.

Và học đến đâu thì điều mà bạn vừa học cũng đang thay đổi. Hơn lúc nào hết, tất cả những gì mới mẻ mình học ngày hôm nay thì chỉ

trong vài tháng nữa, vài năm nữa sẽ lỗi thời. Như vậy, người nào không biết tự học sẽ không bao giờ có khả năng theo dõi được những điều tiến hóa.

Thành thử bài toán thành công lại quá xa sự chọn lựa môn học, chọn lựa trường đại học, cho dù Stanford hay Harvard chăng nữa, mà tùy

thuộc vào những thứ gì khác mà Stanford và Harvard không dạy, hoặc chỉ dạy chút ít! Đó là trường đời, đó là hành xử

với xã hội. Đó là hiểu thấu đáo cự ly rất nhỏ rất hợp giữa thành công và thất bại. Và muốn học nó thì bạn chỉ còn đúng một phương án thôi: hãy tự ném mình ra ngoài đời, không một đồng xu trong túi, cho dù phải ngủ dưới cầu, ăn cơm nguội một thời gian.

Đến khi bạn hốc hác nhưng tươi cười hiểu rằng bụi đời trong nhiều

năm đã cho phép bạn thấu triệt một ít nghệ thuật sống, thì bạn cũng hiểu luôn rằng mình không thể thành công nếu xã hội chung quanh không muốn cho mình thành công. Bạn đã biết chia phần, chia cảm nhận, chia ngọt bùi. Bạn đã đánh giá được giá trị quá nhỏ của đồng tiền mà quá lớn của đồng vốn. Chính đó mới là lúc những hiểu biết hàn lâm mới đạt được đúng giá trị thật của nó.

CUỐI CÙNG, CHỌN LỰA NÀO ĐỂ THÀNH CÔNG?

“Nếu Thượng Đế muốn, thì tôi sẽ có được một vận mệnh tầm quốc gia.” Đây là lời phát biểu với báo chí của ứng cử viên Georges Pompidou vài tháng trước khi ngài được bầu làm Tổng Thống của Cộng Hòa Pháp. Ông Pompidou chỉ là giáo viên dạy Pháp văn của một trường tiểu học tại một tỉnh nhỏ lẻ ở miền Trung nước Pháp khi mới bước vào cuộc đời nghề nghiệp. Và nếu không có gì đột phá trong đời thì có lẽ ông vẫn là giáo viên dạy Pháp văn khi về hưu. Bước ngoặt của đời ông tới bất ngờ khi Tướng De Gaulle ngỏ ý tìm một nhà giáo biết viết tiếng Pháp thật chuẩn, và có người đã tiến cử ông Pompidou. Nhiều năm sau, Tướng De Gaulle đắc cử Tổng Thống Pháp đầu tiên của Đệ Ngũ Cộng Hòa Pháp đã chọn ông Pompidou làm Thủ Tướng.

Cuộc đời của ông Lech Walesa còn ly kỳ hơn. Là một lao động thợ thuyền suốt đời, ông đã lên lãnh đạo Nghiệp đoàn Công nhân Solidarnosc tại Ba Lan. Sự xuất hiện của Thánh Karol Wojtyla, một đồng hương Ba Lan, được bầu làm Đức Giáo Hoàng John Paul II đã thay đổi hoàn toàn cục diện của đời ông Walesa.

Ong rồi sẽ trở thành Tổng Thống nước Ba Lan (1990-1995) sau khi được vinh danh trong Giải Nobel năm 1983.

Tôi đã cố tình chọn ví dụ về hai vị tôi vô cùng kính trọng để

thưa với bạn đọc rằng đời người là một cuộc phiêu lưu không ngừng, và chẳng ai biết ngày mai mỗi cá nhân trên thế gian này sẽ

đi về đâu, sẽ nhận được những cơ hội gì và có khả năng thành công không. Nhưng cả hai trường hợp của ông Pompidou và ông Walesa đều minh họa sự không liên quan giữa nghề nghiệp ban đầu khi mới vào đời và những vị trí mà họ đi tới sau nhiều năm sinh hoạt.

Rút cục họ thành công, nếu chúng ta xem việc trở thành Tổng Thống là một thành công nghề nghiệp, do họ đã không ngừng và không mệt mỏi đóng góp trong nhiều năm cho đất nước của mình. Rút cục sự thành công là kết quả của một quá trình hoạt động, đóng góp và tiến bộ chứ không phải là một kịch bản được ai đó bày sẵn.

Mỗi người chúng ta phải tự tạo ra con người mà chúng ta muốn trở thành. Quá trình tự tạo không bao giờ ngừng, và nhất là không bao giờ hoàn tất trong một ngày. Quá trình đó là sự rút tia những bài học từ những hành động, những trải nghiệm, những dịp tham khảo người chung quanh cũng như những sách mà tiền nhân để lại cho chúng ta. Quá trình tự tạo chỉ có thể xảy ra khi ta xông xáo, sẵn sàng nhận mọi trách nhiệm mà xã hội trao dần cho chúng ta trên con đường thử thách. Nó sẽ dày dặn hơn khi ta chiêm nghiệm lại những thất bại, ôn lại những lỗi lầm, tìm hiểu lại những giải pháp đúng đắn. Nó sẽ thấm thía hơn nếu ta mang hết tấm lòng, trái tim để phục vụ. Nó sẽ được cảm nhận thấu đáo hơn nếu mỗi bước ta đi là một bước mang tính nhân ái. Xã hội mà yêu ta thì ta không thể nào thất bại, vì xã hội sẽ tăng cơ hội, dẫn dắt và hỗ trợ, ủng hộ tinh thần, san bằng chướng ngại cho ta đi.

Thành công sẽ tới khi xã hội chấp nhận con người của ta.

Và nếu muốn xã hội yêu ta thì ta hãy yêu xã hội thật chân tình và nồng nàn, mỗi phút, mỗi giây. Chọn hướng đi, chọn môn học, chọn nghề nghiệp... thì cứ chọn. Nhưng chọn gì rồi cũng thành công, đi đâu rồi cũng tới đích nếu bạn gieo sự tốt lành trên con đường, tạo sự hòa thuận, mang bàn tay và trí não của mình để không ngừng xây dựng. Thế giới sẽ có đủ chỗ cho mỗi cá nhân thiện chí và nhân ái.

Chỉ có điều, chớ bao giờ để cho cơ hội trôi đi, bạn nhé. Vì như thế nguy hiểm lắm, bởi nó sẽ biến cuộc đời của bạn thành một chuỗi luyến tiếc, không cho phép mình thể hiện được giá trị thật của bản thân. Chết đi mà vẫn chưa biết mình là ai thì thực sự quá thảm thương.

Chương 6

Giữ thái độ đúng đắn, thay vì đơn thuần chọn hướng đi

“A career path is rarely a path at all. A more interesting life is usually a more crooked, winding path of missteps, luck and vigorous work”. Một lộ trình nghề nghiệp rất ít khi là một con đường thoai thoải. Một cuộc đời lý thú hơn thường chia ra nhiều khúc gãy, rải rác đầy hụt hẫng, may rủi và rất nhiều nỗ lực.

- TOM FRESTON

Ít ai trên đời có được con đường sự nghiệp bằng phẳng, cứ

thế mà thẳng tiến. Và tôi tự hỏi, cho dù được như thế liệu người ta có hạnh phúc hay không?

Mơ thì cứ mơ, dù muốn dù không, cuộc đời của các bạn, giống như những năm tháng tôi đã sống và trải nghiệm, sẽ không phải là con đường dễ đi. Lâu lâu, có một bước ngoặt. Chốc chốc, lại xuất hiện một vấn đề. Lên voi xuống chó là cảnh tượng của đời tôi và chắc chắn cũng là cảnh ngộ của khối người. Đó là lẽ đời, chẳng bao giờ chỉ có một chiều thuận lợi.

Thành thử, một cuộc đời thành công không phải là con đường thẳng, mà là phép cộng của nhiều khúc thành công rực rỡ

với cả những khúc thất bại ê chề. Cái nọ nối đuôi cái kia và làm cho nhau thêm phần nổi bật. Không thành công nào khiến chúng ta nhớ lâu hơn nếu nó tới sau một chuỗi ngày dài thất bại. Và không một thất bại nào khiến chúng ta "ngấm" hơn sau những phút giây say sưa trong ảo tưởng về sự thành công. Âm và dương, dương và âm sẽ thay phiên nhau trỗi dậy và chìm xuống. Các triết gia sẽ thấy thế là lý thú, sẽ rút tia ra từ đó những quy luật của tạo hóa. Nhưng người phàm cần được hướng dẫn để quy các bài học nhỏ vào một tuyển tập lớn, quy những thành công nhỏ vào một thành công lớn, giống như những dòng suối nhỏ dồn vào một dòng sông lớn.

Người biết nhận thức sẽ tiến nhanh hơn người vô tri và cứ

sau mỗi khúc quanh nhỏ thì người biết nhận thức sẽ nhanh chóng tiến sang một khúc quanh mới. Trong chương sách này, tôi chỉ

muốn giúp bạn đọc hấp thụ được một số nguyên tắc giúp mình có những bước tiến nhanh và tốt, bất chấp lựa chọn hướng đi nào.

VẬY BẠN HÃY GIỮ THÁI ĐỘ NÀO ĐỂ LUÔN TẠO

CHO MÌNH THẾ THUẬN LỢI?

1. Mỗi lúc, mỗi nơi, hãy tạo giá trị cho xã hội chung quanh, bất chấp giá trị đó to hay nhỏ

Đây là điểm cơ bản cho phép bạn xây dựng một chỗ đứng ngày càng cao do chính xã hội tặng lại bạn.

Không nhất thiết là những việc làm to tát, chỉ cần nhặt một tờ giấy bừa bãi nơi công cộng, bạn đã tạo ra một giá trị cho cộng đồng. Nếu khuyến khích người khác cùng làm việc đó, bạn đã thành công trong việc tạo giá trị cho cả bạn đồng hành. Còn nếu bạn khiến mọi người ý

thức được không nên vứt rác một cách vô tội vạ thì trên cả việc tạo giá trị, bạn sẽ còn được công nhận là một người lãnh đạo.

Ở nơi nào có trẻ em, nếu sáng tạo ra một trò chơi cho chúng thì bạn đã tạo ra một giá trị. Nếu tham gia chơi cùng, bạn đã tạo ra một trải nghiệm vô cùng quý báu cho chúng. Còn nếu bạn lôi cuốn được tất cả đám đông cùng chơi, bạn sẽ được xem là một thủ lĩnh.

Mỗi giây mỗi phút, xã hội đều khao khát đón nhận những giá trị dù to hay nhỏ từ mỗi cá nhân. Và nếu chính bạn tạo ra những giá trị mới cho một tập thể hay một cộng đồng, bạn không cần vỗ ngực, đương nhiên được xem như một lãnh đạo.

2. Làm thật tốt việc của mình, đừng can thiệp vào việc của người khác

Trong xã hội Việt Nam, có một truyền thống rất đáng yêu là ai cũng muốn can thiệp vào việc của người khác. Tôi xem đó là một nghĩa cử, vì giúp đỡ người khác là một điều tốt. Nhưng đời sống xã hội ngày nay rất phức tạp, mỗi tình huống đều chứa đựng những uẩn khúc bên trong, mà người ngoài cuộc không thể biết, hiểu hết được. Vì vậy, khi can thiệp vào chuyện của một ai đó, rất có thể chúng ta làm cho chuyện của họ nặng nề hơn. Rồi khi giải

quyết xong vấn đề, họ sẽ chi nhớ tới bạn như một ân nhân bất đắc dĩ, hay một nhân chứng phiền phức của những lỗi lầm ngu xuẩn.

Nếu như vậy thì quả là “làm ơn mắc oán”!

Ở xã hội phương Tây, không ai mảy may có ý muốn can thiệp vào chuyện của người khác, kể cả giữa các thành viên trong cùng một gia đình. Ngay cả khi bạn khẩn khoản yêu cầu họ cho lời khuyên, bạn sẽ chỉ nhận được một câu với ý nghĩa thật cô đọng:

“Làm thì có rủi ro đó!”. Chấm hết, họ sẽ không nói gì thêm và sau

“biến cố”, họ cũng không hỏi han thêm. Chuyện riêng là chuyện của mỗi cá nhân, không liên quan gì đến người khác.

Còn ở ta, tôi quan sát thấy mục “Tâm sự” của một tờ báo hay một diễn đàn trên mạng thu hút rất nhiều người tham gia. Họ

chia sẻ chuyện riêng tư của mình, khoe ra những chuyện chẳng có gì đáng khoe, mời toàn xã hội cho ý kiến như để có thêm sự hậu thuẫn từ đám đông, gom góp chút can đảm giải quyết dứt khoát vấn đề của gia đình. Dưới mỗi mẩu chia sẻ như vậy, lại cũng có rất đông người vào khuyên nhủ “khổ chủ” phải làm thế nọ, thế kia, hoặc kể lể mình cũng từng rơi vào hoàn cảnh tương tự.

Lại có rất đông bạn trẻ tham khảo ý kiến của người thân, bạn bè xung quanh rằng mình có nên cưới anh A, hay cô B không.

Bạn ạ, nếu chính họ còn không biết có yêu người bạn gái, bạn trai của mình không thì đến thánh nhân cũng không tài nào đoán ra được mà khuyên. Rút cục, nếu bạn đứng ngoài mà can thiệp vào chuyện riêng của họ thì khi họ thành công, bạn sẽ chẳng rút tỉa được kinh nghiệm gì. Còn chẳng may chuyện của họ thất bại, bạn sẽ bị trách móc, đôi khi bị oán.

Người thức thời chớ bao giờ mất thời gian để can thiệp vào những sự việc không mang lại ích lợi cho ai. Lộ trình của bạn sẽ

chậm lại, chứ không nhanh lên nếu bạn đã trót để mất thời gian vào những chuyện không đâu. Hãy tập trung vào việc của bạn!

3. Ngay trong những tình huống bình thường nhất, cũng cần dựng tạo lòng tin

Lộ trình cuộc đời của bạn cần rất nhiều người ủng hộ. Do đó, ngay trong những lúc thư giãn, nói chuyện tào lao, bạn cũng nên chắt lọc những đề tài nào mình có thể nói chuyện hồn nhiên, và tránh những đề tài nhạy cảm mà mình không nắm vững. Hơn hết là tuy vẫn vui vẻ phát biểu, bạn hãy giữ mình, giữ lời để cuối cùng tạo dựng trong mọi

đối tác lòng tin vào bạn. Chớ nên phát biểu khi chưa suy nghĩ chín chắn và đối tác chưa sẵn sàng nghe.

Chớ nên phát động công việc khi đồng nghiệp, đối tác của bạn chưa chuẩn bị tinh thần.

Khi cần thiết, bạn nên chọn im lặng, thay vì tham gia bàn bạc vô tội vạ. Bạn đừng bao giờ có những ý nghĩ tạm bợ, những giải pháp vá víu, những hành động qua ngày. Thái độ tạm bợ sẽ

làm cho bạn thấp giá, mất đi sự tín nhiệm của xã hội cho những việc lớn. Người đời vẫn thường kính trọng những ai cẩn mật trong tư duy và lời nói.

Nếu trong một cuộc làm việc nhóm, bạn có bổn phận phát biểu thì hãy chọn phát biểu sau chót, trước khi lãnh đạo cao cấp có lời kết luận. Lý do quá đơn giản: không có gì thoải mái hơn nói sau mọi người. Bạn không thể tạo mâu thuẫn với bất cứ ai, bởi bạn đã được nghe mọi người phát biểu.

Lộ trình thành công bắt buộc phải kiếm lời. Hãy xem lời nói như một viên đạn, phải biết dùng nó đúng thời điểm, đúng tình huống để bắn trúng đích.

4. Đừng bỏ lỡ cơ hội để tôn vinh người khác

Bất cứ tình huống nào cho phép, hãy nói lời chúc mừng và vinh danh những người đã thực hiện bất cứ việc gì, cho dù là việc to hay nhỏ. Được bạn tôn vinh, họ sẽ nhớ mãi và sẽ trả lễ nhiều lần như thế.

Ngược lại, khi đối tác phạm lỗi, bạn hãy tìm lời lẽ để mọi người dễ dàng chấp nhận một sự việc khó cho mọi người, được thực hiện trong những điều kiện không lý tưởng với ít phương tiện.

Đồ lời là biết sống với xã hội. Đỡ lời là hiểu được rằng không phải ai cũng là Lý Thường Kiệt hay Trần Hưng Đạo bách chiến bách

thắng, mà xã hội toàn những người như bạn và tôi, có rất nhiều khiếm khuyết. Mỗi cố gắng đều cần được tôn vinh, mỗi chiến công, cho dù nhỏ phải được khen thưởng. Còn nếu những chiến công đó là do thành viên trong gia đình tạo nên thì bạn hãy ăn mừng.

5. Tránh tạo nên những phản ứng đối nghịch vô ích hoặc những sự ghen tuông, ganh tị không cần thiết

Ngày nay, chúng ta thường xuyên được chứng kiến những màn khoe khoang của nả. Thi thoảng chúng ta lại bắt gặp hình ảnh một đám cưới mà cô dâu chú rể ngập trong những vàng ròng, vàng miếng. Ít hôm lại thấy một đại gia nào đó khoe chiếc siêu xe mới sắm được trên mặt báo... Hết khoe của, lại thấy người ta khoe con, hay khoe anh bồ giàu mà họ may mắn "tám" được.

Người khoe ra những thứ đó sẽ nhận được những lời khen hời hợt, những lời chúc mừng qua quít cho những thứ rất phù phiếm, đã tốn tiền, mà tốn cả công, còn thì để lại cho xã hội là chút vị đắng của sự ganh tị, khó chịu.

Xã hội mà không yêu bạn thì bạn sẽ đi đâu xa?

6, Chở bao giờ tự khen mình

Tự đánh giá tốt về mình sẽ chỉ làm cho người khác đánh giá bạn thấp đi. Việc đánh giá sẽ chỉ có giá trị khi một nhân vật thứ ba làm việc này.

Ngoài việc bị đánh giá là trơ trẽn khi tự nhận là mình giỏi, dưới hình thức này hay hình thức khác, bạn nên học một nguyên tắc bất di bất dịch: Lời tự khen không thể khách quan. Chỉ những người thiếu vắng lời khen, khát khao được đánh giá cao mới phạm vào lỗi này. Thành thử, thay vì tưởng tượng rằng nếu nhắc nhở đối tác là bạn giỏi, họ sẽ tặng cho bạn cơ hội, thì bạn cần biết rằng mình vừa làm một việc phản cảm và phản lợi ích cho chính bản thân: Đối tác sẽ mất lòng tin và dần dần tránh xa bạn.

7. Hãy trung thành với những người trung thành với bạn, mà trước nhất là vợ hoặc chồng bạn

Người bạn đời sẽ đóng một vai trò vô cùng quan trọng trên lộ trình thành công của bạn, nếu bạn biết mời người mình tín nhiệm nhất vào cuộc. Đáng tiếc là còn rất đông đàn ông Việt vẫn hay nói xấu vợ, hạ thấp vai trò, giá trị của người vợ đối với những thành công trong cuộc đời mình. Có lẽ điều này xuất phát từ tính tự

ái quá cao của đàn ông xứ ta, và tư duy làm vua trong nhà quá lệch lạc.

Bạn có biết người vợ Việt Nam là người bạn đang đặt hết lòng tin vào, và có lẽ cũng là người duy nhất sẽ là đồng minh của bạn trong mọi tình huống, dù khó khăn đến mấy? “Thuận vợ thuận chồng tát bể Đông cũng cạn”, ông bà ta đã đúc kết. Vậy nhưng một số anh cứ tưởng rằng việc sát phạt, chỉ trích vợ sẽ tạo cho mình tầm quan trọng hơn trong gia đình. Làm như thế chẳng khác gì việc của chính cái cành mà họ đang ngồi bên trên!

Lại cũng có nhiều phụ nữ Việt Nam tin bạn gái hơn tin chồng, đem hết mọi chuyện của hai vợ chồng ra kể. Kết quả kinh điển là cô nàng tự tạo nên những tình huống bất trắc với chồng, đẩy người bạn thân thành đối thủ cạnh tranh, tự tạo nên tình huống đi tới ly dị, để rồi sau đó thấy chính cô bạn tâm tình cướp mất người chồng đáng yêu của mình. Thật là vô tri!

Bạn có biết người nước ngoài đánh giá về những người đàn ông Việt Nam thành công thế nào không? Hàng trăm lần tôi được nghe những câu đại loại: Ông ấy thành công là phải, cứ trông người vợ phong cách quý phái sang trọng như thế thì làm sao không thành công!

“Giàu vì bạn, sang vì vợ”, tôi thấy câu nói ấy đúng quá và muốn nhắc nhở bạn: Chớ nên có những lời nói hoặc hành động vô tri với “một nửa của mình”. Lộ trình thành công nằm ở đó, chưa kể

tới lộ trình hạnh phúc, bạn nhé.

8. Cơ hội bao giờ cũng tới như một thách thức, thậm chí mình có thể tự tạo cơ hội

Khi tiếp xúc với các bạn trẻ, điều làm cho tôi băn khoăn nhất là một số em than thở gặp rất ít cơ hội. Có lẽ các bạn trẻ đó đã

không tinh mắt cho lắm, vì theo tôi, cơ hội luôn rất nhiều xung quanh chúng ta.

Tất nhiên, chẳng ai tự dưng tìm đến để mời bạn làm giám đốc công ty của họ, chẳng ai đột nhiên mang tặng bạn một làng vàng đặt sẵn trên khay bạc. Những cơ hội nhỏ tới mỗi ngày và theo kinh nghiệm bản thân tôi, những cơ hội trung bình hoặc lớn cũng rất nhiều và xuất hiện rất thường mỗi năm. Thậm chí, bạn có thể tự

tạo ra cơ hội cho chính mình.

Để tôi lấy một ví dụ. Vào năm 1964, một kỹ sư vô danh tiểu tốt ở bên Pháp đề nghị với chính quyền các đô thị của Pháp được chỉnh trang lại toàn bộ các bảng chỉ đường. Ông sẽ làm việc này miễn phí. Đổi lại, ông xin được độc quyền trưng bày các biển quảng cáo ở những vị trí phù hợp.

Chính quyền một số đô thị hưởng ứng ngay, vì vào thời đó, các bảng chỉ đường trông rất cũ kỹ, xiêu vẹo và được đặt ở những vị trí không phù hợp, nhưng do nguồn ngân sách eo hẹp, họ không thể sửa chữa, thay mới. Vậy là kỹ sư Jean Claude Decaux đã vẽ ra những tấm bảng vô cùng đẹp mắt để thay thế những tấm bảng cũ.

Bộ mặt đô thị nhờ đó cũng thay đổi hẳn, đồng bộ, du khách cũng rất dễ tìm hướng đi trong đô thị.

Chỉ trong vòng vài năm, Jean Claude Decaux đã bao thầu việc chinh trang bảng chỉ đường hầu hết các đô thị ở nước Pháp.

Sau 30 năm, công ty ông đã thầu trọn công việc này tại châu Âu và ngày nay, Công ty JCDecaux hoạt động tại 75 quốc gia với hơn 14.000 nhân viên. Từ một kỹ sư nghèo, khởi nghiệp với một việc là trang trí các đô thị miễn phí, Jean Claude Decaux đã trở thành tỷ

phú.

Câu chuyện của JC Decaux rất gần gũi với chúng ta, không như chuyện của Bill Gates hay Warren Buffett. Bởi vì ông Decaux chẳng chế tạo ra cái gì ghê gớm, chỉ là một bảng hiệu chỉ đường!

Từ bàn tay trắng, ông đã tạo ra cơ hội cho chính mình! Cái tài của Decaux là ông hiểu được rằng chính quyền các đô thị của Pháp khi ấy không có tiền nhưng vẫn có nhiều nhu cầu thực tiễn

cấp bách. Và ông đã chọn một việc làm mới nghe thì tưởng rủi ro cao, nhưng thực ra lại rất dễ, vì tiền vốn ban đầu huy động từ ngân hàng, kỹ thuật sản xuất rất sơ sài và nguồn thu khá tốt từ khâu quảng cáo trong đô thị.

Có lẽ chính ông Decaux là người đầu tiên đã nghĩ tới việc đề xướng kỹ thuật tạo vốn và ngân sách bằng quỹ quảng cáo. Các công ty trong lĩnh vực công nghệ thông tin chưa ra đời có thể tìm được nguồn cảm hứng từ ông Decaux!

Bạn ạ, bạn có thể lập ra một công ty nhặt rác, hoặc một công ty trồng hoa ở đô thị. Tôi tin chắc bạn sẽ thành công kiểu này hay kiểu khác.

Tóm lại, cơ hội luôn có rất nhiều, nhưng bạn sẽ chỉ nhìn thấy nếu trong bạn có sẵn tố chất của người sẵn sàng phiêu lưu, chấp nhận rủi ro, không quản ngại công việc.

9. Hãy nới rộng các mối quan hệ, vòng bạn bè thân hữu Nối tiếp chủ đề cơ hội, chúng ta không thể chối cãi một điều rằng: Số đông cơ hội trong cuộc đời chúng ta sẽ tới từ bạn bè bằng hữu. “Giàu vì bạn...” mà! Nếu đúng như thế thì bạn còn chờ

đợi gì mà không xây dựng một hệ thống bạn bè?

Tôi đã từng gặp rất nhiều người trẻ tuổi làm việc này một cách quy củ và họ đã thành công. Điều chúng ta phải hiểu là không ai có thể biết trước được cơ hội sẽ tới qua kênh bạn nào. Do đó, khi xây dựng các mối quan hệ, bạn nên công khai những khát khao của mình, thậm chí những dự án bạn đang hoặc sẽ tiến hành nếu mong muốn đi tìm sự cảm thông, tâm đầu ý hợp từ đối tác.

Xây dựng được quan hệ bạn bè rồi, phải biết cách duy trì, vun đắp tình bạn. Việc giữ gìn tình bạn không nhất thiết phải đi nhậu với nhau mỗi chiều, mà có khi chỉ cần có những ý nghĩ đằm thắm tích cực cho nhau.

10. Chớ bao giờ nên đặt vấn đề của bạn cho ai đó giải quyết

Người Việt chúng ta thường thích có người chia sẻ những nỗi nhọc mệt của tâm hồn, những vướng mắc của bản thân. Trên phương diện tình cảm cá nhân, điều này sẽ không có gì đáng nói.

Tuy nhiên, khi phải lựa chọn hướng đi, việc nhận được nhiều ý kiến từ bên ngoài sẽ pha loãng sự tập trung của bạn, đôi khi còn đưa tới thối chí.

Vì vậy, bạn phải tự cân nhắc, lên kế hoạch, lộ trình cho mình rồi gồng mình tiến tới. Bởi đơn giản, không có lộ trình nào được dọn sẵn cho bạn đi, không một cuộc thử thách nào được sắp xếp để phù hợp với khả năng riêng tư của bất cứ ai. Và khi tiến lên thì bao giờ ta cũng chỉ có một mình, để cáng đáng mọi việc, để

chịu trận.

Vậy hãy tránh ngay từ đầu việc mở cửa cho ai đó tới chia sẻ

nỗi niềm, điều này chỉ khiến bạn thêm vướng chân và mất tập trung. Lôi kéo thành bè không giải quyết được việc gì mà chỉ thêm rối, cuối

cùng có thể mang tới những bất lợi, nếu chẳng may những người bạn ngày hôm nay không hẳn còn là bạn trong ngày mai.

11. Đừng bao giờ sống với chữ “nếu”

Tôi biết nhiều người lúc phải cụ thể hóa một việc thì không làm đến nơi đến chốn, nhưng đến khi thất bại lại than vãn, đổ lỗi cho khách quan, hoàn cảnh, rồi lôi người này người kia ra làm nhân chứng, rằng mình xui xẻo, mình không được hỗ trợ, suýt nữa mình đã thành công...

Bạn phải thành công ngay lúc cần cụ thể hóa kết quả của công việc. Bạn không phải là bình luận viên về chính mình!

Trong một cuốn sách tôi từng đọc, hình như có tựa đề là The loser (Người luôn luôn thất bại), tác giả đã có nhận xét vô cùng đích đáng: Người thất bại chưa vào cuộc chơi đã tìm sẵn những lý do để giải thích cho chính mình và cho người chung quanh tại sao mình thua hay thất bại. Chỉ một ý nghĩ “tìm lý do” đã có thể giải thích tại sao cuối cùng họ phải thất bại. Tâm thần một người thất bại luôn luôn sợ hãi, tâm lý lung lay trước địch thủ. Tư

duy của những người thất bại là không thực sự quan tâm đến kết

quả, mà chỉ muốn vài người nghĩ mình tuy thua nhưng vẫn giỏi, thất bại chỉ là do không gặp vận may.

Trong mọi bộ môn thể thao, người mang sản ADN của kẻ

chiến thắng thường cắn răng nỗ lực đến giây cuối cùng. Có biết bao nhiêu trận bóng đá mà bàn thắng được ghi trong những phút bù giờ.

Björn Borg, nhà vô địch thế giới môn quần vợt người Thụy Điển từng chia sẻ trong một cuộc phỏng vấn: Đoạt ngôi vô địch thế

giới chưa phải là một thành tích. Bạn chỉ cần thật giỏi và thêm một chút may mắn là bạn có thể lên tới đỉnh cao. Cái thực sự khó là giữ

chức vô địch, vì lúc đó bạn phải tập luyện luôn cả ý chí và tâm thần cho đủ mạnh để chống đỡ lại tất cả những đối thủ đã thể quyết tâm triệt hạ bạn sau khi họ đã phân tích lối chơi của bạn. Và với cách nghĩ đó, ông đã giữ được vị trí số 1 thế giới trong hơn 10

năm. Điều này thật đáng trân trọng.

Người thành công không bao giờ nuối tiếc kết quả, vì họ đã thực sự "cho hết đi những nỗ lực có thể cho". Vậy hãy là winner, bạn nhé! Hãy nhìn nhận kết quả, không mang chút nuối tiếc, phân tích khuyết điểm và tiến lên. Bản chất của người hùng chân chính là thế.

12. Hãy để sự tự ái của bạn chôn sâu trong túi Tự ái cá nhân là một thứ khó nuốt nhất cho những người chung quanh, nhất là khi bạn chưa có thành tích gì đáng kể. Thực ra, chính những người đạt được nhiều thành công lại hiểu rất rõ rằng: Chỗ tốt nhất để đặt tự ái của họ chính là lúc họ đang đứng trước một công việc khổng lồ. Tự ái đúng chỗ là khả năng tập trung mọi nghị lực để vượt qua chướng ngại vật.

Bạn hãy luôn nhớ đến hình ảnh một đàn kiến âm thầm nỗ

lực tiếp tay cho cộng đồng. Bạn và tôi đều không khác gì một con kiến đang khoác trên vai một công việc mà cộng đồng đã giao cho.

Mỗi chúng ta không to lớn như mình tưởng đâu.

13. Luôn luôn giữ thái độ tích cực với mọi người, trước mọi vấn đề

Bạn hãy tìm ra phương án giải quyết trước khi phát biểu, bằng không bạn nên giữ chút im lặng khiêm tốn. Lời nói cần được tiết kiệm nhất là vào đúng lúc một người bạn đang lâm vào tình huống khó khăn. Bàn vào mà không đóng góp là một thái độ vô tri.

Ở đây, tôi xin lưu ý bạn một điều quan trọng: Trong ADN

con người, có một tố chất mà súc vật không có hoặc có ít, đó là óc sáng tạo. Chính óc sáng tạo đã làm cho loài người bứt phá so với thế

giới động vật. Chỉ có loài người mới có được một bộ máy vô hình để tạo ra sự mới mẻ, sự đột phá, những thứ chưa từng có, những nhu cầu chưa ai nghĩ tới.

Khi bạn có thái độ tích cực thì đâu đó trong cơ thể bạn, các hóa chất cấu tụ lại để cho phép trí tưởng tượng của bạn vượt ra khỏi biên giới của sự tầm thường, trái tim của bạn sẽ đập thình thình để thúc đẩy bạn tìm ra cái mới. Thái độ tích cực không chỉ là một phản ứng tâm lý, mà còn là động lực của sự thay đổi, của sự

phát minh. Bạn càng suy nghĩ tích cực thì bạn sẽ càng phong phú trong suy diễn. Tinh túy của bạn sẽ mang lại tinh hoa cho người chung quanh.

14. Trong đà tích cực nói trên, bạn hãy luôn luôn ý thức được rằng ngày nay, không việc gì có thể thực hiện một mình Ngày nay, không còn một dự án nào trên thế giới, cho dù đơn giản đến đâu, được thực hiện bởi một đơn vị. Làm việc nhóm, tạo không khí làm việc tập thể, khởi động những hợp tác vượt biên giới đã trở thành việc rất đỗi bình thường.

Bạn ạ, chúng ta sinh ra giữa một biển người đồng loại. Chỉ

một ý nghĩ bất hợp tác thôi cũng đủ chứng tỏ thái độ cô lập, thô thiển.

Hợp tác còn là một thái độ nhân văn, người với người.

Chúng ta hãy ý thức rằng mình sinh ra để cùng nhau xây dựng.

Hợp tác làm sao thì đó là một ván bài tâm lý, cũng như là một cuộc chơi có quy có luật. Thậm chí, hợp tác còn là một nghệ

thuật tạo sự gắn kết để phóng thích những gì tốt nhất, đẹp nhất từ

trí óc và bàn tay con người. Nghệ thuật gắn kết cũng phải học, cần lãnh đạo, chuyên gia, nhưng trên hết, cần mọi người ý thức được

tầm quan trọng của nó.

Viết đến đây, tôi không thể nào quên trường hợp của những quốc gia "ăn gian". "Ăn gian" hay "ăn người" hoàn toàn là một thái độ thiếu nhân văn, thiếu ý thức. Ăn gian, trên bản chất là một thái độ mâu thuẫn với tinh thần hợp tác.

Thỉnh thoảng tôi tự hỏi, nếu thế giới của chúng ta gặp mối đe dọa chung cho nhân loại, ví dụ một hành tinh khác tấn công địa cầu... Có lẽ phải đối mặt với một mối đe dọa ở quy mô toàn cầu mới kéo loài người lại gần nhau hơn, bắt đầu bằng việc nói thật với nhau.

Bạn ạ, đừng bao giờ từ chối một kế hoạch làm việc nhóm!

15. Hãy luôn luôn chủ động

Chủ động về thời gian. Chớ bao giờ tạo ra những tình huống mà bạn phải đợi ai, cho dù người bạn đợi quan trọng đến đâu. Lịch của bạn là trên hết, đừng để ai đó làm cho bạn không kiểm soát được thời gian của mình.

Chủ động về những lựa chọn. Dù là ai chăng nữa, cha mẹ

hay anh em, bạn cũng không nên để họ chi phối những lựa chọn trong cuộc đời của bạn. Hãy lắng nghe những lời khuyên của người thân, hỏi đi hỏi lại để hiểu thấu suy nghĩ của những người muốn giúp mình, nhưng bạn nên làm cho mọi người hiểu rằng cuối cùng chính bạn, một mình bạn vẫn sẽ là người định đoạt.

Người Việt nói chung từ lâu đã quen can thiệp sâu vào cuộc sống của người thân trong gia đình. Đã có bao tấn thảm kịch hôn nhân xuất phát từ sự áp đặt của cha mẹ lên con cái. Và cũng có bao người không hài lòng với công việc mà mình không yêu thích, không do mình lựa chọn.

Đức Phật đã dạy rằng không ai có thể cứu giải người khác, cho dù là người thân nhất. Nghiệp chướng hoàn toàn thuộc về

người đã gieo nghiệp. Chẳng gì có thể thay đổi được dòng đi của một sinh mạng, trừ khi chính bản thân tự cứu giải.

Chủ động về địa điểm. Nơi cư ngụ, nơi làm việc, nơi đi chơi, ăn tiệc là những địa điểm thuộc lựa chọn của mỗi cá nhân.

Bạn ạ, không phải cứ được mời là bạn phải đi. Có những nơi bạn không nên đi, bất chấp sự ràng buộc phải tới nơi đó nặng hay nhẹ.

Người thức thời bao giờ cũng bỏ chút thời gian để cân nhắc mình có nên mang thân tới một nơi nào đó.

Chủ động chọn đối tác. Đây là việc tối quan trọng. Một kế

hoạch có thành công hay không phụ thuộc vào cá tính, khả năng và thiện chí hợp tác của những nhân sự tham gia. Có những sự hợp tác không bao giờ đi tới thành công do các nhân sự không hợp tính, không có tinh thần hợp tác với nhau. Chỉ cần xem một đội bóng đá với 11 cầu thủ sẽ thấy, kết quả có thể thay đổi nhanh chóng nếu có sự thay đổi trong đội hình thi đấu.

Bạn phải thấu triệt điều cơ bản này: Ai cũng có quyền chọn người cùng đội, chọn người để hợp tác. Nếu bạn không thoải mái với đội hình, bạn phải nói lên mong muốn của mình về việc cần có sự điều chỉnh cho tốt hơn. Nếu bạn đưa ra đề xuất rồi mà vẫn chưa được thỏa mãn thì khi ấy, bạn nên chọn cách rút lui.

Chủ động về lộ trình và chiến lược. Bạn chớ bao giờ để cho ai đó lối đi mà không biết mình sẽ đi đâu, vì sao phải đi và để làm gì. Hãy ghi nhớ, làm bất cứ việc gì cũng phải có lý do, lộ trình và chiến lược. Đó là chưa nói tới những liên hệ pháp lý mà bạn có thể

chưa cân nhắc!

Nhiều năm nay, tôi được khá nhiều bạn trẻ tham khảo ý kiến về những chuyện riêng của họ, từ việc chọn môn học, chọn trường, chọn nơi ở cho tới chọn chỗ làm. Có bạn còn hỏi ý kiến tôi về chuyện hôn nhân và những tình huống đôi khi khá éo le trong gia đình. Nói chung, tôi có một cảm nhận rất buồn bã về ý thức chủ động rất kém của thế hệ trẻ Việt Nam ngày nay.

Văn hóa cố hữu của dân tộc đã dần dần biến các em thành nạn nhân, chứ không phải người hưởng lộc của văn hóa. Những chuyện cha chọn môn học cho con, mẹ cấm con trai lấy cô con gái mình yêu, cm từ anh ruột vì anh chọn cô X. làm vợ là những thảm cảnh thực thụ, tuy rất khôi hài. Toàn những người đã từng thất bại, thậm chí nhiều lần, trong việc quản lý chính bản thân nhưng lại không ngần ngại lăn xả vào chuyện người khác, cho dù là người thân, để dạy đời, để ảnh hưởng, thậm chí phủ quyết!

Bạn ạ, xin hãy khắc ghi 10 chữ tôi tặng: “Bạn không thể

thành công, nếu bạn không chủ động”. Nếu không nghe tôi, bạn sẽ

đi từ bi hài kịch này sang bi hài kịch nọ, sẽ tốn rất nhiều thời gian một cách vô bồ, và nhất là bạn sẽ bỏ qua bao nhiêu cơ hội khi không còn tâm trí để giữ bình tĩnh và tỉnh táo.

Tôi khuyên bạn nên đọc thật nhiều sách do người có trải nghiệm thực sự viết ra. Những cuốn sách đó sẽ không cướp đi quyền chủ động của bạn, mà ngược lại, trang bị cho bạn nhiều kiến thức, giúp bạn thêm hiểu biết, từ đó chủ động hơn trong cuộc sống.

Bạn hãy ngẫm nghĩ về những tình huống ngoài đời, rồi nhờ những người có kinh nghiệm giảng giải. Không có gì tốt hơn là được nghe những người này trao cho bạn một cái chìa khóa để hiểu đời, hiểu người sau khi hiểu chính mình. Và bạn hãy tránh nhất việc chia sẻ

vô tội và những chuyện riêng tư, vì chính khi làm việc này, bạn đã

“mở van” cho sự can thiệp của người ngoài vào cuộc đời mình.

Người Pháp thường hay mắng khẽ khi thấy ai đó can thiệp vào chuyện của mình: “De quoi tu te meles?” (Đại ý rằng Có phải là việc của bạn đâu? Vui lòng đừng nhảy vào phá rối!). Nói chung, người châu Âu âm thầm hơn chúng ta và đôi khi, họ cắn răng chịu đựng, chứ nhất định không cho ai can thiệp vào chuyện riêng, cho dù cảnh ngộ tuyệt vọng đến đâu.

16. Mỗi ngày tiến một tí

Chắc bạn vẫn đang chờ đợi từ tôi những lời khuyên để chọn lựa một lĩnh vực "có tương lai". Bạn ạ, tôi cho rằng lĩnh vực nào cũng có tương lai, vì trong một thế giới hơn 7 tỷ người thì nhu cầu

rộng như đại dương cho mọi loại sản phẩm. Vì thế, thay vì tặng bạn một ý kiến về hướng đi, tôi lại có lời khuyên bạn hãy "mỗi ngày tiến một tí", để rồi một ngày kia, công ty của bạn, hay chính bạn sẽ tiến lên vị trí số 1 của huyện, của tỉnh, của đất nước, thậm chí của hoàn cầu. Thành công không nằm ở một lĩnh vực, mà nằm ở vị trí của bạn trên bản đồ hoàn cầu.

Nếu mỗi ngày sản phẩm của bạn tốt hơn lên, đẹp hơn lên với mức giá hợp lý thì tôi sẽ không ngần ngại khẳng định, bạn đã chọn đúng lộ trình. Nhưng đây là lộ trình leo núi, chứ không phải lộ trình chọn lĩnh vực hoạt động.

Bạn ạ, "mỗi ngày tiến một tí" đã là châm ngôn của tôi trong nhiều năm. Không ai có thể xây thành Rome trong một ngày.

Không ai mới sinh ra đã biết hết, hiểu hết, giải lý được hết, thực hiện được hết. Chúng ta có cả một cuộc đời để học thêm và trau dồi khối kiến thức và kỹ năng.

Chúng ta chỉ hơn nhau ở sự học tập miệt mài và tiến bộ

không ngừng. Đành rằng có rất nhiều người thành công sau một đêm, nhưng sự thành công không phải là một lý do để ngưng việc học hỏi.

* * *

Hồi 40 tuổi, tôi vẫn hay tự hỏi: Nếu trở lại tuổi 30, liệu mình có hành xử như thế không? Hẳn là không. Giờ đây, ở tuổi ngoài 70, đôi khi tôi

mỉm cười khi nghĩ tới những việc mình đã thực hiện ở tuổi 50. “Hồi đó sao mình non nớt quá!”, tôi tự đánh giá.

“Kính chiếu hậu” là một dụng cụ thật thuyết phục để

khuyến khích mình tiếp tục thu thập kiến thức, kinh nghiệm và nhất là tiếp tục hiểu chính bản thân. Riêng chuyện hiểu mình là ai không phải việc có thể làm được trong một giờ, hay một năm.

Cuộc phiêu lưu để tự khám phá bản thân không những lâu dài, mà phải lâu dài, vì không bao giờ ta hiểu hết được chính mình. Mỗi

con người là một thế giới phong phú, phức tạp, chẳng có ai giống ai, phiên bản nào cũng là duy nhất.

Thành thử, góc cạnh thú vị nhất của cuộc đời bạn không nên bị bỏ qua. Mình sẽ không bao giờ tới được, không bao giờ đạt được, bạn ạ. Có lẽ phải nghĩ rằng mình không bao giờ đạt được thì cuộc đời mới thực sự có ý nghĩa. Hãy đi tới và đi tới mãi, hãy tiến lên và tiến lên mãi, hãy học hỏi và học hỏi mãi. Và hãy cố tìm hiểu giới hạn của chính mình.

Bạn chớ mơ ước được xem một trận bóng mà mới phút 30, đội bạn yêu thích đã dẫn trước với tỷ số 6 - 0. Nếu diễn ra đúng như vậy, 60 phút còn lại sẽ chán lắm. Cuộc đời cũng thế. Đến phút chót của cuộc đời, nhà bác học Albert Einstein vẫn than thở thiếu thời gian để học hỏi. Khi Steve Jobs biết mình chỉ còn vài tuần để

sống, ông càng nghiên cứu các dự án của Apple ráo riết hơn nữa.

Ông không quan tâm đến mấy chục tỷ đôla mình sở hữu đông cũng chẳng biết là bao nhiêu) mà ông không bao giờ đụng tới để tiêu.

Chính vào lúc đó, ý nghĩa của cuộc đời mới hiện ra. Mình sinh ra để làm gì? Để phá hoại hành tinh địa cầu chăng, để vơ vét tài sản hay là xây dựng một thế giới đẹp và tiện nghi hơn cho các thế hệ

sau?

Trở lại với truyền thuyết Từ Thức, con đường mà Từ Thức đã chọn là lên cõi tiên, nhưng rồi lên tới nơi chàng phải vội vã quay về cảnh cũ để bắt tay giải quyết bao công việc của xã hội trần tục. Trên cõi tiên, chẳng còn dân huyện để quản lý, chẳng còn đình chùa để xây cất, chẳng còn lễ hội để tổ chức, chẳng còn xã hội của người có kiểu tó, chàng cầu Còn việc gì khác ngoài nắm và ăn, tiểu nữ bên cạnh từ sáng đến tối. Chẳng phải đi làm mệt sức, lo thu nệt thi. Cùng chẳng nhug gì tới tương lai, vì ở trên cõi tiên thì cuộc sống vĩnh cửu. Lúc nào cũng được bảo đảm cây đủ thì tương lai có còn là mối quan tâm?

Một triệu năm ăn và năng với tiêu nữ chung quanh là một thiên đàng hay địa ngục? Xin bạn đừng cười, giấc mơ của một ít

đại gia đấy! Còn giấc mơ trường thọ thì từ thời cổ đại đến giờ, người ta vẫn mải mê đi tìm thuốc trường sinh.

Giấc mơ trở thành hiện thực giúp Từ Thức khám phá ra rằng thế giới của sự "ăn sẵn" không có chút ý nghĩa, vì không những không tạo thêm giá trị, mà còn dẫn tới sự ỷ lại và cảm nhận mình vô dụng. Chỉ có thế giới của sự xây dựng chuyên cần mới hiện thực và mới đem lại cảm giác thú vị cho sự sống. "Mỗi ngày tiến một tí" phải là nguyên lý, chứ không được xem như một cách để "sớm tới nơi", vì trên lộ trình tạo chính mình và tạo giá trị cho xã hội, cái đích của cuộc đời sẽ lùi lại mãi mỗi khi mình muốn tiến thêm một bước. Nguyên lý "mỗi ngày tiến một tí" là một động thái tích cực, chứ không biểu tượng cho tư duy "tới đích là xong".

Để giữ nguyên đà tiến, bạn hãy tập trung vào việc hoàn thiện bản thân và cách tân kỹ nghệ, xây dựng thêm giá trị cho nhân loại. Người thành công là người làm cho người khác cùng thành công, chứ không phải một người đã đạt được một số tiện nghi vật chất rồi đứng đó vênh váo nhìn người khác, nói chi đến những tài sản đạt được là bất minh.

Trong chương sách này, tôi muốn nhấn mạnh rằng thay vì chọn hướng đi, chọn một nghề, chọn đích để tới, bạn hãy chọn một thái độ có khả năng giúp bạn tận dụng được mọi khả năng bẩm sinh, mọi nội lực. Làm được như vậy, bạn sẽ giúp cho con người của bạn bung nở như một đóa hoa thật đẹp và cho bạn cảm nhận được sự viên mãn của người đã khai thác được tận cùng các khả

năng của mình.

Thi sĩ Văn Liêm có câu:

Cuộc đời người chị cháy một lần Đừng leo lét, lụi tàn khi đông đến, Ta muốn đốt tim ta thành ngọn nến, Cháy đến kiệt cùng giọt sáp long lanh!

Một trong những con đường duy nhất để đạt hạnh phúc trường cửu đấy, bạn ạ!

Chương 7

Những cuộc gặp gỡ đầy lý thú

No choice is the wrong choice as long as you make a choice.

The only wrong choice is choosing not to make one. Đã có gan lựa chọn thì sẽ không bao giờ lựa chọn sai.

Chỉ sai khi nào quyết định không lựa chọn gì cả.

- JAKE ABEL

The decisions you make are a choice of values that reflect your life in every way. Quyết định nào cũng phản ánh những giá trị

mà mình chọn cho cuộc sống.

- ALICE WATERS

Trong chương này, tôi xin chia sẻ với bạn đọc những cảm nhận là bạn lâu năm của tôi, cũng có người tôi chỉ gặp đúng một lần nhưng để lại ấn tượng sâu sắc. Họ không nhất thiết là những người có vị trí hay chức quyền quan trọng ngoài xã hội, nhưng nhất định họ đã suy nghĩ nhiều về cuộc đời, đã lăn lộn, trải nghiệm.

Phần đông trong số họ đã có một thuở hàn vi không một xu dính túi. Nhưng khi đã có tài sản, họ đều có một điểm chung:

"không làm nô lệ của đồng tiền, càng không bị vật chất chi phối."

Tôi rất thích chuyện trò với những người này, bởi vì họ là cả một khối vĩ đại thông tin và kinh nghiệm mà một người trẻ như tôi vào thời đó khao khát được chia sẻ.

Hầu hết họ là những con người chủ động, can đảm, nhẫn nại, đôi khi còn liều lĩnh. Có lẽ cuộc sống đã cho họ thật nhiều bài học. Tôi đã may mắn gặp họ, trao đổi với họ, và được họ chia sẻ

chân tình.

ÔNG CHO CHOONG HOON

Cách đây hơn 30 năm, hồi trạc 39 tuổi, tôi đã có những lúc chia sẻ thân thiết tại Seoul với một ông bạn người Hàn Quốc, ông Cho Choong Hoon. Ông là người đã thành lập ra Tập đoàn Hanjin,

là chủ sở hữu của cả hãng hàng không Korea Airlines và rất nhiều công ty con khác. Công ty của ông Cho đã làm việc mật thiết với Alsthom trong nhiều năm với nhiều dự án lớn. Vào thời đó, tôi thường sang Hàn Quốc cùng với Chủ tịch tập đoàn của tôi, và cứ

mỗi lần như thế tôi lại được yết kiến ông Cho. Ông hé mở cho tôi biết là ông đã thực sự khởi nghiệp từ khi công ty của ông bắt đầu làm việc tại Việt Nam, cho nên ông đã giữ một cảm tình đặc biệt với đất nước chúng ta. Mỗi lần gặp ông Cho, tôi cảm nhận được cảm tình sâu sắc đó, mà có lẽ ông cũng đặt ít nhiều vào nơi cá nhân tôi. Ông

Cho hơn tôi 26 tuổi, đúng bằng tuổi cha tôi. Ông cũng giống cha tôi, không cao lắm, nhưng trông ông bệ vệ, rắn chắc, bước đi chậm rãi và oai phong. Gương mặt của ông có nhiều vết nhăn, có lẽ đó là dấu vết của những nhọc nhằn, lo nghĩ trong suốt nhiều năm cáng đáng công việc quan trọng.

Có lần ông Cho kể với tôi, thuở hàn vi ông đã bắt đầu lập nghiệp bằng một chiếc xe tải cũ kỹ mà ông đã mua với tiền dành dụm trong nhiều năm. Khi nào gặp mặt, ông cũng nhắc lại nhiều lần mấy câu ngạn ngữ, đến nỗi tôi đã thuộc lòng:

“Cuộc đời của mỗi người giống như một dòng suối nhỏ

chảy trên sườn núi. Nước đã xuống thì không bao giờ đi lên trở lại để có thể chọn một lộ trình nào khác. Mỗi bước của mỗi chúng ta giống như những giọt nước. Giọt nước chảy lách qua các viên đá, cây cỏ, không biết có thực sự chọn lộ trình hay không. Nhưng rồi, không có chỗ cho nuối tiếc, đã xuống thì không lên trở lại được nữa. Phải cam chịu với sự lựa chọn, hay tệ hơn, sự không lựa chọn.

Người chủ động là người biết lèo lái giọt nước bướng bỉnh. Tuy nước vẫn xuống, nhưng nước có thể tạo nên một dòng suối, để biến sau đó thành một dòng sông, rồi ra biển rộng. Người thức thời sớm ra biển lớn để vẫy vùng”.

Tôi hỏi ông: “Đã bao nhiêu lần trên đời ông có những quyết định lớn, đã bao nhiêu lần ông đã buộc lòng phải tiến bước cho dù chưa biết hướng đi và chưa có ý niệm về sự chọn lựa?”.

Ông mim cười giải thích: “Đời tôi lúc khởi đầu, giống như

một anh cao bồi chỉ có một khẩu súng vô cùng cũ kỹ. Thực tình, tôi chưa bao giờ được hưởng quy chế của những người may mắn, có thời gian để suy tính, có cộng sự và cố vấn để sử dụng, có bảo hiểm để tự che chở những lỗi lầm. Mỗi lần, anh cao bồi phải rút súng thật nhanh để bắn vì linh tính của anh thúc đẩy anh làm như

vậy. Mỗi lần bắn xong thì tôi mới ngỡ ra sáng của mình chỉ có một viên đạn. Trong trí óc của tôi thời đó, tôi chỉ muốn làm nghề lái xe tải, vì tư duy nhỏ bé của tôi bảo rằng "Hãy đổ mồ hôi để bán dịch vụ chuyên chở hàng hóa và hành khách là sẽ có cơm ăn cả đời!".

Anh Phan ạ, tư duy của tôi ngày đó chỉ có thế thôi, chẳng có toan tính gì cả. Gọi thế là thành tựu giấc mơ tuổi trẻ cũng đúng, nhưng đó là nói gỡ cho được, chứ làm tài xế xe tải cũ không thể liệt vào danh sách của các giấc mơ tuổi trẻ. Câu chuyện thật ra là một hôm, có người muốn bán cho tôi một xe tải cũ rích, máy đã hư hỏng.

Nhưng thánh nhân đã gửi tới cho tôi một anh bạn thân biết sửa máy. Tôi đã mua xe tải cũ này với giá gần như cho không, đó là khả năng tối đa với số tiền tiết kiệm của tôi, sau khi tôi đã làm đủ

một trăm nghề để kiếm ra nó. Nào ngờ đâu, viên đạn duy nhất tôi bắn đi đã cho phép tôi xây dựng sau này một đế chế!".

"Vậy ông có bao giờ nghĩ rằng khi họ bán cho ông một xe cũ đã hư hỏng là họ có ý lừa ông không, ông có hoang mang với quyết định của mình không?" – Tôi hỏi.

Ông nói: "Không, vì họ có nói rõ hiện trạng của xe, và họ

gần như cho không. Quyết định là của tôi cho nên tôi không hoang mang. Đã từ lâu tôi muốn tạo nên cơ sở đầu tiên để thoát khỏi cuộc sống bấp bênh với những nghề lặt vặt. Mua một xe tải cho dù cũ

đến đâu cũng là một sự thay đổi về quy mô kinh doanh! Mua rồi là tôi cắm đầu khởi nghiệp không phí một phút, và cũng không tự đặt ra những câu hỏi triết lý! Tôi biết trước rằng sự thành công không tới do sự lựa chọn đơn thuần của mình mà còn tùy thuộc vào cái

vận của mình. Nhưng tính tôi luôn luôn lạc quan nên tôi đã húc đầu đi tới, tin rằng cái vận của mình đã chuyển. Mà nó phải tới, vì khi mình đã trót chui đầu vào lối đi đó, thì hãy gồng mình, cắn răng và một lòng tiến bước. Thành công sẽ tới khi từ một việc tầm thường, như mọi

việc tầm thường khác, mình tạo nên một chút giá trị cho xã hội với mồ hôi nước mắt, càng hay nếu đó là một hệ

thống giá trị. Thành công không tới vì sự lựa chọn đơn thuần. Họa may, khi mình lựa chọn đúng, cuộc chiến cho nồi cơm có lẽ bớt vất vả hơn. Khi đi đúng đường thì đường có lẽ sẽ ngắn hơn. Nhưng quan trọng là tạo giá trị trên suốt hành trình. Luôn luôn tạo giá trị

bằng công sức và trí khôn của mình. Mồ hôi và trí óc là hành lý duy nhất của tôi. Linh tính của tôi giống như viên đạn, anh cao bồi là chính tôi đã chi bắn một viên đạn mà cũng chẳng biết trước là thực ra tôi chỉ có một viên đạn duy nhất để bán. Cái khó nhất, anh biết không, chính là rất nhiều chướng ngại sẽ xuất hiện trên con đường. Thậm chí tôi đã gặp nhiều lần những kẻ cướp sẵn sàng tịch thu mọi công lao của mình bằng vũ lực."

Và ông Cho Choong Hoon dặn dò tôi: "Anh hãy chớ bao giờ ngoảnh mặt lại để nuối tiếc. Nước đã đổ xuống sườn núi, anh hãy vội xuống theo, nước xuống nhanh anh hãy đừng dừng chân suy nghĩ. Phải liên tục tạo giá trị với những giọt nước đang đổ. Đó là chân lý bất di bất dịch của sự thành đạt mà bất kỳ ai cũng không thể hoài nghi... Đôi khi mình còn may mắn hơn bao nhiêu người khác, họ còn không có sườn núi để xem nước đổ! Anh hãy cư xử

chớp nhoáng theo linh tính, vì chọn đường nào rồi cũng tốt thôi.

Nhưng khi đã chọn thì anh hãy phóng con người của anh theo lao, đôi khi hãy vượt lao nếu tình cảnh cho phép. Cuộc đời không phải là một chuỗi làm lại từ đầu, sau khi mất trắng và đơn giản không bao giờ mình mất trắng! Vì anh nên nhớ, cuối cùng nước cũng sẽ

xuống hết dãy núi để nhập vào sông."

Ông còn nhắc lại: "Tại sao không mất trắng, anh Phan biết không? Đó là vì khi đã mất trắng một lần, hai lần, những lần đó là những bài học quá quý báu mà người khác chưa có cơ hội học được. Nước vẫn

tiếp tục đổ xuống sườn núi. Mất trắng vẫn phải được coi như một thành phần cốt yếu trong cả quy trình tiến hóa.

Quy trình này đang biến đổi mình thành một trí óc minh mẫn hơn, sáng suốt hơn, dày dặn kinh nghiệm hơn. Quy trình đang xây dựng trong cơ thể của mình khả năng chịu đựng, tạo nên những bắp thịt cứng như đá, và từ linh tính của một con người tầm thường, quy trình biến nó thành linh tính của con hổ, con báo, con đại bàng.

Những người có tư duy sợ mất trắng sẽ không bao giờ đi đâu xa, vì chân họ chưa có cơ bắp, trí của họ chưa tập nhìn ra giải pháp, linh tính của họ bị chính họ nghi hoặc, và đôi khi những người bạn đồng hành, dưới con mắt của họ chỉ là những người khó lòng đặt niềm tin. Nhưng cái quan trọng nhất là mình hiểu được giới hạn khả năng của bản thân. Người không xông xáo vào trận sẽ không mất trắng bao giờ, nhưng họ sẽ không bao giờ đo được khả năng bẩm sinh và họ sẽ nghi hoặc bản thân suốt đời.

“Không anh Phan nhé, anh kém tôi một thế hệ. Anh còn ở

tuổi tu thân luyện bắp, anh còn phải trải nghiệm, nhưng tại sao tôi chia sẻ chân tình với anh? Đó là vì trước tiên, con người phải có đủ

số vốn can trường và đạo đức thì mới hấp thụ được bài học của tôi.

Anh không cần cầu may, vì căn bản đạo đức sẽ tạo ra cơ may.

Trong mọi trường hợp anh hãy giữ đạo đức, hãy tích cực, hãy can trường”

* * *

ÔNG JEFFREY K00

Cùng một thời kỳ đó trong đời mình, tôi đã được quen biết ông Jeffrey Koo trong một tình cảnh thật đặc biệt.

Ong Koo chủ hữu một trong những ngân hàng lớn nhất Đài Loan, đó là Chinatrust Commercial Bank. Sau này ông còn là Cố

Vấn Đặc Cách của Tổng Thống Tướng Chính Quốc bên Đài Loan (con trưởng của Tướng Tưởng Giới Thạch và bà Tống Mỹ Linh) và làm Đại sứ Đài Loan tại Hoa Kỳ, một vị trí cực kỳ chiến lược cho Đài Loan.

Gia đình ông thật là giàu có và quyền thế. Ông trên tôi độ

mười, mười lăm tuổi. So với những người cùng thế hệ thì ông có thân hình to lớn. Và ông cũng đẹp trai, thần thái sang trọng, lịch lãm, diềm đạm, mắt nhìn dăm dăm, sâu sắc. Nếu ai nhìn ông thật kỹ mới nhận ra vài nét nhăn sâu hoắm của sự đau khổ ngầm, có thể

xuất phát từ những nỗ lực kinh khủng mà ông đã trải qua.

Tôi gặp ông chỉ đúng một lần trên đời, nhưng đây là một trong những cuộc gặp gỡ của định mệnh.

Năm 1987, tôi 41 tuổi. Vào tháng 9 năm đó Jeffrey Koo sang Pháp tỏ ý muốn gặp Chủ tịch Tập đoàn Alsthom. Gặp xong, ông ngỏ lời mời Chủ tịch của tôi đi chơi golf, nhưng Chủ tịch Deugeorges không thạo thể thao nên đề nghị tôi tháp tùng cùng ông Jeffrey Koo. Bạn đọc nên hiểu tập quán của doanh nhân cao cấp, mỗi khi có cuộc gặp gỡ thượng định thì bao giờ cũng kèm theo một cuộc đi chơi thư giãn ngắn, ngụ ý là để quen biết thêm nhau, nhưng cũng là để thử bản lĩnh của nhau qua một cuộc đấu tài.

Hai chúng tôi bay xuống Cannes-Mougin bằng phi cơ phản lực riêng của ông Jeffrey Koo. Trong cuộc chơi, vào lỗ số 8 (nếu tôi không nhớ nhầm), ông Jeffrey Koo vụt một cú tuyệt diệu, bóng bay hơn 150 mét trước khi rơi thẳng vào lỗ. Người Anh gọi cú đánh đó là “hole-in-one” (một cú vào thẳng lỗ).

Phải thưa với bạn đọc là những cú “hole-in-one” cực kì hiếm, mỗi khi nó bất ngờ xảy ra, toàn Câu lạc bộ mở rượu sâm-banh uống để ăn

mừng. Ong Jeffrey Koo bên mời tôi uống sâm-banh, mua một đôi cravate giống nhau với mẫu hiệu của Câu lạc bộ CannesMougins để tặng cho cả hai người, tôi và chính ông ấy, để làm kỷ niệm (tôi còn giữ chiếc Cravate màu xanh tươi lá cây, với nhiều sọc chéo). Kỷ niệm này quý vô vàn, vì ông ấy như đã nhìn nhận tôi là một người bạn đồng chí hướng. Và sau đó, ông ấy đăng ký luôn một bàn để ăn tối tại một trong những quán nổi tiếng nhất thế giới vào thời đó.

Thế là suốt buổi tối hai chúng tôi chuyện trò trong khi dùng bữa. Ngồi với tôi, sau một cuộc chơi đáng nhớ, ông quên tuổi của mình, quên luôn tự thế và quyền lực. Ông hân hoan, vui đùa như

đứa trẻ con mới nhận được một món quà quý. Ông khoe với tôi đây không phải là lần đầu ông đạt được thành tích hole-in-one, nhưng đây là lần duy nhất tại nước ngoài trên một sân golf huyền thoại.

Và như thế, tôi đã hưởng ân huệ là được chia sẻ một bữa riêng với một trong những nhân vật quyền lực và nổi tiếng nhất châu Á. Lạ nhất là trong cuộc đàm thoại, ông ấy hỏi đủ điều về tôi.

Tôi tốt nghiệp ngành nào, ở Đại học nào, những ý thích của tôi, những ước mơ, và cả những đam mê. Tôi cũng chia sẻ với ông nỗi khó khăn mỗi khi tôi tới ngã ba đường rồi phải lựa chọn hướng đi tiếp. Tôi hỏi: “Ông đã bao giờ phải lần lữa lâu dài trước khi quyết định chưa?”.

Ông cười và “phang” ngay cho tôi một câu trả lời thật bất ngờ: “Có chứ. Trên đời này tôi chỉ lần lữa có một lần trước khi chọn lựa. Nhưng khi nhìn lại quyết định của mình thì tôi mới hiểu là đáng lẽ tôi phải lấy quyết định ngược lại!”.

Tôi hỏi ông tại sao vậy?

Ông vừa cười vui vẻ vừa giải thích: “Sau khi lấy quyết định trên những dữ kiện khách quan, chính những dữ kiện này đã biến đổi ngay sau đó. Và một quyết định mình nghĩ là đúng, sau khi mình lật

lên lật xuống vấn đề một cách chín chắn và tỉ mỉ, rốt cuộc đã trở thành sai. Thà để linh tính phán quyết có lẽ tốt hơn.

“Từ ngày hôm đó, tôi chỉ đi theo sự cảm nhận do linh tính đưa đường cho dù vấn đề có được nghiên cứu kỹ lưỡng, hoặc do ý thích không thể cưỡng lại được. Sau đó, tôi phó mặc hết cho ông Trời. Muốn ra sao thì ra, kết quả thế nào cũng được, mặc kệ, chết thì thôi. Lần lữa là không tốt, nghĩ tới nghĩ lui rồi mình luẩn quẩn.

Tôi may mắn lắm anh Phan ạ, rốt cuộc nhiều lần linh tính đã chọn cho tôi lộ trình phải đi, và kết quả không làm tôi thất vọng”.

Ông kể tiếp: “Chọn lựa, tìm hướng đi, đối với tôi chỉ là một lý luận tri thức. Quan trọng là phần thực hiện. Phương châm phải là chọn nhanh lên rồi tiến bước nhanh hơn nữa. Không một lựa chọn nào tốt cả nếu phần thực hiện lại ngập ngừng. Mọi quyết định trong cuộc đời của tôi đều đã đi tới kết quả mong muốn. Tôi nghĩ

chi 10% là do sự lựa chọn đúng, 40% là do ý chí và tinh thần thực hiện”.

Tôi hỏi ông: “Thế 50% còn lại là gì?”.

Ông trả lời ngay là do may mắn. Ông nói: “Không thể phủ

nhận được là may mắn đóng một vai trò then chốt. Bạn mà không may thì bạn chẳng đi đâu xa được, thậm chí chẳng làm nên trò trống gì mấy. Vận may giống như sóng trào, nó đẩy bạn đi nhanh hơn tự chân bạn có thể bơi, và tất nhiên hướng đi của sóng trào thì không ai cưỡng lại được”.

Nhưng ông nói thêm: “May mắn chỉ tới với những tâm hồn hùng dũng và đạo đức. Có người ví may mắn như một loại cảm tình toàn xã hội dành cho mình. Bạn làm gì mà xã hội cũng hưởng ứng theo thì có thể gọi đó là may mắn! Bạn sẽ gặp nhiều người hỗ

trợ, tham gia. Bạn sẽ thấm tình cảm của những người chỉ mong cho bạn thành công. Nhưng tại sao họ làm vậy, tại sao họ ủng hộ bạn, đó là vì bạn là con người hùng dũng và đạo đức đang tạo một giá trị gì đó cho xã hội, họ mến phục bạn và họ muốn bạn thành công.

Cái may mắn dẫn đường tôi đi một cách khá nhẹ nhàng nếu không nói là dễ dàng. Tôi cũng như mọi người khác đã có thuở hàn vi khó khăn khiêm tốn. Nhưng rồi công ty tôi thành lập đã phát triển rất nhanh, và may mắn nhất là tôi có số mạng thu hút hiền tài, cộng sự của tôi toàn là những trí tuệ xuất sắc, những tay cừ khôi về

kinh doanh, những nhà vô địch về quản trị. Họ nghĩ tôi đã tạo ra họ, nhưng kỳ thực chính họ mới tạo sự nghiệp cho tôi. Sóng trào mạnh là thế, mình đang ngồi ghế, sóng thần tràn vào lôi cuốn hết đi, nhưng rồi khi sóng lắng xuống thì mình thấy mình đang ngồi ghế lãnh đạo của những tập đoàn hùng mạnh nhất. Nghe mà thấy hoang đường, nhưng đôi khi sự nghiệp hoạnh phát như thế, đúng như thế anh Phan ạ."

Ông ấy nói xong câu này thì nhoẻn miệng cười, không giấu được sự khoái trá.

Tôi hỏi tiếp: "Thế ông đã bao giờ tự thách thức mình để tìm hiểu giới hạn của tài cán cá nhân, thậm chí cả quy chế may mắn mà ông được hưởng?".

Ông trả lời: "Có chứ. Tôi đã tự thách thức về bộ môn thể

thao tôi ưa chuộng là golf. Anh Phan biết không, khi còn ở tuổi đôi mươi tôi đã tập tành ngày đêm để đem về cho gia đình chiếc Cúp Vô Địch Golf của Đài Loan. Tôi đã giữ ngôi quán quân trong nhiều năm, trước khi tự ý rút lui để chỗ cho thế hệ sau. Tôi nghĩ

một người trí thức, làm việc bằng óc, mà dám thách thức những võ sĩ làm việc bằng cơ bắp, đó mới là thách thức đáng kể".

Đến khi quán ăn đưa ra món tráng miệng tôi mới hỏi thêm:

“Ong giải thích làm sao sự thành công của mình, nhất là khi ông nói rằng mình chỉ quyết theo linh tính?”.

Ông trả lời một cách hùng hồn: “Anh Phan, chọn hướng đi hẳn có phần quan trọng, nhưng chắc gì phải chọn theo lý trí, anh nhỉ. Chọn theo linh tính thì đã sao? Nhưng có một điều tôi muốn gửi gắm anh, chớ bao giờ quên: Trong mọi việc, khi đã chọn xong phương án, mình hãy đâm đầu cố gắng hết sức, hết sức đến kiệt lực, không ngoảnh đầu lại. Thành công không nằm ở sự lựa chọn hướng đi mà ở tinh thần quyết liệt và tính nhẫn nại vô biên. Khi tôi muốn vô địch thể thao, tôi đã cắn răng làm dau chính có thể của mình, tập ngày đêm, hàng tháng hàng năm. Tôi đã vụt hàng chục ngàn trái bóng để luyện cho cánh tay thuộc lòng được cử điệu hoàn hảo. Tôi đã từng xem trái bóng golf trắng nõn như một tình nhân có tâm có hồn. Tôi đã mua hết tất cả các sách về bộ môn này trên thế giới và tôi đã đọc ngấu nghiến. Tôi đã quan sát các ngôi sao hoàn vũ chơi, tôi đã phân tích cách họ chơi và tôi đã hấp thụ. Bí quyết của thành công không nhất thiết nằm ở sự chọn lựa bộ môn

nào, đi hướng nào, mà ở sự quyết tâm, quyết chí và sự bền bị. Anh mà thách tôi thi đấu bơi lội hoặc gì khác khi còn trẻ thì tôi không sợ cam đoan với anh rằng tôi cũng sẽ đoạt ngôi vô địch. Nguyên lý là cắn răng tiến bước. Nguyên lý đó cho phép bất cứ ai cũng thành công bất cứ cái gì, tôi tin như thế.”

Tôi lại nảy ra một ý nghĩ mới, nên hỏi ông: “Phụ nữ có đóng góp gì cho cuộc đời của ông không?”.

Ông trả lời với vẻ như chuyện đó là dĩ nhiên: “Có chứ, nhiều chứ, trên sức tưởng tượng. Người nào không biết tại sao và không thấu triệt được lợi thế này thì sẽ không bao giờ thành công trọn vẹn”

Ông nói đàn bà không chỉ có nghĩa là vợ mình, nhưng có thể là một phụ nữ đã hỗ trợ cho mình trong một hoàn cảnh nào đó.

Ông thẳng thắng nhìn nhận: “Đời tôi mà không có ba, bốn phụ nữ

đó thì có lẽ đã khác hẳn, không thể tốt đẹp như bây giờ. Anh biết không, anh sẽ phải học tôn trọng phụ nữ để họ yêu anh. Yêu không có nghĩa là chia sẻ chăn gối, tuy điều này không cấm kỵ, vì đây là cái yêu nghiệp chướng. Họ có nợ với mình vào một kiếp trước nào đó, họ không nề hà hùng hục hỗ trợ cho mình, mà chính mình không giải lý được tại sao. Họ cũng chẳng đòi hỏi gì để đến bù công lao. Có một người phụ nữ còn sẵn lòng hy sinh hết vì tôi mà hoàn toàn không phải là tình nhân và cũng không có một đòi hỏi nào cho dù cỏn con."

Tôi bảo ông đẹp trai và hùng dũng nên ông mới được hưởng quy chế đó. Ông Jeffrey Koo phản ứng ngay: "Tất nhiên rồi, nhưng vẻ đẹp của mình cũng là do sự nghiệp kiếp trước chính mình tạo ra, không ai khác, có phải không anh?".

Ông nói thêm: "Vai trò người vợ không thể nào bị phủ

nhận. Vợ đóng một vai trò then chốt trong cuộc chinh chiến trên doanh trường. Họ đem lại cho mình nét sang trọng, văn hóa lịch lãm, nếp sống nết na, hình ảnh đạo đức. Người vợ là tất cả, quan trọng hơn đường đi lối bước mình lựa chọn nhiều! Người vợ nuôi mình ăn, dạy mình cư xử, tạo cho mình sự ấm áp, cân đối lại cho mình tư duy, nhắc nhở mình gìn giữ sức khỏe. Người vợ là dĩ vãng tươi đẹp, là hiện tại hoành tráng, là hứa hẹn tương lai êm đềm.

Người vợ là người rót rượu lúc cần thư giãn, là tình nhân nóng bỏng lúc máu nóng dâng trào, nhưng cũng là tách trà êm dịu cho thời gian nghỉ ngơi" Ông Jeffrey đột nhiên hỏi lại tôi: "Vợ anh như

thế nào?". Tôi ấp úng không trả lời, vì khi ấy chưa bao giờ tôi hiểu vai trò của người vợ rộng và sâu sắc như ông. Thấy tôi ấp úng, ông lại cười.

"Thế ông đã bao giờ có tình nhân song song với vợ ông không?", tôi mạnh dạn hỏi ông trong bầu không khí thân mật đặc biệt.

Ông không trả lời trực tiếp nhưng ông bình luận: "Người tình nhân là người hỗ trợ bù đắp cho chính người vợ của mình khi mình cần có

thêm viện binh, mặc dù người vợ không hay biết.

Tình nhân là hậu cần tạm thời để giải quyết một vấn đề. Trên hết, tôi khẳng định phải biết đãi tình nhân, vì chính họ phải đóng vai có nhiều hy sinh nhất. Họ không được nhận từ mình một mối tình trọn vẹn. Họ không được xã hội nhìn nhận công khai mà ngược lại họ

phải chấp nhận đóng vai vừa lép vế vừa phạm lỗi. Họ không được hưởng gia tài, họ phải yêu mình vào giờ xuất thân chứ không phải là giờ thư giãn. Họ phải sẵn sàng mỗi giây, mỗi lúc, ngược hẳn với người vợ đảm đang đang chủ hữu thường trực người chồng. Tình nhân giống như một con bướm mang mùi thơm tới sớm mai, mang hương nồng tới buổi trưa và nhận cảnh ngộ hy sinh vào buổi tối.

Người đàn ông nào cũng phải và cũng nên có tình nhân, vì vai trò

quan trọng của tình nhân không thể chối cãi trong bước tiến trên lộ

trình. Chính vì vậy mình phải long trọng trân quý họ, thậm chí cả

người vợ của mình cũng phải yêu quý họ, tặng quà họ để cho họ

bớt tủi. Nếu so sánh vợ với nhân tình, chắc hẳn kiếp trước vợ là người đã tu thân tạo đức. Còn nhân tình phải là một nghệ sĩ trác táng vô trách nhiệm, nên kiếp này họ phải nhận số phận tủi hờn và hẩm hiu."

Có lẽ đây là lời thú nhận gián tiếp rằng ông Jeffrey Koo đã từng có rất nhiều tình nhân. Qua lời nói của ông, đâu đó tôi nhận thấy ông còn âu yếm trong tâm hồn một ai đó đã nhận nghĩa vụ hy sinh nhiều để ông hạnh phúc và thành công.

Tôi im lặng, nhìn ông với tất cả lòng quý mến cho một người mang đầy tính nhân ái, rộng lượng và hiểu đời. Ông biết mình là ai, hiểu sâu sắc xã hội loài người, ông biết nhớ công của người khác và tri ân. Ông là người biết sống!

Ong bất thình lình kết luận: “Anh Phan có tố chất đấy. Tôi rất vui đã có duyên may gặp anh dù anh sinh sau tôi nửa thế hệ.

Anh hãy tự cho quyền tự do gọi điện cho tôi bất cứ lúc nào, anh nhé, vì tôi sẽ không bao giờ quên anh.”

Tôi cảm ơn ông, chẳng nghĩ tới việc khách sáo.

Một cuộc gặp gỡ duy nhất với một con người vĩ đại, hùng dũng và đẹp trên mọi mặt. Ông Jeffrey Koo. Ông đã để lại cho tôi một món quà vô giá: Đó là con người thật hào hùng, hình bóng thật sắc sảo và tư duy thật sắc bén của ông.

ÔNG PAUL JACQUEMIER

Năm 1977, tôi vào làm việc trong một công ty tư vấn về xây dựng bên Pháp. Tại nơi đó, không lâu sau khi tôi bắt đầu công việc thì tôi gặp ông Paul Jacquemier, cũng là cộng sự trong công ty.

Ông chỉ khác tôi trên một điểm là trong khi tôi còn ở đầu sự nghiệp thì ông sắp về hưu.

Ông cao nhưng người gọn gàng nhỏ nhắn. Con người của ông tiêu biểu cho sắc đẹp của đàn ông Pháp, mũi cao, mắt màu xanh trời. Tóc ông đã bạc nhưng còn rậm rạp và quản óng ả. Ông đi bộ nhanh, nhưng khi ông nói thì lại chậm rãi khoan thai.

Vẻ của ông rất khiêm tốn, tuy ông tốt nghiệp từ một trong những trường kỹ sư danh tiếng nhất nước Pháp. Ông rất kiệm lời, đôi khi trong một buổi họp chi phát biểu khi cần, và cũng chỉ gửi gắm hai câu là ý nghĩa đầy đủ.

Tôi không nhớ từ thời điểm nào thì ông và tôi bắt đầu trở

thành hai người bạn trong công ty. Có lẽ từ ngày ông ấy và tôi hợp tác trên một dự án hải cảng mà cả hai chúng tôi phải tính lợi suất nội tại. Qua những ngày làm việc, ông dần dần cho tôi những lời khuyên

khiến tôi kinh ngạc. Dù tôi chẳng nói gì cho ông nhưng mắt ông vẫn nhìn thấy hết.

Một lần ông chỉ thốt ra ngắn gọn: “Công ty này quá nhỏ cho khả năng bẩm sinh của anh. Anh cần những thách thức lớn hơn, sau này anh phải đổi công ty để cho phép anh phát huy hết năng lực”. Thế là ông đoán trúng tim đen của tôi. Chẳng phải tôi nghĩ

mình quá giỏi, nhưng quả thực trình độ chung của công ty có vẻ

nhỏ hẹp cho tôi.

Càng ngày tôi càng xem ông ấy như một bậc tiền bối thân thiết. Cứ đến trưa là tôi mời ông cùng đi dùng bữa, và trong những buổi như thế thì tôi dần hiểu hơn về ông.

Ông rất sâu sắc và đọc rất nhiều sách. Ông khoe tủ sách của mình có hơn hai ngàn cuốn, và sở hữu một trí nhớ tuyệt vời, có thể

đọc lại thuộc lòng cho tôi nghe những đoạn tuyệt tác của sách.

Nhưng điều làm tôi có ấn tượng lớn nhất nơi ông là những lời nói của ông dễ in vào tâm khảm của người nghe. Dần dần ông trở

thành người sư phụ mà một kỹ sư trẻ như tôi rất cần.

Ông không mang một chức tước gì to lắm, chỉ làm Giám đốc Dự án, một vị trí khá khiêm tốn ở tuổi gần về hưu. Điều lạ là ông rất vui làm việc với số lượng mà tôi đoán không thực sự cao.

Có lần ông chỉ nói phớt qua một cách đơn giản pha một chút khôi hài: “Có tiêu hết tiền nổi đâu mà đòi thêm làm gì?”. Ông nói thêm:

“Thêm lương là thêm công việc. Tôi thực sự không ngại làm việc, bằng chứng là đôi khi tôi tới văn phòng công ty cả hai ngày cuối tuần và làm việc đến đêm. Nhưng anh Phan ạ, càng trải nghiệm càng thấy người đời làm việc ngược, lý luận không xuôi, chọn lúc không đúng,

vội vã tạm bợ đến thảm thương, nhưng cứ cãi cố và cãi bướng. Chẳng việc nào xong thật. Thử hỏi, tăng lương để làm việc nhiều hơn với những người dốt nát nhưng vẫn tưởng mình giỏi để làm gì? Xưa kia, tôi hăng hái lắm. Nhiều việc mình làm, thấy kết quả ấn tượng xuất sắc, chẳng ai khen, chẳng được thưởng mà mình còn bị đốn trong công ty là đằng khác, do có sự ganh tị."

Và kết luận của ông làm tôi rất ngạc nhiên: "Anh coi đấy, anh đi theo Đạo Phật là đúng lắm. Tôi thì theo Đạo Thiên Chúa, nhưng tôi rất thích nghe giảng kinh Phật. Cuối cùng, mình mà có ngọ nguậy cho lắm thì mình chỉ gây ra thêm nghiệp chướng. Cả

cuộc đời của tôi là để cố gắng làm cho cái nghiệp kiếp này càng nhẹ càng tốt."

Tôi hỏi ông: "Thế thành công là gì, theo ông?".

Ông Paul trả lời nhẹ nhàng: "Là được xã hội quý mến, là được gia đình hạnh phúc, là quản lý được tâm hồn thật nhẹ nhàng để gìn giữ sức khỏe, là nâng cao văn hóa bản thân. Nói ngược lại, những người lăng xăng, tham lam vật chất, nói láo với mọi người và cả với chính mình, là những người tự cản bản thân để đạt thành công thật. Có nhiều người mua xe để khoe bạn, mua nhà to để

khoe đại gia đình, thế ra họ không mua cho họ à? Mình sống cho mình hay sống cho con mắt của kẻ khác?".

Cứ mỗi khi có một thắc mắc gì, tôi lại mượn buổi cơm trưa để tìm câu giải đáp từ ông ấy. Ông Paul Jacquemier nghe tôi xong đôi khi chỉ mỉm cười rồi đánh một câu gọn: "Không nên!". Nhưng khi ông dùng quá nhiều lần từ ngữ "không nên", tôi mới hỏi ông:

"Sao chuyện gì của tôi cũng không nên vậy?" Lúc đó ông tươi cười giải thích: "Anh còn trẻ, nhiệt tình còn nóng bỏng, đi đến đâu anh cũng muốn sở hữu, gặp viên sỏi nào anh cũng muốn đá, gặp đối tác nào anh cũng muốn hạ ván. Rồi độ mười, mười lăm năm nữa con người của anh sẽ điềm đạm hơn, tôi chỉ giúp anh chóng đắc đạo hơn

thôi. Tất cả chúng ta không thể hạnh phúc nếu chung quanh chúng ta không hạnh phúc. Anh thử nghĩ xem, thái độ êm đềm của tôi trong công ty tạo ra chung quanh tôi một không khí rất ấm áp ân cần, có phải không? Hạnh phúc dễ đạt lắm, nhưng muốn đạt được hạnh phúc thì mình phải giúp cả những người chung quanh mình hạnh phúc"

Tôi lại gạn hỏi: "Thế ông coi thành công chỉ là một giai đoạn để đạt được hạnh phúc à?".

"Đúng thế." – ông Paul trả lời.

"Nhưng nếu chúng ta đạt thẳng được hạnh phúc thì có tốt hơn không?"

Ông Paul thẳng thắng đáp: "Anh Phan cứ đấm đá đi, vì ở

tuổi anh, anh cần đo sức với nhiều đối thủ. Anh cũng cần chứng tỏ

cho xã hội và chính bản thân thực lực của mình. Sau này, khi anh đã có đủ số sẹo trên cơ thể thì lúc đó nghĩ tới hạnh phúc thật không muộn. Lúc đó anh sẽ hiểu rõ hơn thế nào là tránh tạo nghiệp.

Thành công trước mắt, trong ngắn hạn chẳng có ý nghĩa gì mấy, họa may làm cho tự ái sảng khoái. Phù du hết, thật đấy anh ạ".

Năm 1985, khi một nhà sản đầu người (head hunter) tới để

nghị với tôi đổi công ty sang Alsthom, tôi đi hỏi ý kiến ông Paul Jacquemier. Ông chỉ cho tôi đúng một lời khuyên: "Đã từ lâu tôi chờ cho anh một đề nghị tương tự. Alsthom to hơn chúng ta 100

lần. Nơi đó mới đúng là biển lớn để anh vẫy vùng theo đúng khả

năng bẩm sinh. Anh là con rồng của biển lớn. Anh hãy nhận, bất chấp nếu chuyên môn bên đó không phải là những kiến thức anh đã gặt hái tại nhà trường. Ngày hôm nay anh chẳng cần phải suy nghĩ

để chọn lựa. Rồng phải ra biển. Trên đời người thú vị nhất là đến lúc mình đang tìm đường, thì con đường tự nó hiện ra trước mặt mình, làm cho mình chẳng còn chọn lựa gì nữa, phải cứ tiến lên thôi!".

Một tháng sau, tôi chào tạm biệt ông Paul Jacquemier. Một lần nữa, ông cũng không phải nói dông dài: "Au revoir anh, tôi sẽ

nhớ anh khôn xiết khi anh sẽ vắng mặt trong công ty này vĩnh viễn.

Anh nhớ đừng tạo nghiệp nặng nhé."

Rồi ông nói thêm: "Gió đang thổi để đẩy cánh buồm của thuyền anh đó, chúc anh may mắn".

Ngồi đây, tôi còn rất nhớ ông Paul Jacquemier, và nhiều khi tôi vẫn cần ông lắm!

* * *

ÔNG CHEAH THEAM SWEE

Suốt 20 năm tôi ở Mã Lai (Malaysia), ông Cheah là người bạn thân nhất. Không tuần nào ông và tôi không gặp nhau ít nhất bốn, năm lần. Ông là người Mã Lai gốc Hoa. Vào những năm 1950, ông là một trong những Bộ trưởng trẻ nhất nội các của Thủ

tướng huyền thoại Tunku Abdul Rahman, người đã thành lập nước Mã Lại ngày nay và cũng là Thủ tướng đầu tiên.

Ông Cheah cao người, thon thả. Ông nghiêm nghị nhưng rất tươi tắn, ôn tồn, rất năng động, sâu sắc nhưng cũng rất nhẹ nhàng trong lời nói.

Đến khi ông mất người ta mới biết ông mang chức Tan Sri (Quan có phẩm hàm rất cao trong Triều đình) và nhất là khám phá ra tài sản của ông để lại vô cùng "lớn". Ông sống rất khiêm tốn.

Không những ông tự lái một chiếc xe cũ rích, mà quần áo mặc cũng chẳng màu mè lịch lãm dù rất chỉn chu, sạch sẽ. Ông có thừa để phô trương hàng chục siêu xe và biệt thự nếu muốn, nhưng ông không làm như vậy. Chuyện ăn uống của ông cũng rất chừng mực.

Mỗi khi chọn món, ông đều bình luận cho tôi nghe về những chức năng của các loại thực phẩm ông dùng cho cơ thể. Ông thích ăn dưa hấu vì tốt cho tim, thích đu đủ vì tốt cho ruột, và thường xuyên ăn đủ mọi loại chuối vì ông cho rằng đó là món duy nhất có thể

nuôi con người dài dài... Những thứ ông chọn không đắt đỏ, lại càng làm cho ông thêm phần mẫu mực khiêm tốn.

Cuộc sống của ông rất đơn giản. Ông đọc rất nhiều sách, nhất là sách về y khoa. Tuy không phải là bác sĩ, nhưng có lẽ ít bác sĩ nào có thể giải thích tường tận mọi thứ bệnh như ông. Thậm chí ông còn hiếu kỳ đến mức làm cho đối tác phải ngạc nhiên. Ông xem bóng đá và có khả năng giải thích chiến lược của cả hai đội một cách tường tận. Ông xem chơi golf trên tivi và có thể giải thích tinh vi lý lẽ về độ xoáy của trái bóng và ảnh hưởng trên cuộc chơi.

Ông hơn tôi một nửa thế hệ, tuy vậy ông với tôi là hai người bạn thân. Sáng Chủ nhật nào ông với tôi cũng đưa nhau ra chợ trời Imbị để tìm một bát cháo nóng ăn với "Giò cháo quẩy" (hay còn gọi là bánh quẩy), và bà hàng cháo luôn luôn đón chào chúng tôi rối rít. Có lần bà quay lại tôi nói: "Ông Cheah ăn cháo của tôi từ

hơn 40 năm rồi đấy cậu ạ!". Câu nói này đầy tự hào của bà hàng cháo, vì ai cũng biết ông Cheah là người thân thuộc của Triều đình và đã là một thành viên hiếm hoi của đám cộng sự sát nách của một người huyền thoại trong lịch sử Mã Lai.

Ông Cheah là người giúp cho tôi ý kiến nhiều nhất trong suốt 20 năm. Chuyện gì tôi cũng chia sẻ, chuyện gì ông cũng hứng chí thao thao bất tuyệt với tôi. Nhưng đặc biệt một điểm là với ông, tôi chi chia sẻ triết lý của cuộc đời và ý niệm về thế thăng bằng của thế giới. Ông cũng có nhiều thiện kiến về Việt Nam.

Hồi gặp ông, tôi đang làm Chủ tịch Tổng giám đốc một tập đoàn nhỏ, nên việc thành công trong cuộc đời không là đề tài cho câu chuyện. Thay vào đó, ông chia sẻ sự nuối tiếc của mình. Ông nói: “Tôi chưa bao giờ thực sự thành công, vì tôi đã ở những vị trí

cao quá khi còn quá trẻ! Không hiểu ông Trời xét xử ra sao mà lại cho một người chưa ba mươi tuổi, từ một gia đình nghèo, tại một quốc gia mới lập lại có thể lên những vị trí cao như tôi đã có. Có công đâu mà thành! Vị trí không phải là bằng chứng của thành công, mà chỉ thể hiện sự không may mắn!”.

Tôi hỏi: “Ông nhận thấy mình không may mắn à?”.

Ông trả lời ngay là chẳng thú vị gì khi chưa 40 đã là cựu bộ

trưởng. “Tôi lê thê với chức cựu từ mấy chục năm nay rồi, anh Phan ạ. Công trạng của tôi rất đơn giản. Tunku (hoàng tử Abdul Rahman) đánh giá tôi là một người nắm vững mọi hồ sơ, hiểu sâu những trường hợp tế nhị, và có trí nhớ tốt nên đề bạt tôi. Mình giúp cho người khác làm việc không thể gọi là công trạng. Làm công chức như tôi, cho dù cao cách mấy cũng không thể gọi là công trạng. Không có công trạng là không thành công. Tôi rất tiếc là đã tham gia quá sớm”.

Tôi hỏi ông Cheah: “Vậy tuổi nào là tuổi vừa không quá sớm và cũng không quá muộn?”.

Ông đáp: “Tuổi nào mình cảm nhận được tình thương dân tộc một cách thật chân chính; tuổi nào mình thấu triệt được rằng quyết định của mình tốt cho một số người mà lại không tốt cho số

người còn lại; tuổi nào mà tuy dấn thân hết mình nhưng vẫn có đời sống gia đình êm ấm đầy đủ; tuổi nào mà mình đã sắp sẵn đón nhận mọi rủi ro do công việc và đời thường liên quan mật thiết đến chức vụ. Tuổi đó mới là tuổi trưởng thành, tuổi đó mới không quá sớm. Lúc đó mình mới thực sự yêu dân, yêu giống nòi, yêu mảnh đất trời ban cho dân tộc, mới là không quá sớm. Sớm không phải là một huân

chương mình tự đeo cho mình để báo chí và công luận nói ồ ông này giỏi lắm, mới 27 tuổi đã làm bộ trưởng. Có tự hào

thật, nhưng đây là tự hào của sự khoe khoang mình đã chiếm một kỷ lục. Ý niệm này vô nghĩa, vì chuyện phục vụ đất nước là một nghĩa vụ nghiêm túc chứ không phải là một trò chơi!".

Tôi hỏi lại: "Thế còn có bao giờ quá muộn không?".

"Không", ông giải thích ngay. "Càng trải nghiệm, càng có ích cho đất nước, vì bao nhiêu kinh nghiệm sẽ giúp cho tránh khỏi lầm lỗi".

Và ông nói thêm một điều mà tôi nhớ mãi: "Một nội các giỏi là một chính phủ ít lầm lỗi, chứ không phải một nhóm người đậu bằng cao ở tuổi quá trẻ rêu rao thành tích. Lịch sử của cả thế

giới đã chứng minh rằng những quốc gia làm ít lỗi, đánh giá đúng quyền lợi của dân song song với khả năng kinh tế là những quốc gia có nhiều thành tựu nhất.

"Tuổi trẻ thích sưu tập kỷ lục. Tốt thôi, nhưng chuyện gì cũng có mặt trái của nó. Vì hoàn cảnh riêng của mình mà tôi rất thận trọng khi phải làm cái gì không hợp tuổi của mình".

"Thế ông đang làm gì?" – tôi hỏi.

"Tôi đang có một dự án về nông nghiệp tại Nam Dương (Indonesia). Chính phủ Mã Lai không thấy thú vị lắm với dự án này nên tôi mang sang Nam Dương để thử nghiệm. Anh Phan biết không, nếu dự án của tôi thành công thì thế giới sẽ kinh ngạc về

cách trồng lúa mới. Tôi tìm được một giống lúa rất đặc biệt. Tương

lai của thế giới là ở nông nghiệp truyền thống và cũng vì vậy mọi người phải yêu nông dân hơn".

Ông nói thêm: "Không nơi nào thực sự yêu nông dân. Bố

thí cho họ sự giúp đỡ tài chính thì đã tốt lắm rồi, nhưng yêu kiểu đó là yêu kiểu phủi tay. Không! Nông dân là những người can đảm nhất, xứng đáng được chính phủ ân cần hơn. Ân cần hơn là tạo cho họ hệ sinh thái để phát triển. Hệ sinh thái là hệ thống chọn giống, tạo phân bón hữu cơ, dành đất phì nhiêu cho nông nghiệp, tổ chức hệ thống phân phối thật hiệu quả. Có nhiều việc phải làm lắm mà chưa làm, có lẽ sẽ không bao giờ làm. Yêu nông dân có một nghĩa rộng hơn, đó là yêu toàn dân, vì khi nông dân tạo ra nông sản tốt lành thì toàn dân được hưởng qui chế ăn sạch sống khỏe!".

Có lúc tôi hỏi ông về những chọn lựa trong cuộc đời: "Ông có bao giờ chọn lựa thực sự không? Chọn lựa nào là quan trọng nhất".

Ông cười, và nói thẳng với tôi một câu trả lời: "Nghĩ cho cùng thì phải thú nhận rằng ai cũng tưởng mình đang lựa chọn, chọn hướng đi, chọn phương án, chọn mọi thứ, nhưng kỳ thực mình ít chọn lắm. Mình chỉ để linh tính phát ra sự thèm muốn rồi mình đi theo bản ngã. Tôi chưa bao giờ thấy ai quật đổ được cái bản ngã của bản thân. Thèm là làm, có thế thôi. Mà có thế mới giải thích được tại sao thế giới này toàn chuyện điên. Bản ngã hết. Lý trí và tình thương chân chính vắng mặt một cách thảm thương. Con người dùng lý trí để giải thích một cách khoa học tại sao mình lấy quyết định này, lựa chọn nọ, nhưng lý trí chi để dùng duy nhất vào cuộc nói dối đó. Chẳng ai dùng lý trí để lựa chọn hết, vì lý trí rất khó động viên, và lý trí làm cho người dùng lý trí có cảm nhận nhọc nhằn. Chúng ta chẳng khác chi động vật trong rừng nguyên sinh. Lý trí chi can thiệp vào lúc duy nhất là lúc mình tự hỏi Mình

có đói không?, rồi nếu đói thì đi săn, chứ chỗ còn lại toàn là linh tính và linh tính".

Tóm lại chẳng có ai lựa chọn thật hết!

Năm 2016, ông Cheah phát hiện ra bản thân đang mắc bệnh nặng. Lần chót tôi tới thăm ông ở Bệnh viện Prince Court, Kuala Lumpur, thì ông đã gây hẳn đi. Thấy tôi vào phòng, ông chồm dậy.

Tôi đi nhanh tới cầm tay ông. Ông nắm lấy tay tôi thật chặt, chẳng nói một lời... Số người đến đưa ông an nghỉ đông kinh khủng.

Một cuộc đời không có lựa chọn, không được chọn lựa, không phải tìm đường. Nhưng thật trọn vẹn.

* * *

Hàng trăm người bạn khác của tôi cùng lứa tuổi cũng đều chia sẻ những cảm nhận tương tự. Riêng tôi thì mỗi lần toát mồ hôi để tìm đường, tôi chẳng tìm ra. Thực sự tôi chưa bao giờ tìm ra đường phải đi. Nhưng như một phép lạ, như có một bàn tay vô hình nào tạo ra mình, đến lúc phải chọn lựa thì chính bàn tay vô hình đó cũng tạo luôn lộ trình mà mình phải đi.

Liệu bàn tay vô hình có thật không? Liệu phép lạ có đến với chúng ta mỗi khi cần chọn một điều gì đó hay không, bạn nhỉ?

Chương 8

Tâm linh và cuộc sống

I believe if you keep your faith, you keep your trust, you keep the right attitude, if you're grateful, you'll see God open up

new doors. Tôi tin rằng Thượng đế sẽ mở những lối đi mới cho bạn, nếu bạn giữ lòng tin, thái độ nền nếp và lòng biết ơn.

- JOEL OSTEEN

You cannot believe in God until you believe in yourself.

Hãy tin vào chính mình đi đã, rồi Thượng đế sẽ tới tiếp tay với bạn.

SWAMI VIVEKANANDA

Trong đời người, có nhiều pha rất gay go, cần có ánh sáng giúp chọn đường đi. Trong những lúc tâm trí rối bời, không có lý luận nào mạch

lạc nữa, con người thiếu tỉnh táo vì những nỗi lo sợ

to lớn quá, những chướng ngại vĩ đại quá, những rủi ro khổng lồ

đợi trước mặt, và cùng một lúc bàn tay trống trơn, giải pháp thiếu vắng, tương lai mù mịt. Mắt đã mất thần và không còn nhìn thấy gì nữa, tại đã ù, không còn nghe thấy gì nữa. Thân thể rã rời, chân tay bủn rủn. Nhìn trước mịt mùng, nhìn sau chi là bóng tối.

Người thân thiếu vắng, còn người tư vấn thì không đáng tin.

Ngay bạn bè quý mến nhất cũng không hiểu sao đã biến tích, đôi khi còn trở mặt thành tình địch. Tìm một ít đồng minh để có chỗ

nương tựa cũng không. Ta rõ là một mình, địch thủ trước mặt đôi khi cũng không nhận được rõ hình dạng. Tình huống này thì chi có chết, hoặc đại thần cứu mạng.

Vào đúng lúc đó, ta chỉ còn ngước mắt lên trời, không dám khóc và cũng không còn thời gian để than vãn hay cầu nguyện, ước chị mình lùi được thời gian để trở lại thời điểm chưa bị tấn công, hoặc nuốt thời gian để vội tới bến bình yên. Những ý nghĩ lăng xăng, như sự thèm khát được sống một mình trong bãi sa mạc không người. Vì khi không có người thì vả chăng, những nỗi niềm sẽ biến mất để mình tạm yên. Nhưng thực tế là ta vẫn đang phải đối mặt với một cơn sóng thần sắp lao tới quét sạch thân thế của mình. Ôi danh vọng, tiền tài được miệt mài xây dựng trong bao nhiêu năm sắp bị cuốn trôi. Ôi những người mình quý mến nhất sắp bỏ rơi mình.

Bạn đã bao giờ gặp tình huống này chưa? Ít nhiều phải không?

Tôi cũng đã gặp ít nhất ba, bốn lần. Và lần nào, cuối cùng, tôi cũng được cứu giải. Tôi không thể giải thích tại sao, vì thực sự

tôi không biết tại sao. Nhưng thế nào thì tôi biết. Và hôm nay tôi xin chia sẻ những góc cạnh thầm kín nhất của cuộc đời mình. Một cách thành thật và cụ thể.

* * *

Đời tôi, thú thật, đượm màu tâm linh.

Khi tôi mới sinh ra, đã có một cụ thầy bói nói với Cha tôi rằng "thằng bé này sẽ góp mặt với đời". Từ ngày đó đến nay, số tôi đã cho phép tôi gặp một vị thầy tâm linh mỗi khi cuộc sống của tôi đi vào một thời kỳ gay go. Và mỗi lần xã hội tạo những thách thức lớn cho tôi thì bao giờ trong giấc mơ của tôi cũng xuất hiện một ông tiện, tóc bạc phơ, da dẻ hồng hào. Ông tiên sẽ dặn dò và nói: con cứ làm thế đi.

Tôi nhìn nhận nếu ông tiên dẫn dắt mình đi đúng đường thì còn có gì phải mơ hơn. Nhưng ngoài những phương án thần tiên tôi được nhận từ Trên Cao, còn có lòng tin phải vững để dám thực hiện lời tiên, khối can đảm phải chứng tỏ để cắn răng tiến tới!

Vậy làm sao mà tôi có thể thực hiện cuốn sách này nếu tôi không viết một chương về tâm linh để tạ ơn các Đấng Trên Cao đã luôn luôn hỗ trợ. Mà tôi vẫn biết rằng thế giới tâm linh là không hiện hữu đối với những người như tôi, đã được đào tạo trong những lờ khoa học kỹ thuật Tây phương, đã sinh ra để nối nghiệp những tư duy của Descartes, Von Neumann - những tư duy chỉ dựa vào lý trí và thí nghiệm khoa học. Cho dù Albert Einstein, Jacques Monod hay Trịnh Xuân Thuận cũng đã đều có những linh tính về

những "sự ngẫu nhiên và sự cần thiết của cuộc sống".

Bạn ạ, bạn hãy chấp nhận tôi như thế, trước khi bạn tiếp tục đọc.

Khi nói về tâm linh, có một vài điểm phải làm rõ trước khi tiếp tục câu chuyện. Và đây là điều tôi hiểu về tâm linh: Thầy bói toán nào cũng nói sai nhiều hơn nói đúng. Thầy nào mà nói đúng hơn 60% đã là một vị được kính mến và sùng bái.

- Có rất nhiều bộ môn về tâm linh: xem chỉ tay, xem tướng mạo, giải lý bán tử vi, lên đồng, xem địa lý, kinh dịch... Nhưng bất chấp bộ môn hoặc trường phái nào, cá nhân tôi đều đã được chứng kiến những

lời đoán vô cùng ấn tượng vào những lúc bất ngờ nhất bởi những người đôi khi nổi tiếng là hay nói sai. Và ngược lại, tôi cũng là nhân chứng của những lời sai bét của những vị nổi tiếng trong tất cả các bộ môn đó. + Khoa học phủ nhận khoa bói toán vì không thể giải lý được bói toán. Nhưng số đông người làm khoa học chân chính vẫn thỉnh thoảng đi thăm một ông thầy để tham khảo! Và có người còn đi tới biên giới của dị đoan, sẵn sàng thực hiện không một chút ngại ngùng những đòi hỏi vô lý nhất, thiếu khoa học nhất, của các vị thầy. Nhưng kết quả đôi khilại quá thuyết phục và không thể giải thích bằng khoa học. Tôi rất kinh ngạc là tại rất nhiều quốc gia, các nhà chính trị xem bói toán từ

sáng đến tối trước khi phải lấy một quyết định gì. Thậm chí tôi quen khá thân một số nhân vật quyền thế có nhà tâm linh riêng cho chính bản thân. Anh bạn này rất bận bịu vì những cú điện thoại gọi ngày đêm, hỏi thăm đủ điều, xin cân nhắc mọi việc, rồi cuối cùng nhút nhát không làm gì. Có một điều chắc chắn không một nhà chính trị nào để lộ ra rằng họ có lần, chỉ lần, tham khảo nhà tâm linh. Chẳng lẽ để lộ ra là mình cũng chẳng biết mô tê gì hơn ai, đành phải tựa vào những yếu tố vô hình để tiến bước?

Quan điểm của cá nhân tôi về việc tham khảo các khoa tâm linh rất đơn giản:

Tôi chỉ xin các vị thầy, cùng là những người bạn thân thiết biết rõ hết về cá nhân mình, xem cho mình khuynh hướng của sự

may mắn và bản chất của tình huống. Thế thôi. Chỗ còn lại toàn là phần chủ động theo lý trí và linh tính của mình, cũng như tinh thần đạo đức mà mình luôn luôn gìn giữ. Tôi chỉ vịn vào hai khoa tâm

linh đã mang lại kết quả đều đặn cho việc mình lèo lái cuộc đời, đó là khoa tướng học và kinh dịch. Tôi chỉ xin thầy tướng học cảm nhận tôi là thần khí của tôi vào lúc hành động có tốt không. Xin nói thêm là chuyện này rất dễ nhận. Ngay người phàm cũng khó đoán sai chứ nói chi với các vị có kinh nghiệm. Thần thái mà tươi đẹp thì tôi sẽ

“thừa thắng xông lên”. Sắc mà kém thì tôi thường khom người xuống để “nước mưa đổ lá khoai” và đợi thời cơ trước khi tiến bước. Nhất thiết tôi không bao giờ nhờ ai đoán tương lai sẽ

ra sao, vì riêng tôi cho rằng “tương lai ra sao là do chính mình”. •

Khoa thứ hai là kinh dịch. Khoa này giúp đương sự nhận ra bản chất của tình huống mình đang sống. Người thầy kinh dịch của tôi là một bạn thân, cũng là một kỹ sư rất giỏi. Ông giúp tôi gieo quẻ, xong ông chỉ đoán một câu, và tôi cũng chỉ xin ông đoán một câu mà thôi. Có lúc ông bảo tôi: “Này anh bạn, tình huống rối ren do một người đang muốn lấy chỗ của anh. Anh cứ bình thản giữ tình bạn với họ vì cuối cùng họ không thành công đầu” Có lúc ông lại nhắc tôi: “Này anh bạn, vận may đang tới, hãy đừng ngại việc khó, vì việc gì rồi cũng thành công!”. Thế là tôi đúc kết cả hai ý kiến tâm linh qua kinh dịch và sắc thần để hành động. Và khi hành động, bao giờ tôi cũng tự nhắc nhở: đừng bao giờ phạm vào ai, làm cho bất cứ ai buồn vì mình, đừng lấy cái gì về mình mà hãy cho đi.

Và khi cả hai ông bạn thân báo động là tình thế gay go lắm đấy, hãy cẩn thận, thì bao giờ tôi cũng nhân đôi sự khiêm tốn, chuẩn bị

tinh thần cho sự thất bại sắp tới, và cùng một lúc tôi vào một nơi cầu nguyện, bất chấp là chùa chiền hay nhà thờ. Tôi thường xin Thượng đế cho tôi đủ sức mạnh và can đảm để đối mặt với khó khăn, đủ đức để không bao giờ phạm vào cá nhân nào, đủ tỉnh táo để cố tìm lối thoát nhẹ nhàng, đủ ấm áp để tự nhắc nhở rằng chung quanh mình toàn người đáng kính nể nên mình phải tự kiềm hãm không để một ý nghĩ tiêu cực nào xâm nhập tâm trí. Tuyệt nhiên, tôi không bao giờ tạo cho nghiệp thêm nặng nề. - Và tất nhiên, tôi chưa bao giờ xin Thượng đế đỡ hộ, vì tôi tin rằng chính Thượng đế

đã tạo ra tình huống khó khăn mình đang vấp phải, nên thật là ngu si nếu mình lại xin Ngài giải quyết hộ. Mỗi một lần khó, tôi tin

chắc như thế, là một lần mình được thử thách, cân đo, là một cơ

hội mình được chứng tỏ khả năng và bản lĩnh.

Chỉ có hai lần, chuyện không xảy ra đúng như tâm nguyện, lần đầu là khi tôi cùng với vợ đi chơi bên Ý, tham quan Hồ Como.

Và lần thứ nhì xảy ra cách đây 10 năm, vào ngày Tết. Tôi xin kể

trong những trang sau.

Vào năm 1989, tôi không hiểu sao do một sự trùng hợp ngẫu nhiên của cuộc đời, tôi phải đối mặt với một tình huống khó hiểu, hoàn toàn không do tôi trực tiếp gây ra.

Năm đó có sự đảo lộn trong cơ cấu Alsthom. Các lãnh đạo của công ty con Alsthom Power (25.000 nhân viên) vừa bị quét do thành tích kém cỏi. Tôi được bổ nhiệm làm Phó Tổng giám đốc.

Nhưng trước khi được bổ nhiệm, tôi chứng kiến một cuộc đấu đá với kích thước hoàn vũ. Đến cả Tổng thống Pháp cũng có lúc phải cho ý kiến trong cuộc đấu đá, vì câu chuyện liên quan đến nền kinh tế và có ảnh hưởng trên nền công nghiệp nặng của Pháp quốc.

Tôi chẳng lạ gì những cuộc dàn trận mà không một vũ khí nào không được dùng. Biết thân phận của mình, ngay từ đầu tôi đã xin được đứng ngoài, các bạn đặt tôi ở đâu thì tôi xin ngồi đó, chấm hết".

Thế nhưng anh bạn tri kỷ của tôi và tôi cuối cùng được bổ

nhiệm làm Tổng giám đốc và Phó Tổng giám đốc. Câu chuyện này tôi đã kể trong sách Một Đời Quản Trị nên xin không kể lại. Điều mà tôi chưa kể là có một anh chàng tên là Michel, từ ngày đó thì tôi vô tội vạ. Có thể gọi là tử thù, trong khi tôi chưa bao giờ đụng chạm gì đến anh. Không một lúc nào trong công ty anh quên chỉ

trích tôi. Anh lại rất thông minh, nên khai thác mọi cơ hội để ấn tôi xuống đáy nước. Vốn tôi không có chuyên môn về điện lực nên việc làm của anh lại càng dễ.

Vài tháng sau đó, một sự kiện xảy ra tạo cho anh ấy một cơ

hội để "ám sát thi công khai trước đám đông. Đó là một buổi hội thảo quốc tế quy tụ hầu hết các công ty điện lực trên thế giới.

Trong buổi đó, tôi nhận được thông tin là có vài khách hàng của

tập đoàn bất mãn về việc làm của chúng tôi nên họ sẽ phát biểu, thậm chí sát phạt. Tôi biết anh Michel đang hí hửng đợi thời cơ, tôi còn nghi ngờ anh khuấy động những khách hàng bất mãn này. Tôi lại là người được chỉ định đọc bài diễn văn chi tiết về những công tác toàn thế giới.

Vài tiếng trước khi hội nghị bắt đầu, tôi lo sợ. Tôi gọi cho anh bạn Tổng giám đốc để tham khảo ý kiến, nhưng anh bạn tôi cũng ấp úng tỏ rõ lòng bất an.

Bạn ạ, thực ra tình huống này quá thường nhật, chẳng có gì là khó, nhưng vào đúng lúc đó, trong tập đoàn chúng tôi đang có sẵn không khí "đảo chính", muôn người đổ lỗi cho nhau, cho nên nếu chính khách hàng mang chuyện của chúng tôi ra để sát phạt thì thực sự không ai đoán nổi cổ đông sẽ phản ứng ra sao và sẽ ép Hội đồng quản trị lấy những quyết định gì!

Tôi bỗng nhớ tới anh bạn xem tướng và anh bạn chuyên về

kinh dịch. Cả hai anh tỏ vẻ quá thản nhiên, và đều nói với tôi rằng hai anh không nhận thấy bất cứ triệu chứng gì bất ổn. Anh coi tướng thì bảo sắc tôi đang đẹp lắm chẳng có gì đáng sợ. Anh kinh dịch thì sau khi đọc quẻ bảo tôi sẽ còn củng cố thêm quyền lực chứ

không bị lung lay. Nghe thì sướng tai, và tâm được an vài phút, nhưng rồi thần kinh vẫn tiếp tục dao động.

Thế là tôi tới hội nghị đọc diễn văn. Ba bốn ông có tiềm năng phản kích đều không tới kịp để nghe diễn văn, ông thì bị ùn tắc giao thông giữ ở ngoài đường, ông thì bị đau bụng xin cáo lỗi, ông thì lại có

chuyện khẩn cấp phải bay về nước luôn, và ngay chính anh Michel cũng không có mặt vì con anh vừa bị tai nạn nhẹ

nên anh phải cáo lỗi về nhà.

Thế là hết chuyện, phía tôi chỉ toàn chuyện vui, diễn văn được các đại biểu vỗ tay nồng nhiệt, và vai trò của tôi trong chức vụ mới được củng cố.

Nhưng sự thật mới vỡ ra vài năm sau, khi tôi được bổ

nhiệm vào chức Phó Tổng giám đốc Alsthom Transports. Anh Michel được bổ nhiệm thay tôi vào điện lực. Chỉ vài tháng sau anh

bị sa thải vì công ty có bằng chứng anh mang theo nhiều tiêu cực.

Thế ra hồi đó anh Michel muốn hất tôi đi để thực hiện ý đồ riêng tư.

Biết vậy, Chủ tịch Tập đoàn mới phán cho tôi đúng một câu: “Hồi đó bổ nhiệm anh Phan là đúng lắm”.

Năm 1998, tôi được đề nghị làm Chủ tịch Tổng giám đốc một tập đoàn nhỏ gồm 8 công ty cấp nước bên Mã Lai, cùng với một số công ty bên Úc, Philippines và Việt Nam.

Thú thật với bạn đọc, tôi không thích đề nghị này lắm, vì đâu đó trong lòng tôi vẫn thèm khát giữ nguyên vị trí Tổng giám đốc Singapore. Tóm lại tôi không muốn đi đâu cả. Và để chiều tôi, Tập đoàn mẹ mới tặng cho tôi một đề nghị mà tôi không thể từ

chối được, đó là tôi nắm giữ luôn cả hai chức vị tại Singapore và Mã Lai. Tôi đã chấp thuận đề nghị cho dù biết rằng hai vị trí tụ vào một người thì chỉ mang lại thêm việc chứ chẳng có lợi ích gì thêm về lương bổng.

Tôi lấy xong quyết định rồi mới nghĩ tới việc tham khảo thần linh. Anh bạn kinh dịch của tôi chỉ phán cho một lời: “Đọc quẻ thì thấy thần linh

bảo việc làm vô ích, đáng lẽ phải bỏ

Singapore mới phải, những ý kiến của công ty mới đúng số cho anh. Anh đang làm ngược số".

Rút cục, chỉ vài tháng sau, công ty của tôi quyết định đóng cửa đơn vị Singapore, thành thử việc tôi muốn giữ văn phòng Singapore trước đây chỉ mang lại cho tôi thêm một việc rất khó nhọc trong hơn 6 tháng: việc đóng công ty không đơn giản chút nào, rồi sau đó lại phải dọn công ty. Giá như để người khác thay thế mình ở Singapore thì có phải chính họ bây giờ phải lo toan việc pháp lý và dọn công ty không? Tham mà khổ, thêm mà hóa thừa!

Lại một lần phía tâm linh đã vẽ đúng đường tôi phải đi, tôi đã không tuân thủ nên chỉ được ôm thêm sự nhọc nhằn hoàn toàn vô ích.

Phải thưa với bạn đọc rằng tôi rất tin vào những lời của các thấy khi chính bản thân không hỏi gì mà lại gặp thầy một cách ngẫu nhiên.

Cách đây 10 năm, vào ngày mồng hai Tết, tôi tới nhà một người bạn thân thì gặp vị thầy này lần đầu. Anh bạn chủ nhà chưa kịp giới thiệu ai là ai thì thầy đã phán ngay một câu: "Này, năm nay anh không tránh được phẫu thuật đâu nhé. Ở chân. Hai lần cơ

đấy chứ không phải một đâu! Nhưng cứ làm đi, tốt lắm, chẳng hư

hại gì đâu, sau cuộc mổ anh sẽ rất vui với bộ chân mới".

Thật đây là một bất ngờ. Thứ nhất là mình không có hẹn.

Thứ hai là mình chưa bao giờ gặp thầy, không biết thầy là ai! Thứ

ba là mình không hề hỏi gì thầy. Thứ tư là thầy vừa trông thấy mình đã buột miệng bật mí một tin không thể gọi là nhỏ, chẳng mấy vui ngay ngày đầu năm. Và cuối cùng là thông tin thầy phán quyết thật đích xác, trong năm mình sẽ phải đi mổ chân cẳng đến những hai lần.

Thế mà mọi chuyện diễn biến đúng như những lời nói hồn nhiên của thầy. Năm đó, vào tháng 3 tôi bắt đầu thấy đau chân và háng, đến nỗi không đi đứng được nữa. Bác sĩ cho xem hình chụp điện. Chẳng còn một chút mảy may hy vọng nào để tránh phẫu thuật. Và cuối cùng tôi đã phải thay xương háng hai lần, cả phải lẫn trái. Điều tuyệt vời nhất là bác sĩ phẫu thuật là em rể, rất nổi tiếng thế giới về phẫu thuật xương (Bác sĩ René Esser-Đàm Minh), nên tôi đã không do dự. Bảo mổ thì mổ. Một quyết định nhanh chóng. Giống như Trời gửi nhà ngoại cảm tới để giúp cho tôi lấy một quyết định mau mắn. Nay tôi đã đi tốt, còn chơi thể thao được trở lại. Không biết nếu thấy ngoại cảm không xuất hiện ngày Tết năm đó thì tôi có được đôi chân tốt như hôm nay không?

Một trong những quyết định lớn trong cuộc đời của tôi là về

nước. Tôi về từ năm 1997, năm Hội nghị thượng đỉnh Các quốc gia nói tiếng Pháp được tổ chức tại Hà Nội vào cuối tháng 11.

Lại chuyện ngoại cảm, bạn có tin tôi không?

Vài năm về trước, tôi may mắn được gặp một người trên tôi hơn chục tuổi. Cụ vừa gặp đã quý mến tôi ngay. Một hôm cụ cho tôi một tin kinh khủng đối với tôi vào thời đó tôi sẽ sớm về nước.

Tôi nghe mà khó tin, vì vào lúc đó, tất cả gia đình tôi còn ở bên Pháp, chuyện thay đổi nơi định cư không phải là chuyện có thể

quyết định dễ dàng. Đây lại là một lần tôi chẳng hỏi gì, tự cụ nói vì thực ra tôi cũng không biết rằng cụlà một nhà tâm linh nổi tiếng.

Cụ bảo tôi: “Anh sẽ rất ngạc nhiên là tuy việc làm của anh với doanh nghiệp của Pháp rất thành công, tuy công ty của anh gặt hái những kết quả ấn tượng, nhưng người ta sẽ vẫn mời anh về hưu sớm. Anh đừng tủi thân nhé. Đây không phải là quyết định do người ta, mà do Bề Trên muốn anh về dạy học tại nước nhà.”

Lúc đó tôi giống như người mới bị gậy đập vào đầu. Nghe mà khó tin. Ngoài ra chuyện được tiên đoán chẳng làm cho tôi vui mấy, vì công việc của tôi trong công ty đang rất tốt.

Thú thật, không những tôi kinh ngạc trước những lời nói uá tự tin của cụ nhiều năm trước khi mọi chuyện xảy ra đúng như cụ

dự báo, nhưng tôi ngạc nhiên nhất là tôi cũng mới gặp cụ một hai lần đầu, không hỏi, không xin gì cụ, mà cụ lại tự ý gieo thông tin.

Mãi ba năm sau chuyện mới xảy ra. Cả tập đoàn quyết định chuyển đổi thế hệ lãnh đạo. Thế hệ 45/50 sẽ thay thế thế hệ gần 60.

Tôi bị cho về hưu quá sớm trong khi kết quả tài chính và kỹ thuật của công ty đang nổi như cồn và chiếm nhiều kỷ lục. Tôi xin lại thêm. Càng xin thì công ty lại càng tặng quà và bồi thường nặng hơn dự tính, nhưng không thể lay chuyển được họ, rõ ràng họ

muốn tôi đi ở cái tuổi còn trẻ để về hưu trí (58 tuổi).

Chuyện xảy ra sau đó như đã có Thánh nhân trên trời sắp đặt. Đầu năm 1997, Tổng thống Pháp Jacques Chirac mời Chủ tịch Tập đoàn của tôi và cá nhân tôi tháp tùng sang Việt Nam vào cuối năm.

Chẳng mấy lâu sau, tôi được mời vào dạy tại Trường Đại học Kiến Trúc Thành phố Hồ Chí Minh, đúng như lời tiên tri.

Thực tình, lại một lần giống như có bàn tay vô hình đã quyết định

hết hộ tôi. Một lần nữa sức mạnh của tâm linh và ngoại cảm đã đoán trước được đường đi nước bước của tôi và đưa đẩy tôi như

một chiếc lá bay theo chiều gió. Tôi chẳng có chút chủ động gì, mọi chuyện đã diễn biến như theo ý muốn của một quyền năng nào đó.

* *

Lần duy nhất mà tôi đã xin Đấng Bề Trên giúp đỡ là khi vợ

tôi và tôi cùng đi nghỉ mát tại Ý Đại Lợi bên cạnh Hồ Como, ở một thành phố đẹp thơ mộng tên là Bellagio. Dịp đó là tháng 8 năm 2006. Chuyện này tôi đã kể trong một chương khác, nên ở đây tôi chỉ xin tóm tắt lại.

Vốn chúng tôi có được hai con gái, đều đã có gia đình, nhưng đứa thứ nhì chưa có con sau một thời gian sống chung. Cả

hai con gái chúng tôi đều bị phẫu thuật khi mới 2 tháng tuổi ở cạnh dạ con, nên chúng tôi lo sợ sau này con mình sẽ không thể sinh nở.

Vài phút trước 6 giờ tối ngày hôm ấy, chúng tôi đang đi tham quan thì tới trước cửa nhà thờ Bellagio. Đức cha đang đóng cửa, nhưng chúng tôi vẫn xin vào, viện cớ là chỉ có một lời cầu nguyện duy nhất. Và chỉ hai phút sau vợ chồng tôi đi ra. Hai người hỏi nhau đã xin gì, và cả hai người, không ai nói cho ai nghe, đều xin cho hai con gái sớm có thai.

Bạn có tin tôi không, chỉ một ít lâu sau, cả hai đứa con gái chúng tôi đều gọi điện thông báo vừa có tin vui. Thế là vào năm Đinh Hợi chúng tôi có được hai cháu gái ngoại mà chúng tôi gọi là hai con heo vàng. Đó là lần duy nhất tôi đã cầu nguyện và xin một việc cụ thể nơi thánh đường. Và tôi đã nhận được phép lành mong đợi.

Ngoài lần ấy, chưa bao giờ tôi xin gì khác ngoài có thêm sức mạnh và thêm sáng suốt để tiếp tục lộ trình và sứ mệnh. Tôi chưa bao giờ xem việc gặp thầy tâm linh hay ngoại cảm là một bước bắt buộc trước những quyết định quan trọng của cuộc đời.

Tôi vũng tin rằng thánh nhân trên trời trước sau gì cũng giống như

một bàn tay vô hình tạo nên sự biến hóa, ít nhất là tốt cho người tốt

lành. Tôi không có đủ trải nghiệm cho phép mình đi tới một kết luận nào, nhưng những gì tôi kể chính là những gì bàn tay vô hình đã ban phép cho tôi. Tinh thần đạo đức có giúp gì được không, tôi cũng

không biết, nhưng từ trước tới nay tôi vững tin là mình vẫn luôn luôn nhận được một chút ưu đãi.

May mắn là thứ vô giá khi mình cần tới nó! Và việc gặp một thầy tâm linh vào đúng lúc mình cần, rồi thầy lại hồn nhiên hướng dẫn trước khi mình mở lời là một phép lạ tôi chưa bao giờ

giải lý được, nhưng chính vì không giải lý được nên tôi mới chia sẻ

rộng rãi, vì biết đâu đã có những hiện tượng tương tự ở nhiều nơi khác cho phép mình nghĩ rằng: sự ăn ở có hậu, đối xử nhân ái, hành động mang tính tích cực cho xã hội dễ đem tới phúc lành.

Tôi tin là như thế. Còn bạn thì sao?

Chương 9

Một đời tình cảm

People confuse ego, lust, insecurity with true love.

Người ta hay lầm lẫn tự ái, ham muốn và sự bất an với tình yêu đích thực.

SIMON COWELL

Trong lĩnh vực tình cảm, người Việt chúng ta là một dân tộc vừa quá giản dị, lại vừa quá phức tạp. Lúc phải thật giản dị thì chúng ta phức tạp, nhưng lúc cần cân nhắc kỹ càng, chúng ta lại cứ

nhanh nhẩu nhảy vào chảo nước sôi. Ở đây tôi muốn nói chúng ta thường quá vội vàng, mù quáng trong tình yêu, lẫn lộn mọi cảm nhận và cuối cùng là tự dối lòng.

Cứ quan sát những câu chuyện phụ tình, tình phụ diễn ra nhan nhản ngoài xã hội, hay trên mục tâm sự mà tờ báo nào cũng có, hoặc trên các mạng xã hội, chẳng khó để nhận thấy một mô-típ rất phổ biến:

“Kẻ phụ tình” đã mất tăm mất tích, hoặc im lặng không thèm lên tiếng, nhưng bên “bị phụ bạc” lại cứ ngoan cố khư

khư ôm chặt mối tình, cho dù đã bị đánh, bị đập, bị lừa, bị gạt, bị

phỉ báng, bị xúc phạm... Số đông “nạn nhân” là phụ nữ dù quằn quại trong nỗi đau vẫn sẵn lòng tha thứ để “thằng mất dạy” nó về

với mình. Và không thiếu những người đàn ông dù vợ ngoại tình từ

đầu tới chân, từ sáng tới tối vẫn còn giả định ngoại tình chẳng phải một cái tội rồi tìm mọi lý do để xóa tội cho người phụ bạc. Thật khó lý giải!

Khi viết đến đây, tôi cũng xin độc giả lượng thứ, vì cá nhân tôi chẳng dám thiếu khiêm tốn nói mình tài. Không ai trên đời này là chuyên gia về tình yêu cả, bản thân tôi cũng từng chết chìm chết nổi vì tình cảm khi ở tuổi thanh thiếu niên. Chỉ có một lý do tôi dám tự cho mình cái quyền bàn luận về đề tài này, đó là tôi đã chiêm nghiệm nhiều, rất nhiều trong hơn nửa thế kỷ.

Tôi đã đi nhiều nơi, bạn bè thân thiết của tôi ở khắp năm châu. Trong số đó, có những người gia đình riêng cực kỳ hạnh phúc, họ đang chuẩn bị kỷ niệm 60 năm ngày cưới với người vợ

duy nhất trong đời. Chồng, vợ của họ gọi là bạn trăm năm không sai, bạn nhi! Nhưng cũng có những người bạn xui xẻo, vớ phải Cô nào thì sớm hỏng chuyện với cô ấy, dù họ đều là người đàng hoàng, tử tế. Rồi tôi cũng có một bà bạn đã lấy tới ông chồng thứ

tư, mà ông trời không để gia cảnh được yên, cuộc hôn nhân ấy vẫn phải đi đến cái kết cục như ba cuộc hôn nhân trước. Chẳng biết bây giờ bà ấy đã vớ được người thứ năm hay chưa?! Đổi chồng xoèn xoẹt làm cho xã hội tưởng người ta lăng loàn, kỳ tình sự thật không phải thế. Đớn đau hơn nhiều, nhưng cũng lâm ly không ít.

Chương sách về tình cảm này cũng không khác mọi chương, tôi không có ý kể chuyện về tình yêu, mà chỉ muốn giúp bạn đọc tìm ra những lý do để lựa chọn, tìm đường và xây dựng hạnh phúc cho bản thân. Trong truyền thuyết Từ Thức, chúng ta đều hiểu là trên lộ trình của kẻ tìm đường, Từ Thức đã gặp được tình yêu lý tưởng. Chàng đã lên tới cõi tiên, đã hội ngộ với Giáng Hương, người con gái đẹp tuyệt vời mà chàng đã giải cứu dưới trần. Một bên sẵn lưu luyến người đẹp, một bên mang trong lòng sự cảm mến vị ân nhân cứu mạng khôi ngô. Họ đã được mẹ Giáng

Hương tác thành đôi lứa, có được cuộc sống vô tư, đủ đầy, sung sướng trên cõi tiên. Thế mà rút cục, Từ Thức vẫn muốn trở về cõi trần để sống cuộc đời giản dị với bằng hữu và dân gian.

Chuyện tình yêu của Từ Thức không gián đoạn do một khúc mắc tình cảm nào. Rõ ràng Từ Thức không phải kẻ rượu chè, cờ

bạc, Giáng Hương cũng chẳng phải một phụ nữ ướt át đa tình, thế

mà lộ trình hạnh phúc, rõ ràng được Trời và tiên phù hộ, vẫn không được suôn sẻ, vĩnh cửu. Lẽ đời là thế, ngay trong một mối tình lý tưởng, sự chán chường vẫn có thể xảy ra, đi từ sự thì thầm nồng nàn tới những than thở, thở than của một mối tình quá êm đềm.

Thành thử, nếu bạn từng thất bại nhiều lần trên hành trình tình cảm, bạn cũng chẳng thua kém ai. Còn nếu bạn đang luống cuống trong nghi hoặc, ghen tuông, bạn chẳng khác hàng trăm hàng ngàn tình huống éo le và cảnh ngộ tơi bời khác đang diễn ra hàng ngày trong xã hội loài người. Trong chương sách này, tôi xin cố gỡ rối và vẽ lộ trình mà bạn nên có trên con đường tình của mình. Bạn và tôi đều là kẻ tìm đường, chỉ có điều tôi đã gặp nạn, rồi thoát nạn nhiều lần - cái vấn nạn rất đáng trân quý: tình yêu!

LẦM LẪN VỀ BẢN CHẤT CỦA TÌNH YÊU

Tình yêu - hai chữ ấy được loài người luôn tôn thờ, thậm chí thần thoại hóa! Nền âm nhạc thế giới nếu cho chúng ta một tỷ

bài hát thì tôi đoán chắc, trong đó ít nhất phải có chín trăm năm mươi triệu bài xoay quanh đề tài tình yêu. Kho tàng thi văn của nhân loại cũng tặng cho chúng ta biết bao cuốn truyện, biết bao áng thơ viết về đủ mọi tình huống, mọi cung bậc, sắc thái của tình yêu, éo le có, vui tươi có, mộng mị có, ướt át có và hẳn là tàn bạo cũng có.

Hầu hết các tôn giáo đều tôn vinh cùng một loại tình yêu trong hôn nhân, một thứ tình yêu ngoan ngoãn trong không gian sùng bái. Tôn giáo nào cũng nhăn nhó khi nói tới chuyện ly dị, các phương pháp ngừa thai, hoặc mọi trò chơi kỳ dị chung quanh cơ

thể. Và tôi tin rằng những sự cấm đoán của các chính đạo đều nhắm vào bản năng tự nhiên của con người.

Dưới cách nhìn hơi lệch lạc của tôi, yêu đương lăng nhăng mới là bản chất thật của con người, cũng như của các loài vật biết yêu khác. Tôi nói như vậy để bạn nào đang sống thảm cảnh của sự

ghen tuông, đổ vỡ, chia tay, hiểu lầm... bình tĩnh lại mà bình thường hóa, hoặc tầm thường hóa cái mà các tôn giáo đều đẩy lên hàng thiêng liêng. Nói một cách khác, bạn sẽ rất thất vọng, đau khổ

nếu trót nhầm tưởng rằng tình yêu là vĩnh cửu, là muôn thuở và phải đẹp như đóa hoa hồng.

Thế giới súc vật nhắc nhở chúng ta rằng tình yêu không độc nhất và cũng không độc quyền trên bản chất. Loài vật có thể cạnh tranh nảy lửa giành bạn tình trong một thời điểm nào đó, nhưng rồi cuối cùng, chỉ là trước hay sau, đối tác nào rồi cũng đều được thỏa mãn, cho dù thắng hay thua.

Loài khi đổi đối tác mỗi ngày. Hổ, báo, rắn rết cũng chẳng vừa. Gà, vịt, heo, bò đều là những loài Chúa nặn ra, nhưng chúng chẳng cần biết tới cái gọi là hợp đồng hôn nhân – thứ vô vị do loài người chế ra. Và nếu bất thình lình Chúa công khai mọi mối liên hệ giữa con người và con người, thế giới ngày nay hẳn không còn những hình ảnh đạo đức như chúng ta vẫn tưởng. Nói một cách trắng trợn hơn, ngổ ngáo

hơn, cả thế giới loài người và súc vật đều yêu sex, thậm chí nghiện sex. Sáng trưa chiều tối, bạn tin tôi đi!

Thành thử loài người và tôn giáo đã tạo ra hai lần những thứ

giả tạo mà thế giới súc vật không có. Một là chế ra cái hão huyền của tình yêu độc nhất, độc quyền. Hai là chế ra sự ghen tuông, trùng phạt, để rồi cuối cùng, người ngây ngô thấy đau đớn với tình yêu.

Tóm lại, bạn sẽ vững tâm hơn, thoải mái hơn và an nhiên hơn nếu ngay từ đầu bạn hiểu rõ bản chất của tình yêu: Thắm thiết nhưng vẫn lỏng lẻo, sâu sắc nhưng vẫn hời hợt, bất diệt nhưng vẫn chốc lát. Đẹp nhưng vẫn có chút nhơ. Thiêng nhưng vẫn có tí phàm tục. Thành thật nhưng vẫn giả dối.

Tình yêu là thế, chỉ có thế. Hiểu thấu được bản chất của tình yêu, bạn sẽ bớt được cảm giác đau khổ, tuyệt vọng vì bạn đã tự sắp sẵn cho bản thân khả năng chịu đựng, chấp nhận và thông cảm.

Chẳng cần tu với hành để tìm được sự bình yên trong tâm hồn, chỉ

cần nhìn nhận bản chất quá "dã man" của nó mà chấp nhận.

LẦM LẪN GIỮA TÌNH YÊU VÀ NGƯỜI YÊU

Trong những cuộc nói chuyện với học sinh, sinh viên nhiều trường trung học phổ thông, đại học mà tôi được mời tới với vai trò diễn giả, các em luôn có những câu hỏi về chuyện tình yêu vào cuối giờ, khi mọi khía cạnh liên quan tới việc lựa chọn ngành học, nghề nghiệp đã được thảo luận và làm cho các em bớt khát.

Trong những câu chuyện, những tình huống các em đặt ra nhờ tôi gỡ rối, điều khiến tôi ngạc nhiên là trong khi nhiều em chín chắn bao nhiêu trong suy nghĩ về tình yêu thì phụ huynh của các em lại ngớ ngẩn bấy nhiêu. Tôi dùng chữ ngớ ngẩn, sợ tỏ ra hơi bất công với các bậc cha mẹ, nhưng làm sao nói khác đi được khi tôi biết trong

đám phụ huynh, có nhiều ông cũng léng phéng không kém thằng con trai và nhiều bà mẹ cũng không kém đa tình như

chính cô con gái. Vậy tại sao họ khắt khe với con đến thế, trong khi họ dễ dãi với bản thân như vậy? Cái gì giải thích được mâu thuẫn này?

Thật ra, chính vì thời tuổi trẻ, các bậc phụ huynh đã bị cấm đoán, kiểm soát chuyện yêu đương, nên đến khi có con, họ lặp lại mô hình muôn thuở là mang sự cấm đoán áp đặt lên con. Âu cũng là văn hóa. Thành thử, thứ tình yêu mà không đứng trước bàn thờ

tổ tiên đối với họ là tội lỗi. Hễ bị xem là tội lỗi thì người ta phải lén lút thôi, vì nhu cầu "yêu" khi nào chẳng có, dù có mang giáo lý, thánh thần ra để đe dọa. Tạo hóa sinh ra sự thèm khát yêu đương vào tuổi đôi mươi chính vì muốn gìn giữ khả năng sinh tồn cho nhân loại, nhưng vào tuổi đó, con người chưa thực sự hiểu hôn nhân là gì và tất nhiên, chưa thể cáng đáng được rất nhiều trách nhiệm với cuộc sống hôn nhân. Cản trở, đi ngược lại quy luật của

tạo hóa là điều không hay, đơn giản có thế, nhưng không phụ

huynh nào chịu hiểu.

Cha mẹ các em hầu như chỉ cấm đoán các em, mà không hướng dẫn, tư vấn cho các em những kiến thức cần thiết về tình dục, tình yêu. Trong khi việc hướng dẫn cho các em mới là quan trọng, là cần thiết, bởi tình yêu có thể dẫn tới hệ lụy như bệnh tật, tệ nạn xã hội. Cấm đoán là hoàn toàn thiếu thực tế, vì các em vẫn lén lút "đi chơi". Công khai sẽ lành mạnh hơn, lén lút dễ đưa tới bệ

rạc. Đó là chưa nói tới sự thích thú, hồi hộp khi lén lút.

Nhưng tôi cũng ngạc nhiên không kém trước cách suy nghĩ

của nhiều bạn trẻ về tình yêu. Hàng xóm chung quanh tôi không thiếu những đứa trẻ mới 18, 19 tuổi đầu đã cuống quít tìm kiếm người yêu,

để không thua bạn kém bè, không bị chê cười là “ế”.

Các em vẫn sống vịn vào dư luận nhiều nên tự mình nhập khẩu áp lực của xã hội vào cuộc sống riêng tư. Từ việc công khai mối tình của mình, dù thực hay giả, cho bạn bè, các em cảm thấy lòng tự ái bị động chạm nặng nề khi đối phương chia tay.

Người phương Tây thường không phô trương những mối tình của họ, ai biết ai hay mặc kệ, ai không biết cũng chẳng quan tâm. Với họ, việc có người yêu hay không chẳng phải chuyện của người khác, kể cả cha mẹ và anh em. Một mối tình ở các nước châu Âu hay châu Mỹ là chuyện hoàn toàn riêng tư, thực sự riêng tư. Đến khi chia tay cũng vô cùng đơn giản, chỉ cần cô này nói với anh kia: “Tôi đi đây, sẽ không trở lại, đừng hỏi tại sao, chúc anh may mắn”, thế là rụp, họ chấm dứt thật, không kèn không trống, không than thở, không tiếc nuối và nhất là không mỉa mai. Nhất nhất họ không cần chia sẻ với bất cứ ai, kể cả bạn thân. Và cũng không ai cần quan tâm hỏi han đến chuyện của họ, họa chăng là một vài ánh mắt hiếu kỳ.

Sự công khai hóa mang tới cho chim gãy cánh” sự quy luỵ, đôi khi van lạy. Tôi cảm nhận là nhiều bạn trẻ trong xã hội chúng ta dường như thấy tiếc cái tình yêu đã trót khoe khoang với thiên

hạ nay không còn nữa, sợ mang tiếng rằng mình bị bỏ rơi, lòng tự

trọng bị chà đạp hơn là tha thiết cái con người đã đi mất.

Giấu cha mẹ nhưng lại khoe rầm rộ với bạn bè là một trong những điều làm cho tôi ngạc nhiên nhất khi quan sát đời sống tình ái của số đông bạn trẻ chung quanh. Thích khoe hình như cũng là một tập tính của ta. Sắm được chiếc xe mới, việc đầu tiên là khoe bạn bè. Đi đâu, ăn gì, chơi gì cũng phải khoe ra cho nhiều người biết. Có người yêu, họ không cưỡng được sự thèm khát khoe nhân vật mới của đời mình. Chẳng trách đến khi chia tay thì không biết nói sao. Ở đây, tôi muốn khuyên các bạn trẻ: Yêu ai thì cứ yêu, nhưng bạn không cần khoe với thiên hạ. Bởi khi khoe khoang tình yêu, thực ra bạn chỉ yêu chính mình và cái tình yêu mà bạn cho, chứ người yêu không thực

sự là chủ thể của mối tình. Tình yêu đích thực rất khác, lặng lẽ hơn, đằm thắm hơn, sâu đậm hơn, tình tứ hơn, tế nhị hơn. Nhường nhịn, thậm chí hy sinh mà vẫn thấy vui.

Các triết gia về tình yêu đều gặp nhau ở quan niệm về tình yêu đích thực, với 12 yếu tố để nhận diện:

1. Cho đi vô điều kiện và không chờ đợi đối tác đáp lại. 2.

Cảm thấy rất hạnh phúc khi chỉ đơn giản nhìn đối tác của mình cười hay nói chuyện, bất chấp mình đang ở trong trạng thái nào.

Đây là một thứ hạnh phúc đơn giản, trong vắt.

3. Khi có bất đồng với đối tác, người yêu đích thực có thể

buồn, nhưng không bao giờ tức giận. 4. Hy sinh để đối tác thật hạnh phúc, bất chấp đối tác có ghi nhận sự hy sinh đó hay không.

5. Không ngại nỗ lực để đối tác cảm nhận được họ là một con người thật đặc biệt. 6. Không cố tình làm cho đối tác đau đớn.

7. Bất chấp khó khăn đến đâu, khi đã hứa hay cam kết điều gì, người yêu đích thực luôn luôn giữ cam kết đó, ngay cả khi đối tác của tình yêu cũng không hay biết chuyện gì. 8. Khi yêu thực, đối tác trở thành một thành phần không rời được trong đời mình và tương lai của mình. 9. Cho dù ở trong tình huống khó khăn đến đâu vẫn sẵn sàng chia sẻ những khó khăn của đối tác. 10. Luôn luôn tự

hào về đối tác của mình, cho dù họ có thất bại hay thành công. 11.

Sẵn sàng nhận phần khổ về mình, với mục tiêu duy nhất là để đối tác hạnh phúc. 12. Không nông nổi ghen tuông.

Vậy, bạn có đang hoặc đã yêu thực sự ai chưa? Và cũng hỏi thật: bạn yêu người ấy, yêu cái tình yêu mà bạn cho, hay yêu chính mình?

VAI TRÒ CỦA VĂN HÓA KHỔNG - MẠNH, MẮT CỦA

NGƯƠI ĐƠI

Phải nhìn nhận thảm cảnh của không ít gia đình Việt khi chạm đến vấn đề người yêu và hôn nhân là mâu thuẫn giữa cha mẹ

và con cái. Tình yêu trong văn hóa Việt Nam nhiều khi giống như

vở cải lương, một tích tuồng được diễn đi diễn lại, diễn tái diễn hồi không chán, dù khán giả đã thuộc lòng vở kịch xã hội này. Đại khái, một ngày nọ, phát hiện con có người yêu, ông bố phản đối quyết liệt mối quan hệ đó. Đứa con cứng đầu cãi lại, cương quyết bảo vệ tình yêu của mình làm ông bố bực tức lên cơn đột quỵ. Bà mẹ thấy thế thì sợ hãi khóc lóc, lạy van con tuân lời cha... Tới đây, chắc tôi cũng chẳng cần kế tiếp vì bạn đọc có lẽ cũng đã thuộc lòng vở kịch này từ lâu.

Điều đáng chú ý trong những câu chuyện kiểu này không phải tình yêu của đứa con, mà là sự xâm phạm vào cuộc đời đứa con của các bậc làm cha mẹ. Y như là con lấy vợ cho bố vui, cho mẹ có con dâu ngoan và cho nội ngoại có cháu để bế. Thật vô lý!

Và sự vô lý đó được thể hiện sau vài năm, thậm chí là vài tháng, khi những cuộc ly dị nhạt thếch xảy ra. Lấy vợ vì cho thấy không ổn thì bỏ, đem con dâu về cho mẹ bắt nạt không xong thì chia tay.

Lúc này, nội ngoại thích bế cháu thì cứ tiếp tục bế đi, vì vợ chồng chúng nó bỏ nhau rồi thì còn ai vào đó bế bồng, chăm sóc bọn trẻ?

Khía cạnh khôi hài nhất trong thảm kịch này là chính người cha lẫn người mẹ này thời trẻ đã từng bị các cụ cố phản đối, hay ép buộc vào những cuộc hôn nhân không mong muốn, mà không hiểu sao họ vẫn ngoan cố lặp lại, gây đau khổ cho con cái.

Một vở kịch kinh điển khác trong đời sống xã hội Việt Nam bao đời nay là mâu thuẫn mẹ chồng - nàng dâu. Vở kịch này cứ lặp đi lặp lại không bao giờ chấm dứt trong hầu hết các gia đình, qua các thế hệ,

mà mỗi kịch sĩ nguyện trung thành với vai trò hơn là mang ý niệm hạnh phúc thật để kiến tạo. Tôi có một người em họ

mới cưới vợ cho con trai. Lúc hai cháu chưa cưới nhau thì bà o bế

cô con dâu tương lai đến nực cười, chỉ sợ cô này bỏ con trai mình đi lấy người khác. Thế mà chỉ ngay sau lễ gia tiên, khi hai đứa vừa trao nhẫn trước bàn thờ còn nghi ngút khói hương, chẳng chờ đợi thêm được nữa, bà nhăn nhó và bắt đầu mắng sa sả cô con dâu mới.

Bà này thuộc lòng hơn ai hết phần tuồng của mình, cứ thế

bắt nạt con dâu từ sáng đến tối khuya. Mặc kệ con dâu đi làm vất vả đến 8 giờ tối mới về, mặc kệ con dâu là tiến sĩ tốt nghiệp tại nước ngoài, mày mà không nấu cơm cho bố chồng xơi, không chiều chồng yêu quý của mày thì mày sẽ biết tay bà. Bà sẽ bắt máy rửa bát đến tối khuya. Còn ngày Tết đến thì khỏi nói, bà sai làm hết việc nọ việc kia, rồi hạch sách vặn vẹo, nào là tại sao mua cá chép thiếu cân lạng để cúng ông Táo, nào là tại sao gà luộc thờ tổ

tiên lại thiếu mào thiếu cổ, nào là tại sao mua chùm nho mà quên đếm số quả để ra con số không chẵn... Thôi thì đủ mọi đòn tâm lý để đứa con dâu cảm nhận được thấu xương kiếp hầu hạ của mình!

Điều quái gở là ba chục năm trước, bà cũng từng làm con dâu, từng bị bắt nạt, từng thấm thía nỗi khổ của phận làm dâu, vậy mà bà vẫn nhất quyết duy trì truyền thống, thay vì đáp ứng với thời mới.

Thêm một điều quái gở nữa là anh con trai yêu quý bênh mẹ

có hệ thống. Một trăm gã con trai là một trăm gõ bênh vực mẹ, thay vì tìm cách giảm nhẹ mâu thuẫn giữa hai người phụ nữ quan trọng nhất cuộc đời. Vợ khóc thút thít ban đêm chỉ làm cho gã chồng thêm vô cảm. Lại thêm một kịch sĩ rất thuộc bài truyền thống. Ông bố thì lúc nào cũng đóng vai thái thượng hoàng, nhưng hơi một tý lại đau tim hay đột quỵ. Đó là chưa kể đến việc ông chống lại mọi quyết định của ai khác trong cuộc hôn nhân của đứa

con. Gần như 100% người cha kịch liệt chống đối con trai mình khi cả gia đình chưa gặp mặt con dâu tương lai bao giờ. Gọi thế là yêu con hay là diễn kịch?

Không hiểu tại sao chúng ta thích diễn vở kịch này từ nhiều thế kỷ mà không chán, nhất là không bỏ được một phần nào những tình tiết nặng nề nay đã trở thành giả tạo trong thế giới đã biến đổi?

Thế thì thử hỏi tình yêu còn có chỗ đứng trong gia đình hay không? Tất nhiên là không! Thế rồi vở kịch chuyển sang màn cặp đôi trẻ đòi ly dị, sau đó là màn cha mẹ hai bên van xin họ đừng ly dị. Trong màn kịch này, mẹ chồng ra sức ni non thề thốt thương yêu con dâu, nhưng kỳ thực, họ nào có thương con dâu, thậm chí cả con trai ruột cũng vậy. Thực ra, họ chỉ sợ mất mặt với xã hội, SỢ những tin đồn, những ánh mắt dò xét, rằng làm sao mà mới lấy nhau có mười mấy tháng, chưa kịp đẻ đứa đầu lòng mà đã chia tay? Cô dâu về với cha mẹ để chi được nghe những lời khuyên kiểu như nên tiếp tục chịu đựng, kẻo mọi người đều phải mang tiếng xấu là cuộc hôn nhân đã thất bại ê chề.

Bạn ạ, nếu chẳng may vợ chồng bạn rơi vào tình huống của cặp đôi trẻ trên kia, hãy nhớ một điều: Đời sống vợ chồng là của riêng mình, các bạn phải có một mái ấm riêng, không chung đụng với người thân. Hãy bịt tai lại trước những lời nói có thể làm phương hại tới tình cảm của vợ chồng bạn từ chính người thân của mình. Hãy cười xòa để gió bão đi qua. Hãy nhớ rằng người bạn trăm năm của mình là vợ hoặc chồng, chứ không phải là cha, cũng không phải là mẹ, càng không phải là ông bà nội ngoại. Khi ông bà, cha mẹ đã già, không còn hơi sức để diễn kịch nữa cũng là lúc người vợ sẽ lên ngôi hoàng thái hậu. Chính mẹ chồng sẽ trao châu báu của gia đình cho cô con dâu đã trở thành thành viên cũ kỹ của gia đình. Vào đúng lúc đó, bạn sẽ nghĩ nếu như mình ly dị từ hồi xa lắc thì có lẽ sẽ không được sống những phút này. Thật mâu thuẫn và khôi hài! Chúc mừng bạn, và tôi chỉ xin dặn dò các bạn là hãy ngưng vĩnh viễn vở kịch với con dâu của mình trong tương lai, ngõ hầu chính con trai hay con gái của bạn sẽ không phải sống lại những pha gay cấn của vở kịch gia truyền.

Tóm lại, bạn hãy là chính mình, đừng để ai can thiệp, hoặc tệ hơn là xâm phạm vào cuộc sống riêng tư của vợ chồng bạn. Sự

lựa chọn của bạn tất nhiên phải cân bằng đối với quan điểm của mỗi người, nhưng phần chủ động là của bạn.

Nói về nội dung xong, lại phải nói đến hình thức. Rất đông bạn trẻ không ý thức được tâm lý của cha mẹ là thương con, không muốn con có quyết định sai lầm. Từ đó, các bạn trẻ khăng khăng biến những cuộc nói chuyện, tranh thành mâu thuẫn nóng.

Trên đà đó, chuyện chỉ có thể leo thang để rồi trong nhiều ngày, thậm chí nhiều tháng sau đó trở thành quá căng thẳng.

Trong tình huống tương tự, tôi khuyên các bạn trẻ nên vâng dạ “để con suy nghĩ”, rồi sau đó bạn muốn làm gì thì làm. Còn nếu bạn là phụ huynh, thái độ còn dễ hơn nhiều. Bạn cứ để cho mọi chuyện diễn ra tự nhiên, vì các đứa con của mình còn thay đổi bộ

bịch chán rồi chuyện nghiêm túc mới tới.

Tránh mâu thuẫn là thượng sách cho cả cha mẹ lẫn con gái khi phải bàn chung về vấn đề lập gia đình cho con. Hãy để thời gian trở thành đồng lõa, hãy để sự im lặng tạo bầu không khí êm đềm, thông cảm giữa các thành viên trong gia đình.

HIỂU VĂN HÓA "YÊU” MỚI

Xã hội đang thay đổi rất nhanh do hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng và tính quảng bá vô cùng huyền diệu của Internet.

Ngày nay, đi tới một ngôi làng nhỏ bé ở Chile, bạn sẽ thấy cách ứng xử của các thế hệ người dân nơi đây chẳng khác mấy so với người Việt Nam, Thái Lan hay Canada.

Ở Việt Nam, sự biến đổi của xã hội còn nhanh hơn thế, vì văn hóa xã hội của chúng ta từ nơi khá xa, từ truyền thống lạc hậu cho tới xã hội

hiện đại, nên chúng ta khó lòng tránh được bị sốc.

Về Việt Nam non 20 năm nay, tôi đã chứng kiến sự lột xác nhiều lần về ý niệm tình yêu trong xã hội chúng ta. Chỉ ít năm trước thôi, trinh tiết vẫn còn được xem là điều thiêng liêng, nhưng ngày nay,

hầu như các anh con trai chẳng còn nghĩ tới. Rồi bỏ nhau xoành xoạch, thả con về cho mẹ nuôi y như đi câu thả cá. Chuyện đồng tính càng ngày càng công khai, tỷ lệ dân số đồng tính chắc cũng chẳng kém gì mặt bằng của các thế giới văn minh. Còn chuyện có chồng có vợ rồi vẫn cặp bồ cặp bịch lung tung thì nhiều nhan nhản.

Đó là một công khai, chứ chẳng biết chừng tảng băng dưới mặt nước còn che giấu những gì.

Tóm lại, xã hội chúng ta chỉ còn thiếu một bước nữa là giống như xã hội Âu Tây - nhìn nhận nhu cầu yêu đương chính là bản chất của con người, mọi hình thức yêu đương cũng như cưới hỏi đều phải được chấp nhận để xã hội có được chút thoải mái. Và chính đây mới là bước tiến mà chúng ta cần đi tới. Xã hội phương Tây mở cửa cho tự do ân ái từ hơn một thế kỷ rồi và kết quả thì quá ấn tượng. Chính vì được tự do ân ái mà thế hệ trẻ lại thận trọng hơn trong tình dục, tình yêu. Nhìn các cô nàng Thụy Điển tóc vàng, ngực nở, mông cong, chân dài bốc lửa là vậy, nhưng bạn cứ

thử lửa đi thì biết. Họ rất nghiêm túc khi xác lập một mối quan hệ

yêu đương bạn ạ! Thành thử tự do không những không mang lại sự

bệ rạc, mà ngược lại còn tăng cường ý thức trách nhiệm của mỗi cá nhân.

YÊU ĐƯƠNG VÀ HÔN NHÂN LÀ HAI THỨ RẤT

KHÁC NHAU

Không cần yêu nhau cũng cưới, đó là cách sắp xếp của xã hội chúng ta vào thế kỷ XIX. Chỉ cần hai ông bố làm cùng thửa ruộng, hai bà mẹ tặng nhau ít muối mắm, họ đã có thể thưa với nhau: “Tôi có cháu trai năm nay đã 14, anh chị có cháu gái đã lên 16, 17, hai gia đình quen biết nhau từ thời ông bà ông vải, buồn vui có nhau, miếng ăn đều chia sẻ ngọt bùi, chi bằng cho hai cháu thành hôn để thỏa lòng các cụ hai bên”! Thế là bên kia thế giới mến nhau, các cụ còn ở hạ giới kính nể nhau là điều kiện quá đủ để

hai đứa nhỏ lấy nhau, chú rể 14 sắp được ngồi lên cổ cô dâu 17 đi làm đồng.

Ngày xưa là như thế, cứ cưới đã rồi yêu sau. Đáng buồn cười là cả xã hội như thế, chẳng có ai nghĩ khác. Và đáng ngạc nhiên là rất ít trường hợp ly dị. Đến nay thì câu chuyện lấy nhau đã rồi yêu đã biến thành yêu đã rồi lấy nhau sau. Cách sống đó cũng có phần sai lầm.

Ngày nay, thiếu gì những cặp đôi yêu nhau thắm thiết nhiều năm nhưng làm lễ cưới chẳng được bao lâu là đâm đơn ly dị! Tôi có một người bạn rơi vào tình cảnh như thế. Anh Philippe và chị

Nadia từng có một tình yêu như huyền sử, tám năm khắng khít ân ái không rời tay nhau. Họ không thể đi chơi ngoài đường mà không dừng lại vài phút để hôn nhau. Mối tình càng kéo dài càng đậm đà, đến nỗi bạn bè mới bảo: Đã đến lúc hai bạn phải làm lễ

cưới đi để cho tất cả bằng hữu chúng ta có dịp truy điệu tình yêu lý tưởng giữa hai bạn. Nghe thế, chị Nadia buột miệng, vẻ hân hoan hạnh phúc: “Oh Qui!” (“Đúng rồi!”). Chỉ riêng một ông cụ người Ý Đại Lợi ngồi bên cạnh tôi tên là Francesco mới thì thầm vào tai tôi: “Mong họ không nhảy vào sai lầm đó. Tôi biết một trăm cặp yêu nhau như thế này, chung sống với nhau như cặp chim sẻ cả

chục năm, thế mà cưới xong là chia tay!”. Và quả nhiên, chỉ sau tháng sau đám cưới, Philippe và Nadia bỏ nhau.

Vì sao vậy? Bí ẩn này cần được giải mã.

Tôi kể lại câu chuyện này, giống một trăm câu chuyện khác để cảnh giác bạn nào vẫn còn nhầm tưởng rằng tình yêu và hôn nhân là một. Bạn ạ, yêu là yêu và hôn nhân là hôn nhân! Tất nhiên, hai chuyện liên quan mật thiết, nhưng cho dù liên quan mật thiết vẫn không là một!

Thứ nhất, bạn nhớ rằng có rất nhiều người không thực sự

yêu mà vẫn đi tới hôn nhân. Tôi muốn nói tới những trường hợp hai gia đình ép cưới, hoặc hai bạn học xưa đến lúc tuổi không còn trẻ, tìm kiếm mãi chẳng được ai bèn quyết định đến với nhau cho phần đời còn lại khỏi cô đơn. Rồi có những cặp đôi sống ở vùng hẻo lánh, chẳng có mấy lựa chọn nên vớ phải nhau là cưới. Đó là chưa kể tại những quốc gia trai quá thiếu mà gái quá thừa

(Philippines) hoặc ngược lại, trai quá đông mà gái quá hiếm (Trung Quốc), cặp chim non dễ cưới nhau bừa y như người ta vội vàng đăng ký để giữ chỗ.

Cũng có cặp yêu nhau rồi mới cưới, nhiều chục năm sau vẫn còn rất yêu nhau, thậm chí yêu hơn cả thuở ban đầu như David và Ann – bạn thân người Hà Lan của tôi. Ở cái tuổi gần đất xa trời, khi đã có đứa chất đầu tiên, họ quyết định đeo nhẫn cưới cho nhau một lần nữa. Trường hợp Elisabeth Taylor và Richard Burton, hai minh tinh màn bạc nổi tiếng thế giới từ những thập niên 1960 thì lại khác. Mỹ nhân mắt tím Elisabeth Taylor và tài tử Richard Burton phải lòng nhau ngay trên phim trường “Cleopatra”, họ

nhanh chóng đi đến một đám cưới. Nhẫn cưới to, lễ cưới hoành tráng, nhưng rồi 10 năm sau họ ly dị. Một thời gian sau, có dịp gặp lại, họ lại bị tiếng sét ái tình đánh gục lần thứ hai, lại đám cưới hoành tráng, nhẫn cưới còn to hơn lần trước, để rồi chẳng bao lâu lại ly dị!

Có cái gì ở trong đầu những người cưới đi cưới lại một người, tôi không biết được vì chưa trải qua cảnh đó. Nhưng cứ biết rằng trên đời này không gì là không thể. Trường hợp phổ biến nhất là yêu rồi

cưới, như một chuyện dĩ nhiên phải tới. Để rồi ít lâu sau ly dị, chẳng qua cũng là một chuyện dễ xảy ra.

Bạn ạ, khi đang yêu thì anh con trai thường hết lòng chiều chuộng bạn gái. Em muốn ở khách sạn 5 sao hay ngàn sao? Em thèm điểm tâm trên bãi biển, em khát khao đi bộ trên cát trắng rồi dưới trăng thanh, chúng ta trao đổi những nụ hôn nồng nàn? Anh sẽ chiều em hết. Và cả những lời thề thốt kiểu anh là của em mãi mãi, em là ngọc quý của anh được hót lên một cách lâm ly. Vậy mà chỉ sau khi đám cưới, khi mối quan hệ đã được pháp luật và gia đình, xã hội công nhận, chẳng tìm đâu ra con người hào hoa, tinh tế, lãng mạn ngày xưa.

Cô Vợ cũng thế, khi đang yêu thì rõ dễ thương, dịu dàng, nhưng cưới nhau rồi, anh đã là của tôi" thì bắt đầu kiểm soát, gián điệp chồng. Chỉ cần một câu nói lệch của chồng là lập tức suy diễn

có gian ý. Tháng này sao anh không đưa hết lương cho tôi? Sao anh hay nhắn tin trong phòng tắm, muốn giấu tội cái gì? Cô ả nào đang theo đuổi anh?

Đó là chưa kể đủ thứ va chạm trong sở thích, quan điểm của hai vợ chồng, những áp lực của cuộc sống, chuyện cơm áo gạo tiền, con cái ốm đau sài đen... Tất cả những thứ đó chỉ chờ hôn lễ

được cử hành xong rồi mới hiện ra, trong khi ở thời kỳ yêu đương, cả hai đều không màng để ý. Ngay cả khi vợ chồng tâm đầu ý hợp thì họ vẫn chịu áp lực từ mâu thuẫn cha mẹ chồng với nàng dâu.

Các bạn trẻ hãy nghe tôi, yêu thì cứ yêu, chơi thì cứ chơi, nhưng khi muốn cân nhắc chuyện cưới hỏi, bạn cũng phải suy nghĩ

một chút. Nghĩ gì? Bạn đừng cười nhé!

"Lấy vợ xem tông, lấy chồng xem giống". Câu này của các cụ không sai một chút nào. Mẹ vợ của bạn mà hạ cấp bao nhiêu thì chính vợ của bạn sẽ hạ cấp bấy nhiêu lúc màn hạ xuống. Bạn cứ

nhìn vào mẹ vợ để đoán vợ mình sẽ như thế nào mai sau nhé.

Con gái thì nên chọn giống. Lấy một người chồng èo uột, hen suyễn hay yếu tim, nhiều khả năng con bạn sau này cũng sẽ

giống cha của nó. Chứ nó giống ai bây giờ? Một đời đưa chồng ra vào bệnh viện, xong lại đến lượt con thì cơn hoạn nạn của bạn sẽ

không bao giờ chấm dứt. Chưa kể, nếu chồng bạn lười biếng, ham chơi, học dốt, hay nói dối thì tất cả những "tế bào" đó sẽ di truyền sang con bạn, làm khổ cuộc đời bạn.

Bạn hãy chú ý đến mối quan hệ của họ với đồng tiền. Bạn mà vào một gia đình giàu có nhưng đếm từng xu, đo từng đồng thì cuộc đời của bạn bất thình lình sẽ hẹp lại. Nhưng ngược lại, nếu bạn lạc vào chốn cái gì cũng mua thì bạn sẽ hoa mắt, và cái cảm giác sạt nghiệp lúc nào cũng sẽ ám ảnh bạn, trong khi dưới gầm giường, trong tủ đầy những hộp đồ mua về mà không buồn mở ra.

Tốt nhất là bạn đi tìm sự "môn đăng hộ đối". Nếu hai bên gia đình có sự tương đồng từ hoàn cảnh đến phong cách sống, tư

duy, khả năng bạn tìm được hạnh phúc bền vững sẽ cao.

Bạn thấy không, hôn nhân đầu trùng khít với tình yêu. Vậy nên tôi khuyên bạn hãy có một thời kỳ cho việc yêu và một thời kỳ

cho việc xây dựng cơ đồ. Yêu là thế kia và hôn nhân gia đình là thế

nọ, chớ hiểu lẫn lộn.

Tuổi thọ trung bình của con người hôm nay đã cao hơn, tuổi lý tưởng để lập gia đình nên là trên 30. Với lứa tuổi đó, bạn vẫn còn trẻ chán để sinh ra hai đứa con. Vào tuổi đó, nhà cũng đã xây, nghề nghiệp cũng đã tạm ổn. Còn trước đó, dù là con trai hay bạn gái, hãy cứ chơi vô tư, cứ tận hưởng cái tuổi thanh niên mà cha mẹ

muốn bạn chấm dứt sớm. Bạn đừng quên là nếu có lập gia đình sau tuổi 40 chăng nữa, bạn vẫn còn phải sống với người vợ hay người chồng thêm 30 hay 40 năm nữa. Phải chăng hạn kỳ vẫn còn quá dài?

ĐỪNG HÁI TRÁI XANH NON

Ngày nay, chuyện hôn nhân đổ vỡ, vợ chồng ly tán dường như trở nên quá thường trong xã hội chúng ta. Sau vài năm kết hôn, có một hai mụn con, anh chồng bắt đầu bồ bịch bên ngoài, rồi về nhà dằn hắt, đánh mắng vợ con. Cũng có anh đã làm chồng làm cha mà vẫn như một đứa trẻ ham chơi, thích bù khú bạn bè, chẳng màng gì đến gia đình... Những người rơi vào cảnh ngộ ngày chắc cả triệu, cả trăm nghìn người, âu cũng không phải là chuyện vui.

Nguyên do là họ đã lấy nhau sớm quá và như tôi đã viết, họ

lập gia đình mà chưa thực sự hiểu hôn nhân là gì. Nhiều cô gái vội vàng kết hôn chỉ vì bạn bè xung quanh lục tục lên xe hoa, hay có khi chỉ vì muốn sắm cái áo cưới đẹp thật sớm để khoe bạn. Còn nhiều bạn nam thì cưới vợ cho bố mẹ yên lòng, để rồi sau đó rộng bề bay nhảy. Chẳng trách, chẳng chóng thì chày họ vỡ mộng về

hôn nhân, VỠ mộng về đối tác, để rồi đi tới quyết định ly hôn. Cả

hai đều hái trái còn xanh, trái vừa chua vừa chát!

Bạn đọc nào chẳng may đang trong cảnh ngộ này, xin hãy nghe tôi: Đôi khi chỉ cần để cho trái chín trên cây trước khi hái.

Phản ứng tiêu cực của bạn với cuộc hôn nhân vội vã chưa chắc đã khiến cuộc đời bạn tốt hơn, mà rất có thể tránh vỏ dưa, bạn sẽ gặp

vỏ dừa. Chi bằng bạn cố để cho trái chín, để cho người vợ, người chồng quá trẻ dần dần sẽ cải thiện theo thời gian, cảm nhận được rõ hơn vai trò và trách nhiệm của mình. Chính khi bạn tiếp tục với cái vỏ dưa đó, mà bạn sẽ khám phá ra mười năm sau, cái người bạn muốn

ly dị chính là người bạn đời mà bạn tìm kiếm. Thời gian phải trở thành đồng lõa, chứ không thể là kẻ địch.

Ở tuổi chín chắn hơn, con người sẽ ít tranh chấp hơn, dễ

thông cảm hơn, ít gây mâu thuẫn, thậm chí ít xung đột hơn. Thêm tuổi, con người sẽ biến đổi theo chiều hướng "tương đối hóa mọi việc", đánh giá ôn tồn hơn vì chính mình đã được học nhiều bài học về sự khiêm tốn.

Bạn có tiếc không nếu sau khi chia tay người bạn đời, người khác lại thấy may mắn khi tiếp thu được chính người bạn bỏ? Bạn chớ quá hung hăng và tự tin! Hãy nhìn lại đi và dần dần, khi lòng sôi sục nhường chỗ cho lý trí và cân nhắc thiệt hơn, bạn sẽ thấy việc cố điều chỉnh để không phải thay đổi người bạn đời sẽ giúp bạn tránh được rất nhiều bất trắc sau này. Đó là chưa kể những ảnh hưởng tiêu cực tới con cái và gia đình nếu chuyện đổ vỡ xảy ra.

Đây chính là lý do tôi khuyên các bạn nào chưa lập gia đình hay nhẫn nại chờ tuổi chín chắn rồi hãy tiến bước. Chớ lặp đi lặp lại mãi một lỗi kinh điển: Nghe theo lời hối thúc của cha mẹ, thèm khát làm lễ cưới hoành tráng để rồi chỉ tạo thêm tình huống có vấn đề. Hãy hái trái ngọt khi trái đã chín cây. Chớ vội vã bồng bột rồi hái non, hái xanh và rút cục chi vớ được của chua, của chát.

Có một điểm nữa tôi xin tặng tất cả những phụ nữ yêu chồng chết mê chết mệt, mà vẫn thấy người chồng không chung thủy cho lắm: các bạn yêu chồng không đúng lẽ, không phù hợp tâm lý của người đàn ông nói chung. Đối với các bạn phụ nữ thì khi chồng càng "đi chơi", các bạn lại càng muốn chứng tỏ là vợ ở

nhà ngoan! Ý của các bạn nữ có lẽ là muốn gửi một thông điệp cho người bạn trăm năm là "Xin anh đừng đi chơi nữa, vì anh có thấy em là người vợ ngoan lý tưởng không, anh hãy biết trân quý em, vì còn có ai yêu anh hơn?". Rồi sau đó lại thấy chồng mình còn đi

chơi thoải mái hơn nữa. Các bạn nữ ạ, nếu làm thế, các bạn sẽ

phạm một lỗi lầm tâm lý khủng khiếp. Người đàn ông nào mà thấy vợ quá ngoan ngoãn sẽ càng tin tưởng là mình đã có hậu phương vững chắc để... đi chơi! Hậu cần càng vững chắc, tiền tuyến sẽ

càng có điều kiện để xông pha.

Vậy các bạn nữ hãy làm như đầm Tây, đầm Mỹ, đầm Anh.

Họ tạo sự bất ổn cho tâm lý của chồng thay vì tạo sự ổn định.

Chồng mà đi vắng quá nhiều quá lâu, thì họ sẽ tô má hồng môi son, sẽ rủ bạn gái cùng đi chơi để vắng nhà kha khá. Họ sẽ sắm áo mới hơi lòe loẹt, họ sẽ mua nước hoa đắt tiền... Chẳng phải họ có ý gì hư đốn, nhưng người chồng sẽ sớm nhìn thấy sự thay đổi nơi người vợ và sẽ lo ngay ngáy. Nếu muốn đi xa hơn nữa thì bạn nữ

cứ rủ chồng đi ăn ngoài, rồi bắt chước mấy cô đầm tây, nhìn sang các bàn bên cạnh và bắt đầu khen cái cà vạt của ông bên trái đẹp quá, cái quần trắng của ông bên phải hợp màu với áo sơ mi hồng quá.

Người chồng nào còn yêu vợ sẽ nổi ghen và sẽ chăm chỉ ở

nhà nhiều hơn để xem vợ có xài messenger một cách vô tội vạ

không Tạo sự bất ổn là thế, nhưng đó chỉ là một chiêu để giữ

chồng, chứ không phải một cơ hội để đi luôn.

Chỉ có điều nếu tình huống đến thái cực đó rồi mà người chồng cũng vẫn bất cần thì bạn nữ nên kết luận sớm rằng bạn không còn là cột trụ của gia đình nữa, và khả năng ông chồng có một “người khác” là quá rõ. Một hay nhiều người khác!

Có một “chiêu” khác còn ác nghiệt hơn nữa mà bạn nữ nào muốn giữ chồng có thể áp dụng: hãy tước hết mọi nguồn tài chính của

chồng. Lý do là khi đàn ông có những "cuộc chơi ở ngoài" thì tài chính phải dồi dào lắm, nhất thiết là to hơn ngân sách gia đình.

Khi "đi ngoài", bất cứ một món kêu thêm nào cũng sẽ tốn hàng triệu chứ không phải hàng trăm ngàn.

Vậy bạn cứ mở ví "ổng" ra mà tước hết tiền mặt. Hãy kiểm soát mọi dịch vụ trong tài khoản và tra hỏi từng chi tiết. Hãy kiên

định xin tiền chồng luôn luôn, cứ hai ba ngày lại xin một chục triệu. Nếu lời xin của bạn thật chính đáng mà "ổng" vẫn không lo được thì khả năng "ổng" có nơi giấu tiền là nhỏ. Ví dụ ngày giỗ

ông, bạn hãy xin hai chục triệu, ngày giỗ cố, bạn lại xin thêm một chục nữa thì chỉ cần nhìn cách chống nhăn nhó nhiều hay ít, bạn cũng có thể đoán được dễ dàng nguồn tài chính của chồng đã cạn chưa.

Tặng "chiêu" cho bạn nữ thì tôi cũng có bổn phận với các bạn nam. Theo sự quan sát lâu năm của tôi, người phụ nữ nào đã có được một cuộc sống gia đình ổn định sẽ ít khi nào nghĩ tới việc

"đi ngoài". Người phụ nữ sinh ra để bảo vệ khuôn viên gia đình, phản ứng tự nhiên của họ là mỗi ngày một củng cố thêm cuộc sống hôn nhân. Tuy nhiên vẫn có vài trường hợp ngoại lệ mà người chồng phải chú ý. Thứ nhất là trên một ngàn phụ nữ vẫn có một vài người lăng loàn trên cá tính bẩm sinh. Tôi gọi đó là những người phụ nữ mắt ướt (trên tướng cách, người mắt ướt có khuynh hướng dâm đãng bẩm sinh). Những người này thường có nhiều nhu cầu dục vọng, tuy nhiên không phải vì thế mà họ không tiếp tục yêu chồng. Loại người thứ nhì là những phụ nữ có mối tình đầu còn ấmi trong lòng từ tuổi thiếu niên, nhưng chưa bao giờ họ có quan hệ bất chính với tình đầu. Những người này bị tình đầu chi phối, và bạn có thể nói không sai là họ chưa bao giờ cho người chồng một tình yêu thực sự 100% trong hôn nhân, vẫn là người vợ ngoan ngoãn, vẫn sinh con đẻ cái, vẫn hết lòng trong việc bếp núc, nhưng ở đâu đó trong lòng họ còn chôn vui một thứ gì đau đáu nhớ

nhung. Họ vẫn còn giữ một phần nào đó cho cố nhân. Phần này tuy nhỏ dần theo thời gian vẫn sẽ không bao giờ phai hẳn. Nếu người chồng mà họ cưới sau này là một tay yêu vợ có hàng thì chuyện vẫn ổn. Nhưng nếu đùng một cái, trong lúc người chồng đang trác táng mà người vợ lại gặp cố nhân thì tôi không dám bảo đảm sự

vững chắc của tấm lòng người vợ. Có một trường hợp thứ ba rất khó lý giải là tình yêu sét đánh của người vợ khi gặp lần đầu một người đàn ông xa lạ. Các thầy tâm linh bảo đó là cái nợ tiền kiếp rất nặng, bất thình lình hội ngộ lại. Tình huống này rất hiếm nhưng

khi nó xảy ra thì người chồng chi đóng một vai phụ trong vở

tuồng. Còn nhiều tình huống khác, nào nói về tình yêu thì bao giờ

cho hết.

Trong mọi trường hợp, không bao giờ người phụ nữ sẽ phụ

chồng nếu không có lý do cực kỳ chính đáng. Không giống đàn ông, lòng lẻo và bướm hoa, người phụ nữ sẽ suy nghĩ chín chắn trước khi lấy quyết định. Nhưng khi họ đã quyết định rồi thì người chồng sẽ chỉ còn giữ lại rất ít ảnh hưởng trên một người vợ đã buông xa trong tư tưởng. Trong mọi trường hợp, chia tay nhau là một quyết định hợp lý nhất tuy rất đau xót.

HIỂU THÊM VỀ NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG NHIỀU VỢ

Đoạn này, tôi xin viết để giúp đỡ những người phụ nữ về

những hướng đi và cách cư xử của họ khi được thông tin là chồng mình có nhiều “dzợ”.

Các bạn phụ nữ nghe đây: từ Bắc chí Nam của địa cầu, từ

Đông sang Tây, người đàn ông nhiều vợ đông lắm, đông hơn các bạn tưởng tượng nhiều, đại khái gấp 3 lần số lượng bạn có thể

tưởng tượng.

Thứ nhất, phải định nghĩa thế nào là "dzợ". Cưới hay không, những người phụ nữ đôi khi rất cần bám lấy một người đàn ông để có được một số thứ họ thiếu: tài trợ, một chút nhu cầu sex, một vai rộng để vin, vài câu khuyên nhủ để tự tin. Có điều là những người đàn ông mang được tất cả những cá tính này không đông lắm, do đó mới xảy ra sự "tụ tập" rất tự nhiên của những người phụ nữ chung quanh những đàn ông này.

Xưa kia, tôi có một ông bác tên là Tiên. Bác có chính thức 4

bà ngoan ngoãn mà bác yêu đồng đều. Bác là một cậu ấm trong một gia đình đại gia kiểu xưa. Đất đai quá nhiều, cứ bán dần đi để

trang trải cuộc sống, và có thể nói không quá là chính những bà vợ

cũng là những khoản đầu tư chứ không phải những vui thú đơn thuần. Bà cả thì lấy để đẻ con. Gia đình bác đông con nên có đủ

nhân sự làm ruộng. Bà thứ nhì thì bác lấy vì tài năng nấu rượu. Bà

này nấu rượu ngon nhất tổng, thế là nhà bác luôn luôn có rượu ngon để đón khách. Bà thứ ba thì vô địch phân phối nông sản, trong đồn điền của địa chủ trồng bất cứ thứ gì là bà đều có khả

năng trôi hàng, buôn bán rất giỏi và giúp cho bác Tiên luôn luôn sung túc. Bà thứ tự thì vô địch chơi bài, nên ông bác cưới cũng vì bà chơi bài rất giỏi, thêm vào đó bà đẹp và ăn nói lịch thiệp nên khách tới thăm bác tôi luôn luôn rất đông. Thành thử, khả năng sinh tồn là bà cả, có thể ví bà như một công ty bảo hiểm. Bà hai là một cỗ máy sản xuất. Bà thứ ba có thể gọi là một giám đốc marketing và bà thứ tư là nơi thư giãn. Bốn bà chằng bà nào cho chọe với bà nào, âu cũng phải nhìn nhận ông bác quá giỏi.

Nhưng cũng có nhiều loại đàn ông khác nhiều vợ vì những động lực khác. Tôi không kể trường hợp những người đàn ông quá thành công về mặt tài chính nên thường hay thích sưu tập chân dài hoặc tim nóng đủ mọi kiểu. Các em này chẳng đòi hỏi gì nhiều, một cái biệt thự với một xe 4 bánh có tài xế là các em vui, chẳng màng tới việc "anh" có bao nhiêu vợ. Những cô này thích làm vợ

lẽ lắm vì chẳng phải làm gì suốt ngày, lại còn chỉ mong "ảnh quên em đi thì em đỡ phải hầu", miễn là cứ mỗi cuối tháng em nhận được tiền phụ giúp hậu hĩnh. Hình như có nhiều bài hát mới ca tụng "em chỉ muốn làm nhân tình thôi" cho dù anh muốn hỏi em làm vợ! Dưới một góc cạnh nào đó, phải nhìn nhận làm nhân tình sướng hơn làm vợ nhiều, ít nhất là chẳng phải lo chuyện cúng bái tổ tiên và phụng đỡ cha mẹ chồng, đã có bà vợ chính thức lo hộ

rồi.

Cũng có rất nhiều đàn ông thiếu thốn một cái gì nên thèm khát một mối tình kín đáo ngoài khuôn viên hôn nhân. "Cái gì? là cái gì? Ông có thể thiếu tình yêu, thiếu sex, thiếu bạn tâm tình, thiếu món ăn ngon, hay đôi khi chỉ thiếu chút chiều chuộng, thèm khát được xoa tóc rồi hôn chùn chụt. Những người đàn ông này thường có bà vợ hơi nam tính, giọng ồ ồ, cử chỉ quyết đoán, ăn nói văng mạng, thiếu tế nhị. "Tôi" của chồng thì công khai sáng trưa chiều tối cho những bà bạn cùng chung tâm tình. Chồng có đồng

nào thì tịch thu hết. Thử hỏi đàn ông nào mà chịu nổi những thứ

người như vậy?

Thế rồi đạo giáo cũng có phá giới. Đạo Hồi chẳng hạn, cho phép mỗi người đàn ông có chính thức 4 vợ, với điều kiện cả 4 ả

đều được đối xử công bằng tuyệt đối. Chuyện công bằng không phải là chuyện đùa đâu bạn ạ, vì sẽ có một cố đạo theo dõi cả 4

cuộc hôn nhân. Hễ có sai sót nào làm cho một trong 4 bà phiền lòng thì khả năng ông chồng bị phạt rất cao. Đôi khi bị cố đạo phạt roi. Người ta giải thích rằng đạo cho phép có 4 vợ là vì xưa kia, đàn bà nhiều quá, đàn ông lại ít, do đó đạo mới có chính sách nhân đạo đối với những người phụ nữ không tìm được chồng.

Chỉ đạo Hồi mới tạo được một thế công bằng công khai giữa các bà vợ, chứ ở một đạo giáo nào khác thì người vợ lẽ

thường bị đối đãi như "bồ nhí". Thành thử khi bồ nhí quá bức xúc, ghen tức thì lắm chuyện có thể xảy ra, đôi khi đi tới thảm cảnh. Tôi đã chứng kiến cảnh hai bồ nhí đánh nhau trong khi bà cả hết sức can họ. Cơn ghen là giữa các bồ nhí với nhau chứ không ghen bà cả, vì đơn thuần khi là phận cả thì bồ nhí đã xem bà như đồ cổ rồi, và tất nhiên bà cả đã thua cuộc từ lâu!

Tôi sẽ kết luận chuyện lăng nhăng này bằng một thông tin tặng tất cả các bà vợ ngoan ngoãn nào (của thời nay) chưa biết sự

thật: chắc hẳn các bà vợ chân chính chị có thể nghĩ rằng gia quyền của người ta mới có vấn đề chứ nhà mình thì không! Nếu nghĩ thế

thật thì quý vị có khả năng làm đấy.

Tình huống kể trên thật đáng tiếc, tôi chưa thấy gia cảnh nào giải quyết dứt điểm và ổn thỏa được nó. Chấp nhận nhân duyên là như thế chẳng an ủi gì mấy, mà cũng chẳng chỉnh đốn được gì nhiều. Còn không chấp nhận mà gây sóng gió thì kết quả

có khả năng là tạm yên, nhưng sẽ yên được bao lâu?

Thế nhưng trường hợp những người vợ có nhiều người yêu ngày nay cũng không hiếm. Cách đây 30 năm, tại Singapore, chính phủ mờ một cuộc tham khảo đại chúng về nếp sống của người dân.

Đại khái chính phủ chờ đợi một kết quả nào đó phù hợp với những

giáo lý Khổng Mạnh. Than ôi, họ đã vỡ mộng. Hơn 30% phụ nữ

tại Singapore đã từng yêu "ngoài khuôn viên chính thức" khi chưa tới tuổi 40. Nhưng ngay sau đó, khi tới tuổi 50 thì tỷ lệ lên tới 50%. Có nghĩa hơn một nửa người chồng tại Singapore đã mọc sừng. Một hay nhiều lần. Chung quy, cuộc sống ngày nay biến đổi con người. Người ta lấy vợ lấy chồng như mua một chức năng. Y

như sắm một chiếc xe ô-tô hoặc tủ lạnh. Hễ đã sắm một lần rồi thì cái gì cấm họ mua thêm một phiên bản nữa? Rõ ràng cụ Khổng và cụ Mạnh cần được hỗ trợ thêm một cách tích cực.

Và tất nhiên, số người tái hôn cũng đông hơn do sự trà trộn vô tội vạ của những thói xấu với những áp đặt của cuộc sống.

TÁI HÔN

Tái hôn là một đề tài vô cùng phức tạp, vì hầu hết việc tái hôn đều có ẩn ý, phải cân nhắc nặng nề hơn hôn nhân đầu tiên. Tôi không tính những cuộc tái hôn của những cụ già bảy, tám mươi tuổi trong viện dưỡng lão, bởi đây là một mối tình của sự cảm thông, một thứ tình yêu thật, không màu mè phấn son, kính trọng, khắng khít và chia sẻ trước khi dắt tay nhau về trời. Đồng tiền không xuất hiện trong trường hợp này, nếu giả định là cả hai người bạn già đều có đủ ngân sách để cáng đáng cuộc sống tại viện dưỡng lão!

Trong mọi trường hợp tái hôn khác, hai người đều đã có nhiều trải nghiệm. Họ không còn vô tư nữa, cho dù họ yêu nhau đến mức nào. Trong sự tính toán, không thể nào bỏ qua những vấn đề tài chính, vì mỗi bên đều đang có sẵn những chi phí phải trang trải và những sự chờ đợi. Sự chờ đợi từ người phụ nữ sẽ nóng nẩy hơn, tham khát hơn. Vì vậy, đàn ông tái hôn nên có tài khoản riêng, ngoài sự dòm ngó của bất cứ ai.

Một vấn đề khác, khá gay go sẽ được đặt ra nếu cả hai bên đều đã có con riêng và còn muốn có thêm con với nhau. Đó là vấn đề chia gia tài. Một ngàn kiểu, một trăm giải pháp. Tôi sẽ không viết thêm về

những giải pháp, những lời khuyên của tôi là hai người phải thảo luận với nhau, đi sâu vào chi tiết pháp lý trước khi

ký hợp đồng hôn nhân, vì nếu điều kiện sống chung và chia của không thật rõ ràng thì sau này sẽ có vấn đề lớn lắm.

Tại Việt Nam, luật chia gia tài chưa được hệ thống hóa như

ở các nước tân tiến. Nếu bạn tái hôn với một Việt kiều thì bạn nên biết là luật ở xứ sở tại của người Việt kiều sẽ có khả năng được áp dụng. Luật nước Pháp, Hoa Kỳ, Canada hay Úc khá khác nhau.

Ngay cả khi không tái hôn mà chỉ sống với nhau thôi, luật của nước Pháp cũng có những điều khoản về gia tài khá phức tạp.

Cô dâu tái hôn nên cân nhắc thật kỹ. Nếu cô chỉ khai đơn thuần, khi chồng Việt kiều qua đời, cô là người vợ kế hay là bạn đời trên 10 năm thì quan tòa của nước sở tại sẽ bênh vực quyền lợi của cô. Tốt rồi. Nhưng thử tưởng tượng xem, nếu quan tòa tại Pháp hay Bỉ, hoặc Hoa Kỳ mời cô sang hầu tòa mỗi tháng một lần đến khi nào vấn đề được giải quyết dứt điểm thì cô sẽ phải lục tục ngồi máy bay, gặp luật sư cũng như thông dịch viên trong nhiều tháng.

Giả định như có kháng cáo từ người vợ đầu, chuyện có thể kéo dài nhiều năm! Đôi khi tiền của, gia tài không đủ để trang trải các chuyến đi và phí luật sư cũng như thông dịch viên. Hãy biết thế mà có được cách nhìn thực tế, thay vì lăng xăng cái gì cũng đòi mà sẽ

mất nhiều hơn là gặt hái.

LỜI KẾT

Khi chỉ sống được 50 năm cuộc đời thì người ta phải vội sống, đó là trường hợp thông thường ở đầu thế kỷ XX. Nhưng khi mọi người có thể sống tới 80, 90 tuổi, bạn hãy dành thời gian cho thời trẻ vô tư, cho sự học hỏi và trải nghiệm, cho việc tạo sự

nghiệp. Tình yêu lúc nào cũng sẵn có bên cạnh bạn, nếu bạn muốn.

Nhưng cưới hỏi, hôn nhân lại là một chuyện khác hẳn.

Và ngay ở đây, tôi khẩn khoản xin các phụ huynh hãy nghĩ

lại vai trò của mình, trong một xã hội ngày nay phức tạp hơn nhiều, cần tỉnh táo và tinh vi hơn nhiều và nhất là tránh cho con của mình có những tổn hại khi chúng phải gánh những trách nhiệm mà chúng chưa cáng đáng nổi. Các bậc phụ huynh hãy sống cuộc đời của các bạn đi, để cho con bạn hoàn toàn tự do trưởng thành

trước khi bước thêm vào trách nhiệm mới. Cuộc đời của con cái, khi chúng đã trưởng thành, là hoàn toàn của chúng. Bạn hãy hết sức tránh can thiệp vào, trừ khi chính con bạn mở lời xin cha mẹ

giúp. Mà ngay trong trường hợp này, phụ huynh cũng nên để cho con tự quyết và tự quản.

Tóm lại, yêu thì cứ yêu, vì tình yêu quá thiêng liêng, quá vui thú quá cần thiết, nhưng hãy chỉ bước tới hôn nhân khi thực sự

cần hôn nhân để tiến bước, bạn nhé!

Chương 10

Dấu ấn của thành công, hiện chứng của thất bại There are no secrets to success. It is the result of preparation, hard work, and learning from failure. Để thành công, không có bí quyết, chỉ toàn là sự chuẩn bị kỹ lưỡng, làm việc miệt mài, và rút tỉa bài học từ những thất bại.

COLIN POWELL

Honesty is the fastest way to prevent a mistake from turning into a failure. Thẳng thắn là cách nhanh nhất để tránh cho một lỗi lầm nhỏ biến thành một thất bại lớn.

- JAMES ALTUCHER

Trước khi bạn tiếp tục đọc chương này, tôi thấy cần thiết phải làm rõ một vài ý niệm. Có thể những ý niệm tôi đưa ra rất chủ

quan, chi đúng cho riêng cá nhân tôi, nhưng tôi cho rằng cuộc sống sẽ mất hết ý nghĩa nếu mỗi cá nhân không tự làm rõ triết lý của thành công và bản chất của thất bại. Đối với bạn đọc, thành công là gì và thất bại là như thế nào?

Nếu bạn nghĩ rằng vật chất đánh giá sự thành công, tôi rất trân trọng chúc mừng nếu bạn đã có nhà lầu, xe hơi và một tài khoản ngân hàng kếch xù. Không có gì để trách bạn, mà ngược lại còn trân trọng rằng bạn đã tới mục đích của mình. Chúc bạn làm giàu thêm, có thêm nhiều nhà lầu, nhiều xe, và có nhiều tài khoản kếch xù hơn nữa, nếu đó vẫn còn là giấc mơ của bạn. Trong trường hợp bạn đã có tất cả những thứ đó khi còn trẻ, thì không có gì cấm

cản bạn mơ tới việc chiếm mọi kỷ lục, kiểu Guinness. Nhưng tôi xin làm rõ ngay: tôi không viết chương này cho bạn, vì bạn đã thành công, ít nhất theo ý nghĩa của thành công mà bạn đã chọn.

Phải thú thật rằng tôi suýt rơi vào trường hợp của bạn khi tôi trạc 45 tuổi, lương to khủng (thuế vụ cũng cao ngất ngưởng), nhà thì tôi có nhiều, ở trung tâm tại nhiều thủ đô, còn tài khoản thì tôi có đủ

để tiêu xài không cần suy tính. May mà tôi đã gặp sự cố và hiền nhân, cả hai đã lôi tôi ra khỏi địa ngục của vật chất, một địa ngục vừa ngọt ngào, vừa vô tư. Và chính sự ngọt ngào và vô tư đó là của của địa ngục, giống như Từ Thức đã lên cõi tiên, chỉ ăn ngon và ca hát vui vầy bên tiên nữ. - Còn nếu bạn muốn tìm hiểu sâu hơn ý nghĩa của thành công, cũng như của thất bại, hãy trân trọng với trải nghiệm của hơn 70 năm cuộc sống. Tôi mong bạn hãy đừng xem nhẹ những suy tư của tôi, vì mỗi ngày, mỗi tháng, mỗi năm tôi đã có dịp quan sát, trải nghiệm. Bạn hãy hoàn toàn tin rằng bao nhiêu thất bại đắng cay nhất (kể cả gần sạt nghiệp) cũng như những lúc vinh hoa nhất, tôi đã hầu như được nếm hết mùi vị rồi. Tôi thuộc loại người theo

đuổi ý tưởng đến cùng, và việc đầu tiên tôi thường làm là nhìn vào "kính chiếu hậu" để hiểu rõ những lý do của sự

thành công và thất bại vừa qua. Và tôi suy nghĩ, rồi điều chỉnh.

Sách này cũng có thể xem như kết quả của 70 năm tự điều chỉnh không ngừng.

Kết quả là tôi đã kịp có 25 năm hạnh phúc với chính bản thân từ khi buông bỏ những ý tưởng thừa, vô nghĩa, và tiếp tục nhẹ

nhàng tạo hạnh phúc thật cho chính mình. Từ khi tìm ra được những lời giải trên lộ trình, tôi mới vỡ ra một điều vô cùng kinh khủng: tất cả chúng ta, không thiếu người nào, đã mất rất nhiều năm tháng, không những đi hướng sai, mà còn cố tình chọn lộ trình đi ngược hẳn hoặc trên hẳn khả năng. Chúng ta giống như những gã cao bồi rút súng tự bắn vào chân mình, đẩy lui hạnh phúc đi xa và ôm ấp lấy những thứ giấc mơ của sự tham lam vô ích, hành động của sự vô nghĩa, tư duy của sự vô cảm. Cùng một lúc, trong khi làm vậy, chúng ta lại hoang tưởng là mình đang tích cực xây

dựng hạnh phúc bản thân. Thật bi hài quá sức tưởng tượng. Trong những trang tới, tôi sẽ giải thích rõ hơn.

Tôi chia sẻ về thất bại và thành công bởi sự thăng trầm của cuộc sống là mối quan tâm của số đông, và là câu hỏi số một khi mình còn trẻ, vừa bước vào đời thật. Nhưng còn một lý do khác nữa, sâu sắc hơn nhiều: quan niệm về thất bại hay thành công mới là đề tài thật của quyển sách này! Bạn nhớ lại xem, sách bắt đầu bằng việc chọn môn học nào để thành công, rồi đi tới khái niệm rằng thành công đánh giá sự đi tới và đạt được những mục tiêu mình chọn. Đi đến đó rồi, tức đã đạt được mọi mục tiêu, đôi khi vẫn chưa thể gọi là thành công! Nó vẫn là thứ thành công mà các xã hội tiêu thụ đánh giá bằng con số khách quan. Thật vậy, nếu bạn tự so sánh với một đại tỷ phú nào đó, như Bill Gates hay Warren Buffett trên những tiêu chuẩn của Forbes chẳng hạn, thì có khả

năng bạn cảm thấy mình quá nhỏ bé, thậm chí quá luộm thuộm, và từ đấy bạn có thể ngộ nhận rằng mình chỉ lớn bằng con kiến, chậm như con rùa, và dốt nát như con lừa. Để rồi bạn bắt đầu cảm nhận được sự đau khổ của kiếp người thua kém. Không bạn ạ! Và đây chính là một thông điệp của tôi: ai cũng đạt được thành công - nó gần hơn bạn tưởng. Thành công chính là một li còn thiếu, khiến bạn còn thất bại, vì thành công với thất bại gần nhau lắm, đôi khi chỉ cách nhau đúng một li! - Tôi quen khá đông những người bạn rất giàu có, và đây là thứ giàu có với mồ hôi nước mắt, kiếm tiền đạo đức. Vậy mà hầu hết bạn giàu của tôi luôn luôn ở trong trạng thái bất mãn với cuộc đời, thậm chí đau khổ, trong khi người kém giàu nhất trong số ấy có lẽ cũng phải có một trăm lần vật chất mà tôi có. Rõ ràng, ý niệm thành công còn chứa nhiều thứ khác mà họ

không có! Vậy những thứ đó là gì, tôi sẽ xin giải bày. Bạn hãy tự

nhủ Ông Trời công bằng lắm. Ai ai cũng có thể thành công, cho dù nghèo hay giàu, cao hay thấp, có học hay không, đẹp hay xấu. Nếu bạn đi tìm những minh họa của sự thiếu hạnh phúc thì chỉ cần đọc danh sách của những người quyền cao chức rộng nhất hành tinh, cũng như những người có đủ tài sản để nuôi cả họ, cả làng trong mười thế kỷ. Thế mà bạn chỉ cần nhìn sang ông hàng xóm già, bất

thình lình bạn vỡ ra: không khéo ông bạn đó mới là người hạnh phúc. Ở ngay bên cạnh nhà bạn.

Thời nay khó thất bại lắm, vì ai ai cũng cần người khác thành công để chính mình thành công. Điều này nghe có vẻ mâu thuẫn kinh khủng vì vẫn có quá nhiều người mang cảm nhận thất bại là chính. Đừng bao giờ sợ không ai để ý tới mình, mà hãy sợ

người ta cần mình quá. Trong một xã hội đòi hỏi sự tạo giá trị mỗi giây mỗi phút, bạn cứ yên tâm, họ không thể quên bạn. Nhưng nếu chỉ làm cho xong việc thì bạn sẽ phải tranh thủ để giữ được chỗ

của mình, vì bạn chi giống tất cả những nhân viên khác: không có sự khác biệt nào làm cho đối tác quyến luyến bạn.

Chúng ta bắt đầu cuốn sách bằng việc chọn môn học để

thành công, chúng ta sẽ khép sách này với một tư duy hoàn toàn khác.

* * *

Trong nhiều cuốn sách của mình, tôi đã nhắc nhở rằng chúng ta đều sống trong xã hội loài người! Vậy chúng ta có thể

khẳng định một cột chân lý đầu tiên là mỗi chúng ta không thể thất bại nếu mọi người chung quanh thực sự quý mến chúng ta. Được toàn xã hội yêu và trân trọng thì không thể nào thất bại, có phải thế

không? Vậy thì mỗi khi chúng ta khoe nhà lầu, phô trương siêu xe, ca tụng con cái đẹp, kiêu ngạo với cuộc sống xa hoa thì chính chúng ta đang vô tình tạo ra những điều kiện để thất bại. Chẳng phải có xe, nhà, con đẹp là một tội, mà chính việc phô trương những thứ này mới là thiếu ý thức. Khoe là tự tách rời một chút ra khỏi xã hội bình thường. Khoe là tìm hạnh phúc trong sự khoái trá hơn người, và tất nhiên làm vậy cũng có nghĩa mình đang sống vì những gì người khác nghĩ về mình, chứ không vì chính cảm nhận của bản thân.

Một cột chân lý khác là số đông chúng ta đặt mục tiêu cho cuộc sống một cách thật thiếu ý thức. Toàn vật chất là vật chất. Cả

nước muốn làm CEO, hình như chỉ có làm CEO mới thành công chăng? Từ CEO tràn ngập các trang giấy, các chương trình tivi,

những đề tài hội thảo, thậm chí muôn vàn các thẻ tên giả hay dởm.

Giấc mơ duy nhất của một phần lớn dân tộc đấy. Bất chấp học thức, bất chấp con người thật đằng sau giấc mơ, bất chấp khả năng, tài cáng, hãy cứ làm CEO đã. Tôi thực sự ngao ngán với sự nhất nhất không không đó, giống như một ám ảnh ăn thấu vào xương thịt. Tư duy làm quan đôi khi còn che giấu chăng một ý đồ nào khác nữa. Ở đây, tôi xin có lời cáo lỗi những CEO chính hiệu, những Tổng giám

đốc giỏi giang của những doanh nghiệp phồn thịnh. Tất nhiên tôi rất trân trọng việc làm của họ, cho dù họ là CEO của những doanh nghiệp lớn, nhỏ hay vừa.

Đến khi được trông thấy tại nhiều nước Âu Tây cũng như

Nhật Bản những bạn trẻ nằm la liệt trên bãi cỏ vườn hoa một ngày đẹp trời, đọc sách mải mê, âu yếm hạnh phúc mà họ đang hướng, ngay tại đó, ngay lúc đó, tôi mới hiểu được hố sâu còn chia cách văn hóa của những con người rải rác trên thế gian. Một bên là hấp thụ văn hóa, còn bên kia là tranh thủ, tranh thủ và tranh thủ để gắn cho bằng được ba chữ C, E, O vào nút áo.

Nhưng đọc đến đoạn này, bạn có lẽ muốn kéo tôi trở lại thực tế của sự tranh thủ, nên tiếp theo đây sẽ là những thứ mắm muối có khả năng giúp bạn thành công trong nghề nghiệp.

Những trường hợp kinh điển về thành công cũng như về

thất bại:

1. Tập nhận diện vấn đề mình phải giải quyết

Bạn là chủ một công ty khởi nghiệp. Rất đông công ty, nhất là những công ty khởi nghiệp, không nhận diện kỹ càng nhiều yếu tố trước khi đầu tư. Đầu tiên là việc hiểu khách hàng, nhu cầu chi tiết của họ. Rồi các đối thủ cạnh tranh cũng như những sản phẩm cạnh tranh. Sau đó, hiểu rõ giá trị của sản phẩm của mình, và giá nào là giá hợp lý để thị trường đón nhận, vv... Đến khi bạn bắt đầu góp vốn và giải ngân, những trường hợp thất bại kinh điển nhất là tưởng vốn chỉ xuất một lần, kỳ tình trong một dự án, có rất nhiều lúc phải xuất thêm vốn. Quảng cáo thường là một mục luôn luôn bị

đánh giá thiếu sót. Rồi cuối cùng là rủi ro. Có rất nhiều loại rủi ro

khách quan từ bên ngoài, nhưng rủi ro thường đưa tới thất bại nhiều nhất lại là rủi ro từ bên trong, các đối tác cùng góp vốn không định

nghĩa kỹ lưỡng luật chơi và vai trò của mỗi đối tác, trong thời kỳ bình thường cũng như khủng hoảng.

Đối với những sinh viên, nhận diện vấn đề là tìm hiểu những lộ trình sau khi mình đã lựa chọn một môn học hay một trường chuyên môn nào đó. Ở đây, trường hợp nhức đầu nhất là sự

can thiệp của phụ huynh với ít nhiều tự ái của người cha hoặc tình thương quá nông nỗi của người mẹ. Ít khi nào được thấy một học sinh biết dàn xếp câu chuyện với cha mẹ một cách ổn thỏa. Thực ra, cha mẹ sẽ vui vẻ và tin tưởng ngay nếu đứa con chứng tỏ đã bỏ

công tìm hiểu kỹ lưỡng những lộ trình tương lai cùng với một hay nhiều người thầy hoặc tư vấn chuyên nghiệp, rồi đem về cho cha mẹ những thông tin thuyết phục về những người bạn tùng theo lộ

trình tương tự, họ đã gặp những khó khăn nào, vào lúc nào, họ đã vượt qua ra sao. Câu chuyện giữa cha mẹ và con, nếu khô cằn kiểu

“tao bảo mày...” và “con chỉ thích...” tất nhiên sẽ đưa tới những mâu thuẫn khá éo le. Trong vài gia đình còn đi tới xung đột. Người cha sẽ có cảm nhận là đứa con chưa đủ chín chắn để quyết định (nhưng chính mình cũng không biết gì hơn đứa con), trong khi đó người con lại cảm nhận là “mình có quyền chọn thứ gì mình muốn”!

Trường hợp người con đồng thuận với cha mẹ quá vội vàng cũng không tốt. Tôi đã gặp vài trường hợp rất giống nhau kiểu cha là bác sĩ, mẹ là bác sĩ, chị ruột là bác sĩ... vậy con đương nhiên không cần phải chọn với lựa, con cũng sẽ là bác sĩ. Tuy sự chọn lựa của đứa con đáng được trân trọng, nhưng các cha mẹ cũng nên khuyên con tìm hiểu thêm với nhiều tư vấn ở ngoài gia đình để

tránh những trường hợp hơi bồng bột do niềm tự hào chính đáng về gia đình của mình.

Cha mẹ trồng táo, ông bà trồng táo, họ hàng đều trồng táo nhưng dễ có khi đứa con trong gia đình lại than thở tại sao mình lại phải trồng

táo? Chẳng ai bắt mình trồng táo cả, nhưng nếu chuẩn bị

cẩn thận cuộc đối thoại thì mình sẽ thành công trong việc thương

thảo với cha, với mẹ. Ví dụ: Người con có thể nói với cha rằng

“Con đã nghiên cứu nghề trồng táo cha ạ. Ngày nay, công nghệ

thay đổi giúp rất nhiều cho việc trồng táo hiệu quả, con xin để nghị

cha cho phép đi tìm hiểu mấy hướng trồng mới trước khi trở về với công tác truyền thống”. Dám chắc người cha sẽ mủi lòng và để cho con đi học công nghệ thông tin!

Sau khi tìm hiểu kỹ lưỡng thị trường, công nghệ, sau khi tham khảo các bậc lão thành và các tư vấn chuyên môn, thì vẫn còn một giai đoạn nữa phải thực hiện một cách thật liêm khiết và tỉ

mi: giai đoạn thử nghiệm. Chế ra một món ngon thì cho gia đình nếm trước. Nhưng sau đó cần có sự nêm nếm của những cơ quan và những kịch sĩ bên ngoài vô tư. Liệu người trẻ hay già có thích không? Liệu phụ nữ hay nam giới có chuộng không? Bán cho người văn phòng được không hay chỉ quảng bá ngoài chợ? Tất cả

những câu hỏi đó đều phải có lời giải trước khi lấy quyết định dứt điểm để đầu tư.

Ngay ở đây, tôi xin mở một dấu ngoặc thật dài: người Việt chúng ta luôn luôn lý luận “đầu vào” mà ít khi lý luận “đầu ra”.

Cách lý luận đó sai bét khi đi buôn bán, cũng sai bét khi suy luận về những vấn đề mang tính đại chúng. Sau đây là vài ví dụ: Bạn nọ có một miếng đất đẹp để trồng thanh long. Trong lòng chắc hẳn bạn ấy nghĩ rằng thanh long ngon ngọt sẽ bán được nhiều. Nhưng bạn ấy thấy vườn bên cạnh trồng thơm cũng ngọt ngào thơm tho, thế là bạn ấy cũng trồng thơm. Rõ ràng đây là thái độ của người chỉ tính đầu vào (trồng gì?) mà không màng một giây một phút nghĩ tới khách

hàng, tức là đầu ra (bán cho ai, người ta có thích loại thanh long và thơm này không, hệ thống phân phối ra sao...). • Ông nọ có một miếng đất thật đẹp ở cửa biển nên có ý nghĩ xây một khách sạn sang trọng, xứng đáng với phong cảnh. Ở

đây, lại cũng chỉ nghĩ đến đầu vào mà không nghĩ tới đầu ra (ai sẽ

ở khách sạn, loại khách nào, với giá phòng bao nhiêu, vị trí không có bãi cát sẽ ra sao, ở ngay khu chài lưới đánh cá có vấn đề gì không...).

Ở nước ngoài, người ta sẽ khảo sát thật kỹ lưỡng thị trường, rồi sẽ phỏng vấn khách hàng tiềm năng về mùi vị, về giá cả, về

cách trình bày, về bao bọc sản phẩm trước khi họ mô phỏng số

lượng bán được mỗi tháng, mỗi năm. Có được con số quý báu này rồi thì mới tính được số vốn đầu tư và sản phẩm nào sẽ đáp ứng sự

chờ đợi của thị trường.

Dễ có thể sau khi làm hết tất cả những thứ đó, bạn vẫn không thành công! Vào đúng lúc đó, bạn hãy tự nhủ không ai thành công ngay lần đầu cả. Và chăng, nếu bạn không thực hiện tất cả những sự chuẩn bị cần thiết thì khi thất bại, bạn sẽ không tìm ra những lý do của thất bại, bạn sẽ mù tịt và bạn sẽ kết luận chung chung là vận may chưa tới. Phải chuẩn bị kỹ rồi mới tìm ra những thiếu sót còn lại. Người tìm ra những lý do vì sao thất bại chắc chắn sẽ thành công vào hồi sau! Còn người kết luận chung chung sẽ còn thất bại tiếp, đến khi hiểu được lý do thực của thất bại ban đầu.

Chính vì thế mà sự liêm khiết, thành thực với chính bản thân rất quan trọng.

2. Làm cho xong

Đây là một cá tính khác của dân tộc. Không dân tộc nào làm xong việc nhanh bằng chúng ta, cả người nước ngoài cũng nhận định như thế, nhưng cùng một lúc không dân tộc nào "làm cho xong việc" như chúng ta. Tư duy "làm cho xong" là tư duy thất bại.

Một bài toán có ba giải pháp. Người Việt sẽ tìm ra giải pháp đầu trong khoảnh khắc. Họa may sẽ tìm ra giải pháp thứ hai.

Nhưng sẽ không bao giờ bỏ công tìm ra giải pháp thứ ba. Người Tây Phương cũng như người Do Thái sẽ bỏ công tìm giải pháp thứ

ba, và sẽ tìm thêm nữa, cho đến lúc họ chứng minh được rằng bài toán chi có ba lời giải. Thái độ làm việc cặn kẽ đến nơi đến chốn mới cho phép tạo sự khác biệt với đối thủ cạnh tranh, từ đó tạo giá trị mới. Ở đây, tôi mong mọi người đều ý thức được rằng giá trị

của một sản phẩm nằm ở mắt xích cuối cùng chứ không Ở sản phẩm thô. Cả dân tộc chúng ta vất vả để cuối cùng chỉ xuất ra sản phẩm thô, chưa biến chế, một nấc trước khi có được giá trị của sự

khác biệt!

Từ nhiều ngàn năm, chúng ta đã luôn luôn tự quản lý, tự

nuôi, nhưng chúng ta không tạo thêm giá trị, nhất là khi đó là giá trị chung chứ không phải riêng tư.

Ít khi nào tôi được chứng kiến hạnh phúc tột độ của bạn đồng hương khi bạn ấy đã tìm ra mọi giải pháp, chứ không phải một. Ngược lại trường hợp "một lời giải" lại quá phổ biến. Có bạn còn hỏi thêm: "Tìm nữa để làm gì?".

Đây là một câu hỏi mà chúng ta cần phân tích và tìm hiểu!

Để lấy một ví dụ, tôi xin kể những cuộc đấu thầu mà tôi đã thắng để so sánh với những cuộc đấu thầu trong nước. Xưa kia khi đội của tôi đấu thầu để lấy dự án, tôi luôn luôn nhấn mạnh với họ

phải tìm cho bằng được những upsides trong đề xuất của chúng tôi.

Upsides có thể dịch là những lợi ích thêm nữa, trong khi chúng tôi vẫn có đề xuất hợp lệ. Ví dụ trong một dự án đường metro ở

Singapore, chúng tôi chứng minh là "nếu metro bị sự cố" thì giải pháp của chúng tôi còn những điểm lợi thêm, đó là những upsides, rằng sẽ cho phép thoát nguy nhanh hơn, dễ hơn, và rẻ hơn. Quả

nhiên, dù không ai nghĩ rằng một ngày kia metro sẽ có sự cố, nhưng các giải pháp của đối thủ không mang lại thêm những upsides như chúng tôi, nên chúng tôi đã thắng dự án cho dù giá thành cao hơn các đối thủ một chút.

Trong khi đó, hầu hết các cuộc đấu thầu tại Việt Nam đều xoay chung quanh giá rẻ, thời hạn thi công ngắn nhất có thể, chấm hết. Và tất nhiên, khi cứ đấu thầu kiểu đó thì giá càng ngày càng hạ

thấp, thời hạn thi công càng ngày càng ngắn, do không còn tiêu chuẩn nào khác để so sánh. Ít khi họ nghĩ tới những upsides. Liệu tôi viết thế có rõ và công bằng không?

Tiếp theo là một ví dụ điển hình và khá tiêu biểu. Có rất nhiều nhóm khởi nghiệp tới thăm tôi xin giúp ý kiến. Hầu hết đều

có những ý tưởng rất hay để khởi nghiệp. Nhưng sau khi lắng tai nghe trình bày xong dự án, tôi mới cảm nhận được các em ấy chỉ muốn bán cho xong dự án của mình chứ không có mong muốn phát triển thêm dự án. Đây là một cá tính, có lẽ chẳng của cả dân tộc, chỉ muốn bán vội cho xong một dự án đầy giá trị tiềm năng.

Hầu hết các em không ý thức được rằng cố phát triển thêm, lúc mà sản phẩm còn ở trạng thái "thô", sẽ tạo thêm giá trị lớn. Thật vậy,

càng thêm càng làm cho giá trị được nhân lên (chứ không phải được cộng thêm). Nếu ông Jeff Bezos thỏa mãn thuở đầu với việc bán sách cũ qua thương mại điện tử, có lẽ ông chỉ là triệu phú. Khi lan tỏa mô thức ra mọi loại sản phẩm thì ông đã nhận giá trị của Amazon lên 100 lần. Đến khi thực hiện được việc giao hàng ngay trong ngày đặt hàng thì ông đã nhận thêm 10 lần giá trị doanh nghiệp của mình. Apple, Microsoft cũng vậy. Giá trị sản phẩm thủ

của họ chỉ là đơn vị một tỷ đôla, nhưng khi họ nâng cấp không ngừng thì giá trị tăng lên hàng ngàn lần.

Tôi viết như vậy để khuyến khích bạn đọc nên cố gắng đi xa nhất có thể trong việc trau chuốt và nâng tầm sản phẩm, chứ không vội kiếm chút cháo khi sản phẩm mới thành hình. Giá trị tiềm năng của mỗi sản phẩm rất cao nếu so với nguyên mẫu ban đầu, và cũng vì lý do này, tôi mong các bạn trẻ Việt ý thức và hành động theo chiều hướng cải tiến không ngừng. Bạn nhanh nhẩu thì tốt, bạn bán rẻ cũng tốt, nhưng khi tư duy hay việc làm của bạn mang một giá trị cao hơn thì đừng lo, bạn chắc chắn phải thành công.

Vậy bạn hãy nghe tôi, từ nay hãy tạo giá trị cao nhất có thể

cho mỗi việc mình làm, và bạn sẽ ngạc nhiên là thế giới sẽ chuộng bạn đến độ mà thành công là kết quả dĩ nhiên, thậm chí sẽ lặp đi lặp lại. Và đừng bao giờ lo có một ngày họ chia tay với bạn.

Những người làm việc cặn kẽ như bạn quá quý hiếm nên chẳng ai muốn đẩy bạn đi chỗ khác.

Người làm việc tới cùng sẽ cảm nhận được niềm hạnh phúc khám phá được chính mình, vì mình đã đạt tới giới hạn của khả

năng. Trong cuộc đời, những người thất bại là những người không biết khả năng thật của mình, họ chưa bao giờ tự thách thức, chưa

bao giờ đi xa nhất có thể mà chỉ “làm cho xong”. Thú vị gì khi chỉ

làm cho xong", vì khi đó, bạn sẽ cảm nhận rằng mình chỉ là một người làm mướn bị lợi dụng, thậm chí một tỳ nô cho việc của người ta.

Mà đó là sự thực. Xưa kia, trong đội của tôi, cũng có một vài người hay "làm cho xong" nên tôi thường chỉ sai chuyện lặt vặt với kết quả cụ thể. Nhưng tôi cũng có nhiều cộng sự với bộ óc cầu tiến hơn, một trái tim to nóng hơn. Những người này thì tôi không sai bảo, mà chỉ cần hỏi ý kiến, kiểu như dự án này làm thế nào là tốt nhất nhỉ?. Thế là cộng sự xin ngay một lúc để suy nghĩ và trở

lại với những đề xuất rất đầy đủ, không những thế còn trình bày ngay tất cả những giải pháp khả thi, những upsides...

Đây lại là một bài học mới: Người tận dụng khả năng sẽ

được đối xử như đối tác. Còn những người với tư duy "làm cho xong" sẽ được đối xử như nhân viên. Khác lắm chứ!

3. Tư duy thất bại trước khi triển khai

Có những người sinh ra để thắng thế trên mọi trận mạc, cũng có người lại mang cả đời tư duy thất bại. Thật khó giải thích tại sao, tuy nhiên, tôi tin rằng cha mẹ có thể giáo huấn con cái để

phát triển bản năng tự tin. Tự tin không có nghĩa hiếu thắng mà là khả năng động viên tối đa tinh thần của mình để chiến thắng.

Không yếu tố tâm lý nào có thể lay chuyển được những người này.

Ngược lại tôi từng gặp khá nhiều người chưa vào trận đã tìm 1001 lý do để giải thích tại sao mình có khả năng thua trận.

Không đâu xa, một người cháu của tôi thuộc loại này. Cháu chỉ đi thi Tú tài ở bên Pháp, một kỳ thi với bình quân 85% người thi đỗ

(có nghĩa hầu hết sẽ đỗ), mà khi đưa cháu vào phòng thì tôi thấy chân tay cháu run, rồi cháu hỏi tôi: “Lỡ không làm được bài thì sao?”. Tôi phải đóng vai vui vẻ nói rằng cháu cứ làm bài với những gì mình đã học thì cháu sẽ đỗ. Nhưng cháu liền phản biện rằng thầy giáo của cháu năm nay đã vắng một tháng nên cháu lo đã thiếu hụt chương trình. Rõ ràng đây là phản ứng của người thiếu tự

tin. Cuối cùng cháu cũng đỗ, nhưng với một số điểm bấp bênh,

không giống điểm mà cháu thường có trong lớp, thể hiện rõ sự

luống cuống của cháu lúc làm bài thi.

Như tôi viết ở trên, phụ huynh có thể dạy con luôn luôn mang tinh thần cao bằng cách tạo ra hàng ngày những thử thách nhỏ và vui cho đứa trẻ. Dần dần, mặc cảm tự ti sẽ biến đi và nhường chỗ cho một cá tính tinh nhuệ, sẵn sàng đối phó với chướng ngại hoặc bất ngờ. Tại đây, tôi xin nhắc nhở các phụ huynh chớ bao giờ bao che con. Con người chỉ có thể thành công sau này nếu từng phải đối mặt với nhiều khó khăn và tự mình tìm lối thoát hay giải pháp vượt chướng ngại. Lộ trình của thành công bắt buộc mỗi chúng ta được (hoặc bị) sống những pha gay go, đòi hỏi tận dụng hết khả năng và trí khôn.

4. Tuổi để thành công

Trong những cuộc trao đổi với mọi giới mọi tuổi, tôi rất ngạc nhiên nhận thấy trong văn hóa của chúng ta tuổi tác đóng một vai trò quan trọng. Tôi ngạc nhiên là vì nhiều nền văn hóa khác không để tâm đến tuổi, hay nếu có thì chị trong những trường hợp tuổi đóng một vai trò không thể chối cãi.

Có nhiều em mới 28 đã tủi thân vì chưa lên chức Giám đốc, 38 chưa lên vị trí Tổng giám đốc. Con gái chưa kịp lớn, mới 22 thì cha mẹ đã thúc, bảo già rồi nên phải sớm đi lấy chồng. Hình như

trong văn hóa của chúng ta, có tuổi để đẻ con, có tuổi để chống gậy, ăn cháo, có tuổi để đi làm, cũng như tuổi để về hưu trí, có tuổi năng động và quá tuổi đó thì phải nằm võng đọc báo.

Không bạn nhé! Và tôi xin đưa ra vài nhận xét để chúng ta cùng chiêm nghiệm.

Như tôi đã viết trong một chương khác, ngày nay không nên

“ra đời sớm quá” trừ khi cảnh ngộ bắt buộc. Người trẻ đi làm sớm quá sẽ mất cơ hội sống đời thanh thiếu niên của mình một cách vô tư. Khi người trẻ đi làm sớm quá, cho dù kiến thức và khả năng chuyên môn cao đến đâu, nhưng khả năng đánh giá chưa tinh vi,

khả năng truyền thông chưa tròn trịa, khả năng lắng nghe chưa thấu đậm, khả năng hành động chưa gọn gàng. Những thứ này đều phải học và va chạm để trải nghiệm và trau chuốt.

Tuổi thọ trung bình đã tăng lên khá đáng kể, vì vậy tôi có ý kiến là các bạn trẻ nên đi vào thế giới của việc làm sau một thời gian để cọ với cuộc sống trước khi nhận trách nhiệm. Lộ trình của thành công phải đưa mỗi người qua nhiều tình huống của đời thường và bất thường. Càng tốt nếu trong thời kỳ quan sát và cọ

xát này phụ huynh hoặc người thầy (mentor) có dịp đi cùng để

bình luận và giải lý.

Bắt đầu đi làm muộn có nghĩa về hưu muộn? Cũng không bạn a, tôi chủ trương con người không bao giờ về hưu, và sẽ tiếp tục làm việc theo khả năng đang có. Tại Singapore, rất đông kỹ sư, giám đốc cao tuổi nhận những việc nhẹ sức khi họ đã cao tuổi, trên 65-70. Không phải họ thiếu tiền, mà chỉ có việc làm mới giúp họ

tiếp tục tham gia xã hội của việc làm, xã hội của kết quả, của hiệu năng. Có một trải nghiệm mà tôi muốn chia sẻ với các bạn trẻ: ở

tuổi đã cao, động lực học thêm luôn luôn rất cao, và sức hấp thụ

cũng cao hơn khi còn trẻ khá nhiều (trừ những việc nặng nhọc chân tay). Lý do là kinh nghiệm và số vốn kiến thức ở tuổi cao đã được tích lũy nhiều, nên khi chính những vốn đó đón nhận những kiến thức mới, thì sự kết hợp thật là tuyệt vời!

5. Biết người biết ta để cùng hợp tác

Chúng ta thuộc loài người. Chúng ta không thể thành công nếu không tạo một thế giới nơi mà người hợp tác với người. Lộ

trình thành công của mỗi người bắt buộc mỗi chúng ta tập hiểu mọi đối tác để cùng hợp tác và cùng tạo giá trị.

Đọc đến đây, chắc hẳn bạn đã hiểu ý tôi: tất cả những lối tư

duy ích kỷ, dối trá có thể mang tới lợi nhỏ tức thời, nhưng về lâu về dài không thể giúp cho sự thành công. Vì ích kỷ hay dối trá là phản hợp tác. Người ích kỷ sẽ không tìm ra đối tác. Còn người dối trá sẽ chi lừa người khác nhiều lắm là một lần, sau đó kẻ đó sẽ bị

xã hội cô lập.

Ngày nay, không còn một thành công nào là cá nhân nữa.

Một giải Nobel là hàng trăm bác học đứng đằng sau cùng nghiên cứu. Lộ trình của thành công bắt buộc phải làm việc nhóm. Nhóm chỉ phát triển và tồn tại lâu dài nếu mỗi thành viên đều liêm khiết đóng góp, người nhiều người ít, nhưng thiện chí và tinh thần phải bình đẳng.

6. Hãy thử một lần

Truyền thuyết kể rằng xưa kia, khi ông Jeff Bezos đã có lần do dự giữa việc khởi nghiệp với một công ty bán sách online và giữ một vị trí cao trong một tập đoàn tài chính. Sếp cũ của ông có lời khuyên ông rằng không ai dại gì đi tìm rủi ro của khởi nghiệp khi mình đang hưởng lương bổng to khủng trong một tập đoàn hùng mạnh với một vị trí cao và ổn định. Thế nhưng ông Jeff Bezos vẫn quyết định ra đi để thành lập một trong hai doanh nghiệp sáng giá nhất hoàn vũ là Amazon. Với sếp, ông Bezos chỉ

có một lời: "Tôi cần thử. Không thử một lần, tôi sẽ đời đời tiếc nuối".

Bạn ạ, không thể nào đo được khả năng thật của mình nếu bạn không suýt chết đuối, chưa bao giờ bị lạc vào rừng sâu với thú dữ chung quanh, hoặc chơi vơi với con thuyền nhỏ giữa đại dương.

Vẫn biết rằng trước những hiểm nguy đó bạn sẽ khó thoát. Nhưng thử nghĩ xem, nếu làm công chức trong một văn phòng ổn định thì bạn có nuối tiếc không, vào ngày bạn về hưu?

Tôi từng chia sẻ những phút riêng tư thảm thương, đầm đìa nước mắt với nhiều người bạn học cùng lớp khi xưa, khi họ về

hưu, còn họ chỉ bập bẹ một câu: "Chẳng làm tích sự gì trong cái đời khốn nạn này!". Cả đời của họ ngồi đằng sau một bàn làm việc đợi lệnh của sếp. Ngáp vắn ngáp dài cả tuần trời, trốn về sớm, lẻn tới muộn.

Vậy bạn hãy nghe tôi, nên thử thách khả năng của mình ít nhất một lần. Rất nhiều người có lời khuyên "mình nên biết mình là ai", thật quá đúng, nhưng bạn không thể biết mình có bản năng

gì khi ngồi một chỗ. Chỉ có thử thách mới cho phép chúng ta tự

khám phá chính mình thật cặn kẽ.

7, Tư duy hệ thống

Khả năng nối liền nhiều hiện tượng có liên quan với nhau trong lý luận là sự thể hiện của tư duy hệ thống. Lộ trình của thành công, hay của thất bại, là khả năng hiểu được mối tương quan giữa vạn vật, giữa nhiều hiện tượng, mà ban đầu chúng ta có thể tưởng rằng các yếu tố đó hoàn toàn độc lập.

Đây là điểm then chốt tôi muốn độc giả thấu hiểu trên lộ

trình đi tới thành công bền vững.

Trong những cuộc gặp gỡ và chia sẻ, tôi rất ngạc nhiên là trong số các bạn tới với tôi, hầu hết không có tư duy hệ thống. Đại khái, các em ấy có những lý luận đơn thuần về một yếu tố. Những câu của các em cụt ngủn, và không phải là kết quả của sự suy diễn, hay của lý luận có đầu có đuôi, có nền có lý. Ví dụ: - Học tiếng Anh sẽ đưa tới thành công.

Cứ truyền thông giỏi là thành công - Muốn làm giàu phải đầu tư khéo.

Tất nhiên, những câu nói đó không sai, nhưng khi “đứng một mình” cũng không thể đúng.

Bạn ạ, tất cả những câu nói trên có thể ví như một đầu bếp tại một nhà hàng nói rằng Thịt tươi là món phải ngon. Rau tươi thì cơm sẽ nhiều mùi vị. Nước mắm ngon thì cơm ngon. Nhưng, bạn nhé, nếu chỉ cần có thế thì nhà hàng nào cũng làm cơm ngon! Điều này rõ ràng sai lầm.

Có nhiều bạn rủ nhau đi học marketing với một ông thầy nổi tiếng. Họ nói rằng cứ marketing giỏi là sẽ bản được nhiều.

Thực không sai. Học xong marketing, họ vẫn không bán được nhiều, và đến lúc đó mới tự vấn: tại sao nhỉ? Đó là vì marketing giỏi phải nối liền với cửa hàng ở nơi sầm uất, nhân viên phải khéo miệng, giá biểu phải hợp lý, sản phẩm phải chất lượng...

Thành thử ở trong nước, tôi thường được chứng kiến nhiều vụ cãi lý kiểu em cứ làm marketing tốt là em thành công, và bị

phản biện ngay bằng câu sản phẩm phải tốt là thành công! Cả hai đều đúng, nhưng đáng lẽ cả hai phải lồng vào một lý luận hệ thống thì mới đem lại kết quả.

Chúng ta không nên ngạc nhiên khi rất nhiều công cuộc đầu tư trong nước thất bại do tư duy thiếu lý luận hệ thống. Số đông công chức hoàn toàn không mang chút lý luận hệ thống. Nền giáo dục của chúng ta không nối với hệ thống "nhu cầu của thị trường việc làm". Nền nông nghiệp của chúng ta lại càng thiếu tính hệ

thống hơn nữa, kiểu cứ làm hữu cơ là thành công... Và sự thật là tất cả những ai đã và đang thành công trong việc kinh doanh của mình đều mang ít nhiều tính chất hệ thống.

Vậy, muốn có được lý luận hệ thống thì chúng ta phải làm gì? Phải có nền tảng văn hóa tổng hợp tốt. Lịch sử, địa dư, kinh tế, tài chính, khoa học... Người đã có văn hóa tổng hợp sẽ không thể

trở lại những lý luận ấu trĩ. Muốn có văn hóa tổng hợp thì rất cần đọc nhiều, tham khảo tài liệu chuyên môn, hoặc ít nhất óc hiếu kỳ.

Tại đây tôi có nhận xét là trong lịch sử loài người, nhiều chính thể

tại các quốc gia tồn tại lâu dài đều cố biến người dân mất lý luận hệ thống. Chỉ khi nào óc người dân không nối liền được các yếu tố

văn hóa, xã hội với nhau thì tuyên truyền mới hiệu quả, giống như

những quảng cáo ấu trĩ vì một chiếc xe ô-tô như một phụ nữ đẹp khỏa thân. Cũng vì chung lý do, nhiều chính quyền sợ thành phần trí thức vì những người trong thành phần này đều có sẵn tư duy hệ

thống, giữa nhiều ưu điểm khác nữa.

Người thành công luôn luôn đưa dự án của mình vào một lý luận hệ thống muôn màu, muôn vị, đi từ ý thích của xã hội sang những sáng chế của công nghệ với chương trình đào tạo nhân viên, mỗi yếu tố được cân bằng và hòa nhập với nhau. Từ nay, đừng bao giờ lý luận đơn thuần kiểu "bà mang thai mà xông nhà là mình không buôn bán tốt" nữa, bạn nhé! Lộ trình của thành công bắt buộc mình phải nắm được lý luận hệ thống trong lãnh vực của mình.

8. Thiếu chủ động trong chương 6 tôi đã đề cập tới đề tài chủ động, dưới một hình thức khác)

Trong cuộc chạy đuổi làm giàu ngày nay thì không ai còn thời gian để quan tâm đến việc của người khác, trừ khi là đối tác cạnh tranh tử thù. Do đó, khi bạn sinh hoạt, chẳng những không nên tin vào những lời cam kết của người khác, mà còn phải lý luận xa hơn thế: họ không thể nào đáng tin, vì họ bận, họ lo chuyện của họ còn chưa xong, nên khả năng họ lo chuyện của mình là con số

không!

Bao nhiêu lần tin vào sự hỗ trợ của người khác tôi đều thất vọng, thậm chí chua cay, và lần nào tôi cũng tự trách tại sao mình lại ngu xuẩn đến độ để cho người khác nắm phần chủ động trong Công việc của mình!? Không bao giờ nữa bạn nhé!

Bạn hãy thử xem lại việc của chính mình sau khi đã có một cam kết nào với ai. Thử hỏi bao lâu sau bạn đã quên cam kết đó?

Độ nửa tiếng sau đúng không! Lý do đâu phải bạn vô tri, mà vì bạn có những ưu tiên khác người đối tác. Trên đời này, không ai có cùng ưu tiên giống nhau, họa may những đối tác cùng đầu tư trên cùng một dự án, ở một thời điểm nào đó thôi. Vậy bạn chớ bao giờ

nên chờ ai mang lại cái gì cho mình, chớ nên nghĩ là ai đó sẽ bật đèn xanh để bạn khởi công, chớ nên nghĩ là ai đó nghĩ tới bạn, cho dù họ đang cần bạn. Mình phải chủ động.

Chủ động cũng nằm trên lộ trình đi tìm sự thành công. Nếu không chủ động thì bạn chỉ còn nước đợi thần may mắn tới hỗ trợ, nhưng không biết may mắn có tới hay không, lúc nào, và dưới hình thức nào. Thành thử ngay trong giả định là may mắn sẽ tới, bạn vẫn bỡ ngỡ, thiếu sắp sẵn khi ông thần gõ cửa. Điều đó nghĩa là ngay cả khi may mắn tới bạn mà bạn không chủ động thì khả năng thất bại của bạn vẫn cao.

Chủ động phải đi từ việc tìm hiểu sự chờ đợi của khách hàng, của người tiêu dùng, của đối tác đầu tư, của ngân hàng, của nhân viên nhà máy sản xuất, và ngay của gia đình của mình trước hết. Sau đó, chủ động còn là chính mình tự tạo ra chiến lược phát

triển. Và chính mình sẽ phải dàn xếp mọi việc để cho chiến lược được áp dụng một cách hài hòa.

Chủ động cũng là làm bạn với rủi ro. Điều này thì ít người biết, hoặc chịu tuân thủ. Rủi ro là một người bạn tới thăm mình một cách thật bất ngờ, vào đúng lúc mình không chờ đợi, chưa sắp sẵn để đón tiếp. Rủi ro luôn luôn mang theo tin xấu, hoặc ít ra cũng là một thử thách cộng thêm vào những thử thách phải đối mặt.

Người chủ động là người đã chuẩn bị kỹ lưỡng để đón rủi ro, nếu chẳng may rủi ro xuất hiện. Xử lý hoặc triệt hạ được rủi ro dễ đưa tới thành công.

9. Cam kết

Trong kinh doanh, cũng như trong đời thường, tôi tránh hết sức làm việc với những người không giữ lời cam kết.

Thời nay việc gì cũng là phải có cam kết, phải lên lịch. Lịch nào cũng gay go sát sườn, không có chỗ cho mơ mộng ngao du.

Đối tác mà không giữ lời thì mình không thể nào chủ động. Tôi luôn luôn chọn người tự trọng làm đối tác. Người tự trọng không bao giờ đến muộn, đắn đo lời nói trước khi phát biểu, biết đúc kết một cách thật cặn kẽ trước khi đổi đề tài, biết gói trọn vấn đề trong một lý luận hệ thống như: bao giờ triển khai, ai nhận trách nhiệm làm việc này, ở đâu, thời điểm nào, tổng chi phí là bao nhiêu và ai chi trả, xác suất thành công là bao, rủi ro trên những điểm nào...

Lộ trình thất bại hay thành công cũng là việc biết tìm ra đối tác tự trọng và giữ lời. Nếu bạn vẫn muốn làm việc với những người này, vì lý do nào đó, thì bạn phải ký kết với họ những văn bản được bảo lãnh, nhất là về mặt tài chính. Người thiếu tự trọng sẽ không bao giờ dám ký vào những bảo lãnh. Ngược lại, người tự

trọng càng hân hoan khi bạn có những đề nghị này.

Bạn có thể nghĩ khác tôi, và cho rằng sự tự trọng có gì ghê gớm đâu mà tôi phải dài dòng ca ngợi. Tuy nhiên, nếu sau này làm chủ doanh nghiệp, bạn sẽ chỉ nên tìm những người tự trọng để

mướn làm nhân viên. Người tự trọng sẽ không bao giờ cố tình làm sai, chứ đừng nói đến những chuyện phạm pháp. Một doanh

nghiệp có đông người tự trọng sẽ mang văn hóa rất cao và sẽ

không cần một hệ thống kiểm soát chặt chẽ, vì đơn giản, người tự

trọng đã tự kiểm soát rồi. Ngược lại, nếu tập thể của bạn có đông người “lèo” thì bạn sẽ không còn khả năng dự báo ngày mai tập thể

sẽ ra sao. Không một lời nào có thể tin, không một thông tin nào đã được kiểm tra, không một báo cáo nào có thể trung thực hoàn toàn.

Không sớm thì muộn một tập thể như thế sẽ sớm giải tán.

Trong số những người “lèo” thì phải nhắc thêm tới người tạm bợ. Loại người này làm gì cũng dối trá, nói xong việc nhưng kỳ tình chưa xong, việc luôn luôn phải điều chỉnh hoặc bổ sung, lặp đi lặp lại nhiều lần. Những người mang tính tạm bợ là những cơ thể vô cùng yếu ớt, tâm trí mông lung, không nghĩ được gì thật rõ ràng, không làm được việc gì đến nơi đến chốn. Chìa khóa của thất bại là ở đây.

10. Tầm quan trọng của truyền thông

Bạn ạ, một trong những kỹ năng quan trọng nhất đóng góp cho sự thành công là truyền thông. Làm việc là truyền thông. Buôn bán là truyền thống. Người biết lắng nghe cũng như người biết trình bày gọn gàng và rõ ràng đều có sẵn "vũ khí" để thành công.

Tôi muốn thuyết phục các bạn hãy đặt trọng tâm vào kỹ năng truyền thông, hãy tập luyện miệt mài. Không ai mới sinh ra nắm vững được kỹ năng này, cho dù là người có tai nghe tinh hơn người khác, cho dù lời lẽ khéo hơn người khác.

Truyền thông là kỹ năng dứt điểm chia thế giới ra làm hai.

Người truyền thông giỏi dễ thành công, người truyền thông kém cỏi khó thành công. Lộ trình của thành công hay thất bại trước sau gì cũng phải đi qua khả năng nắm vững kỹ năng truyền thông.

Người biết lắng nghe mới mong hiểu được đối tác, vì nào có phải ai cũng nói rõ cho mình nghe! Người ăn nói giỏi mới mong giải bày thu hút và cuối cùng mới chuyển tải được thông điệp mình muốn chuyển tải.

Xưa kia, khi mới sang Pháp, tôi thấy khả năng nói tiếng Pháp của mình quá kém. Mỗi lần mình có chuyện để kể thì chẳng

ai muốn nghe. Tôi đã làm một việc kinh khủng để điều chỉnh, tôi đã mua một cuốn sách kể truyện khôi hài, tôi học thuộc lòng các truyện ngắn ở trong đó, rồi vào lúc rảnh rỗi, tôi vào toa lét, nhìn chính mình trong gương và tự kể chuyện cho chính mình. Tôi cố

uốn lưỡi để phát âm đúng như người bản xứ, tôi thâu băng, xin thầy giáo Pháp văn đánh giá một cách trung thực. Và đến khi thấy nói tôi đã tiến bộ khá nhiều thì tôi lại đăng ký ghi tên vào những câu lạc bộ đọc sách và báo cáo đọc. Trong những buổi này, mỗi thành viên đều phải trình bày cho tất cả những người có mặt về

cuốn sách mình vừa đọc. Sau nhiều tháng như thế tôi đã tiến gần tới khả năng trình bày bằng những người bạn bản xứ. Lúc thuyết phục nhất cho chính mình, là lúc mình cảm nhận rằng người bản xứ không cho mình cảm tưởng họ đang làm việc với người nước ngoài nữa. Sức cố gắng của tôi hồi đó là trên sức tưởng tượng.

Khi tôi về Việt Nam năm 1997, các trò trong lớp phê tôi như sau: nghe thầy thì rõ ràng thầy nói được tiếng Việt, nhưng bài thầy giảng không ai hiểu gì vì tiếng Việt thầy dùng khó hiểu quá.

Tôi đã phải trở lại phương pháp học thuộc lòng các đoạn sách hay, được viết bởi những tác giả với lời lẽ văn chương đơn giản như

Nguyễn Ngọc Tư hoặc nhà văn, bác sĩ Đỗ Hồng Ngọc. Hai nhà văn này đã là thầy Việt văn của tôi trong một thời gian, dù tôi không vào lớp học của họ. Nguyễn Ngọc Tư còn làm cho tôi hiểu thêm về những cảnh ngộ nghèo của dân tộc, đây là một điều tôi trân quý. Còn bác sĩ Đỗ Hồng Ngọc thì cùng lứa tuổi với tôi, nên đôi khi đọc sách của ông, tôi như có luôn một người bạn ở bên cạnh, thông cảm vạn điều. Tôi đã học lại tiếng Việt như thế. Và chính ngay khi tôi viết sách cũng là cách học lại tiếng mẹ đẻ của mình. Sách của tôi viết công phu hơn sách của các tác giả khác nhiều, vì ít nhất tôi phải viết lại hai, ba lần tác phẩm thô trước khi có đủ can đảm để chuyển cho biên tập viên. Và khi biên tập xong, tôi đọc ngấu nghiến những chỗ đã được nhiều người bạn giỏi Việt vẫn chinh sửa, để cho phép bản thân rút tỉa và học hỏi. Có một chương trong sách Một Đời Quản Trị đã được tôi viết lại 11 lần trước khi biên tập.

Truyền thông là chìa khóa của những cảm thông giữa người với người. Không có cảm thông là thất bại. Có được chút cảm thông, cuộc đời thay đổi hẳn màu sắc, vì không những mình làm được việc mà đôi khi còn được thêm một người bạn.

Lộ trình của thành công bắt buộc mỗi chúng ta tìm hiểu và học tập để đi tới được niết bàn của truyền thông: Khi mình nói thì đối tác hiểu sâu những gì mình muốn họ hiểu. Khi đối tác phát biểu thì mình lắng

nghe để hiểu thấu đáo điều gì mà họ muốn mình hiểu thật sự. Không cần phải đi tới hàng nghệ thuật, nhưng cũng có một mức tối thiểu phải đạt.

* *

Chẳng còn cần nhiều lời để so sánh giữa thất bại và thành công! Chỉ một li cách biệt, nhưng để lấy cái li nhỏ bé đó lại cần một ý chí khổng lồ và một sự nhẫn nại vô biên.

Tôi không nghĩ rằng trong cuộc sống mình có thể tránh được sự học tập, thậm chí qua những thử thách. Mà nghĩ cho cùng, nếu mình tránh hết được những thử thách thì không biết cuộc đời có còn vui thú không?

Những bước đầu cụ thể

The first step toward change is awareness.

The second step is acceptance. Bước đầu để đi tới sự thay đổi là nhận thức.

Bước sau là chấp nhận.

- NATHANI

Bước đầu nào cũng khó. Trong đời người có rất nhiều bước đầu.

Ngày đầu đi học là một kỷ niệm thơ ấu khó quên. Run rẩy khi có người yêu đầu tiên, rồi rối bời với hạnh phúc ngày thành hôn. Ngẩng đầu cao ngày tốt nghiệp. Kiêu hãnh ngày đầu đi làm.

Sung mãn ngày có đồng lương đầu tiên. Ngất ngây có đứa con đầu

lòng. Vừa tự hào vừa lo lắng ngày mở công ty. Thở phào ngày có một triệu đầu tiên, rồi mười, trăm triệu, rồi luống cuống khi cán mức tỷ. Vênh váo ngày chủ hữu chiếc ô-tô đầu tiên. Mỗi lần như

thế, ta không cầm được sung sướng, cho dù sự sung sướng đó thể

hiện nhiều kiểu khác nhau.

Thế nhưng, không phải lần đầu nào cũng vui. Ngày chia tay người yêu, ngày mất việc, ngày đóng công ty - những chuyện này chẳng ai muốn, quá vô duyên nhưng vẫn tới cho một số người.

Ngày phá sản. Lần đầu tiên bị lường gạt. Nhiều chuyện bất ngờ, thậm chí bất trắc khác. Ta suy sụp, mất hết tinh thần và trở nên bi quan.

Rồi có những trải nghiệm xấu, nhưng lại tốt cho tương lai, vì trong nỗi buồn vẫn chứa đựng những bài học sáng giá và nhất là những tia sáng đầy hứa hẹn. Công ty mình sập, nhưng trong sa thế

thì lại kiếm được bạn đồng hành cho suốt quãng đời sau, thậm chí người yêu. Rồi cũng có những trải nghiệm tốt, nhưng đã chứa đựng hạt nhân cho những khó khăn sau này.

Một trong những lần đầu mà mỗi người đều hằng mơ là ngày mình hoàn toàn độc lập về vật chất, nói trắng là mình nhận được món tiền đầu tiên trên đời từ tay mình làm ra nó, và ngay sau đó, ước mong là số tiền đó, thậm chí nhiều hơn, sẽ đến hàng tháng hàng tuần một cách đều đặn.

Những mô hình để đi tới quy chế độc lập đó thì không nhiều, chỉ có hai hoặc khởi nghiệp hoặc đi làm trong một doanh nghiệp. Hoặc làm chủ hoặc làm tớ, chỉ có thế thôi. Tôi không kể

trường hợp ai đó có mâm cơm ăn sẵn, nhưng mô hình hi hữu này không phải người nào cũng được hưởng. Chính trường hợp này cũng không cho người hưởng quy chế độc lập. Thực ra cả hai mô hình chủ và tớ rút cục cũng chỉ có một trong gốc, vì tôi chưa thấy ai làm chủ mà chưa qua giai đoạn làm tớ, và đây là điểm chính mà bạn đọc phải cố hiểu và từ từ làm quen.

* * *

CON ĐƯỜNG KHÔNG BAO GIỜ ĐI TỚI ĐÍCH

Một câu hỏi mà tôi thường nhận nhiều nhất là: “Em có vốn rất nhỏ, thầy khuyên em làm gì để khởi nghiệp?”. Hoặc một câu hỏi khác: “Thấy người ta khởi nghiệp thành công mà phát thèm, em phải làm gì để sớm khởi nghiệp thành công?”.

Hầu hết những câu hỏi đều phảng phất lối tư duy là xem việc khởi nghiệp như một mục tiêu mà người bắn trúng sẽ thành công ngay. Cũng giống như tư duy làm cho xong. Tốt nghiệp cho xong, lập gia đình cho xong, mở công ty cho xong. Dưới góc độ đó thì cả sự thành công cũng chỉ là một kết quả để đạt cho xong. Có bạn khởi nghiệp không thành công ngay lần đầu, bỏ luôn ý tưởng khỏi nghiệp, có lẽ bạn đó xem việc khởi nghiệp như một kỳ thi lên Đại học, thất bại là hủy bỏ chăng?

Đây là một lỗi lầm to tát.

Đời người, cũng như sự nghiệp là một hành trình dài, cho đến khi sự sống đã tắt thì mới hết. Thậm chí, hành trình sự nghiệp vượt qua cả giới hạn của thời gian hưu trí. Vì hưu trí chỉ áp dụng cho người làm tớ. Chứ khi mình làm chủ thì không có giới hạn thời gian cho việc mình theo đuổi. Ngoài ra cuộc hành trình nào cũng vậy, thành công tiếp theo thất bại rồi lại đến lượt thất bại tiếp theo thành công. Thành công và thất bại nối đuôi nhau, trải nghiệm của thất bại là những bài học cho những thành công mới, và những hồ

hởi của sự thành công dễ đưa tới những thất bại mới. Cứ như thế

để rồi, dần dần, thời gian sẽ mài dũa để làm cho con người hoàn hảo hơn. Mâu thuẫn nhất là đến khi mình cảm nhận mình thật sự

đạt rồi thì vào đúng lúc đó, mình không còn một chút nhu cầu gì nữa, không còn động lực để đi tiếp, chính vì vậy mà không bao giờ

nên có cảm nhận mình đã đạt. Kỳ tình, trong cuộc thử sức bản thân, sau những cuộc chiến gay go Con người mới hiểu được chân lý: vào đầu cuộc đời, ta tưởng mình tìm kiếm vật chất, nhưng lại không phải. Mục tiêu thật là đi vào một hành trình để đọ sức, đo khả năng bẩm sinh, đọ sức sống và sức chiến đấu. Ta từng có ý tìm đường, tưởng rằng một khi tìm ra hướng đi là xong, nhưng thật ra

hướng đi nào cũng đúng miễn là tìm được chính mình. Bằng chứng là hầu hết trong chúng ta vẫn tiếp tục chiến đấu ngay cả khi đã đạt được những mục tiêu vật chất.

Điều trên lại càng đúng hơn trong thế giới ngày nay. Mấy ai còn thiếu ăn, thiếu mặc? Nhưng ai cũng đang chiến đấu để có thêm, một phần vì tham lam đã đành, nhưng còn lại phần kia là để

chứng tỏ cho chính bản thân khả năng thực của mình.

* * *

CÁ KHO NGỦ ĐÔNG

Em Phạm Ngọc là một ví dụ khởi nghiệp điển hình.

Ngọc đã chế ra một sản phẩm vô cùng ấn tượng và đột phá, đó là cá kho! Nhưng cá kho của Ngọc chỉ có một không hai – "Cá Kho Ngủ Đông" truyền thống của làng Vũ Đại, miền Bắc.

Xin tả vắn tắt cho các bạn món cá đó. Thứ nhất là chọn con cá trắm thật tươi, với thân thật to, để kho với nước mắm nguyên chất hữu cơ cùng với 10 loại gia vị, trong đó có riềng, gừng, chanh, ớt và nhiều thứ khác. Cá được kho 10 đến 12 tiếng trong một niệu đặc biệt bằng đất mỏng với một ngọn lửa rất nhỏ. Càng kho lâu trên lửa nhỏ thì cá lại chắc chắn hơn thay vì nhã ra, trong khi đó xương cá lại mục nên cho phép ăn cả xương lần thịt với nhau. Với nước mắm để kho, Ngọc đã bỏ công đi khắp Phan Thiết và Phú Quốc để tìm đúng vị nước mắm mong muốn, và rút cục đã chọn nước mắm Phú Quốc Cô

Tịnh. Cứ ăn thử một lần món Cá Kho Ngủ Đông, bạn sẽ nhớ mãi đặc sản của làng Vũ Đại mà Ngọc đã khổ công phổ biến.

Nếu chi kể đến đó thì xem như chưa kể gì, vì khi có được sản phẩm tốt rồi, công cuộc khởi nghiệp vất vả mới bắt đầu. Phải xem làm thế nào để kho rẻ và nhanh hơn mà không giảm chất lượng. Nào là đi tìm khách hàng. Nào là thương thuyết với các siêu thịNgọc chỉ có một mình với con cá, phía bên kia là một đội luật sư với tư vấn tài chính, mình chỉ xin đặt hàng, họ lại đòi phân phối độc quyền. Rồi phải xem xét mọi điều kiện để dễ bảo quản chất

lượng của món cá trong hệ thống lạnh của siêu thị. Xong đâu đó Ngọc lại phải lo việc thiết kế bao bì, mới khám phá ra rằng xốt cá phải có bao bì riêng thì món mới giữ được vị ngon. Rồi giai đoạn sau là xuất khẩu tại những quốc gia có khả năng thích món Cá Kho Ngủ Đông! Hai nước đầu tiên được xem xét là Pháp và Mã Lai.

Đến khi mọi chuyện ổn, lại phải nghĩ đến các quốc gia khác. Và xong đâu đó, Ngọc có chương trình phát triển các món mới – ví dụ

bạn ấy đang tìm loại bột cà-ri nào phù hợp nhất để tạo món cá cà-ri, mà Ngọc nghĩ có khả năng trở thành một món thu hút nữa. Cả

một vòng luân hồi của con cá ngủ đông!

Khi trao đổi với Ngọc qua các kênh truyền thông, tôi mới ngỡ ra rằng:

Ngọc đầu tư vào món cá kho một khối thời gian vô tận.

Ngày và đêm, đêm và ngày. Tuy nhiên, sản phẩm không phải tất cả, cho dù là một đặc sản tuyệt vời. Không một lúc nào Ngọc tiết kiệm nỗ lực và óc sáng tạo, chỉ mong món đặc sản của mình ngon hơn, thơm tho hơn, lành hơn mỗi ngày. Ngọc tìm kiếm không ngừng những chất liệu lành mạnh cho sức khỏe mà vẫn tăng gia vị.

Ngọc cũng thử kho với nhiều loại cá, để xem cá nào kho ngon nhất. Việc thử nghiệm này thật quá công phu, tất nhiên chi phí cũng đi

theo. Ngọc vô cùng cầu thị và lắng nghe mọi ý kiến thậm chí chỉ trích để tiến bộ. Cô ấy không phản biện mà chỉ ghi chép để

thử nghiệm thêm. Không lúc nào Ngọc có tư duy làm giàu, mà chỉ

có một mong ước: tạo nên một sản phẩm độc đáo cho cộng đồng.

Ngọc tạo giá trị với bất cứ giá nào, không quản nhọc nhằn và chi phí (tuy vẫn rất cặn kẽ trên các chi phí). Các bạn độc giả rất cần hiểu rõ tư duy của Ngọc: không phải cô ấy không nghĩ tới sự thành công về tài chính, tuy nhiên sự tập trung của Ngọc vào ban đầu là đưa được món đặc sản của mình vào tay những người đồng điệu, thích thưởng thức món cá, chứ không hề xem việc làm của mình là kiếm tiền đơn thuần.

Những bước đầu của Ngọc không khác chi những bước đầu kinh điển của người khởi nghiệp. Đam mê đến say đắm sản phẩm

mà mình coi như đứa con ruột, rồi mong nó chóng lớn. Cả một hành trình không quản nhọc nhằn và thời gian.

Câu chuyện của Ngọc với món Cá Kho Ngủ Đông không phải là một chuyện khởi nghiệp với mục tiêu duy nhất là để làm giàu. Với Ngọc hạnh phúc là được trông thấy khách hàng háo hức gặp miếng cá thân yêu vào bát rồi thưởng thức một cách sung mãn.

Làm giàu không phải là mục tiêu tối hậu, mà chỉ là một trong những thước đo để đánh giá một ý tưởng khởi nghiệp thành công.

Những khó khăn lớn nhất đang đợi Ngọc. Chính vào lúc này, khi sản phẩm đã có, khi người tiêu dùng đã thích, khi siêu thị

đã ký hợp đồng, Ngọc sẽ cần thêm vốn để phát triển. Giống như

ngành Công nghệ thông tin ở Silicon Valley, Hoa Kỳ, sẽ có nhiều đại gia muốn mua lại toàn bộ cơ đồ mà Ngọc đã bỏ công xây dựng.

Mình đang quá cần họ vì mình bắt đầu thiếu vốn. Họ đã nhẫn nại đợi lúc thuận lợi nhất để tới với mình, khi những rủi ro về sản phẩm ban đầu đã đi qua. Đây là ải sắp tới mà Ngọc sẽ phải vượt qua để hoàn toàn thành công bước đầu.

TỪ QUÊ LÊN LẬP NGHIỆP - CÂU CHUYỆN CỦA SARAH LỆ

Vào lúc từ quê miền Tây lên thành phố cách đây 12 năm, Sarah Lệ không có mảy may ý tưởng làm nghề gì để sinh tồn và nhất là nuôi đứa con còn nhỏ. Lệ bắt đầu hành trình vào xưởng may quần áo để xuất khẩu tại Bình Dương, rồi vài tháng sau chuyển sang xưởng làm giày, rồi sau đó lại chuyển sang xưởng làm gỗ và nội thất. Đủ nghề, nhưng cuối cùng chỉ có thể gọi thế là nghề

lao động không chuyên môn. Đây là câu chuyện của hàng triệu lao động từ quê lên tỉnh, và tôi thấy quá tiêu biểu nên kể lại.

Lệ xưa kia đã buôn bán rau trái tại chợ Tân Lộc tỉnh Cà Mau. Sáng sớm tinh sương, Lệ chèo thuyền vào bưng sâu để mua những bó rau với giá rẻ, rồi lại chèo thuyền ra, cứ như thế, mỗi ngày. Lệ buôn bán rất giỏi, và khi lên Thành phố Hồ Chí Minh, Lệ

đã có một chút vốn, vài chỉ vàng đeo tay, chẳng hơn thế. Nhưng Lệ

vẫn không có nghề chuyên môn. Vài quán ăn ve vãn cô vào tăng

cường đội chạy bàn, tuy nhiên việc rất nặng nhọc và phải làm tới khuya nên Lệ không làm lâu.

Một hôm một người bạn rủ Lệ vào cùng học tại Nhà văn hóa Phụ Nữ. Khóa rất ngắn, học phí rẻ, Lệ chọn nghề tóc và móng với ý định nhanh chóng làm thợ phụ cho một salon ở quận 1.

Nhưng Lệ là người có chí và có trí. Quyết nhanh chóng hấp thụ các kiểu tóc, cô đạp xe đi thật xa tìm những mái đầu học sinh để tập cắt miễn phí. Và nhanh chóng, Lệ nắm bắt được vài kiểu cổ

điển. Thay vì làm trong một salon, Lệ thuê một căn phòng trọ nhỏ

Ở cuối ngõ, mở tiệm gội và cắt móng để khởi nghiệp. Thực sự ba các ba xu, nhưng cô vẫn sống qua ngày và có thời gian nuôi con.

Cái mốc đầu tiên rất quan trọng trong đời của Lệ là chẳng lâu sau, cô quyết định trang bị thêm một ghế gội thứ hai, và tăng cường nhân viên bằng chính bà chị ruột, cũng vừa mới ở quê lên.

Thế là tiệm có hai thợ, hai chị em ruột. Nhưng về phần Lệ thì cô vẫn cắn răng tự mình đi tập sự ở những nơi xa trung tâm để tạo kiểu tóc miễn phí cho học sinh trung học. Và cứ như thế, có được đồng nào Lệ lại trang bị thêm cho tiệm, nào là máy sấy, máy duỗi, những lọ sơn móng...

Đến khi Lệ và chị Vân bắt đầu có khách trung thành tới đều đặn, Lệ mới thuê một mặt bằng khác ở mặt tiền. Hai chị em làm việc thật chuyên nghiệp và lấy giá rẻ, và chẳng mấy chốc Lệ và Vân có khả năng chuyển đổi mặt bằng một lần nữa.

Lần này, hai chị em quyết định nhảy sang hẳn một cấp khác. Mặt bằng họ mướn rộng rãi, trang bị thật đầy đủ. Họ tiêu hết số vốn mình có nhưng từ nay, họ đã có được một cửa tiệm khang trang, và nhất là hai chị em nắm vững được những kiểu mẫu tân thời cho phép họ thu hút khách vãng lai.

Sau 12 năm vất vả, vào một ngày đẹp trời, Lệ nhận được chứng chỉ “Kéo Vàng” dành cho những tay tạo tóc chuyên nghiệp

cao cấp nhất, và chị Vân cũng nhận được bằng tốt nghiệp chính thức, cho phép họ nhìn tương lai vững vàng hơn nữa.

Mười hai năm, không ít hơn, để đạt tiêu chuẩn, và để tụ tập được một số khách quen cơ bản. Cả một hành trình nhọc nhằn rất tươi mà hai chị em ngày nay nhất trí quyết định tiếp tục, có lẽ là tạo ra một cửa tiệm thứ hai để đón tiếp và đào tạo những người bạn trẻ từ quê lên, giống họ ngày nào. Hay là tạo một chuỗi tiệm cùng tên chủ?

* * *

Những bước đầu của Ngọc hay của Sarah Lệ cũng không khác những bước đầu của Trung, của Duy, của Hoàng, của Tiến, của Hoàng Anh hay của Bích Ngọc và nhiều doanh nhân khác nữa.

Trung đã thành công trong việc tạo nên một hệ thống phân phối nông sản chất lượng nhỏ. Trung đã đi xa hơn Ngọc một bước, và Trung đang thương thuyết với nhiều đại gia tài chính. Chúc Trung thật nhiều may mắn, vì chuỗi siêu thị của Trung cần rất nhiều vốn và mặt bằng để phát triển nhanh chóng, mà rủi ro lại cao. Nhưng Trung đã tìm ra mô hình thành công, đó là một cỗ máy bắt đầu chạy đều và đã chứng tỏ khả năng tạo ra lợi nhuận đều đặn.

Duy còn đi xa hơn thế. Duy đã thành công trong việc tạo nên một chuỗi quán cà phê hữu cơ sau rất nhiều năm vất vả, và nhất là đã tìm ra công thức để chuỗi quán cà phê có khả năng đẻ ra thêm nhiều quán khác. Nhưng những đêm không ngủ vẫn tiếp tục với Duy. Vì lợi nhuận của Duy vẫn nằm trong mô hình lấy công làm lời - tìm mặt bằng cho những quán mới, đào tạo nhân viên và cố giữ họ lại với mình, tự sản xuất hạt cà phê hữu cơ bằng cách phá rừng, san bằng đất để trồng cây cà phê, rồi hái hạt để đưa vào máy rang, phân phối hạt cà phê rang đi khắp hệ thống của mình tại nhiều nơi tiêu thụ. Một bàn tay, một ngàn việc khó nhọc trên nhiều địa bàn, với hàng trăm nhân viên phải kiểm soát và đào tạo. Một con người có tư duy làm chủ chứ không làm tớ. Khi quy mô đủ lớn Duy sẽ cần thêm nhiều vốn hơn nữa, nhưng Duy đã sẵn sàng đối phó với “cá mập” tài phiệt.

Giai đoạn tiếp theo sẽ là đi ra biển lớn, lên sàn chứng khoán, xuất khẩu, thương thuyết với ngân hàng chứ không riêng gì tài phiệt. Giai đoạn này sẽ là điểm tế nhị, vì tới được đó thì mình đã làm giàu, chính mình đã trở thành cỗ máy sản xuất ra lợi nhuận chứ không nhất cứ là đặc sản nữa. Chính ở thời điểm này mà các bạn nào khởi nghiệp thành công bắt buộc phải đổi quy mô. Thay vì đơn thuần theo đuổi đam mê, tạo sản phẩm và chiều chuộng người tiêu dùng, các bạn ấy

sẽ sắp biến thành những nhà quản trị của một đế chế đang phôi thai. Nghề quản trị khác hẳn nghề khởi nghiệp.

Khi các bạn ấy ra biển lớn, sẽ xuất hiện nhiều loại đối tác mới, như

luật sư, tư vấn tài chính... và các bạn ấy sẽ chạm trán mỗi ngày với những "con khủng long" của ngành phân phối quốc tế. Đây lại là một thử thách mới. Bạn nào vượt qua được ngưỡng cửa này sẽ đạt được sự tuần hoàn của nghề nghiệp.

Teamwork builds trust and trust build speed.

Làm việc nhóm tạo sự tin tưởng, và sự tin tưởng tạo nên tốc độ.

RUSSELL HONORE

Tất cả chúng ta đều có những mơ ước chính đáng. Mỗi ngày tiến một tí, mỗi bước đi là một cuộc phiêu lưu vô tận. Để tìm đường phù hợp nhất cho chúng ta, giống như Từ Thức.

Nhưng trong cuộc phiêu lưu khởi nghiệp, mình phải luôn luôn trung thành với một số nguyên tắc mà tôi kể ra đây, mong các bạn nào đã trải nghiệm bổ sung. Tôi sẽ chỉ nói về những nguyên tắc, chứ những trường hợp nhỏ lẻ thì vô cùng phong phú không thể

kể hết.

Tạo sự nghiệp không phải trong một ngày. Tôi đoán một số

bạn nghĩ rằng sự nghiệp sẽ cần nhiều ngày. Không các bạn nhé! Sự

nghiệp là khổ công suốt đời. Mỗi lúc bạn sẽ phải động viên óc sáng tạo, bạn sẽ phải kêu gọi trong cơ thể của chính mình khả năng chịu đựng, nhẫn nại, thỏa hiệp. Bạn phải đo rủi ro mỗi lúc cho dù bạn đã thành công, và nhất là lúc đã thành công. Bạn sẽ phải cạnh tranh suốt đời, vì đối thủ cạnh tranh luôn luôn ở cận kề bạn. Giống như

một người cha hay mẹ chăm sóc đứa con sơ sinh, không một phút bạn có thể rời mắt khỏi đứa bé. Ông Warren Buffett, một trong hai, ba người giàu nhất hành tinh, ở tuổi trên 80 vẫn theo dõi thị trường chứng khoán mỗi ngày và tìm hiểu tường tận sự biến đổi của thị

trường. Không thể làm khác được khi bạn đã tạo sự nghiệp và làm chủ. - Tư duy theo hướng làm chủ chứ không làm tớ. Nhưng trước khi làm chủ thì nên làm tớ một thời gian để học nghề. Thời gian học nghề có thể dài, nhiều khi trên 5 năm là chuyện thường, nhưng học nghề tạm thời như tớ để sau này làm chủ, khác ở chỗ mình không ngồi nguyên một chỗ và phải di chuyển theo từng khâu để

hấp thụ mọi khía cạnh của nghề làm chủ tương lai. Cửa ải ở đây là đôi khi mình được quý mến như một người tớ đắc lực và xuất sắc, chủ muốn giữ mình luôn (làm tớ). Vậy thì cứ tiếp tục làm tớ đến khi nào mình cảm thấy sẵn sàng cho việc đổi tư thế để làm chủ.

Không bao giờ dùng hết vốn mình có. Điều này có nghĩa bạn phải đi tìm thêm vốn ngay khi còn nhiều vốn trong tay, vì nếu đợi đến lúc sử dụng hết tiền mới gọi thêm thì quá muộn. Thứ nhất là vì chưa có gì bảo đảm bạn sẽ tìm được vốn. Lúc đó, bạn sẽ thấy những con "cá mập" xuất hiện. Phải luôn luôn nhớ rằng dưới lốt dễ

thương, những con cá mập vô hồn luôn luôn tìm cách cướp trắng cơ đồ của bạn khi bạn yếu thế. Trong cuộc thương thuyết với cá

"mập", bạn sẽ không giấu được lo âu, sợ hãi khi mình không còn một xu dính túi. Ngay ở đây tôi muốn cảnh giác các bạn nào đang giao du với "cá mập". Bao giờ họ cũng sẵn sàng vào cuộc ngay bằng cách rót cho bạn một số vốn nhỏ, đại khái 5%. Số vốn này sẽ

cho phép họ "nằm vùng" trong công ty, và từ khi ở sẵn bên trong, họ sẽ được nhìn rõ lúc nào là lúc bạn lại sắp thiếu vốn lần tiếp theo. Chính đó là lúc "cá mập" sẽ ra tay dưới chiêu bài giúp bạn.

Họ sẽ đòi chiếm đa số ngay, và bạn sẽ bắt buộc phải chịu mọi điều kiện của họ, không có lựa chọn nào khác, bằng không công ty của

bạn sẽ phá sản! Thế là bạn sẽ mất trắng công lao và từ tư thế làm chủ sang tư thế làm chủ nhỏ, rồi cuối cùng sang làm tớ. “Cá mập”

thuộc lòng vở kịch của họ, biết trước chuyện gì sẽ xảy ra, như thế

nào, vào thời điểm nào và biết cách thuyết phục bạn. Dù sao chăng nữa, hễ không còn chút vốn trong túi thì bạn sẽ không còn lối

thoát. • Khi làm chủ của công nghệ (hay sản phẩm), bạn phải giữ

nguyên sự chủ hữu đó 100%, cho dù phải bán cả công ty. Vậy làm thế nào để giữ phần công nghệ? Bạn hãy mở hai công ty. Một công ty với mục tiêu duy nhất là chủ hữu và cho thuê Công nghệ, còn công ty kia thuê lại công nghệ để vận hành. Làm như vậy, công ty thứ hai của bạn sẽ là pháp nhân thuê công nghệ của chính công ty thứ nhất mà bạn cũng chủ hữu. Như vậy, trong cuộc thương thuyết với “cá mập”, bạn chỉ chuyển tay cỗ máy tạo lợi nhuận từ công nghệ mình cho thuê. Trong mọi trường hợp, bạn phải giữ 100%

của công ty chủ hữu công nghệ, trong khi vẫn có thu nhập và lợi nhuận từ công nghệ đó.

• Bạn chớ bao giờ nghĩ rằng mình có đủ tài để làm một trăm nghề khác nhau. Bạn không phải luật sư, chuyên gia tài chính, chuyên gia bao bì, phân phối. Khi bắt đầu ra biển lớn, bạn phải nghĩ tới việc động viên chuyên gia mỗi ngành dù phải trả cho họ

phí cao, vì khi kinh doanh thì luôn luôn phải thật bài bản và chuyên nghiệp. • Giữ “mình vẫn là mình” trong mọi tình huống.

Cho dù phá sản bạn vẫn phải giữ nguyên vẹn khả năng trở lại vỏ ốc ban đầu để cho phép mình tạo lại cơ đồ từ bàn tay trắng khi cần thiết. Tôi gọi nơi bạn từng nung nấu ý chí, nuôi dưỡng ý tưởng, nơi bạn đã chế ra mô hình kinh doanh mà bạn sẽ theo sau này là vỏ ốc.

Do đó, dù làm gì chăng nữa, bạn vẫn phải để nguyên cả hai chân của mình trong vỏ ốc. Khi khởi nghiệp bằng công ty nào, bạn hãy cố giữ

công ty đó trong tay của mình mãi mãi. Một tập đoàn tôi quen biết từ nhiều năm tại Mã Lai là công ty YTL (từ tên Cụ sáng lập Yeoh Tiong Lay). Năm 1986, YTL còn là một công ty trong thời kỳ phôi thai. Ba mươi năm sau, YTL đã trở thành một tập đoàn lớn tại Mã Lai, vô cùng đa dạng và trù phú. Tuy nhiên Cụ

Yeoh Tiong Lay vẫn giữ nguyên văn phòng của mình ở trong một căn nhà thấp lùn nhỏ bé và cũ kỹ, nơi cụ đã ký hợp đồng đầu tiên khi YTL mới được thành lập và chưa có được bao nhiêu doanh số.

Vỏ ốc là thế đó. Và sau khi YTL đã trở thành gã khổng lồ thì vỏ ốc vẫn còn đó, vẫn nhắc nhở cho toàn thể gia đình và nhân viên

những triết lý và sứ mệnh ban đầu. Chớ bao giờ quên gốc của mình bạn ạ, bạn hãy theo gương của Cụ Yeoh Tiong Lay.

Tùy cách bạn nhìn, những bước ban đầu có thể gợi lại hình ảnh nhọc nhằn hay tự hào, hay cả hai. Ai cũng có bước ban đầu, ai cũng phải vượt qua nhiều cửa ải. Người có chí sẽ đi xa, người chóng nản sẽ khựng lại.

Khi đến tuổi bạc đầu, bạn sẽ cảm nhận được như tôi là chỉ

một việc có ý nghĩa thực sự trong đời, đó là thử thách chính mình để biết được những giới hạn của bản thân. Muốn biết thì phải bắt đầu và tiến bước ngay từ lúc mình còn trẻ. Tôi đã có biết bao nhiêu người bạn quá xuất sắc mà lại không biết rõ mình có khả năng đi đến tận đâu. Ngược lại tôi cũng có nhiều bạn đồng hành tới tuổi cao rồi vẫn còn đi mãi, còn tiến mãi. Thật quá tuyệt vời. Tìm lộ

trình, tìm hướng đi để rồi khám phá ra rằng con đường vô tận.

Những bước đầu là quá vất vả, quá tốn kém về thời gian và sức lực. Nhưng dưới một cách nhìn triết lý hơn, chính những bước đầu mới đánh giá được con người - các bạn ấy đã tìm được chính mình, họ đã đi được tới giới hạn của khả năng bẩm sinh, và trên mặt ấy họ đã

thành công. Họ đã biết được mình là ai, những giới hạn của mình là gì, những tiềm năng còn bao nhiêu hứa hẹn.

Từ đáy lòng, tôi chúc họ thật nhiều may mắn. Đất nước chúng ta có rất nhiều người xuất sắc như họ, chúng ta cần có họ và họ cũng rất cần chúng ta.

Chương 12

Mỏm đá Tarpeia

Arx tarpeia Capitoli proxima Mỏm đá Tarpeia chẳng xa mấy Dinh Capitole.

- NGẠN NGỮ LÂU ĐỜI

Lịch sử kể rằng xưa kia, có một cái đồi tên là Tarpeia ở gần Dinh Capitole tại Roma, thủ đô của Ý Đại Lợi (Italy). Tại nơi đó, từ thời Thiên Cổ đến tận khi Cộng Hòa La Mã kết thúc, người ta hành quyết các phạm nhân bằng cách đây họ rơi từ đỉnh mỏm đá.

Còn Dinh Capitole là nơi của đỉnh cao quyền lực. Dinh Capitole và Đồi Tarpeia về khoảng cách thì không xa nhau mấy. Biểu tượng của quyền lực ở ngay cạnh pháp trường, đó là nghĩa đen.

Dần dần câu chuyện lịch sử chính thống biến thành truyền thuyết và cuối cùng thành một câu ngạn ngữ: “Mỏm đá Tarpeia chẳng xa mấy Dinh Capitole”. Khi ai lên đến đỉnh cao, được tiếp nhận vào Dinh Capitole, thì người đó cũng phải vô cùng cẩn trọng, rất khó tránh số kiếp của những phạm nhân đã bị hành quyết ngay gần đó, trên Đồi Taipeia. Vị trí danh dự cao ngất ngưởng rất cận kề

quy chế tội hình. Và đây mới là nghĩa bóng của ngạn ngữ.

Thời nay, cũng may, không phải thiên cổ. Ngày nay bên Ý, không còn những chuyện xa xưa, nhưng những bài học vẫn còn đó để các thế hệ sau rút tỉa: đỉnh cao của danh vọng thường Ở ngay cạnh vực sâu!

Chẳng nói đâu xa, lịch sử hiện đại đã cho chúng ta chứng kiến nhiều cuộc đổi thay vô cùng ấn tượng. Bạn đọc nên tham khảo câu chuyện của các doanh nghiệp như Worldcom hay Enron khét tiếng và khét lửa quyền lực một thời. Rồi nếu nhìn sang các xứ Ả Rập, cuộc đời của Gaddafi bên nước Libya và Saddam Hussein bên Iraq cũng chẳng khác chi. Sau bao nhiêu năm huy hoàng quyền lực tuyệt đối, họ đã sa thế nhanh chóng và đã bỏ

mạng dưới gót chân thâm ghét của kẻ tử thù.

Chương này không có mục tiêu thời sự mà chỉ triết lý thuần túy, để giúp cho bạn trẻ nào có những ý tưởng năng động cho tương lai hãy tự đề phòng. Ai chẳng muốn thành công, nhưng lộ

trình nào sẽ giúp cho sự thành công đó trọn vẹn và bền vững?

Nói một cách khác, liệu đỉnh cao của sự thành công và hố

sâu của sự thất thế có liên quan gì với nhau? Hẳn là không nếu nhìn về những lý do gốc rất khác biệt dẫn tới thành công hay thất thế. Nhưng về mặt địa hình thì chắc chắn có: chẳng bao giờ có đỉnh cao mà không có hố sâu ngay bên cạnh. Vậy có nghệ thuật sống nào cho phép lên đỉnh cao mà không chịu rủi ro của sự sa thế.

Tất nhiên là có! Ở mọi nơi trên thế giới rất đông người thành đạt mà không bị quy luật đó ám ảnh. Nhưng cũng có vô số ví

dụ điển hình của những người thành công rồi cuối cùng ngộ thảm cảnh do chính sự thành công quá rực rỡ trực tiếp hay gián tiếp gây ra.

CHUYÊN BÁC THIẾT MÙ

Trong đám bạn của Cha tôi xưa kia có một bác bản tính rất vui vẻ và thường hay nói toạc móng heo. Đó là bác Thiết, mà các bạn thân thiết gọi, vừa yêu vừa chế giễu, là bác Thiết Mùa Việt Nam) chúng ta hay ghép Imột từ ngữ với tên người, một là VÌ nhân vật được người

chung quanh yêu mến, nhưng chữ ghép cũng có chút chất khôi hài giống như những hình vẽ khôi hài về tất cả

những nhân vật nổi tiếng, thu gọn họ vào những cá tính nổi trội mà xã hội nhận về họ. Thành thử những thằng Minh Đen, Hùng Mập, Dũng Cụt Tay hay Tuấn Đầu Đỏ đều mang những tên đệm làm cho xã hội không thể làm người mỗi khi có tên trùng với người khác.

Bác Thiết Mù là một người rất đáng kính trọng, rất vui vẻ, tuy có mắt kém thật. Ông đi đâu cũng đóng bộ com-lê với một chiếc cà-vạt bảnh bao trên một chiếc sơ-mi trắng. Ông là một người bạn rất chân tình và trung thành của Cha tôi. Ở ông có hai điểm trội so với người khác. Một là tuy khuyết thị đến độ cao nhất có thể nhưng ông lại nhìn sáng mọi vấn đề y như một nhà bói toán kỳ tài, mặc dù hoàn toàn không phải thầy tâm linh, và lại có linh cảm rất bén nhạy, tại rất thính, âu cũng là luật đền bù của tạo hóa.

Bác Thiết Mù là một thông dịch viên đã được Tòa án tuyên thệ

chính thức, nhưng ông không đọc được những tài liệu mình dịch do mắt kém, thành thử luôn luôn cần có phụ tá bên cạnh. Tuy khuyết thị đến gần độ mù, ông lại rất sáng suốt khi có người hỏi ý kiến về tương lai - của những cá nhân, cũng như của một miền, một nước. Ưu điểm đáng yêu thứ hai là ông rất khôi hài nên hễ có đám cưới đám hỏi cuộc vui nào, người ta cũng muốn có sự hiện diện của ông. Sự khôi hài của ông rất tế nhị, mẫu mực. Ông đi đến đâu cũng tạo nên không khí vui nhộn, nhưng bao giờ cũng giữ mực lịch thiệp chứ không xuống tới sự bệ rạc tục tằn.

Thỉnh thoảng, ông phán cho một câu, kiểu "cưới làm gì, mất công toi mình tới mừng đôi uyên ương, có yêu nhau đâu mà cưới, chi 6 tháng nữa tớ lại phải dịch đơn xin ly dị". Đó là ông nói về

những giấy tờ và hồ sơ của những người cưới nhau bên Pháp nộp đơn với giấy khai sinh Việt Nam, nên phải dịch trước khi nộp. Mỗi lần như thế thì chính bác Thiết Mù là người thông dịch viên, và chữ ký của bác có giá trị của một ấn đỏ.

Thế là trong nghề dịch hồ sơ, bác được thấy hết mọi thảm cảnh của xã hội người Việt tại nước ngoài, nào là đơn nhìn nhận con rơi; đơn xin cưới giả; đơn làm hộ chiếu cho tình nhân; đơn chia tài sản của một người quá cố nổi tiếng sống gương mẫu, song người này đến khi mất rồi thì xã hội mới ngã ngửa khám phá ra ông có một đời tư bí mật rất phức tạp, với 3 người vợ và 8 người con tranh giành tài sản. Những chuyện kinh điển mà bác Thiết Mù gọi là những "hồ sơ tôi đã thuộc lòng, xã hội nhan nhản những chuyện như thế, âu nghĩ cho cùng cũng là chuyện thường". Thành thử bác Thiết Mù có một câu rất hài hước nhưng rất ác, Không thể

đánh giá ai trước lúc họ mặc áo sơ-mi gỗ, ngụ ý phải đến lúc mệnh chung rồi mới lộ tẩy hết những tội tình và mới đánh giá thực con người được.

Chỉ cần ngồi chơi với bác Thiết Mù, bạn sẽ khám phá ra cuộc đời này nhiều âm khí hơn dương mệnh. Bác đôi khi chỉ mỉm cười trước cảnh tượng của thế gian, bảo cứ vào chùa hay nhà thờ

xem thiên hạ cầu kinh thì toàn thấy họ sướt mướt sùng bái, trông như cả lũ trẻ sơ sinh vô tội. Ra ngoài đời rồi mới biết. Bác bảo tôi rằng ai cũng có chút tội, không có thì đã thành Phật rồi, và chính vì vậy mà khi mình sống không thuận lòng người, không vui lòng Chúa, không vừa con mắt của thiên hạ thì chính người tôn mình lên sẽ hạ mình xuống. Bác bảo quy luật "lên voi xuống chó" là thế

– đeo mặt nạ vào là "voi", tháo xuống lại trở về bản chất thật là

"chó". Và đây đúng là câu chuyện hố sâu thăm thẳm nằm ngay cạnh đỉnh cao chói lọi. Và chính bác có một lần nhắc lại câu chuyện về Mỏm đá Tarpeia: "Loài người may mắn thật, một trăm

người trên một trăm đều có chút phạm tội, nhưng chỉ một hai người bị hành quyết trên đồi Tarpeia"!

Vậy điều gì làm cho số 99% còn lại thoát thảm cảnh?

Bác dặn dò tôi: “Cứ noi gương cha con. Bác biết cha con từ

thời hai đứa còn là sinh viên, cứ sống ôn hòa và đạo đức con nhé.

Xã hội cho cái gì thì mình chỉ nên cảm ơn ngắn gọn thôi, chớ ăn mùng quá độ”. Hồi đó tôi còn quá trẻ để hiểu thấu ngụ ý, về nhà tôi hỏi lại thì Cha tôi chỉ nói ngắn gọn: “Khi ăn bao giờ cũng nhớ để

phần, khi nhận được chuyện vui thì nhớ tạ ơn và chia sẻ. Chớ bao giờ tranh phần của ai đó mà sẽ có lúc gặp nạn”. Sống nhiều năm rồi tôi mới thấy lời nói của Cha chẳng bao giờ sai tuy chính mình thinh thoảng cũng yếu đuối không cưỡng được phạm lỗi lầm. Có điều phức tạp là dù mình ăn gì chăng nữa, dù chính đáng đến đâu, xã hội loài người vẫn có thể gán tội nặng, bảo là mình cướp miếng ăn của họ!

Vậy tại sao tôi lại kể chuyện với với chó giữa lúc bạn chờ

đợi tôi giúp tìm hướng và chọn lựa? Đó là vì câu chuyện Mỏm đá Tarpeia có ảnh hưởng lớn trên lộ trình của mỗi cá nhân đi tìm bước tiến. Nói một cách khác, nắm được nghệ thuật sống là gần đủ để

xây dựng sự nghiệp. Chỗ còn lại toàn là kiến thức, khả năng mà bạn có thể học được, hoặc thuê được ở ngoài thật dễ dàng, nếu chẳng may bạn không là một học sinh giỏi, một chuyên viên xuất sắc.

Nghĩ cho cùng, xã hội nào cũng tiến theo công lao của cả

một cộng đồng, của một nhóm người, chứ không bao giờ hoạnh phát đơn thuần từ sự tài ba xuất chúng của một cá nhân nào. Công lao đã từng chia sẻ thì vinh quang sẽ là của chung. Không tôn trọng nguyên tắc này sẽ đương nhiên tạo ra sự phản cảm và ganh tỵ.

Biết bao nhiêu cá nhân xuất sắc, độc đáo đã không thấm nhuần nguyên lý này mà gặp nạn. Bác Thiết Mũ cứ hay nhắc khi kể chuyện vui: chính khi có người đưa bạn lên voi là lúc mà bạn phải toát mồ hôi tự hỏi mình sẽ phải xử lý tình huống khó khăn này

như thế nào, vì nếu cư xử thì chính bàn tay đã đưa bạn lên sẽ là bàn tay sắp đẩy bạn xuống vực thẳm.

Thành thử bác Thiết Mù dưới con mắt của tôi là người biết rõ nhất về "lẽ đời". Nay Bác và Cha tôi không còn những bài học thì vẫn quá thời sự.

ÔNG MAURICE, TỔNG GIÁM ĐỐC XƯA CỦA TÔI

Tôi đã kể chi tiết câu chuyện này trong cuốn sách Một Đời Quản Trị, ở đây chỉ nhắc lại để minh họa chuyện Tarpeia.

Xưa kia, hồi còn là một kỹ sư trẻ tuổi, tôi làm việc trong một công ty tư vấn mà ông Maurice làm Tổng giám đốc. Ông có một tật khó tha thứ là thường chi phối nhân viên và lãnh đạo cấp trung của ông như mèo chơi với chuột. Ông không ngại ngùng khuấy động chính nhân viên của mình để họ mất thăng bằng, thậm chí mất cả thể diện. Và ông hành xử như thế trong nhiều năm. Đối với cá nhân tôi, ông lại còn tệ hơn nữa, đôi khi còn làm tôi mất cả

tự tin, và ngay cả cô thư ký của ông cũng tham gia vào trò chơi quái gở đó. Bọn họ là mèo, còn tôi là chuột, con chuột nhắt dưới con mắt của họ.

Nhưng chỉ vài năm sau, công ty xuống dốc và được bán đi bán lại, cuối cùng được sáp nhập với một công ty con của Alsthom, nơi tôi đã tới làm việc sau khi rời ông Maurice vì chán ngán.

Cuộc đời là một sự trùng hợp ngẫu nhiên liên tục, thực khó đoán trước. Sau khi vào Alsthom, tôi đã được thăng chức, và sau đó được bổ nhiệm để chủ trì một số công ty con liên quan đến khâu chuyên chở đường sắt, trong khâu đó có công ty của ông Maurice.

Alsthom đã mua lại công ty của ông, và đương nhiên Maurice trở

thành cộng sự nhỏ của tôi! Ông Maurice tất nhiên ý thức được sự

đảo lộn của thời thế. Ông bỗng nhiên nhận họ nhận hàng với tôi.

Những câu như “Cả hai chúng mình đều từ một lò ra đấy” có lẽ để

xóa bài chơi lại, nào có bao giờ mèo với chuột nhỉ, “toàn đồng nghiệp đã sống chết với nhau trong một giai đoạn trước”. Không những đã sa thế, hắn lại còn cố chơi ván bài chót.

Tôi ghét kiểu hạ cấp ấy lắm, nhưng trong thâm tâm, giai đoạn làm tớ trước đây đối với tôi chỉ là một cuộc thử thách chứ tôi không giữ hận thù. Tôi còn thú vị được trải nghiệm thêm một tình huống hi hữu với sự quay ngược của nghiệp chướng, quá vội vàng tới với tôi như một cơ hội để trả thù.

May cho hắn là tôi đã quá hả hê được trông thấy Đấng Bề

Trên xét xử một thằng hèn đã quỳ gối nên tôi không làm gì thiếu đạo đức. Thực tình, trong thâm tâm, tôi nghĩ mình không nên phí thời gian với những chuyện thấp kém. Chuyện buồn cười là ông Maurice đã trở giọng ra mặt, nịnh bợ tôi không ngớt. Cô thư ký cũ

mang hoa trang trí văn phòng tôi mỗi ngày với những lời lẽ ngọt như đường. Họ chỉ có thể có tư duy của người tiểu nhân, đây không phải là thế giới của bản thân mình. Và mình không chấp.

Câu chuyện này chỉ để bạn đọc thấy mỗi cá nhân phải rất cẩn trọng trong bước đi lối tiến của mình, vì Ở ví dụ trên, rõ ràng ông Maurice đã từ đỉnh cao rơi xuống hố. Ông là kẻ đã đi tôi trong nhiều năm, nay lại nằm dưới sự bảo trợ của tôi! Và cuộc sa thế

giống như một sự sắp xếp để cân bằng lại mọi mối quan hệ, xảy ra rất nhanh chóng. Leo lên đỉnh cao đòi hỏi biết bao nhiêu thời gian, rơi xuống vực sâu thì chỉ cần giây lát. Những chuyện tương tự xảy ra rất thông thường trong công việc và ngoài đời. Riêng đời tôi cũng đã được trông thấy mấy lần những chuyện như thế.

* * *

ANH MICHEL

Đây lại là một câu chuyện khác vào thời kỳ tôi làm việc với Alsthom, và tôi đã kể chuyện về anh Michel trong một chương trước nên trong chương này chỉ nhắc vắn tắt.

Anh Michel vốn là một đồng nghiệp rất thông minh, ăn nói rất lịch thiệp và có một biệt tài là khả năng thuyết phục của anh rất cao. Anh luôn luôn đóng bộ trông rất đẹp mắt, và giống như nhiều người Pháp khác, anh xức nước hoa khá đậm đà. Có lẽ đây là điểm yếu của anh - rất thích phô trương và chăm sóc vẻ bề ngoài.

Nhưng anh còn có một khuyết điểm khác nữa là hay ganh tỵ

vô lối, và người mà anh ghét nhất chính là tôi, do một sự trùng hợp ngẫu nhiên khó giải thích. Cứ mỗi lần có một vị trí tốt trong công ty được hở ra để tìm người thì lần nào cũng vậy, Hội đồng quản trị

cứ tiến cử hai người là anh Michel và tôi. Và lần nào tôi cũng là người đạt được sự tin cậy, điều này lại càng khó lý giải cho tôi.

Nhưng chắc trong lòng anh Michel lại thầm nghĩ rằng tôi đã chơi xấu, và từ sự ghen ghét anh đã tự mình đưa chuyện đến độ căm thù. Thế là suốt ngày anh nói xấu tôi, mà tôi lại thường đi vắng ở

nước ngoài nên anh ấy có rộng đường tấn công thỏa thích.

Cưa mãi cành thì cành cũng gãy, anh Michel rút cục thành công trong việc đẩy tôi đi sang một đơn vị khác (hoành tráng hơn) và đã lấy vị trí của tôi. Tuy nhiên, rất nhanh chóng, Hội đồng quản trị khám phá ra rằng một tay cừ trong việc chỉ trích người khác lại không phải là người tạo ra kết quả mong muốn. Anh Michel tiếp tục thói quen, chọn một mục tiêu mới để chỉ trích thay vì mang lại kết quả mà Hội đồng quản trị chờ đợi.

Chỉ vài năm sau, anh Michel bị thải. Trong nhiều năm, anh không kiếm được việc làm. Vợ anh chia tay, và có người đồng nghiệp đã hé

môi cho tôi nghe rằng anh Michel đang ở trong cảnh ngộ rất bi đát về mặt vật chất. Tôi không hỏi thêm nên không rẻ chi tiết.

Lại một câu chuyện của người mình quen đã lao đầu xuống vực từ Mò đồi Tarpeia, như nhiều người khác.

Bạn ạ, cứ tôn trọng mọi người, quí trọng cá nhân họ, và tuân thú vị trí của họ thì khi thời thể thay đổi, bạn sẽ thấy chính những người này tỏ lại cho bạn sự quí mến và sẵn sàng nới tay hỗ

trợ bạn. Lúc đó, mỗi cử chỉ tốt của họ đối với bạn là vô giá, đôi khi chỉ cần một lời để đỡ. Bạn sẽ thấy trong cuộc đời của mình gặp vô số những tình huống mà nghiệp chướng không đợi đến kiếp sau để

trả nợ, vậy bạn hãy luôn luôn nhớ bài học khiêm tốn, nhân ái và đạo đức.

LỜI CỦA CHA

Xưa kia Cha tôi thường nhắc nhở: “Nếu mai kia, con làm được việc gì tốt cho xã hội, con chỉ nên tiếp tục công việc đó trong thầm lặng, con hãy cứ để xã hội đánh giá vì việc đánh giá không phải là việc của mình, không nên can thiệp vào. Và ngay đến khi xã hội trân quí việc con làm, hãy thật tỉnh táo giữ khiêm tốn, vì tệ

nhất là lấy đó làm cơ hội để tự tôn vinh. Tự tôn vinh không mang một chút giá trị tích cực mà còn tiêu cực, người đời sẽ nhận ra sự

khao khát quá đáng của mình.

Khi xã hội tô điểm vẽ môi vẽ mày cho mình, đừng bao giờ

trở trẽn quay lại chính xã hội vừa tôn vinh mình để khoe lại 'Môi mày của tôi có đẹp không?. Làm vậy hẳn là đáy cùng cực của sự

ngu dốt vì tự đưa mình lên mỏm đá Tarpeia để sẵn sàng cho người đời hành quyết”.

Cha tôi còn giải thích thêm rằng sự thành công sẽ rực rỡ

nếu mình vừa thực hiện được những gì xã hội chờ đợi vừa mang cả

phong cách đạo đức. Ông nói: “Đồng tiền cũng vậy, không nên quan tâm, vì khi mình tạo ra điều gì tốt cho xã hội thì mình sẽ có đủ ăn đủ mặc. Tiền chỉ là một phương tiện để được sử dụng vào việc có nghĩa cử, chứ không phải là mốc để đánh giá con người.

Họa may, nó đánh giá một cơ hội, một cuộc đua tranh, nhưng nếu con muốn được xem là người cao sang thì phải coi đồng tiền như

một nô lệ của mình, một dụng cụ để sử dụng, không hơn không kém. Cũng vì vậy mà người xưa đánh giá chữ Quý cao hơn chữ

Phú rất nhiều. Quý là cao sang, cao thượng, là người có phẩm chất cao nhất. Phú chỉ định sự giàu có. Người nào đi theo con đường Phú, khi giàu rồi thì chỉ có một giấc mơ là mua được một chút Quý, tựa như lấy tiền mua chức. Con ạ, dù có bao nhiêu tiền cũng không mua được sự quý phái".

Xã hội ngày nay gần như đánh giá mọi thứ bằng đồng tiền kiếm được. Thậm chí chất đô-la đã trở thành một cỗ máy để tạo nên cuộc chạy đua, về công nghệ thông tin về các kỷ lục... Dù sao cũng phải thừa nhận rằng những cuộc chạy đua đó đã đem lại thật nhiều giá trị cho nhân loại, đã làm giàu cho bao nhiêu giới kinh doanh. Đây là góc cạnh xứng đáng.

Bài học của Cha, tôi đã áp dụng suốt đời, và chẳng đáng ngạc nhiên khi đi đến đâu, tôi luôn luôn gặp được sự ấm áp ân cần.

Các tài sản khổng lồ cũng như quyền lực đã đổi tay nhiều lần trong lịch sử. Phú và Quyền sẽ còn tiếp tục đổi tay. Nhưng Quý và Đức thì không mua được, không chuyển được, và cũng không mất được! Chỉ Quyền và Phú mới có khả năng gài mình lên “Mỏm Đá Tarpeia”, chứ Đức và Quý thì thực sự khó lòng.

KHUYNH HƯỚNG TỰ HỦY!

Rất nhiều khi trong cuộc sống người ta không cần đi tới tận Mỏm Đá Tarpeia để bị hành quyết, vì đôi khi chính đương sự tự

hành quyết. Và đây là một điều thật đáng ngạc nhiên!

Lịch sử đã cho chúng ta thấy không biết bao nhiêu trường hợp những người lên tới đỉnh cao danh vọng và thành công rồi thì tự phá hủy. Không yếu tố nào có thể giải thích nổi một tác động mà tôi tạm gọi là phản ứng của con người trước một tình huống hi hữu: khi không thể lên cao hơn nữa thì tự hủy. Phải chăng người đã quá thành công sẽ hành xử giống như người dỗi giận cuộc đời, và bỗng nhiên đá hết mọi thứ đi trong một khoảnh khắc, những thứ

mà mình đã tích lũy sau bao nhiêu năm khó khăn vất vả? Phải chăng đây là một tác động của tự ái, cho rằng những gì trời cho chưa xứng đáng với mình? Phải chăng làm vậy mới tạo ra được cảm nhận mình còn đứng trên hẳn những thứ đó? Đúng là người ta chết vì tự ái.

Góc cạnh buồn cười là tình huống ngược lại cũng đúng. Khi không mang tự ái vào cuộc chơi thì chẳng ai điên mà tự hủy. Đó là trường hợp những người ăn cướp, lên tới đỉnh rồi nhưng lại chẳng bao giờ có ý định tự phá: Đã ăn cướp rồi thì còn gì tự ái với tự

trọng!

Xưa kia tôi có một người bạn Pháp thích đọc những cuốn sách bí ẩn về cái chết. Anh ấy khoe tôi tủ chứa đầy sách nói về cái chết, hoặc sách tâm lý về những người mong mỏi cái chết. Một chuyện làm cho anh ấy không giải thích được là hiện tượng của những người thành công quá, nổi tiếng quá, quyền uy quá, giàu có

quá. Một số trong những người này, đến khi vừa đạt được đỉnh cao rồi thì ý tưởng tự hủy bắt đầu ám ảnh họ. Chấm dứt cuộc đời nghề

nghiệp, chấm dứt một mối tình huyền thoại, chấm dứt một đường dây kiếm tiền một cách thật mạnh bạo và dứt điểm. Và rất nhiều khi chấm dứt luôn sự sống một cách thật tỉnh táo, gần như sáng suốt, gần như lạnh lùng.

Thật không sai, khi tôi nghĩ đến sự nghiệp của một Richard Nixon chẳng hạn. Ông là vị Tổng thống thứ 37 của Hoa Kỳ

(19131994), được bầu làm Tổng thống sau 8 năm làm Phó Tổng thống cho ông Eisenhower, một vị nguyên thủ được cả nước Mỹ

yêu mến. Vài năm sau đến lượt ông Nixon đắc cử sau một cuộc bầu cử vẻ vang. Rồi sau đó là 4 năm hoành tráng ở nhà Bạch Ốc.

Thế nhưng, đúng lúc vị thế của Richard Nixon lên cao chót vót thì ông đã gây một lỗi mà không quan sát viên chính trị nào có thể giải thích nổi. Ông cho thân cận đi do thám đối thủ vào cuộc bầu cử

sau, y như ông sợ thất cử, mà đó là một giả định không thể nào xảy ra vào một cuộc bầu cử tái nhiệm. Truyền thống chính trị của Hoa Kỳ luôn luôn tặng hai nhiệm kỳ cho vị nguyên thủ họ yêu mến.

Tuy nhiên ông Nixon đã làm một việc tối kỵ trong nền chính trị

của Hoa Kỳ. Và ông đã trở thành vị Tổng thống duy nhất trong lịch sử Hoa Kỳ bị Lưỡng viện hạ bệ do tội tày trời này. Từ đỉnh cao vinh quang chính ông đã tự tạo hố sâu để lao xuống một cách nhục nhã. Chẳng ai bắt buộc và cũng chẳng ai hiểu vì sao ông lại tự vận một cách thiếu suy nghĩ như vậy. Có thật là ông thiếu suy nghĩ

không, hay là một phản ứng cảm tính mà lý trí không kiểm soát nổi?

Trên một lĩnh vực khác, hầu hết các lãnh đạo khủng bố theo Đạo Hồi đều thuộc những gia đình quyền quý và giàu có. Họ từ bỏ

dinh thự lộng lẫy, xe hào nhoáng, cuộc sống xa hoa để khoác áo chiến binh, cầm súng ngồi gác đêm gác hôm ngoài sa mạc. Có một

cái gì lãng mạn trong thái độ của họ. Thế rồi vào một ngày thật đẹp trời, một số họ sẽ đeo dây nịt nối với bom để sa mình vào đám đông cho bom nổ. Gieo cái chết trả giá bằng chính tính mạng của mình.

Osama Bin Laden thuộc một trong những gia đình trù phú nhất tại nước A-rập Xê-út (Saudi Arabia). Thay vì nhận lấy cuộc sống vô cùng thoải mái và đầy đủ, ông ta lại trú ẩn trong hang sa mac nhiều năm tại Hội quốc, trước khi bị ám sát. Động lực nào đã thúc đẩy những người này đi vào con đường chiến đấu gian nan để

cuối cùng bỏ xác trên chiến trường? Họ sùng đạo chăng? Tôi chẳng thể nghĩ thế, vì khi sùng đạo, mình chẳng cần mua súng ống để diệt hủy nhân loại và tự hủy. Hay những người lãnh đạo khủng bố phải là những nhân vật khát khao đứng trên nhân loại, muốn làm thành hay làm quỷ, chứ không chịu làm người phàm? Họ bị tự

ái chi phối chăng?

Trên một lĩnh vực khác nữa, có lần tôi bị sốc khi nghe tin cách đây hơn một chục năm, một số bạn trẻ người Nhật nắm tay nhau nhảy ra khỏi phi cơ mà không mang theo dù để hạ xuống mặt đất an toàn. Họ là một đám trẻ con nhà giàu hoặc rất giàu. Họ vui vẻ tự vận vì, theo như được kể lại, họ xét rằng thế giới này không xứng đáng với mình. Họ tự hủy để tìm một thế giới xứng đáng hơn với đẳng cấp của họ chăng?

Ngay khi ông Bill Gates, một trong những người giàu nhất hành tinh, quyết định tặng 99% tài sản của mình cho việc từ thiện, tất nhiên tôi rất quý trọng nghĩa cử lớn lao của ông và gia đình.

Nhưng con số 99% vẫn làm cho tôi thắc mắc. Phải chăng, trong con người của ông, vẫn có một sự ham muốn để thế giới loài người chúng giám cho sự vĩ đại trên cả vĩ đại của ông? Đâu đó, ông còn muốn được nhìn nhận như một nhân vật có một không hai của cả

lịch sử loài người chăng? Nếu ông chỉ tặng 1 tỷ đô-la, hoặc 50%

tài sản thì có lẽ đó đã là một con số quá lớn rồi. Nhưng ông đã quyết định đi tới con số tuyệt đối là 99%, để chi giữ 1% còn lại cho gia đình. Từ bi vĩ đại pha với chút tự ái khổng lồ chăng? Tôi không biết khi viết như trên thì có công bằng với ông không, nhưng hẳn hai con số 1% và 99% quá tiêu biểu để thế gian có thể thờ ơ.

Mỏm đá Jarpeia

Tại nước chúng ta, thiếu gì những đại gia lên đến đỉnh cao rồi lại tự phá mình. Có gia đình nọ, Ở tuổi hàn vi thì yêu nhau thán) thiết, vợ chồng ngoan ngoãn cùng nhau tát Biển Đông, đến khi tài sản kếch sù thì họ bắt đầu xâu xé nhau một cách tàn bạo, bất chấp những hệ quả chung quanh cho con cái và nhất là cho nền kinh tế địa phương. Tôi không nghĩ họ tranh giành nhau tài sản, vì tài sản của họ chia làm mấy cũng vẫn còn quá to. Phải chăng tự ái quá cao đã tạo nên hiện tượng hi hữu, rằng tự hủy là nước chót còn lại để tự hào?

Không ai ở đúng tư thế để thực sự hiểu rõ những lý do thầm kín cho những thái độ tự phá, tự hủy, tự vận như những ví dụ kể

trên. Tuy nhiên, riêng tôi có cảm nhận rằng nó chẳng khác chi phản ứng của những đứa trẻ con được gia đình quá nuông chiều, nên cứ mỗi lần nhận được đồ chơi đắt tiền thì các bạn tí hon đó lại tỏ ra bất mãn một cách khó hiểu, rồi ném thẳng gói đồ chơi mới vào xó nhà, dù chưa mở ra.

Nó cũng chẳng khác chi phản ứng kỳ lạ của những cô con gái vô cùng nõn nà ở trong những nhà quyền quý vô cùng giàu có, khi các cô luôn luôn mang thói xấu là khóc thảm thương mỗi lần sắp đi dự dạ hội. Có cô đã đặt hàng may những cổ áo đắt tiền, hàng tỷ đồng cho chiếc áo quái dị chi để mặc một lần, để rồi ngồi bệt xuống đất khác chỉ vì cái khuy áo không đúng mẫu mà các cô đã đặt hàng. Được nuông chiều quá chăng? Thế mà chỉ vì cái khuy khốn nạn đó có cô đã lấy dao rạch tay chảy máu để hét lên tất cả

nỗi tuyệt vọng. Đỉnh cao quyền quý cũng có lắm chuyện khó giải lý.

Người ta thường giảng là âm thịnh dương suy, dương thịnh âm suy, thật đúng quá. Cứ như vậy, Âm và Dương quấn quít vào với nhau đôi khi làm cho chúng ta lầm lẫn và khó hiểu thêm về

cuộc đời. Càng trẻ đẹp, càng quyền uy, càng giàu có, lại càng gần ý tưởng tự hủy.

Không biết đến lượt mình cũng giàu có và quyền quý, liệu mình có mắc phải hiệu chứng đó không?

TÁI ÔNG THẤT MÃ: HÃY TƯƠNG ĐỐI HÓA NHỮNG

BIẾN CHUYỂN CỦA CUỘC SỐNG!

Il ne faut pas appeler richesses les choses que l'on peut perdre.

Tài sản thực là thứ tài sản không thể mất đi.

- LEONARD DE VINCI

Cha tôi xưa kia là người bạn thân thiết nhất của tôi. Ông đã dùng nhiều điển xưa để khuyên nhủ mỗi khi tinh thần tôi suy sụp sau khi thất bại, và ông còn tiếp tục dặn dò kỹ lưỡng hơn nữa khi tôi hồ hởi thành công. Suốt từng ấy năm ông theo dõi lộ trình của đứa con và gắn bó với những trăn trở của nó.

Đây là câu chuyện Cha tôi thường kể đi kể lại, kể không chán và tôi vẫn lắng nghe, chẳng những không thấy nhàm mà còn hiểu sâu hơn. Cha vui vẻ nhắc rằng sở dĩ xưa kia mình giữ được tỉnh táo trong những pha thăng trầm của cuộc đời là nhờ cốt truyện của Tái ông thất mã.

Tôi xin chép lại đoạn sau đây được tôi trích trên mạng về

truyền thuyết “Tái ông thất mã”.

“Sách Hoài Nam Từ có chép một câu chuyện như sau: Một ông lão ở gần biên giới giáp với nước Hồ, có nuôi một con ngựa. Một hôm con

trai ông lão dẫn ngựa ra gần biên giới cho ăn cỏ, vì lơ đễnh nên con ngựa vọt chạy qua nước Hồ mất tăm.

Những người trong xóm nghe tin đến chia buồn với ông lão.

Ông lão là người thông hiểu việc đời nên rất bình tĩnh nói:

“Biết đâu con ngựa chạy mất ấy đem lại điều tốt cho tôi”.

Mỏm đá Tarpeia

Vài tháng sau, con ngựa chạy mất ấy quay trở về, dẫn theo một con ngựa của nước Hồ, cao lớn và mạnh mẽ.

Người trong xóm hay tin liên đến chúc mừng ông lão, và nhắc lại lời ông lão đã nói trước đây.

Ông lão không có vẻ gì vui mừng, nói: “Biết đâu việc được ngựa Hồ này sẽ dẫn đến tai họa cho tôi”.

Con trai của ông lão rất thích cưỡi ngựa, thấy con ngựa Hồ

cao lớn mạnh mẽ thì thích lắm, liền nhảy lên lưng cỡi nó chạy đi.

Con ngựa này chưa thuần nết nên nhảy loạn lên. Một lần, con ông lão không cần thận để ngựa hất xuống, té gãy xương đùi, bị què chân, tật nguyền.

Người trong xóm vội đến chia buồn với ông lão, thật không ngờ con ngựa không tốn tiền mua này lại gây ra tai họa cho con trai của ông lão như thế.

Ông lão thản nhiên nói: “Xin các vị chớ lo lắng cho tôi, con tôi bị ngã gãy chân, tuy bất hạnh đó, nhưng biết đâu nhờ họa này mà được phúc”.

Một năm sau, nước Hồ kéo quân sang xâm lược Trung Nguyên. Các trai tráng trong vùng biên giới đều phải sung vào quân ngũ chống

giặc Hồ. Quân Hồ thiện chiến, đánh tan đạo quân mới gọi nhập ngũ, các trai tráng đều tử trận, riêng con trai ông lão vì bị què chân nên miễn đi lính, được sống sót ở gia đình.

Sau khi kể câu chuyện trên, sách Hoài Nam Tử đưa ra luận điểm: Họa là gốc của Phúc, Phúc là gốc của Họa. Họa Phúc luân chuyển và tương sinh. Sự biến đổi ấy không thể nhìn thấy được, chỉ thấy cái hậu quả của nó.

Do đó, người đời sau lập ra thành ngữ: "Tái ông thất mã, an tri họa phúc". Nghĩa là: "Ông lão ở biên giới mất ngựa, biết đâu là họa hay là phúc".

Hai điều họa phúc cứ xoay vần với nhau, khó biết được, nên khi được phúc thì không nên quá vui mừng mà quên để phòng cái họa sẽ đến; khi gặp điều họa thì cũng không nên quá buồn rầu đau khổ mà tổn hại tinh thần. Việc đời, hết may tới rủi, hết rủi tới may, nên bắt chước Tái ông mà giữ sự thản nhiên trước những biến đổi thăng trầm trong cuộc sống."

Cha luôn luôn nhắc nhở tôi rằng khi mình mất cái gì, cho dù mình quý bao nhiêu chăng nữa, cũng bình tĩnh xem cái lợi gì tới với mình cùng lúc, phải tỉnh táo lắm mới thấy, cũng như khi mình may mắn nhận được cái gì tốt, chính vào lúc đó nên thận trọng tự

cảnh báo, vì luật đền bù liên tục có tác động. Không có sự mất nào đơn thuần, không có sự nhận nào mà không phải trả giá. Âm dương luôn luôn đi với nhau. Đã mất là có đền bù, đã nhận thì sẽ

phải trả. Sau này có người thầy còn nhắc nhở tôi rằng cả hai sự mất và còn đều là hai mặt của chung một sự kiện, đôi khi nghiệp chướng của mình còn mang tới sự bất ngờ, tạo điều bất lợi ban đầu để đem tới sau đó một điều tốt. Ngược lại, mỗi khi nhận được một sự may mắn, chúng ta phải tự xét mình có thực sự xứng đáng không, vì những thứ may mắn bay tới không có lý do và nguồn gốc thì mình nên biết sợ mà tránh. Cha tôi nói: "Sống là mở tai, mở

mắt, mở tim, mở lòng, mở tâm khảm để chậm rãi cố hiểu được ý của Đấng Bên Trên". Cha dặn dò tôi hãy thản nhiên trước những chuyện buồn vui. Sau này tôi cũng dặn dò các con, rồi các em các cháu trong họ hàng thân thuộc rằng hễ được cái gì, hãy đoán ngay cái mình sắp mất. Hễ mất cái gì, hãy bình tĩnh duyệt lại cuộc sống để cố khám phá ra cái mình sắp nhận. Nghệ thuật sống là giữ óc sáng suốt, tinh thần bình thản, trong việc trao và trả các giá trị, các tài sản. Và nhất là chớ "vơ vét vô tội vạ mà mang họa vô đơn chí".

Cùng chung một lý luận về tư duy, bạn đọc nên rất cẩn trọng phân biệt bạn và nghịch. Một hôm một nhà hiền triết tặng tôi một câu rất khó hiểu: "Tình bạn là một thứ rất khó kiểm soát, đôi khi chính người thân nhất có thể biến trong khoảnh khắc thành người tử thù. Mà càng thân lại càng tử thù". Thế nhưng vị hiền triết cũng dặn dò thêm: "Ngược lại, những kẻ ghét mình cũng có thể trở ngược thành những người bạn quý khi họ hiểu thấu tâm can của mình". Tôi đã nhiều lần trải nghiệm!

Để biết được mình thực sự sở hữu cái gì và giá trị thực của nó, khó lắm bạn nhé.

Hôm nay tôi tặng lại các bạn những lời tâm huyết của Cha tôi tặng cá nhân tôi, đó là cách tối tạ ơn Cha.

Mong các bạn có thụ giáo.

Chương 13

Phá sản, thất bại và định hướng

I have not failed. I've just found 10,000 ways that won't work.

Tôi chưa bao giờ thất bại cả. Tôi chỉ khám phá ra 10 ngàn phương án không mang về kết quả mong muốn.

- THOMAS A. EDISON

Sometimes by losing a battle you find a new way to win the war.

Đôi khi chính vì thua một trận thế mà ta tìm ra một cách mới để thắng cả cuộc chiến.

DONALD TRUMP

Nếu chúng ta đều nhận định rằng trong cuộc sống thất bại là một chuyện bình thường, phá sản là một hiện tượng khá phổ biến thì câu hỏi ngay sau đó là liệu phá sản và thất bại sẽ ảnh hưởng như thế nào trên những định hướng mà mỗi chúng ta sẽ chọn cho tương lai trước mặt. Và trong những pha gay go như thế của cuộc đời chúng ta nên giữ lại những bài học gì và nên bỏ qua những lý luận suông gì? Tập trung hơn? Trau dồi kiến thức và kỹ năng hơn?

Đổi nghề? Tập đo đạc rủi ro kỹ hơn? Cái gì phải làm, cái Phá sản, thất bại và định hướng gì phải tránh để bản thân không lặp lại những lỗi lầm, và nhất là tìm được hướng đi chính thống và phù hợp với hoàn cảnh riêng?

* * *

Trong khuôn khổ của chương này, tôi sẽ không bàn bạc về

những trường hợp cố tình phá sản để trục lợi, tuy tôi nhìn nhận đó cũng là một phương án để làm giàu, miễn là vẫn tôn trọng pháp luật, cho dù chỉ là một khe hở của pháp luật. Trong thương trường

cũng như trong xã hội nói chung, mọi sự tráo trở đều có thể trở

thành vũ khí, mọi vũ khí đều có thể được sử dụng. Tuy nhiên, trong sách này, tôi không đặt ưu tiên vào việc “làm tiền” mà vào tính bền vững của sự thành công và hạnh phúc tiếp theo. Khi ai đó chọn phương án mờ ám để lừa dối thì tính bền vững không thể bảo đảm. Tôi còn nhớ mãi câu ngạn ngữ mà ai cũng đều biết: “Bạn có thể lừa một người nhiều lần, hoặc lừa cả cộng đồng một lần, nhưng không thể lừa cả cộng đồng nhiều lần”. Ngược lại, những đề án đạo đức

luôn luôn nhận được sự ủng hộ của đám đông vì chính đạo đức mới tạo được sự tin tưởng nơi mọi đối tác và từ đó mới lôi kéo được sự hỗ trợ của nhiều người.

Tôi đã nhiều lần có được những cuộc trao đổi ấn tượng với những người "gian hùng". Cuối cùng họ đều hé mở rằng cuộc đời của họ là một con số cộng lẫn lộn của những dối trá, trốn tránh, lừa đảo, con số cộng này cứ "nhân" lên liên tục vì sự dối trá chồng chất lên sự dối trá để tạo nên một thế giới hoàn toàn ảo, nơi mà họ

tưởng mình an toàn. Họ sợ nhất là ngẫu nhiên gặp lại những đối tác khi xưa bị họ lừa, những đối tác trực tiếp thì chẳng nói, nhưng còn vô số những đối tác gián tiếp mà họ không ngờ tới, đôi khi không biết tới. Những gian hùng sống thường trực với lo âu cho dù họ và trạng thái vô tư. Lo bị trả thù, lo bị chỉ điểm, lo rơi vào những cái bẫy của những nhân vật tương tự và tương xứng. Trực giác của họ

bị động viên đêm ngày, đó là không kể đến những hối hận mà họ

vẫn có, vì tuy lương tri của họ đã chai bạc, nhưng sẽ có lúc họ vẫn nhìn lại những sự phá hoại mà mình đã gây ra, rất nặng với lương tâm con người. Và họ sợ nhất gặp lại chính những đồng đội từng cùng với họ thả câu nước đục. Những chuyện chia chác xưa kia không đồng đều (Mà thế nào thực sự là đồng đều?). Những nợ nần mình đã quên béng nhưng lại bị xem như một sự phản trắc cho dù số tiền quá nhỏ... Đó đều là những món mà gian hùng rất sợ hãi phải trả nợ theo cách này hay cách khác, đối với chính những người đã đồng hành và biết rõ những thủ đoạn rốn của mình, cũng như những nơi mình ẩn náu. Và cuối cùng, thế giới trở thành quá nhỏ khiến họ không thể tìm ra một nơi yên thân trong thời gian còn

lại. Ngày nay, bất cứ hành vị dù nhỏ đến đâu, ở những địa điểm kín đến đâu cũng đã được ghi dấu trên một trong hàng tỷ máy ghi hình ghi âm rải rác khắp nơi, trong đó có chính cái máy mình cầm trên tay. Không còn một sự cố nào xảy ra trên khắp nẻo đường trên thế

giới mà màn hình không tìm lại được hình ảnh trong khoảnh khắc, và từ đó dung nhan của những sự tồi bại được phơi bày.

Từ những chuyện nhỏ như mua bằng, bòn mót, rút tỉa, đến những vụ lớn hơn, không còn chuyện gì mà thiên hạ không biết.

Những tay gian hùng đôi khi còn tưởng mình che mắt được thiên hạ. Họ mua chuộc nhân chứng và phá hủy bằng chứng, cho viết lại lịch sử, xây đình xây chùa để che mắt thiên hạ, nhưng rồi đâu đó sự thật vẫn hiện lên rõ mồn một. Một trong những gian hùng mang về đạo đức nhất là một vị lãnh tụ của Pháp, đã nghĩ ra một kế vô cùng độc địa để xóa những sự việc ông ta gây ra, bằng cách tìm tới một lãnh đạo phe đối lập để thương thuyết. Bạn tưởng tượng không, một chính trị gia lỗi lạc đi tìm sự ẩn náu bằng cách giúp phe đối lập thắng củ! Kết quả dĩ nhiên là phe đối lập thắng cử, và ai cũng đoán được sự phẫn nộ thầm lặng của phe có lãnh đạo cố

tình thua. Trong suốt mười năm sau đó, người thay thế đã làm đúng cam kết. Trong một nước dân chủ hàng đầu mà ông này đã thành công trong việc cấm đoán mọi sách vở tài liệu liên quan đến người tiền nhiệm. Mọi bằng chứng, mọi vết tích, mọi hình ảnh nào có chút ảnh hưởng đều bị hủy xóa. Có người gọi gian kế này giống như các Pharaoh Ai Cập ngày xưa, không chút ngại ngùng dùng hàng trăm ngàn lao động để xây kim tự tháp, đủ đồ sộ để dân chúng một ngàn năm sau vẫn khó lòng tìm nơi mình chôn cất ngay trong lòng của kim tự tháp vĩ đại.

MỘT TÌNH HUỐNG ĐÁNG THƯƠNG CỨ LẶP ĐI LẶP

LẠI NGÀN LẦN

Tôi viết chương này với một ý nghĩ đặc biệt dành cho tất cả

các bạn trẻ của tôi đang ở trong quá trình khởi nghiệp, xây dựng doanh nghiệp, tìm khách hàng, tính toán và điều động vốn quá nhỏ

bé, tuy nhỏ bé nhưng vẫn mong làm được việc, tức khởi nghiệp thành công. Trong cuốn sách Một Đời Quản Trị, tôi đã đề cập vấn đề khởi nghiệp một cách rộng rãi dưới góc độ kinh doanh. Trong sách này tôi muốn chia sẻ ý nghĩ của mình về khởi nghiệp dưới góc độ chọn lựa hướng đi.

Tôi không phủ nhận rằng khởi nghiệp là một công cuộc vô cùng khó.

Điều khó thứ nhất là sự đánh giá vô cùng sai của cả một tầng lớp tuổi trẻ về nhiều góc cạnh, như việc huy động vốn, sáng chế ra sản phẩm, hiểu biết khách hàng, và nhất là việc quản lý đối tác cùng tham gia về mặt pháp lý, tài chính và tâm lý.

Trăm lần như một, các em khoe với tôi về một sản phẩm mới với niềm tự hào công khai và chính đáng. Và mỗi lần như thế, tôi vô cùng lo lắng cho các em. Vốn của các em nhỏ mà chưa gì các em đã muốn hấp tấp nhảy luôn vào việc đầu tư sớm, giống như

người ta nhảy vào chảo nóng. Một lần nữa, tôi bắt buộc phải khẳng định cho bạn đọc là việc chủ hữu một sản phẩm mới chỉ là một giai đoạn rất nhỏ trong việc khởi nghiệp. Có lẽ chưa tới 10%! Chính vì hiểu sai góc cạnh này mà vào khoảng 80% các công cuộc khởi nghiệp đã thất bại. Một tỷ số quá cao mà mỗi chúng ta hoàn toàn có khả năng tránh. Điều khổ nhất, khi thất bại ở ngay giai đoạn này, là mình chưa tích tụ được một bài học nào để tiến thân, trong khi đã tiêu hết vốn. Mình chỉ thất bại vì quá non và quá vội. Vốn đã mất trắng rồi mà vẫn chưa mua được một bài học cỏn con.

Không học được gì ở giai đoạn này thì khi lặp lại công cuộc khởi nghiệp, mình biết hướng nào phải đi?

Khó khăn thứ hai nằm ở giai đoạn tìm hiểu thị trường. Việc tìm hiểu thị trường vô cùng gian nan vì nó bắt buộc mình phải vào những chi tiết nhỏ nhất. Những ai đó lý luận kiểu “nhu cầu tất yếu”

đều lầm lẫn nặng nề, vì đó chỉ là đầu vào, hay đúng hơn, chỉ là bước đầu để tìm hiểu đầu vào. Bằng chứng hiển nhiên là trong mọi nhu

cầu tất yếu của cuộc sống, đều có những doanh nghiệp thành công và những công ty phá sản. Đôi khi giữa thất bại và thành

công chỉ do bao bì không đúng màu sắc, quảng cáo không đủ

duyên dáng, giá biểu không hợp lý, cho dù những sản phẩm cạnh tranh chỉ cách nhau có một xu. Vì vậy, việc hiểu thị trường là phải đi tới những chi tiết nhỏ nhất. Sai chỉ một tí là thất bại, đúng chỉ

một tí là thành công!

Điều khó thứ ba nằm ở cách tổ chức nhân sự và vốn, cũng như đối tác. Trăm lần như một, đây là lý do thất bại số một. Nói một cách ngắn gọn, các đối tác cùng khởi nghiệp không quan tâm đến những thể thức cùng đầu tư khi công ty còn nhỏ như quả

trứng. Nhưng đến khi công ty khởi nghiệp bắt đầu lớn lên thì đã quá muộn để viết qui trình, luật chơi và thể thức chia chác. Những quyền lợi đã xuất hiện và khó lòng cho phép một sự sắp xếp đòi hỏi sự hy sinh từ các đối tác. Bao nhiêu bạn thân tình đã chia tay nhau vào đúng lúc này.

Khó khăn thứ tư là việc đánh giá luôn luôn sai về nhu cầu vốn. Trong cuốn sách trước tôi đã khẳng định số vốn cần thiết để

khởi nghiệp thành công bao giờ cũng vượt 3 lần số vốn mình ước đoán ban đầu. Do đó, tôi đã có lời khuyên là nên đầu tư vào những phân khúc sớm đem về doanh thu để có thể giảm bớt áp lực của nhu cầu tăng vốn (bớt marketing, vay tiền ngân hàng dễ hơn khi sản phẩm đã được khách hàng chiếu cố...)

Điều khó thứ năm là việc hiểu môi trường cạnh tranh. Ít đội khởi nghiệp nào hiểu được rằng khi mình đang chế tạo một sản phẩm mới thì cùng một lúc, ở đâu đó trên thế giới hay trong nước cũng có hàng chục đội khác với những ý tưởng tương tự. Họ cũng đang làm việc ráo riết trên cùng một loại dự án. Và đến khi một bên nào làm xong

việc thì song song, có hàng chục đội khác đã chinh xong một dự án tương tự để sẵn sàng cùng đi vào thị trường.

Thế là ta đi vào một sai lầm kinh điển, tưởng mình sắp độc quyền lúc nhận thức ra ý tưởng, nhưng kỳ tình, xã hội còn có nhiều người thông minh và năng động khác nữa. Họ cũng có chung nhận thức cùng lúc với mình, thành thử giấc mơ độc quyền trên thị trường chỉ

là sự hoang tưởng trong thời gian ngắn ngủi.

Khó khăn thứ sáu là thứ mà không ai kiểm soát được: may mắn! May mắn hay rủi ro là cùng một nhà. Không ai nắm được yếu tố này. Chính vào lúc rủi ro hoành hành, mình mới hiểu được dòng vốn là màu hồng đỏ của công cuộc khởi nghiệp. Còn vốn là còn phóng ngựa được, cho dù rủi ro to đến đâu. Mất hết vốn rồi khi rủi ro xuất hiện thì chỉ còn nước phá sản, hoặc đợi một hiệp sĩ cưỡi ngựa trắng tới cứu vớt.

Thành thử, nếu nhìn tổng quan thì việc khởi nghiệp vô cùng cam go. Đội khởi nghiệp nào thành công cũng đã thất bại nhiều lần, hay rất nhiều lần. Elon Musk, Steve Jobs, Bill Gates và hàng chục ngàn nhân vật khác đã thất bại rất nhiều lần. Sách viết về họ

thường lướt qua những thất bại, thậm chí giấu nhẹm đi vì nhu cầu đánh bóng nhân vật, nhưng nếu nhìn cuộc đời của Steve Jobs hay Elon Musk thì những vị vĩ đại này đã miệt mài học nhiều bài học đắng cay sau mỗi thất bại để rồi cuối cùng mới thành công.

Dưới con mắt của tôi, việc khởi nghiệp là rất cần thiết cho mỗi bạn trẻ, cho dù ý tưởng sơ sài chăng nữa. Không có lĩnh vực nào ngoài khởi nghiệp sẽ dạy cho mình những bài học thâm thúy và nhanh chóng như những tình huống vô cùng gay go và bi đát.

Nói một cách tích cực hơn, khởi nghiệp sẽ đóng trọn vai khởi nghiệp nếu mỗi bước đi là một bài học sáng giá.

Còn nếu bạn nào nghĩ rằng mình đã có sẵn sản phẩm nên dám chắc rằng mình sẽ thành công, bạn đó sẽ còn nhiều dịp để mất ảo tưởng. Rất nhiều người tưởng rằng có được đầu vào là đủ.

Không, đó mới là điều kiện cần, chứ chưa đủ. Xa lắm, còn xa lắm những điều kiện đủ! Khi chưa hiểu và nắm được đầu ra thì chuyện còn quá viển vông.

Ngược lại nếu xem khởi nghiệp là một hướng đi, một sự

chọn lựa, tôi nghĩ việc khởi nghiệp vẫn chỉ dành cho những tâm hồn bất khuất, can đảm và tích cực tột độ với chính bản thân.

MUA ĐI BÁN LẠI VÀ LẤY LỜI: DÙ PHÁ SẢN CŨNG

KHÔNG ĐỔI NGHỀ!

Một trong những điều đáng ghi nhớ là số đồng doanh nhân thất bại một, hai lần trong ngành kinh doanh của mình vẫn tiếp tục trung thành với lựa chọn cố hữu. Họ đã chọn hướng đi ngay từ đầu, và những thất bại liên tiếp lại càng củng có ý nghĩ rằng họ đi đúng đường. Điều đó có nghĩa họ đã chiêm nghiệm và đánh giá rằng sự

thất bại dương thời không do hướng đi sai, mà do những chi tiết nào ngoài định hướng.

Ông Warren Buffett, một trong ba người giàu nhất hành tinh đã làm việc trong ngành quản lý chứng khoán từ mấy chục năm vừa qua. Đã có lúc ông gần phá sản, nhưng rồi ông không thay đổi định hướng mà chi rút tia thêm bài học trong ngành để

nắm bắt chặt chẽ hơn những bí quyết để thành công. Và ông đã thành công rực rỡ.

Một nhân vật khác mà tôi từng gặp, nhưng không có mối quan hệ thân thiết là ông MY. Chua, nhà tài phiệt gốc Hoa nổi tiếng bên Mã Lai. Ông này hẳn là một bí ẩn. Ông đầu tư chứng khoán và làm giàu

bằng chứng khoán, đến độ cả nước Mã Lai tìm cách do thám những mã số ông mua trên thị trường. Ông mua cái nào thì người ta ồ ạt mua theo cái đó. Chẳng trách, mã số được chiếu cố tăng giá mạnh, và khi mọi người đã mua thì Chua cũng bán ra với giá cao rồi. Đây hẳn là một người biết thao túng thị

trường, biết rõ tâm lý người chơi, và làm giàu trên những mô hình toán học và linh tính cá nhân. Điều ông Chua giấu nhẹm là ông cũng từng mất nhiều, đã có lúc gần phá sản. Tuy nhiên nụ cười vô cùng cầu tài của ông sẽ quá dễ thuyết phục dân chúng tiếp tục đi theo ông. Có lần ông hé mở với tôi: “Khi dân chúng nói chung chơi chứng khoán, họ đều có những phản ứng giống y như nhau.

Và mình chỉ cần hiểu tâm lý đám đông một chút là mình làm giàu”.

Sau nhiều pha gần phá sản, tất nhiên việc mua bán chứng khoán đã trở thành nghệ thuật trong tay của ông Chua. Chính vì ông nắm được nghệ thuật mà ông nhất định không thay đổi định hướng cho cuộc đời của mình, bất chấp kết quả, ngược lại ông còn trau chuốt thêm cách sử dụng đồng tiền của người khác. Và tổng

cộng, kết quả của ông là tốt, quá tốt. Ông còn có một biệt tài nữa là khi cần ai thì ông như xuất hiện từ hư vô, tuy nhiên khi ai cần đến ông thì đố tìm ra - ông đã lần đi đâu mất.

Ông Warren Buffett làm việc công khai hơn ông Chua, nhưng đó là vì ông Warren quản lý một khối tài sản khổng lồ, to đến độ mà nếu ông chỉ biến tích một giờ thôi thì thế giới sẽ biến động với một số người rất đông vội vàng đi tìm kiếm ông.

* * *

MỘT BIỆT NHÂN - ETIENNE LAURENT: ĐỒI LÃNH

VỰC SAU PHÁ SẢN, NHƯNG KHÔNG ĐỔI TƯ DUY LÀM

GIÀU

Tôi từng chơi rất thân với ông Etienne trong những năm 1980, 1990 và tôi đã học được vô số bài học từ con người rất đặc biệt này. Ông sinh năm Kỷ Sửu, 1949, kém tôi 3 tuổi. Ông mạng Hỏa, tôi mạng Thổ, nên ông luôn luôn rất trân quý những lúc tôi với ông gặp nhau, nhất là nếu ông có cơ hội hỗ trợ tôi một việc gì.

Tôi đã được theo dõi cách ông quản lý dự án Volback, gần tới đích rồi, nhưng phá sản. Tôi đã được quan sát khả năng phản ứng của Etienne trong vụ phá sản, để rồi ông nhanh chóng bắt nhịp sang một lĩnh vực mới, tuy nói là mới nhưng kỳ tình, ông vẫn áp dụng đúng những phương pháp cá nhân về kinh doanh để cuối cùng thành công. Người này chỉ có thể thành công dài dài vì những phương pháp làm giàu của ông không mang tính ngắn hạn.

Tôi sẽ kể ngắn gọn về dự án Volback. Vào những năm 1989, 1990 có rất nhiều vụ ăn cắp xe ô-tô bên Châu Âu, và nhất là ở Pháp. Ngày đó, thế giới chưa phổ biến các dụng cụ điện tử, các và khi một ai bị ăn cắp mất xe thì chỉ còn một việc phải làm là đi khai sự tình tại một bát công an. Số đông xe bị mất cắp camera...

chẳng bao giờ tìm lại được, vì kẻ cắp đã kịp thời tháo toàn bộ xe để

bán lại phụ tùng riêng lẻ.

Một mình, ông Etienne quyết định tìm một giải pháp điện tử

để tìm lại xe trước khi xe bị tháo gỡ. Ông gọi dự án của mình là

Volback (vol là ăn cắp trong Pháp ngữ, back là trở lại theo Anh ngữ). Và một mình, ông đã tìm ra. Ông sẽ chế một máy điện tử rất nhỏ lắp trên mỗi xe ô-tô, ở một chỗ mà kẻ cắp sẽ không bao giờ

tìm ra. Hệ thống điện tử trên công lộ sẽ theo dõi lộ trình của xe theo thời gian thật. Tất nhiên, công an chẳng còn khó chi nữa để

tìm ra xe bị ăn cắp.

Lý do thất bại của ông thì quá đơn giản. Khi đụng tới việc trang bị ô-tô và sử dụng công lộ ở Pháp thì đều phải xin phép. Mỗi lần thay đổi hoặc bổ sung dự án cũng phải xin phép. Hệ thống công an bên Pháp thời đó không sẵn sàng ủng hộ một dự án của tư

nhân có đủ khả năng thay thế một trong những dịch vụ chính của mình. Thế là mỗi lần ông Etienne xin phép thì phải đợi rất lâu để

có được giấy phép. Thời gian qua mau, thế giới tiến rất nhanh về

điện tử cho nên đến khi ông Etienne có đầy đủ giấy phép thì dự án không còn tính thu hút nữa, công nghệ điện tử đã bắt kịp óc sáng tạo của ông. Rút cục ông chỉ bán được có dăm chục máy, và ông đã phá sản!

Ngay sau đó, ông gọi cho tôi, xin tôi làm việc một buổi với ông. Và bạn có biết ông làm gì trong buổi đó không? Ông tự chỉ

trích! Và xin tôi giám sát để sự tự chỉ trích phải thật đầy đủ và thành thực. Trong buổi đó, kết quả chính mà ông tự rút tỉa là ba điểm quan trọng. Một, không ai điên rồ mà làm việc một mình như

ông đã làm trong nhiều năm, do đó dự án mới chậm. Hai, ngay từ

đầu đáng lẽ phải xem tính khả thi về mặt hành chính. Khi thế giới này không đồng tình với mình 100% thì khả năng thành công sẽ

thấp! Ba, ông sẽ không bao giờ làm việc với các cơ quan chính phủ.

Và ngay trong buổi tự chỉ trích, ông cười khoan khoái nói với tôi rằng đây là ba bài học sáng giá mà ông sẽ không bao giờ

quên, Ông đã chi hơn 20 triệu francs (4 triệu đô-la) cho dự án, suýt nữa phải bán nhà để tiếp tục sinh tồn!

Nhưng chỉ vài năm sau ông lại trở thành người giàu có. Và lần này ông không làm việc với cơ quan chính phủ nào cả. Ông tự

chế ra một phương pháp làm giàu nhanh chóng mà chỉ có ông mới áp dụng được thôi – là một trung gian tạo giá trị gia tăng cho các doanh nghiệp có lợi khi họ sáp nhập. Mối kinh doanh to nhất mà ông đã thành công là giúp cho hai tập đoàn chế tạo thuốc lớn của thế giới sáp nhập với nhau. Các tập đoàn chế thuốc rất kín đáo trong việc chế những sản phẩm mới và tất nhiên họ không thể đoán tập đoàn đối thủ đang làm gì. Họ bỏ hàng chục triệu đô-la mỗi năm trong việc này đôi khi chỉ để chế ra một thứ thuốc mà tập đoàn đối thủ vừa phổ biến 6 tháng trước. Chỉ một mình ông Etienne đủ khả

năng, quan hệ và thông minh để thuyết phục hai tập đoàn lớn ngồi lại với nhau để bàn bạc về các dự án có thể làm chung. Và ông Etienne luôn luôn hướng cuộc hội thảo đến một cuộc thương thuyết để sáp nhập.

Ông đã kiếm hàng chục triệu đô-la trong nhiều vụ sáp nhập thành công như thế. Ông nói với tôi: "Cứ để yên thì không có chuyện gì xảy ra. Tôi tìm ra những giá trị gia tăng cho cả hai tập đoàn, và tôi có đủ khả năng và quan hệ để đưa cả hai bên ngồi vào với nhau và tìm phương án sáp nhập. Mình tạo giá trị mới trong những giá trị có sẵn nhưng chỉ tiềm tàng. Chính mình biến sự tiềm tàng thành hiện thực. Không có tôi, cả hai bên đều chỉ nhìn nhau với nhiều thành kiến. Có tôi, họ đi tới hôn nhân.

Và từ ngày ấy đến nay, ông vẫn tiếp tục tạo giá trị mới cho những giá trị tiềm năng. Ông là một người mang trí thông minh và khả năng sáng tạo để biến đổi thế giới của chúng ta.

Bài học mà chúng ta có thể rút tỉa là ông Etienne đã thất bại khi không nắm vững những sắc thái của môi trường kinh doanh.

Nhưng khi trở về với tài năng bẩm sinh thì ông đã thành công rực rỡ. Đây là một bằng chứng hiển nhiên không thể chối cãi, rằng phải biết rõ chính mình (mình là ai) trước khi nhảy vào thử lửa.

* * *

ONG KEEREE KANJANAPAS - ĐỔI NGÀNH, NHƯNG

KHÔNG ĐỔI TƯ DUY HOẠT ĐỘNG

Trong những năm 1990, tôi gặp khá thường ông Keeree Kanjanapas, một con người với bề ngoài mập mạp dễ thương, nhưng ở bên trong có một năng lực phi thường, nhất là khi ông gặp những tình huống nặng ngàn cân. Ông là người Hoa, quê ở Quảng Đông, tên tiếng Hoa của ông là Wong. Ông kém tôi 4 tuổi, sinh năm Canh Dần, là một "con hổ" không biết sợ, tuy quyết liệt và sòng phẳng nhưng lại rất dịu dàng. Ông Wong-Keepee đã lấy tên Thái Kanjanapas cùng với người anh, Anand. (Ông Anand Kanjanapas là nhà vô địch về địa ốc, là người đã phát triển khu vực Muang Thong Thani.)

Nói thật ngắn gọn, cuộc đời của ông Keeree Kanjanapas là một cuộc thăng trầm lên voi xuống chó. Ông phá sản nhiều lần, và ngay sau khi phá sản, ông chỉ cần vài ba năm để thành tỷ phú trở

lại. Lúc phá sản thì ông đi mượn từng xu. Lúc lên voi thì ông sưu tập xe. May mà ông lên voi nhiều lần hơn xuống chó. Năm 50 tuổi, vào đúng năm 2000, ông có đúng 50 chiếc siêu xe như Bentley hay Rolls Royce, xe nào cũng mua mới và được sản xuất trong năm.

Tuy nhà của ông được xây trên một mặt bằng "chống gậy trên sườn núi" nhưng vẫn có đủ số 50 ga-ra để mỗi siêu xe của ông có chỗ cất riêng như viên ngọc quý.

Tư duy của ông về kinh doanh rất đơn giản. Ông chỉ mua đi bán lại những sản phẩm tại chúng. Ông cho rằng khi mình bán hàng triệu đồng, thậm chí hàng trăm triệu thì chỉ cần lợi một xu trên mỗi sản phẩm cũng đủ để trở thành tỷ phú trong một đêm. Vậy nên ông đã kinh doanh quần áo thể thao Puma tại Trung Quốc, đã kiếm bạc tỷ trước khi phá sản. Sau đó ông kinh doanh phân phối đồng hồ Nhật Seiko, vẫn tại Trung Quốc, bán hàng triệu cái đồng hồ trước khi phá sản. Và ông sang Thái Lan, quyết định xây luôn cả metro cho đô thị Bangkok, mà ông nghĩ sẽ chuyên chở hàng triệu lượt đi mỗi ngày.

Mong bạn đánh giá được phong cách phi thường của nhân vật này: ông dám lấy tiền riêng để xây hẳn hệ

thống metro cho đô thị Bangkok!

Ông không nghĩ sai về mặt thu nhập và doanh số khi nhảy vào "chảo nóng" xây metro. Tuy nhiên ông có thói lạc quan là

không bao giờ tính kỹ số vốn phải xuất ra. Metro Bangkok đã tốn của ông hơn 3 tỷ đô-la mà ông đã vay tại ngân hàng. Lần này thì chính phủ Thái Lan không để cho ông lỗ, vì cuối cùng, xã hội Thái nhìn nhận công lao vĩ đại của ông khi dùng tiền túi cá nhân để giúp cho chính quyền Thái giải quyết vấn đề giao thông của thủ đô, vấn đề mà cả chính quyền đô thị (Bangkok) không giải quyết nổi, trong khi ông Keeree chỉ cần làm "một phát" là xong. Ông quá may mắn vì nếu không, ông sẽ phá sản.

Ông này là một tay chơi bài xuất sắc, có lẽ chọn nghề đánh poker mới đúng. Thua thì thua trắng, thắng thì vét tiêu tùng đối thủ. Nhưng trên dự án Bangkok, ông Keeree biết trước là mình không thể bị bỏ rơi (vì nếu ông phá sản thì hệ thống metro sẽ

không được vận hành):

Ông thường chia sẻ với tôi là mình chẳng biết rủi ro là gì, đó là cách nói của ông. Ông không sợ rủi ro, không sợ những con số khổng lồ mà mình huy động, mà ngược lại con số càng to, qui mô càng lớn thì việc làm giàu càng chóng. Nếu phá sản thì ông sản sàng vào tù hoặc đi rửa bát trong quán ăn một thế kỷ để trả nợ. Con người này có một cỗ máy trong người tạo một sự lạc quan VÔ bờ

bến, một sự ngất ngây đơn giản dễ yêu với đồng tiền, và có lẽ đây là người duy nhất trên thế gian này nhìn đồng tiền như một cái gì thật trừu tượng. Ông bảo thiếu 1 tỷ đô-la thì cứ ra mượn ngân hàng rồi trả nợ dần, giống như một bà cụ mượn 200 ngàn đồng vậy thôi.

Điểm đặc biệt nhất của ông là rút cục ông làm gì cũng thành công tuy thinh thoảng, về mặt tài chính đơn thuần ông nếm mùi thất bại ê chề. Ông làm giàu như người ta uống nước, một cách dễ

dàng quá, và có lẽ chính vì vậy mà các ngân hàng quốc tế không sợ

cho ông vay tiền.

Trông ông dễ thương, nhẹ nhàng, nhưng bướng bỉnh, và khi lao đầu đi thì không một ai có khả năng cản bước của ông. Và định hướng cá nhân của ông thì không bao giờ thay đổi, đó là có làm thì chỉ làm qui mô to chứ không đầu tư nhỏ lẻ. Nhưng ngược lại, ông không ngần ngại thay đổi ngành đầu tư, ngành nào theo ông cũng

phải đi theo một qui luật duy nhất: thà lời nhỏ trên mỗi đơn vị

được bán ra, nhưng phải tìm cách bán hàng tỷ hàng hóa mỗi ngày.

Keeree Kanjanapas là một con người tự phóng đại mà thành công.

Khi quan sát kỹ lưỡng những nhân vật phi thường như MY

Chua, Etienne Laurent, hay Keeree Kanjanapas, có một điểm nổi trội: những người này chỉ làm việc mà họ thích, và việc mà họ tự

xét có khả năng làm. Họ không làm cái gì thuộc chuyên môn của người khác. Họ "chết thì thôi" nhưng vẫn cứng đầu tiếp tục một hành trình duy nhất. Họ cho cảm tưởng rằng mình sinh ra với nghiệp chướng như thế, và cứ một lòng đi theo định hướng của nghiệp chướng. Họ không "nhảy việc", mà vững tin vào việc mình làm, cho dù phá sản một lần, hai lần, nhiều lần. Thậm chí họ còn cho rằng chính vì mình thất bại và phá sản trong lãnh vực đó, hoặc phương pháp đó, mà mình phải vững tâm kiên trì giữ tay lái, Ở lại để phát triển một cách khác. Họ không bỏ cuộc, và không sợ ôn lại những bài học thấm thía và đau xót với ý nghĩ tích cực là sẽ không lặp lại những sai lầm. Họ mang theo mình một tinh thần bất khuất và dường như vui trong sự thất bại vì nghĩ giá phải trả có lẽ còn quá rẻ chăng!

Không lúc nào họ ngoan cố, vì người ngoan cố là người vẫn đi nhưng không hiểu rõ tại sao mình đi. Ở đây, họ

bướng bỉnh vì biết sau cùng mình sẽ thành công, và thấm những bài học, những gì phải làm và những gì phải tránh cho những chuyến sau.

Họ giống như thợ làm đàn - mục tiêu cuối cùng là sản xuất được một cây đàn với âm thanh kỳ diệu. Một lần, mười lần, một trăm lần đẽo gỗ để biến cục gỗ thành cây đàn. Một trăm lần thất bại nhưng cũng một trăm lần đi gần hơn tới cây đàn hoàn hảo.

Và có lẽ, chỉ khi nào mỗi chúng ta nhìn thất bại và phá sản như một thợ đàn nâng niu miếng gỗ quý sắp tạo ra âm thanh thì chúng ta mới thấm được rằng tất cả những cây đàn lớn bé tốt xấu được sản xuất, rút cục chỉ là những thành phần phải có trong một cuộc hành trình dài để đi tới sự tuyệt diệu. Không ai bỏ cuộc hay

đổi hướng. Ba ông, cùng một mẩu chuyện: đi tới cùng, tới cùng, tới cùng. Hướng đi không thay đổi, nhưng mỗi lần đều điều chỉnh cách làm. Chỉnhư vậy thì những bài học đau thương của ngày hôm qua mới trở thành vốn cho ngày hôm nay! Và khi họ miệt mài xây dựng thì quá trình bỏ công đó giúp cho họ hiểu chính bản thân hơn mỗi ngày, đo được giới hạn của chính mình, thấm được khả năng bẩm sinh để biến hóa khả năng đó thành sở trường.

Bạn tìm bí quyết phải không? Họ cũng như bạn đi tìm bí quyết, để rồi chỉ khám phá ra rằng không có bí quyết nào cả, mà chỉ có học bài và làm việc, chiêm nghiệm và rút tia, phân tích và đúc kết, để cuối cùng thử vận và phục thiện.

Tạo cơ hội We are all faced with a series of great opportunities - brilliantly disguised as insoluble problems. Tất cả

những cơ hội lớn đều được khéo léo trá hình như những bài toán không có lời giải. ột trong nhiều câu hỏi của các bạn trẻ là cơ hội từ đầu tới, và quốc gia, người trẻ không nhìn tương lai của họ như

chúng ta và cũng không đặt một câu hỏi về cơ hội như chúng ta.

Vậy cơ hội trên bản chất là gì mà có sự khác biệt về tư duy như thế?

Thật đơn giản, cơ hội là một cánh cửa hé mở đón mời những người có ý chí, có tự do sáng tạo và hành động, và đôi khi có cả vốn. Những người này tạo thêm giá trị cho bất cứ việc gì hoặc sản phẩm nào trong xã hội. Việc tạo giá trị không phải cái gì to lớn mà có thể là một cử chỉ đơn thuần. Ví dụ nhặt một miếng giấy dưới đất là đã tạo giá trị. Giúp một đứa trẻ học là một giá trị

lớn, cũng như đưa một người khuyết thị qua đường. Mua một gói xôi rồi chia ra làm hai gói với bao bì mới cho khách hàng mới cũng là tạo giá trị. Nếu từ những công tác nhỏ nói trên, bạn thành lập ra công ty nhặt giấy, công ty dạy học tự cho trẻ con, công ty đưa đón người khuyết thị và công ty bao bì các món xôi, thì bạn đã tự tạo ra cơ hội để phát triển. Dưới góc độ nhìn như vậy thì mỗi ngày mỗi chúng ta sẽ gặp hoặc tự tạo một ngàn cơ hội.

Có những cơ hội tạo ra doanh thu, lợi nhuận. Ở đây, những cơ hội đưa tới việc sản xuất hay kiến tạo sẽ được đánh giá bằng tiền. Nó sẽ tạo thu nhập cho người tạo giá trị. Nhưng cũng có những cơ hội không sản xuất ra dịch vụ hay sản phẩm có thể bán được. Ví dụ một người cha dạy con học tại gia, một người mẹ làm cơm cho con ăn. Tuy nhiên, những cơ hội này vẫn sản xuất ra những giá trị kinh tế và đóng góp cho những bước tiến của xã hội.

Và khi các phụ huynh dạy con phải có tinh thần tự lực tự cường, những giá trị được tạo ra là vô giá.

Tóm lại, bất cứ việc gì đóng góp cho nền văn minh của đất nước, cho nền kinh tế, cho nông nghiệp hay công nghiệp, cho nền giáo dục đều là con số cộng, giống như một số dòng suối chụm vào thành sông. Và những cơ hội để kiến tạo một quốc gia văn minh, một xã hội trù phú là có rất nhiều, mỗi ngày cho mỗi người. Thành thử tại những nước như Hoa Kỳ, một người trẻ tuổi rất dễ sinh sống tự lập, vì làm cái gì, cho dù đơn giản mấy, cũng được trả

công. Người Pháp có câu Toute peine mérite recompense - Mọi đóng góp đều phải nhận được đền bù xứng đáng.

Nếu so sánh Hoa Kỳ với một số quốc gia khác như các nước ở Cộng đồng Châu Âu, rõ ràng nền tư bản của Mỹ sản xuất nhanh hơn và nhiều hơn những giá trị nói trên. Đó là nhờ sự tự do đảm đương và hành động rộng rãi hơn. Đó là do văn hóa cái gì cũng tạo ra tiền, giá trị nào cũng được đánh giá và đón nhận. Càng cần được cấp phép sinh hoạt thì tốc độ sáng tạo càng giảm và những cơ hội càng ít. Đó là chưa nói đến những quốc gia cố tình dập tắt mọi sáng kiến, mọi hành động thiện chí, và đôi khi còn tạo ra cả rào cản. Những rào cản như thế có thể ví như những cơ hội âm. Xã hội càng âm nếu có càng nhiều cơ hội âm, đó là những rào cản không chính đáng được đưa ra hoàn toàn giả tạo để làm ra tiền.

Những đồng tiền này không có giá trị kinh tế thực, tuy những cơ

hội làm ra tiền kiểu này lại có thực. Những tình huống không tạo giá trị mà vẫn tạo ra thu nhập là những nỗi đau thương làm cho một xã hội trở thành âm, không tiến mà lùi, vì xã hội sẽ nghèo đi

khi phải trả công thật cho những giá trị ảo. Đồng tiền thật để

thường công lao ảo sẽ mất giá và tạo ra lạm phát.

Cơ hội ảo sẽ tạo ra những nỗ lực vô ích, vô hướng và vô giá trị. Tổng kết là một công cuộc phí phạm khổng lồ được tổ chức như một hệ thống âm- một bên của hệ thống thì nỗ lực tạo những giá trị ảo, còn

bên kia cố tình tạo ra mọi rào cản có thể, như những giấy phép phải xin, những kỳ thi tuyển phải tham gia, những điều kiện quái gở phải chấp nhận... Ở cấp độ đó thì không còn có thể

nói tới phát triển xã hội mà chỉ có thể gọi là tăng trưởng giả tạo đơn thuần – số lượng tăng nhưng không có chất và cũng không có nội dung.

Tôi sẽ không viết thêm về những hiện tượng kinh tế âm để

tập trung vào một tương lai hướng dương.

Cách đây gần nửa thế kỷ, một sinh viên nghèo tạo ra một công ty hi hữu. Khi ông Jean Claude Decaux nhận thấy các bảng chỉ đường bên Pháp vừa xấu, vừa cũ kỹ dơ bẩn, vừa không dễ đọc và dễ hiểu thì ông đã nảy ra ý nghĩ làm cách nào để thay thế các bảng chi đường này. Ông đã đề xuất với chính quyền đô thị một hợp đồng trong đó công ty của ông nhận nhiệm vụ thay thế miễn phí toàn bộ các bảng chỉ đường trên toàn lãnh thổ của Pháp. Ông chi xin một điều kiện là được độc quyền quảng cáo tại những nơi được chi định. Các đô thị bên Pháp đều đồng lòng hưởng ứng. Các bảng của Decaux vừa đẹp, vừa chắc, vừa dễ đọc, không những thế

còn được nhân viên mỗi tháng một lần tới lau rửa sạch sẽ, thành thử các chính quyền đô thị có bảng chỉ đường của ông rất hài lòng.

Dần dần cứ như thế công ty của ông chiếm cả thị trường thế giới.

Ông đã trở thành một trong những người giàu nhất Pháp trong khi ông chỉ sáng chế ra một dịch vụ tuy vô cùng lợi ích nhưng lại miễn phí. Nhưng ông còn tiếp tục tạo thêm nhiều giá trị

khác nữa, ví dụ chính ông tạo những thiết kế mới cho những bảng chi đường, mỗi ngày một đẹp hơn, dễ thay hơn, để bảo quản hơn.

Công ty của ông đã mướn hàng chục ngàn nhân viên tại hàng trăm đô thị trên thế giới. Chỉ có thế – làm sao tạo một giá trị nhỏ và đơn

giản hơn, lại miễn phí. Và ông đã thành công. Công ty Decaux nay đã trở thành một tập đoàn lớn mạnh đa quốc gia.

Nếu chúng ta noi gương ông Decaux quan sát kỹ những nhu cầu hiển nhiên của các đô thị, chỉ giới hạn trong phạm vi đô thị

thôi, thì đã có rất nhiều nhu cầu hiện lên trước mắt: chỉnh trang, nhặt rác, trồng hoa... những cơ hội đầy rẫy, ở ngay trước mặt chúng ta. Cách đây vài năm, tôi có dịp đi thăm tỉnh Bình Định.

Hôm đó tôi được mời tới nói chuyện cùng các quan chức và doanh nhân thành phố Qui Nhơn. Tôi bộp chộp nẩy ý đề nghị thành phố

trồng hoa thật nhiều trên các đường phố, ngụ ý là để tạo những phong cảnh tươi đẹp thoáng mát để đón du khách. Ý tưởng của tôi đã được thành phố đón nhận vui vẻ.

Trên đây, tôi đã chọn ví dụ về ông Decaux để chúng ta cùng thấy có hàng ngàn giá trị mới có thể được tạo nên trong phạm vi hạn hẹp của đời sống đô thị. Trong cuộc sống, mỗi bước đi là một lần chúng ta cảm nhận thấy có nhu cầu mới. Mỗi nhu cầu mới là nguồn cảm hứng cho việc tạo giá trị mới.

CƠ HỘI TỚI VỚI MỖI CHÚNG TA NHƯ THẾ NÀO?

1. Có một nhà văn đã nói rằng cơ hội thường trá hình khi tới tận tay chúng ta. Rất nhiều khi cơ hội trông giống như một công việc nặng nhọc, khó khăn. Người thức thời nắm lấy công việc khó nhọc đó để khám phá ra rằng chính đây mới là một cơ hội hiếm có.

Trong suốt thời kỳ trẻ tuổi, đúng là tôi toàn nhận những việc thật khó khăn để rồi đến khi thực hiện xong những công việc được giao, tôi mới hiểu ra rằng có bao nhiêu người đã quan sát việc làm của mình và sẽ tín nhiệm mình sau này.

Trong những người bạn trẻ của tôi, biết bao người mơ lên làm giám đốc hay những vị trí nào khác cao hơn. Con đường nhanh nhất đưa

tới đích là sự chứng tỏ mình có đủ khả năng kỹ

thuật và tạo lòng tin.

Năm 1998, tôi vừa vào Tập đoàn Suez nhận vị trí Tổng giám đốc phát triển thị trường Châu Á. Tổng hành dinh của tôi ở

Singapore. Đúng vào lúc đó thì bên Indonesia bệnh cúm gia cầm (SARS) hoành hành và đang lan rộng. Tại Jakarta có nhiều người tử vong. Công ty của tôi vội vàng ra lệnh sơ tán toàn bộ nhân viên về Singapore. Những chuyến bay đặc nhiệm đầu tiên đã tới Singapore ngay ban đêm. Tôi đã ra đón từng nhân viên một, thậm chí chính tay tôi đã giúp nhiều gia đình chuyên chở hành lý nặng cũng như bế các cháu bé về các khách sạn ở tạm thời.

Vì tôi mới vào công ty, nên không ai biết tôi, họ đang tản cư

với tâm trạng "tang tình bối rối" nên cũng chẳng ai hỏi tung tích của tôi. Cứ như thế, từng đợt máy bay đêm, từng đợt nhân viên với hành lý và con nhỏ và đợt nào tôi cũng có mặt. Mỗi khi toàn thể

nhân viên đã được vớt ra khỏi Indonesia rồi thì có bạn mới hỏi tôi là ai, vì họ vẫn đinh ninh tôi cũng chỉ là nhân viên của hãng hàng không nên mới phải đón tiếp họ vào giờ đêm. Họ ngã ngửa ra khi biết tôi là sếp cao trên cùng của họ. Họ tự ý báo cáo sự việc và ngay sau đó, Hội đồng Quản trị Tập đoàn đã viết thư cảm ơn tôi.

Và chỉ vài tháng sau, họ tặng tôi luôn vị trí Chủ tịch toàn bộ các công ty con của Suez bên Châu Á. Nếu bạn hỏi tôi việc khuân vác hành lý và dỗ các cháu bé đang khóc liên quan gì tới vị trí của chủ

tịch tương lai thì không, chẳng có liên quan gì. Nhưng Tập đoàn đã được chứng kiến tận mắt tính nhân ái, khiêm tốn và tinh thần trách nhiệm cao của tôi, và tuy tôi mới vào công ty được vài tuần, họ đã có đủ chứng tích để tín nhiệm tôi hoàn toàn. Thử hỏi có Tổng giám đốc nào đi xách va-li ban đêm cho nhân viên trong cơn hoạn nạn của

mình không? Lúc làm việc đó, tôi chẳng nghĩ gì, tính toán gì, mình làm sếp thì có bổn phận phải ân cần với nhân viên, chỉ có thế.

Tuy nhiên tôi đâu ngờ chính lúc đó tôi đã tự tạo một cơ hội để tiến thân.

Bạn nhé, không có cơ hội nào giống như ai đó mang một khay vàng khối đến tặng bạn. Cơ hội tới như một dịp để chính bạn chúng tỏ khả năng, nỗ lực và trí tuệ. Những cơ hội sau sẽ tới nhiều hơn nữa, dồn dập hơn nữa, vì bạn đã tạo ra lòng tin.

2. Khi cơ hội tới rồi thì đã đến lúc bạn cần có vốn để thực hiện những mục tiêu của mình. Tôi đã gặp rất nhiều bạn hơi ngỡ

ngàng trước vấn đề tìm vốn. Tôi nhìn nhận vấn đề thật là khó. Ở

những nước tiên tiến, trù phú và được hành lang pháp luật bảo vệ

thì vấn đề tìm vốn cũng đã khó rồi. Ngân hàng là nơi tráo trở, không phải vì họ tự nhiên hay muốn như thế, nhưng vì họ phải quản lý rủi ro, do đó họ rất thích cho những người giàu mượn tiền!

Ở nước ta thì lĩnh vực địa ốc vẫn tiếp tục nuốt những số vốn khổng lồ, nên việc tìm vốn cho những công tác ngoài địa ốc càng khó.

Thực ra, nhìn việc tìm vốn đơn thuần như vậy thì thực sự

hơi ấu trĩ, vì khi bạn cần tiền thì chẳng ai đủ điên để bỗng nhiên lót đường tài chính cho bạn đi.

Việc tìm vốn không bao giờ là một sự bỗng nhiên theo nhu cầu, mà là một quá trình gây cảm tình, tạo tính thuyết phục, quảng cáo lợi ích, chứng minh lợi nhuận từ thuở dự án của bạn còn ở thời kỳ manh nha. Tôi có thể quả quyết với bạn đọc là khi dự án của bạn còn ở thời kỳ sơ khởi mà bạn đã đi ướm thử những ai có chung mục tiêu, hoặc sẽ thừa hưởng những kết quả của dự án, thì đến khi dự án chín

muồi, bạn cứ yên tâm, sẽ có người tỏ ý muốn đồng hành với bạn. Họ sẽ đem vốn tới.

Bạn thử nghĩ xem, những dự án tốt đẹp thì hiếm, mà tiền vốn nhàn rỗi lại quá nhiều, tôi tin chắc rằng mỗi khi có một dự án nghiêm túc ra đời thì có người muốn nhập cuộc. Số đông sẽ nhập cuộc bằng vốn, vì đơn giản, nào họ có gì khác để đóng góp? Thành thử hãy tập trung vào việc xây dựng để dự án thành hình, bạn sẽ

không phải quá lo về chuyện kiếm vốn. Còn nếu vẫn chưa kiếm ra vốn thì bạn hãy tự trách rằng mình chưa làm cho dự án thực sự

chín muồi, chưa thể hiện được tính sáng tạo, chưa thuyết phục được rằng dự án đem lại được giá trị thật trước những nhu cầu hiển nhiên.

Tôi biết vô số những nhà đầu tư nhỏ, có vỏn vẹn một hai chục tỷ để đầu tư nhưng chỉ than rằng tiền nhàn rỗi của mình chưa tìm được một dự án nào đủ sức quyến rũ và thuyết phục. Chính

đây cũng là mâu thuẫn, vì khi những dự án "tốt quá" thì xử lý tình huống vốn quá dồi dào lại rất khó. Bạn cũng phải biết sợ khi quá nhiều vốn tới ủng hộ dự án của mình.

3. Một trong những yếu tố khó kiếm nhất không phải vốn mà là óc sáng tạo. Nếu bạn có óc sáng tạo thì tiền vốn thích theo bạn lắm. Điều đó không có nghĩa là bạn sáng chế cái gì họ cũng sẽ

theo. Con đường bạn phải chọn là củng cố tính khả thi, tính thực tế, phải đối chiếu dự án của mình với chính người tiêu dùng hay khách hàng của mình, họ có thích dự án không, giá nào thì họ

mua... Bạn đang gần đích của mình lắm, nhưng chính vào lúc này bạn cần tỉnh táo để bảo đảm tính khả thi của việc làm. Đây không còn là lúc tạo cơ hội mà là đi tới thực hiện thật.

4. Trong mọi trường hợp, bạn chỉ thực sự thành công khi lấy được nhân tâm, tạo được sự ủng hộ của cộng đồng. Muốn đạt được mục

tiêu này, bạn phải luôn luôn giữ tính liêm khiết, làm việc vì lợi ích của cộng đồng. Thuyết phục được cộng đồng thì cơ hội của bạn mới thực sự là một cơ hội, còn trước đó bạn vẫn phải xem nó là ảo. Một ý tưởng đơn thuần không bao giờ có thể được gọi là cơ hội. Có vốn rồi, vẫn chưa! Tạo ra sản phẩm rồi, vẫn chưa đâu!

Chi khi nhận được sự ủng hộ hiện thực của cộng đồng thì bạn mới có thể chắc chắn là cơ hội đã thực sự tới. Lúc đó nếu bạn đi vay vốn, cộng đồng sẽ ủng hộ dưới hình thức này hay hình thức khác.

Thậm chí sẽ có đông người muốn đồng hành cùng bạn.

5. Cơ hội sẽ càng nhiều khi lợi ích càng cao, giá trị được tạo ra càng được xã hội yêu thích.

Sometimes, the questions are complicated and the answers are simple. Đôi khi những câu hỏi đặt ra thì phức tạp, nhưng những đáp án lại đơn giản.

- DR. SEUSS

Rút cục, nếu phải nói ngắn gọn cơ hội là gì, nó tới với mình như thế nào, tôi chỉ có một lời đáp cùng một lời khuyên. Bạn đừng bỏ công bình nó làm gì, vì những cơ hội đầy rẫy khắp nẻo đường.

Nhưng tất cả những cơ hội đó còn ảo, chưa có người hưởng ứng, chưa có nhà đầu tư, chưa có ai nhìn nhận giá trị tiềm tàng.

Cơ hội đi với con người của bạn. Đây là một bài học tôi mất rất nhiều năm để thấu hiểu!

Có người than có rất ít cơ hội. Hỏi ra, bạn này không đóng góp mấy cho cộng đồng, thậm chí không nghĩ tới việc tham gia một công cuộc thực hiện nào. Nhưng cũng có người than ngược lại, có quá nhiều cơ hội, không lấy đâu cho hết. Hỏi ra bạn này tham gia nhiều việc xã hội, từ thiện, có mặt mỗi khi có sinh hoạt tập thể. Bạn này đóng góp vui vẻ, không kể công, lúc nào cũng tiền phong tự nguyện.

Xã hội sẽ tặng lại bạn gấp mười lần những gì bạn tặng cho xã hội. Và nếu bạn tặng cả con người liêm khiết và năng động của mình thì chẳng có gì đáng ngạc nhiên nếu xã hội sẽ luôn luôn dành ưu tiên cho bạn.

Vậy hãy cho đi bạn nhé, mỗi khi có cơ hội để cho. Càng cho nhiều thì sự lựa chọn của bạn sẽ càng rộng rãi, dễ dàng và được ủng hộ. Thành thử cơ hội sẽ tới với bạn khi bạn tạo cơ hội cho người khác.

Quả nhiên, như thế mới hợp lý!

Tản mạn về những ám ảnh không đáng có của tuổi tác Youth is the gift of nature, but age is a work of art.

Tuổi trẻ là món quà của tạo hóa, nhưng tuổi tác mới thực sự

là tuyệt phẩm.

STANISLAW JERZY LEC

Tôi thường sống giữa nhiều nơi trên địa cầu, và một trong những điều làm tôi ngạc nhiên nhất là nhận thức về tuổi tác rất khác giữa các dân tộc, giữa các nền văn hóa. Thế giới đã và đang thay đổi nhanh chóng, tuổi thọ trung bình của con người cũng tăng rất nhanh, tuy không đồng đều mọi nơi, nhưng hình như chúng ta vẫn cứ khư khư trung thành với những ý niệm xưa về tuổi tác,

không chịu đổi những thói quen mà chúng ta cho là phù hợp với một tuổi nào đó cố định. Chúng ta vẫn bồn chồn vội vã trong cuộc sống, y như mỗi người không còn nhiều thời gian trước mặt.

Hình như chúng ta quên mất rằng mình ngày nay được hưởng một quỹ thời gian sống bình quân 80 năm, tức gấp đôi tuổi thọ của Blaise Pascal – một nhà bác học, toán học, triết gia, một nhà văn nổi tiếng hoàn vũ vào thế kỷ XVII. Blaise Pascal, với vỏn vẹn 39 năm cuộc đời, nếu trừ đi 24 năm tuổi trẻ thì chỉ còn lại 15

năm ngắn ngủi, đã làm cho khoa học, triết học thế giới tiến hơn lên một bước dài.

80 năm là gấp đôi tuổi thọ của Frederic Chopin, một trong những nhạc sĩ nổi tiếng nhất hoàn vũ vào thế kỷ XIX. Chỉ cần 39

năm ngắn ngủi, ông đã có đủ thời gian để lại cho chúng ta vô số tác phẩm bất diệt.

80 năm cũng nhiều hơn tuổi thọ của Steve Jobs 24 năm, tức hai giáp, một vĩ nhân của thế kỷ XX và XXI, một người đã biến đổi hoàn toàn thế giới của chúng ta. Ông chỉ cần sống 56 năm trên đời để tạo ra cả một thế giới ảo và thật cho tất cả chúng ta. Những công trình của ông thật vĩ đại. Thử tưởng tượng ông còn được hưởng thêm 2 giáp nữa để nghiên cứu và phát triển, không biết thế

giới còn thấy xuất hiện những thứ gì kỳ khôi nữa từ ông!

Những vĩ nhân nói trên đều được biết đến như những người không theo nhịp sống vội vã, hấp tấp. Đây có phải một bí ẩn chăng, hay chỉ là những chuyện dĩ nhiên, đáng lẽ phải giúp chúng ta hiểu và sống ôn tồn hơn, nhịp nhàng với thời gian hơn?

Nếu quan sát các dân tộc trên thế giới, có thể thấy rất nhiều dân tộc tiến bộ rất nhanh, tuy người dân lại cho ta cái cảm tưởng họ luôn luôn lững thững, tà tà trong nhịp sống. Dân tộc Thụy Sĩ

hoặc Mã Lai chẳng hạn. Hai dân tộc này sống rất đúng đỉnh, chẳng hề vội vã. Không biết sao họ lại tiến nhanh như thế? Thiết tưởng chúng ta cần tìm hiểu tại sao, vì biết đâu, chúng ta lại tìm ra những bí quyết nào đã từng cho phép họ đi rất nhanh tuy vẫn bước rất chậm.

Không phải ai cũng cảm nhận thời gian giống chúng ta đâu!

Tôi có một người bạn tên là Jean Dumas, năm nay (2019, khi tôi viết chương sách này) đã 74 tuổi. Ông vừa mua một miếng đất bên bờ biển Bretagne (Pháp). Gặp Jean mới đây, ông vui vẻ

khoe với tôi là ông đã xây xong nền móng của ngôi nhà mà ông bà dự định sống trong những năm tháng tuổi già.

Hỏi Jean bao giờ nhà sẽ xây xong, tôi mới ngã ngửa ra khi nghe ông kể: “Anh Phan biết không, tôi làm việc đó chỉ có một mình, không có máy móc, chỉ dùng tay chân của bản thân, nên có lẽ phải ba bốn năm nữa mới xong. Mệt nhất là phải lên tinh để vác gạch, sắt và xi măng về công trường. Sylvie (vợ ông Jean) thì giúp tôi pha xi măng và sẽ thầu việc trang trí sau này, nhưng bà đã bắt đầu may màn cửa sổ để đến khi xây xong thì màn cũng có sẵn để

treo luôn”.

Tôi lại hỏi Jean: “Sao anh không giao việc này cho công ty xây dựng thì anh chị sẽ được hưởng nhà sớm hơn?”.

“Ấy chết, đâu có! Hạnh phúc là chính tay mình xây cất nên ngôi nhà. Con cái sau này sẽ được hưởng ngôi nhà chính tay của tụi tôi xây. Nền xây cho một nghìn năm, tường dày và chắc đủ sức chống chọi với giông tố mạnh nhất. Nước sơn chúng tôi dùng là loại sơn cho tàu thủy, phải 20 năm mới tróc. Cái thú chính ở việc tự tay mình làm anh ạ, xây nhà là để tiếp tục sáng tạo nên một cái gì trong cuộc đời, chứ nào chúng tôi có thiếu nhà để ở! Và chăng, tôi với anh đều đã về hưu, mình không làm gì thì thời gian và không gian quá rỗng, sống thêm để làm gì?”.

“Bốn năm nữa anh 78, chị 74 nhi?”.

Jean hiểu ý tôi bèn vừa cười lộ răng trắng dn vừa nói: “Anh biết không, hôm qua tôi đọc báo thấy có một ông cụ 87 tuổi rồi mà ngày nào cũng vào rừng đến một hai cây để dần dần tự xây nhà bằng gỗ, tôi phục lăn! Trong đời tôi, lúc nào tôi cũng trân trọng cuộc sống. Mình làm người, không nên có tư duy vô dụng - vô dụng cho xã hội đã đành, nhưng lại còn vô dụng cho chính mình thì mới thê thảm. Tuổi là gì anh nhi, đối với tôi lúc nào đó thì cũng

phải chết, cái chết nào mà chẳng gián đoạn chuyện đang làm? Nào tôi có dám nói tôi sẽ xong nhà trước khi chết đâu! Tôi chỉ nói chúng ta hãy trân quý sự sống như là một ân huệ. Sống là thực hiện ý thích, giấc mơ. Tôi còn đầy giấc mơ anh Phan nhé! Lúc nào chết thì buông, nhưng còn sống ta còn phải tặng cho chính ta thú vui rằng ta đã nhận được cái ân huệ của cuộc sống bằng cách tiếp tục thực hiện giấc mơ".

Đối với Jean và Sylvie, tài sản là vô nghĩa, vì ông bà ấy có thừa để mua thẳng một biệt thự đã hoàn tất từ chủ đầu tư. Nhưng việc xây nhà là tạo giá trị trong sự khuây khỏa thư giãn. Nỗ lực không ngừng để tạo giá trị thì sống mới có ý nghĩa. Thành thử, câu chuyện với Jean bắt đầu bằng tuổi tác, mà rồi ý niệm về tuổi tác đã biến mất lúc nào không hay.

Tôi nghĩ chẳng phải cầu nguyện cho họ sống lâu để hưởng nhàn, vì tuổi tác rõ ràng không phải là vấn đề với họ, hưởng nhàn cũng không. Hạnh phúc với họ là ở trong công việc tạo giá trị, thể

hiện chính con người của mình, ngay tại đây, ngay lúc này, trong một giấc mơ mình yêu thích. Và chỉ có thế!

NHỮNG NGƯỜI BỊ NHỐT TRONG LẦU VÀNG,

TRONG THẾ GIỚI KHÔNG MANG THỜI GIAN TÍNH

Tôi xin kể một câu chuyện khác, trái ngược hẳn với chuyện của Jean và Sylvie.

Mỗi khi về Kuala Lumpur, nơi tôi có một căn hộ nhỏ bé và nhất là làm thành viên của một câu lạc bộ huyền thoại, "The Royal Selangor Club", tôi gặp hai anh Syarir và Imran vào mỗi buổi sáng.

Tôi đã về hưu từ lâu, nhưng hai anh còn ở tuổi năng động. Syarir năm nay 35 tuổi và Imran thì mới tròn 22 xuân xanh.

Sáng nào cũng thấy hai anh đến câu lạc bộ trước tôi, ngày làm việc cũng như ngày cuối tuần. Họ có cái thú tắm buổi sáng trong câu lạc bộ trước khi điểm tâm, rồi sau đó chơi golf với nhau.

Chơi xong vào giờ trưa, họ lại tắm rồi dùng bữa trưa lê thê trước khi đi nghỉ trưa ngay tại câu lạc bộ. Đến 5 giờ chiều, khi một số

bạn khác đi làm về, họ nhập bọn ngồi uống bia hơi với nhau cho

đến bữa tối, đôi khi thấu khuya. Và ngay sáng hôm sau, Syarir và Imran lặp lại đúng chương trình ngày hôm trước. Ngày nào cũng giống như ngày nào, y đúc. Và chi lúc nhúc ở đúng một nơi, đó là Câu lạc bộ The Royal Selangor.

Imran là con của một siêu đại gia sở hữu hơn 20 công ty.

Nơi nào cha làm chủ thì con cũng có ghế trong Hội đồng quản trị.

Ông con được cha tặng lương khủng mỗi tháng, một chiếc limousine với tài xế và một chiếc siêu xe đua Maserati phiên bản mới nhất. Ở tuổi anh, người khác còn chưa tốt nghiệp đại học, nhưng đối với anh thì việc đi làm đã trở thành một món phụ thuộc và vài dòng trên thẻ tên. Cái gì anh cũng đã có rồi, và dường như

anh muốn có thêm thứ gì cũng chẳng phải vấn đề nan giải.

Còn Syarir là con cháu của hoàng tộc một bang lớn của Mã Lai. Anh chẳng có việc gì mấy, đi một chiếc siêu xe thể thao tầm thường hơn, nhưng anh được ân huệ vĩnh viễn là nhà nước và gia đình nuôi anh trọn đời. Anh còn có thêm một ưu đãi là chẳng phải xin phép làm gì, giấy tờ hành chính đã có phụ tá lo cho hết. Nếu lỡ

anh bị phạt khi lái xe thì cảnh sát sẽ vội vàng xin lỗi lúc nhận ra anh. Dòng dõi hoàng tộc là thế!

Xin nói toạc ra là cả hai anh, cũng như một số con nhà giàu khác, chẳng có việc gì làm ngoài đi chơi (golf) và ăn nhậu. Tôi gặp hai bạn

này rất thường, họ rất lịch lãm, dễ thương, tuy chi có điều họ hay thở vắn thở dài, thinh thoảng buột miệng: “Chán quá, chẳng có việc gì làm chiều nay”.

Anh Syarir thì còn hiếu kỳ, muốn biết cuộc sống trong các công ty ra sao, việc làm như thế nào, tại sao lại có người bận bịu đến không kịp ăn trưa, không kịp về với vợ con. Anh hỏi thì người ta kính cẩn trả lời, nhưng rồi thực ra anh vẫn không hiểu, vì anh không thể mường tượng được cuộc đời của những người không may mắn như anh, không có ai hầu hạ, mà phải đi kiếm ăn.

Anh Imran vốn đẹp trai và còn ở tuổi dậy thì” nên chưa quan tâm mấy đến đời sống kinh tế. Khi anh vào họp Hội đồng quản trị thì cũng cho có lệ. Anh không hiểu thấu đáo những thách

thức của cuộc sống kinh doanh. Bố anh làm hết. Và mẹ anh thì chỉ

chăm lo cho anh và các con khác. Thỉnh thoảng, anh đi ngao du một vòng thế giới cho vui của vui nhà, rồi đâu lại vào đấy, mỗi ngày như mọi ngày, anh vào câu lạc bộ ở cả ngày và chơi golf với Syarir.

Hai anh chi có một khác biệt: Syarir ở tuổi 35 còn nghĩ đến tương lai, chứ Imran thì ít khi nào viễn tưởng tương lai đem lại chút ám ảnh nào cho anh. Có cha dọn đường, có mẹ dọn cơm, có người hầu dọn rác. Có xe, có tiền, không bao giờ thiếu. Không những anh không áy náy khi mình đứng ngoài xã hội, anh còn cho thế là một ân huệ. Đối với cả hai, tuổi tác không là vấn đề, tuy Syarir có một chút cảm nhận về thời gian đi qua hơi mau.

Nhìn hai anh mà tôi không thể không suy nghĩ. Không biết làm gì với thời gian, đôi khi cũng là một thảm cảnh, ít nhất là dưới con mắt của tôi.

* * *

HẤP TẤP Vô cớ

Tuổi trẻ Việt Nam thì khác hai anh Mã Lai kia. Người Mã Lai còn ôn tồn, họ là bạn của thời gian, cũng như thời gian là bạn của họ. Các bạn trẻ Việt thì vội vàng, thời gian không phải của họ

nên chẳng bao giờ họ nắm vững yếu tố thời gian. Họ sống giữa sự

tà tà câu giờ và những sự đột xuất, cả hai thứ lẫn lộn với nhau.

Đang tà tà thì đột xuất. Đột xuất xong lại câu giờ. Không một ai trong xã hội của Việt Nam mình quản lý nổi, hình như chuyện đột xuất đã nằm im trong ADN của chúng ta.

Tôi đã gặp vô số bạn trẻ vội vàng, hay tạm gọi là thích sớm sủa. Trên mặt nghề nghiệp, vô số tủi thân khi chưa làm trưởng phòng năm 28 tuổi, vô số than là mình quá chậm khi chưa là CEO

năm 35 tuổi.

Tôi nghĩ đến Dũng, con của một người hàng xóm mới 22

tuổi mà đã thấp thỏm tranh thủ lên phó phòng. Tôi nghĩ đến Tuấn.

Vợ chồng Tuấn ở gần nhà tôi, Tuấn năm nay 33 tuổi thường bất mãn vì công sở không quan tâm đến anh. Còn vô số những Dũng khác, những Tuấn khác khắc khoải thấy đời mình không chút động tĩnh gì trong khi thời gian cứ lướt bay quá nhanh.

Song song với đó, họ bị gia đình hối thúc, giục lập gia đình, giục đi học, giục về nhà, giục ăn, giục ngủ, giục dậy sớm, bao nhiêu chuyện cần phải giục nhưng không có lý do thực. Đến cả khi đi chơi đơn thuần thôi mà rồi cũng phải giục nhau dậy sớm tinh sương, giục nhau ăn sáng, rồi giục nhau lên đường.

Nhưng rút cục, mỗi chúng ta không đi nhanh hơn những người Ở xứ khác, thậm chí hầu như mọi người đi đâu cũng tới muộn, trăm người như một! Một trong những dân tộc đủng đỉnh nhất hoàn vũ là Thụy Sĩ. Họ chậm chạp, khoan thai, tà tà, đi chậm rãi, làm việc chậm rãi,

ăn uống chậm rãi, nhưng rồi họ cũng chẳng tới muộn hơn ai. Người Canada cũng thế, người Pháp cũng chẳng khác chi. Phải chăng chuyện hấp tấp, vội vã là một bản tính, chứ

không phải một đòi hỏi thực của cuộc sống?

TÔI ĐÃ LẦM

Ham làm để ham tiến tới là một ước mong chính đáng! Và nếu tới đích sớm lại càng đáng quý, chẳng có gì phải mặc cảm.

Tuy nhiên, tôi mong các bạn đừng lặp lại những lỗi lầm của chính tôi. Suốt nhiều năm tôi đã chiến đấu để lên vị trí trong công sở, lên lương, thêm quyền, nhưng rồi tôi đã không thực sự quan tâm đến hạnh phúc cũng như những thú vui đơn giản của cuộc sống. Có lẽ

tôi đã phí phạm một số năm trong dĩ vãng của tôi cho những chuyện hoàn toàn vô ích. Tôi đã chọn sai ưu tiên, một trăm thứ

đáng lẽ phải được xem là quan trọng hơn nghề nghiệp. Ngày hôm nay, tôi phải nhìn nhận mình có rất ít kỷ niệm về những buổi êm đềm cùng cha mẹ, anh em, vợ con vào những năm tôi đấu tranh nhiều nhất. Tất cả cho nghề nghiệp, tôi chỉ có ý nghĩ đó trong đầu vào thời kỳ đó!

Tôi đã tự tạo ra một số mốc thời gian giống như những mục tiêu phải đạt, nhất là sau khi tôi được nghe một lời khuyên của anh

Humbert, một nhà tư vấn săn đầu người (head hunter). Anh Humbert nói với tôi một câu mà tôi nhớ mãi: “Tuổi và chức vị phải đi với nhau thì mình mới không già. Nếu anh 40 tuổi mà chưa làm giám đốc thì anh già, nhưng nếu anh 55 tuổi mà đã làm Tổng thống thì anh còn trẻ!”. Từ đó, tôi đã nghe anh Humbert và đâm ra lo sợ

cho bản thân. Sợ rằng 30 không lên Giám đốc, 45 không lên Tổng giám đốc, 50 không làm Chủ tịch. Và đến khi làm Chủ tịch thật của một mớ công ty trong một tập đoàn năm 52 tuổi, tôi mới vỡ lẽ

ra là suốt hai chục năm qua, mình đã bỏ quên quá nhiều thứ trong cuộc rượt đuổi mình tự tạo. Lời nói của anh Humbert rút cục chi là một thứ thuốc độc làm cho con người phấn khởi với hư VÔ và thờ

ơ với đời sống thật.

Ngồi nghĩ lại mà hối hận!

Nhưng rồi khi nhìn ra ngoài thế giới thì mình không khỏi ngạc nhiên thấy có người 90 tuổi mới đi học, có cụ ông 99 tuổi mới làm lễ cưới để lấy một cụ bà 95, có những ông bạn ở tuổi 55

thì sạt nghiệp mà đến 72 lại trở thành tỷ phú. Và nhất là rất động doanh nhân giàu có lại không chịu về hưu cho dù đã quá tuổi 80, như ông Warren Buffett chẳng hạn.

Thấy người ta sống không đếm tuổi tác, không nghĩ tới thời gian đi qua, chi tập trung vào đời sống thật... mà đâm thèm.

Sự trẻ trung thì không có tuổi.

- PICASSO

TUỔI GIÀ KHÔNG BAO GIỜ BẮT ĐẦU

KHI MÌNH THỰC SỰ SỐNG

Một trong những thông điệp tôi muốn gửi cho các bạn kém tuổi tôi là hãy chớ bao giờ nghĩ mình già, và càng lầm lẫn hơn nếu nghĩ rằng sự nằm ỳ, ngủ kỹ, sống nhàn hạ là một phương pháp kéo dài cuộc sống. Nếu cuộc sống dài ra thật chăng nữa thì cũng chỉ là những chuỗi ngày lê thê. Kỳ tình, những nghiên cứu về tuổi thọ

còn khẳng định rằng cơ thể con người sẽ rã sớm nếu thiếu hoạt động, thành thử không thể lầm nếu chúng ta năng động hơn.

Các bạn cũng chớ bao giờ đặt mốc tuổi với những giai đoạn. Vô số người mang ý tưởng đặt mốc 60 là tuổi hưu, mà tuổi hưu đối với họ

là không làm gì hết, không tham gia vào việc gì hết, và cũng không để tâm vào xã hội nữa. Nếu vậy thì tuổi sống thực của họ chỉ là 60, cho dù có sống tới 80 chăng nữa.

Cảm nhận đắt giá nhất của tôi là càng cao tuổi, tất cả những việc mình làm càng có chất lượng, càng gọn và nhanh. Ở tuổi đó, óc vẫn còn bén nhạy, hai bàn tay đã tập trung và thu gọn mọi kỹ

năng, kiến thức, trải nghiệm để thành công. Do đó, chính vào tuổi già mà mình càng phải tận hưởng cái quy chế ưu đãi đó. Tuổi già mới là tuổi cho phép con người tạo ra những tác phẩm tuyệt diệu.

Càng có tuổi và kinh nghiệm, ta càng phải sản xuất nhiều, chế tạo nhiều, đóng góp nhiều vì lý do đó! Những sản phẩm của ta, vào tuổi đó, mang những sắc thái không thể có được nếu ta chế nó ra 10 hay 20 năm trước. Hơn nữa, khi ta xông vào việc, việc sẽ làm cho thời gian ngừng trôi, những tế bào của ta được động viên, được giữ nóng, và chất xám được đo vật, thách thức, vấn chát, mắt sẽ

giữ thần và thân sẽ giữ lực. Tuổi tác vào đúng lúc đó sẽ không còn ý nghĩa nữa. Điểm này cần được nhắc đi nhắc lại, để mỗi chúng ta không bao giờ quên rằng cơ thể không có tuổi, và sự lựa chọn không bao giờ hẹp đi, mà chỉ rộng ra khi tuổi chồng chất lên.

Với thời gian qua, tôi từng ngạc nhiên khi tự mình khám phá ra rằng năm 30 tuổi, tôi thấy khi mới 20 mình chưa biết gì. Khi sang tuổi 50, tôi lại thấy khi 30, 40 mình chưa hiểu gì! Và phát hoảng khi đến tuổi 60 rồi, mình vẫn còn những ảo tưởng, vẫn mơ

tới những trải nghiệm chưa có, những chuyến phiêu lưu chưa thực hiện. Đến năm 70 tuổi mới vỡ lẽ rằng trí óc của mình vẫn vô cùng mạnh mẽ, hơn thời 60 tuổi nhiều, tuy sức lực có suy. Thật đáng tiếc nếu mình không tận dụng cái kho tàng chất xám trời cho, một thứ chất xám đã được động viên, thử thách, bổ sung qua bao nhiêu biến cố.

Rút cục, tôi mới khám phá ra rằng lý tưởng là có thân thể

của người 30 và trí tuệ của người 70. Tôi chưa đoán ra được tuổi 80 sẽ còn coi "thằng" 70 như con nít hay không, nhưng tôi tin chắc

rằng vào tuổi đó, cách hiểu cuộc đời sẽ còn thâm thúy đậm đà hơn nhiều! Bằng chứng là mãi đến năm 65 tuổi, tôi mới hiểu quá muộn bí quyết của sức khỏe. Thật quá đơn giản! Chẳng phải chạy mỗi ngày 5 km, hoặc cử tạ mỗi buổi sáng. Chẳng phải uống thêm vài viên vitamin hay một loại thực đơn nào. Hãy cứ ăn đủ mọi loại thức ăn, không cần tự cấm, nhưng chỉ mỗi thứ một ít. Hãy đi bộ tới sở nếu không quá xa. Hãy đi ngủ ngay khi cảm thấy buồn ngủ. Hãy quên việc sở khi về nhà, và tránh làm cái gì nhiều quá. Và hãy xem may rủi trong cuộc đời là chuyện bình thường. Rồi đầu sẽ có đó, trời sinh voi sinh có. Tóm lại, hãy bình dị hóa cuộc sống, chỉ có thế!

Hãy đừng quan tâm lượng cao thấp, vì lương nào cũng đủ

sống. Hãy tránh giày vò chính mình và gia đình vì những chuyện vớ vẩn, nhất là những bài toán không có giải pháp. Hãy tránh can thiệp vào chuyện của người khác, vì mỗi người có nghiệp chướng khác nhau, bạn chẳng thay đổi được gì cho họ cũng như họ sẽ

chẳng mang lại được cái gì cho bạn. Ngay cả với chính những đứa con của mình cũng thế!

Nếu bạn làm được tất cả những thứ đó, mà tâm trạng không vội vàng, không mang stress, thì bạn yên tâm, tôi cam kết rằng bạn sẽ sống hơn 100 tuổi.

Sống thế có gọi là ích kỷ không? Bạn a, đó mới chính là nghệ thuật sống để khỏe mạnh và hạnh phúc.

KHẢ NĂNG ĐÁP ỨNG CỦA XÃ HỘI VÀ NHẤT LÀ

CỦA PHỤ HUYNH

Nói về tuổi tác, tôi lại nhớ tới hàng trăm lá thư tôi nhận được từ rất đông các em trẻ chung quanh tuổi đôi mươi về hôn nhân. Nhất là từ

các em phái nữ.

Nội dung lặp đi lặp lại là cha mẹ các em nóng nẩy bồn chồn khi thấy các em chưa có chồng có vợ, hoặc tệ hơn, chưa nghĩ tới việc lập gia đình. Rồi cả nội ngoại cũng can thiệp vào để gây sức ép: “Bao giờ tui được bế cháu nội ngoại đầu lòng của tui đây?”.

Tệ hơn nữa là các cụ khám phá hoặc nghi ngờ đứa con, đứa cháu của mình chơi bời, vì các cụ không thể thoát khỏi văn hóa xưa, rất nghiêm nghị với sự gìn giữ. Tệ hơn một nấc nữa là các cụ

có thông tin con cháu mình đi chơi với người chênh lệch tuổi hoặc khác biệt đạo giáo, chủng tộc. Nhưng ngày nay chuyện yêu đương nào đâu có tuổi, nào đâu mang tính đạo giáo, nào có Chúa hay có Phật can thiệp, nào đâu ảnh hưởng gì tới cuộc hôn nhân? Chung quanh chúng ta có rất nhiều trường hợp cách biệt hơn hai, ba chục tuổi. Còn về dị biệt đạo thì không kể nữa.

Tệ hơn một nấc nữa là các cụ thấy con cháu đồng tính! Ở

đây không còn vấn đề tuổi tác gì nữa, nên tôi miễn bàn thêm, nhưng xã hội chúng ta chưa hiểu được rằng đó là một khuynh hướng tự nhiên bẩm sinh, chẳng đáng nói, chẳng đáng can thiệp, chẳng đáng đau xót. Đồng tính, hay lưỡng tính đều là chuyện tự

nhiên của tạo hóa.

Tuy nhiên các phụ huynh hãy mở mắt ra xem nhé, vì tiếp theo đây mới là chuyện đáng nói và trực tiếp liên quan đến trách nhiệm của phụ huynh. Ngoài xã hội có nhan nhản phụ nữ trạc tuổi 30+ một con và đã ly dị. Hàng triệu, chứ không phải hàng ngàn.

Không thể chối cãi được rằng các bạn nữ này đã lấy chồng (hay không) quá sớm vào tuổi đôi mươi và đã thất bại trong hôn phối.

Phân chia trách nhiệm ra sao đây?

Nhưng khi chính những phụ nữ này tái hôn vào tuổi 30+, thậm chí 40+ thì hôn nhân lại suôn sẻ thành công. Vậy tại sao chúng ta không nhìn thực tế, mà cứ tiếp tục dằn vặt đứa con? Nếu các cụ để cho con cái hưởng trọn tuổi trẻ trước khi lập gia đình vào tuổi chín chắn thì đã sao chưa, có hay hơn không?

Nếu bạn là một người trẻ thì lời khuyên nghiêm nghị của tôi là hãy cứ sống trọn vẹn tuổi của bạn, ham chơi cứ chơi, ham học cứ học, ham khởi nghiệp cứ khởi nghiệp, nhưng khi chưa có nghề

nghiệp ổn định thì bạn chưa nên nghĩ tới chuyện tuổi hôn nhân và sau đó là chuyện làm cha mẹ. Còn nếu là phụ huynh của các em, tôi khuyên vợ chồng bạn hãy rủ nhau đi chơi một vòng thế giới,

đừng để chuyện hôn nhân của con nhâm nhẩm làm bạn bồn chồn rồi phá hoại tính lạc quan của bạn. Tôi đoán chính bạn cũng chưa có nhiều dịp dắt nhau đi chơi. Bạn hãy lo chuyện của chính mình thay vì can thiệp vào nghiệp của đứa con.

Thật không đáng, nếu mình tự chế ra những mục tiêu, tự tạo ra sự áp đặt để rồi tự gây ra thêm bao nhiêu chuyện phiền muộn không đáng có cho bản thân.

TUỔI NÀO LÀ TUỔI CỦA THÀNH CÔNG?

Nếu cứ căn cứ vào các giải Nobel thì có lẽ các ngài đều được vinh danh vào tuổi bình quân trên 50. Còn nếu nhìn vào tuổi của vận động viên các bộ môn như điền kinh hoặc bóng đá thì chắc chắn tuổi trên 35 là giới hạn. Không thể chối cãi rằng tuổi tác có ảnh hưởng trong sự lựa chọn, cũng như trong sự thành tựu.

Nhưng cuộc đời không phải một cuộc thi đua, lỗi lầm chính là nghĩ rằng lúc nào mình cũng phải "tranh thủ". Và đây là lỗi thường thấy nhất trong các em trẻ đang xây dựng cuộc đời.

Tôi từng kể một câu chuyện trong cuốn sách trước - Chủ

tịch cũ của tôi có một đứa con trai không quan tâm mấy về nghề

nghiệp bản thân. Một trường hợp tương tự ở nước ta có lẽ đã tạo nên một bi kịch gia đình. Bạn đọc cần hiểu thật rõ, cha mẹ người Pháp ít khi giúp con sau tuổi trưởng thành, một là vì văn hóa Tây Âu như vậy, hai là vì việc kiếm tiền để có được hai bữa cơm mỗi ngày là một chuyện vô cùng dễ trong kinh tế ngày nay, ba là vì cha mẹ nào cũng nghĩ rằng để đứa con tự khám phá cuộc đời, tự giải quyết những khó khăn là cách tốt nhất để giáo dục con.

"Thằng bé" của Chủ tịch đã làm đủ mọi nghề trong những năm ấy. Mãi đến khi 40 tuổi, nó mới khai với cha là muốn học quản lý khách sạn và xin cha giúp đóng học phí. Tất nhiên, người cha rất mừng rỡ và tạo điều kiện cho con vào học Trường Quản lý khách sạn tại Lausanne (Thụy Sĩ), một trường nổi tiếng thế giới.

Và quả nhiên, "thằng bé" xông vào cuộc học tập như đã bị cuốn

theo đam mê. Nhưng đây là một thứ đam mê được chiết từ nhiều năm suy nghĩ, trải nghiệm, nằm gai nếm mật. Chính vì đam mê tới chậm mà nó sẽ rất bền bỉ. Cái hạnh phúc mà đứa con 40 tuổi được hưởng là thứ hạnh phúc của "người chín chắn", thấu hiểu được "lẽ

sao". Đến năm 45 tuổi thì "thằng bé" trở thành Tổng giám đốc của một khách sạn 5 sao bề thế tại Las Vegas. Rút cục, chẳng vội vàng, câu chuyện kết thúc tốt đẹp, chẳng có bi hài kịch nào xảy ra trong gia cảnh. Và "thằng bé" 45 tuổi rất ư hạnh phúc. Tóm lại, chẳng có gì đáng nói khi ta sống tự nhiên, không tiêu chuẩn và cũng không áp đặt.

Tôi muốn bạn đọc hiểu rõ tư duy của người Châu Âu về

cách họ dạy con. Họ muốn đứa con ý thức được trách nhiệm của bản thân, tự tìm hướng đi, tự khám phá những ý thích thực của mình. Đối với người Tây phương, không có gì quan trọng bằng việc tự lập, tự chọn vì chỉ như thế thì con người mới tìm ra động lực và cuối cùng hạnh phúc đúng nghĩa. Người Tây phương thực sự quan

tâm đến thành công của đứa con, nhưng họ mang tư duy rằng thành công phải là kết quả của sự tự lựa chọn. Họ không tạo sự thành công cho mắt nhìn của xã hội, mà tìm trước hết sở thích, những việc phù hợp, những hướng đi theo hoài bão, ước mơ.

Bạn đọc có thể bất đồng với tôi, nhưng tôi khẳng định là chung quanh tôi có quá nhiều bạn trẻ tranh thủ để thành công cho thật sớm, trong khi trên bản chất sự thành công không mang yếu tố

tuổi tác. Và tôi chỉ có một lời khuyên: hãy bỏ tư duy tranh thủ –

sống ôn tồn rồi cũng sẽ thành công. Vì thành công là gì? Không nhất thiết phải là có chức, có tiền, có quyền, có vị. Đó là được sự

công nhận của toàn xã hội rằng bạn đã hữu ích thật cho xã hội, trong một Công việc thật xứng đáng với bạn, thật đúng sức, đúng ước mơ của bạn, và làm cho bạn cảm thấy mỗi giây, mỗi phút trong công việc đó, bạn luôn luôn là chính mình.

Thế tại sao ta không phải tranh thủ để đi tới cái niết bàn đó?

Lý do rất đơn giản. Xã hội nào cũng chọn lọc người phù hợp nhất để việc giao cho họ được thực hiện tốt nhất. Tất nhiên, trong quá

trình tìm người và tìm việc, sự chắp nối hoàn hảo không xảy ra ngay, và cũng vì vậy đòi hỏi thời gian.

Bạn có biết những đứa trẻ thần đồng tốt nghiệp đại học năm 20 tuổi, số đông không thành công? Đây là thống kê chính thống.

Và ngược lại, những bạn bỏ học hoặc chậm học rút cục cũng chẳng kém chi những thần đồng, khi đến lúc phải làm tổng kết về cuộc đời nghề nghiệp.

Một lần nữa, quản trị đúng cuộc đời của chính mình là không đi nhanh hơn hay chậm hơn nhịp độ tự nhiên cho môi trường hợp cá nhân: Chỉ cần chọn đúng việc, đúng thời điểm và đúng với năng lực.

Biết bao nhiêu người Việt xuất ngoại sang Hoa Kỳ hay Châu Âu, Châu Úc lúc họ đã 45, 50 tuổi. Họ đã đi học lại, tốt nghiệp lại ở nước người, và tuy muộn vẫn thành công. Hàng triệu người Việt đã bắt đầu lại cuộc đời nghề nghiệp lúc họ trên 50.

Bạn có cần thêm minh chứng?

* * *

Văn hóa và lịch sử của dân tộc ta đã tạo ra cho mỗi người dân tinh thần phấn đấu và tranh thủ tuyệt vời. Chính vì vậy mà mỗi người trong chúng ta hãy giành lấy quyền tự lập, tự tạo, để rồi có thể tự hào. Cha mẹ, phụ huynh của chúng ta là những người có tinh thần trách nhiệm, nhưng đôi khi không ý thức được rằng mỗi đứa con đều cần có cơ hội để tự rèn luyện, tập lý luận và suy diễn.

Giúp đỡ con là một việc tốt, nhưng làm thay con là một việc hết sức phải tránh. Cuộc đời của mỗi người một khác. Không ai giống ai, không ai thành công cùng mức tuổi, cùng nơi, cùng nghề. Mỗi người một vẻ, mỗi người một tuổi để chín chắn, để thành công.

Cha mẹ hãy dạy con thành người, nhưng hãy để cho con tự

tạo thành công.

Thời gian không còn là tiêu chuẩn!

Các bạn thân mến, Cách đây 40 năm, tôi may mắn gặp một nhà chiêm tinh nổi tiếng. Anh ấy chi tặng tôi một lời tiên tri: “Khi nào các em trẻ Việt Nam đẹp hơn các thế hệ trước thì đất nước sẽ

khá hơn lên”. Ngày hôm nay, nhận xét của tôi là các em trẻ nói chung không những đẹp hơn các thế hệ trước rất nhiều, mà còn mang một sắc đẹp tuyệt đối nếu so sánh cả với các nước lân cận.

Điều này làm cho tôi phấn khởi cho các em và đất nước. Và lá thư

này của tôi dành riêng cho các em, một thế hệ đẹp và tươi. Dân tộc chúng ta là một dân tộc đẹp. Đẹp với truyền thống lễ độ và tươi cười. Đẹp với trí óc thông minh tuyệt vời. Đẹp với tấm lòng vị tha và nhân ái. Đẹp với nhan sắc làm cho bao nhiêu người nước ngoài ngưỡng mộ. Đẹp với lòng quả cảm, tính chuyên cần. Đẹp với sức chịu đựng vô biên trước những khó khăn. Đẹp với tính nhẫn nại.

Đẹp với khả năng truyền cảm. Đẹp với trí óc th mộng, biến cảnh vật tầm thường thành những câu thơ bất hủ. Đẹp với lòng hiếu thảo với cha mẹ và anh em. Đẹp với bạn bè và đồng bào. Đẹp với óc thẩm mỹ và tinh thần sáng tạo. Đẹp như vậy, tuy nhiên chúng ta chưa tìm ra hết hạnh phúc tiềm tàng mà tạo hóa muốn cho chúng ta. Một sức mạnh tiềm tàng mà chúng ta chưa khám phá ra trọn vẹn. Đó là vì khi có dương thì cũng có âm. Một triết gia nào đó từng nói rằng dân tộc nào cũng có những khuyết điểm dính liền với những ưu điểm của họ. Căn cứ theo nhận xét đó, dân tộc nào cũng phải giữ nguyên những ưu điểm của mình, đồng thời cố gắng nhận thức những khuyết điểm để tu sửa. Lá thư này được gửi tới tay các bạn trẻ tươi đẹp của tôi với mục đích đó. Gần như có thể nói dân tộc chúng ta sẽ hùng mạnh và hạnh phúc hơn nhiều nếu chúng ta biết thay đổi một chút tư duy và thói quen.

Các bạn ạ, Tôi đã viết một lá thư rất dài cho các bạn. Thứ

nhất là vì có nhiều chuyện để chúng ta cùng suy nghĩ. Thứ hai là để trả lời hoặc đem lại giải đáp cho hàng ngàn lá thư các bạn gửi cho tôi từ nhiều năm. Với mỗi lá thư như thế, tôi đã hồi âm ngay, tuy nhiên ở đây tôi muốn lồng mọi câu giải đáp vào một khuôn viên đồng bộ và nhất quán. Thứ ba là vì tôi có cảm tưởng các bạn càng ngày càng rời xa thực tế, mất lý luận hệ thống. Điều này thật đáng tiếc, nhưng không một chút nào do lỗi của các bạn. Chính phụ huynh của các bạn, trong số đông, cũng đã mất khả năng quan sát tương lai, mất khả năng chọn đúng phương án hiện tại và nhất

là khả năng nối liền nhiều hiện tượng với nhau để đưa ra những kết luận mang tính hệ thống. Toàn xã hội cũng không khác hơn. Tôi đã

có một lá thư khác, cũng khá dài, cho các bạn phụ huynh trong cuốn sách này.

Bạn là ai? Bạn có thể là một học sinh cấp III sắp lên Đại học, không có một chút ý niệm gì về môn mình nên chọn. Bạn là một sinh viên đang ở giữa năm đầu Đại học, và cảm thấy môn mình đang theo đuổi không đúng theo sở thích, và muốn đổi môn học. Bạn đã đi làm và đang do dự đổi công ty, thậm chí đổi luôn ngành nghề cho dù bạn có đầy đủ bằng cấp hoặc chứng chỉ cho nghề đang làm. Bạn là một công chức, một giáo viên, nhưng đang mơ khởi nghiệp. Bạn là một nông dân có chút vốn cỏn con và một mảnh vườn nho nhỏ, nhưng không biết chọn hướng đi nào để khả

năng thành công cao.

Lá thư cho những người tươi đẹp của thế kỷ XXI Bạn là người đã lập nghiệp thành công, nhưng cảm nhận rằng nếu muốn lớn lên thì phải đi học lại. Nhiều người lý luận như

bạn lắm đấy. Bạn là người hiếu học, khóa nào cũng cố gắng đăng ký, nhưng không cảm nhận được lợi ích thật sự của các khóa học.

Bạn không phải là một trường hợp lẻ loi. Trên một mặt khác của cuộc đời, bạn đang dang dở, dở dang với một mối tình, nhưng gia đình lại có ý kiến khác. Bạn đang có đề nghị việc làm ở rất xa, đang lần lữa không biết nên chọn phương án nào. Thậm chí bạn vừa nhận được cơ hội đi du học hoặc làm việc ở nước ngoài, chẳng biết phải nghĩ gì, phải làm gì,... Một ngàn tình huống như trên, một trăm giải đáp, nhưng không giải đáp nào thực sự đem lại cho bạn sự tin tưởng vào tương lai cả. Bạn lo lắng vì rõ ràng không hướng quyết định nào là hoàn hảo, nhưng mặt khác bạn cũng vội, đang muốn tạo đà và tốc độ cho cuộc đời của mình nên bạn đang có ý tưởng làm liều. Trong những bức thư xin tham vấn, cũng có nhiều lá thư đầy nước mắt tuyệt vọng. Ngày hôm nay tôi muốn tặng lại bạn một món quà: đó là sự tự tin mà bạn lẽ ra xứng đáng có được.

Bạn hãy đọc tiếp và sau đó có thể vững tin vào khả năng sẵn có của mình. Ai cũng biết, xã hội chúng ta âm. Khác hẳn nhiều quốc

gia khác, xã hội của chúng ta chẳng cho không ai cái gì. Miễn phí là ý tưởng ảo tại nơi này. Ở rất nhiều nơi trên thế giới sự học được xem là một nhu cầu thiêng liêng nên được miễn phí. Việc đổi môn học thì chỉ cần viết một đơn xin là xong. Tại một số quốc gia giàu thì còn hơn thế, ngay toàn bộ dụng cụ học sinh cũng được cho không, sự hỗ trợ là toàn diện, rủi ro nào cũng có quỹ và quy trình để giúp bạn đối phó, người tư vấn luôn luôn có mặt bên cạnh bạn khi cần. Rồi sau này, khi bạn khởi nghiệp thì đã có nhiều quỹ cấp độ quốc gia hỗ trợ bạn cả về tài chính cũng như tư vấn miễn phí.

Cứ thử đi một vòng thế giới, bạn sẽ khám phá ra một thực tế rất tự

nhiên với người ta, mà quá kinh khủng với chúng ta, mỗi công dân ở các nước văn minh được bảo vệ trong cuộc sống của họ trên cả

mức cần thiết. Họ có bảo hiểm cho mọi tình huống, thậm chí đôi khi còn có nhiều bảo hiểm quá nên bị trùng lắp. Lý do là vì những quốc gia đó hiểu một điều quả dĩ nhiên: Thế hệ trẻ là chủ hữu 100% của đất nước họ trong những năm trước mặt, và nếu không giúp thế hệ trẻ tiến lên thì thật vô thức - chẳng lẽ đợi họ thành công rồi mới giúp? Không có gì chính đáng hơn là giúp giới trẻ phát triển, nâng đỡ những trường hợp khó. Và phải bắt đầu bằng nền giáo dục. Một trong những lý do thâm sâu nhất, nhưng khách quan, gây ra tình huống của bạn (nỗi lo) là ở Việt Nam chúng ta không thực sự có thị trường công việc được tổ chức như một hệ thống đại chúng, bình đẳng và tích cực. Xa hơn thế chúng ta cũng chưa bao giờ tạo ra một hệ sinh thái để gắn bó mọi người với nhau, mọi nghề với nhu cầu, mọi sản phẩm với thị trường, mọi đòi hỏi với giải pháp, mọi khó khăn với sự hỗ trợ. Khi mọi thứ không còn gắn bó với nhau nữa thì ai cũng mù, ai cũng điếc, chẳng ai nhìn thấy tương lai và cũng chẳng ai nghe thấy tiếng gọi. Cũng vì lý do đó mà trên mặt nghề nghiệp, bạn không có hướng để nhìn, không có thông tin để tìm, không có cơ quan để vịn, và tất nhiên bạn chỉ có thể mù tịt về tương lai của mình! Thêm

vào đó, không một nơi đào tạo nào (trừ một vài trường hợp) xây dựng học trình chiếu theo nhu cầu cấp thiết của thị trường công việc. Thành thử khi phải chọn một môn học, bạn chỉ có thể bối rối vì không biết sau chương trình đó, liệu còn có nơi nào cuối cùng sẽ đón nhận mình không. Đầu

vào quá đắt đó, đầu ra chẳng ai thấy rõ, chẳng biết ở nơi đâu.

Không có hệ thống là thế. Bạn sẽ không có được một thông tin hay một dự báo nào đáng tin cậy. Ở những nước có tổ chức thị trường thì bất cứ lúc nào người sinh viên đều biết rõ thị trường công việc đang thiếu những bàn tay chuyên môn gì, và đang thừa chuyên gia gì. Thậm chí trong những ngành như y khoa, người ta còn cho bạn biết những khoa y nào thiếu bác sĩ, khoa y nào thừa.

Trong sự tối mù, nước đục thả câu, xuất hiện hàng trăm trường học dởm. Báo chí vừa nói đến marketing thì hàng chục trường marketing được khai trương sau đó, chính phủ vừa đả động đến khởi nghiệp thì hàng trăm trường mở khóa khởi nghiệp mới.

Bạn a, giáo viên trong những trường dởm đó không khác và không hơn gì chính bạn. Một số chưa bao giờ thực hành marketing hay khởi nghiệp. Bạn không nên thèm thuồng đi học, giống như một người muốn nuốt lửng một liều thuốc phiện để an thần. Mỗi tuần tôi khuyên hàng chục bạn trẻ học cách tự giúp mình: làm cách nào để kiếm thông tin trên mạng hoặc ngoài đời thường, nhất là học cách tự học cho thật hiệu quả mà không tốn một xu, cũng như tốn rất ít thời gian.

Bạn a, Cho dù tuổi tôi cách bạn khoảng nửa thế kỷ, tôi cảm thấy rất gần bạn. Vì ở tuổi của bạn, tôi cũng nếm đủ mùi khó khăn và thất bại. Thậm chí tôi còn chịu nhiều khó khăn hơn bạn vì hồi đó tôi còn giấy giụa ở nước ngoài. Chúng ta có một hành trình giống nhau, người đi trước, người đi sau, nhưng rồi hành trình nào cũng có chung ý tưởng, một ít lý tưởng, và nhất là rất nhiều ảo tưởng. Tôi sẽ không

giúp bạn phá vỡ cái bọng ảo tưởng của mình, vì ảo tưởng nào cũng là một thành phần của hạnh phúc đương thời.

Nó nuôi dưỡng động lực, thành thử tuy ảo, nhưng nó lại là cỗ máy thực để phục vụ đời thực. Xưa kia tôi không bao giờ tin vào câu

"Trời sinh voi sinh cỏ", nhưng rồi 50 năm sau tôi phải nhìn nhận ý nghĩa là không sai. Nói một cách khác, bạn đừng dùng chân ở một ước mơ bình thường, vì nó đương nhiên sẽ tới. Bạn hãy đi xa hơn thế, phải nuôi sự khát khao để cố gắng tạo thêm giá trị cho chính mình và cộng đồng. Xa hơn nữa là khai thác mọi tiềm năng mà tạo

hóa đã cho mình. Và đây mới là ý nghĩa thực của cuộc sống: đi tới tận cùng của khả năng bẩm sinh để hiểu được giá trị của bản thân và nắm bắt được phần nào cái nghiệp đang theo đuổi mình. Chớ

bao giờ mơ đơn thuần tới một mục tiêu vật chất. Giấc mơ phải hướng vào sự tạo thành con người của mình bằng cách khai thác hết mọi tiềm năng mà tạo hóa đã tặng. Xưa kia, lúc tôi đạt được mục tiêu đầu trong nghề nghiệp là lên chức Giám đốc, tôi còn nhớ

mình hạnh phúc khôn xiết. Tuy nhiên, chỉ một thời gian ngắn sau, tôi cũng chẳng màng tới cái vị trí này nữa. Nó giống như một món đồ chơi mà khi chưa có thì mình ao ước, đến khi sở hữu thật rồi thì không còn chút quyến luyến. Giống như đứa trẻ nhỏ ném đồ chơi dưới gầm giường khi vừa được tặng, trong khi nó nhai nhải xin đúng những thứ đó hàng tháng trước. Đúng là hành trình không ngừng tiến thân lý thú và sôi nổi hơn so với khi mình đi tìm một mục đích vật chất nào đó. Chức giám đốc rút cục chẳng để làm gì và cũng chẳng giúp gì cho tôi, ngoại trừ là một mốc đơn thuần để

đo tiến độ. Chính khi những thách thức xuất hiện, chó mới thực sự

là lúc mình phải nắm lấy cơ hội để tiến lên. Than văn trước những khó khăn là hiểu sai thời vận của mình. Cửa đang mở rộng mà mình lại có thể tưởng đó là vận xấu thì thật vô thức. Thành thử khi việc không bao giờ xong, hãy xem như một điều may ngắn, vì nhờ

đó mà ta sẽ tiến bộ không ngừng. Điều này trái hẳn với “nỗ lực để

tới cho xong”, như tôi thường quan sát trong xã hội chung quanh.

Không bao giờ tới, không bao giờ xong thì cuộc đời mới có ý nghĩa. Và đây là một mâu thuẫn đầy bị hài, kịch tính.

Trong thư này tôi cũng muốn nhắn nhủ bạn một vài điều.

1. Không biết hiện tượng có tự bao giờ, nhưng mỗi đứa trẻ

Việt Nam sinh ra đều mang sẵn rất nhiều mặc cảm. Tôi xin nói ngay, không mặc cảm nào của các bạn chính đáng cả. Phải chăng các vua chúa ngày xửa ngày xưa bắt nạt dân nhiều quá nên dân mới mang thường trực mặc cảm bị bắt nạt. Các quan bắt các nhà nho bắt nạt người không may mắn được đi học người da trắng bắt nạt người da đen; người đi giày bắt nạt người đi dép; người đội mũ

bắt nạt người đầu trần; người vai to bắt nạt người nhỏ bé; người

nhiều tiền bắt nạt người nghèo mạt. Chính vì có hệ thống bắt nạt lâu đời đó mà tại Việt Nam mới sinh ra nhiều chứng xấu. Nhiều người muốn mua cho bằng được nhà to cửa rộng để tự tạo ra một vị thế đè người. Mua siêu xe và đeo nhiều vàng trên người cũng cùng chung một tư duy. Cứ như thế, để dần dần, qua nhiều thế kỷ, tạo ra một xã hội sống vì bề ngoài, mua chức mua quyền, khoe của, và tự nhận làm đại gia, Và chính vì thế nên càng ngày dân tộc càng sống một cách xa hoa và hời hợt. Không còn ai sống cho chính mình mà chỉ sống, cho con mắt của người khác. Thế nên hãy tự hỏi tại sao mình không hạnh phúc thực sự - VÌ mình có tự săn sóc và tự cho bao giờ đâu! Trên cùng cương vị, nhiều người tranh thủ nói suông chỉ vì muốn làm cho thiên hạ tưởng mình bận rộn và trách nhiệm, trong khi đó họ chỉ làm việc ẩu tả, tạm bợ cho xong.

Thậm chí họ không có một chút tự ái để tạo nên giá trị thật, mà ngược lại chỉ muốn chế ra một thứ hào nhoáng để cho người ngoài

bị choáng, cho dù chỉ một phút ngắn ngủi. Nhiều kẻ hùa nhau mua bằng mua chức, với bất cứ giá nào, vì nghĩ rằng những thứ đó sẽ

tạo ra sự trù phú. Sai hoàn toàn bạn nhé. Nào họ có ngờ làm vậy không đem lại hạnh phúc dù nó có thể đem lại sự trù phú chăng nữa. Từ nay, hãy sống cho chính bạn. May mắn thay, ai cũng có đủ, không nhiều thì ít. Từ nay, bạn không phải nhìn sang đĩa của người khác để tìm ra chân lý của cuộc sống. Hãy tạo ra giá trị cho xã hội và cho chính mình, bạn sẽ được xã hội dành cho một chút cơm thơm áo đẹp, cộng với một cuộc sống thực sự thoải mái. Thời đại của sự bình đẳng là thế, thời thế của tinh thần dân chủ là vậy.

Lý do bạn không cần tranh thủ là vì trên cuộc đời này, bạn hay bất cứ ai đều chi cần tạo ra một, hai lần giá trị thực là đủ sống cả đời.

Khi bạn nhắc nhở mọi người rằng bạn đang tranh thủ, cũng là lúc miệng bạn rỗng tuếch, óc bạn đầy bùn, tim bạn chẳng đập, lòng bạn chẳng quan tâm. Không có nội dung thì tâm lý con người là động viên bằng hình thức... tôi đang tranh thủ, em đang tranh thủ, chị đang tranh thủ, mọi người đang tranh thủ... Hãy chấm dứt từ

ngữ "tranh thủ" vô nghĩa này và hãy nhớ rằng trong cuộc sống, chỉ

cần tạo ra vài giá trị là quá tốt, quá đủ. Hãy nhìn cuộc đời của những danh nhân, vĩ nhân. Họ cũng chỉ phát huy được một, hai

sáng chế, không hơn, và có người nổi tiếng muôn đời. Tóm lại, bạn không cần có sáng chế ấn tượng mỗi giờ mỗi phút. Vậy hãy từ tốn, bạn nhé.

2. Bạn hãy đi xa hơn việc tìm hiểu chính mình là ai. Tất nhiên ai cũng phải làm việc này, nhưng hơn thế nhiều, phải cố

khám phá ra nghiệp của mình trong cõi đời này. Tôi mang nghiệp nào khi sinh ra trong vũ trụ này? Mỗi người có một cái nghiệp. Tôi khẳng định rằng khi hiểu đúng vai trò và vị trí của mình trong vũ

trụ này thì bạn không thể thất bại. Việc khám phá ra chính mình và nghiệp mà mình mang không thể đạt kết quả trong một ngày. Chỉ

khi nào lăn xả vào những công việc mà xã hội trao cho bạn, với một nhiệt tình đặc biệt thì bạn mới dần dần thấy rõ hơn vai trò và bản chất thật của mình. Trong mọi trường hợp, hãy là chính bạn.

Tự tạo, tự tồn, tự lập, tự lực, tự cường, tự quản, tự tại, tự vệ. Mọi sinh vật đều sống theo qui luật đó. Nếu không có tư duy đó, hoặc không thực hiện nổi, bạn phải tự đánh giá là mình quá yếu đuối.

Bạn sẽ chỉ trưởng thành khi mình giữ chủ động, cáng đáng mọi việc của mình mà không vịn vào người khác. Hãy ý thức được rằng làm việc này rất dễ nếu tư duy tự lập có ngay khi bạn mới sinh ra thế giới này. Hàng tỷ sinh vật làm việc này hàng ngày bạn nhé. Kiến, bọ, bướm, hươu, trâu, voi, hổ, rắn, chim đều tự lập chỉ

vài tiếng sau khi sinh ra. Càng tự lập sớm, bạn sẽ càng mạnh mẽ.

Vậy hãy sớm tìm trong chính con người của mình nguồn lực tiềm tàng mà bạn sẵn có để tự lập. Đây là lựa chọn cơ bản cho mỗi đời người, trước khi chọn bất cứ hướng đi nào. Phụ huynh nào hỗ trợ

cho con cái quá đáng là làm mất khả năng của con để đối mặt với những khó khăn. Những đứa trẻ tại mọi nước Tây Âu đều chối từ

sự giúp đỡ của cha mẹ, và đôi khi còn bỏ nhà để chi về trở lại khi đã tự mình lập nghiệp xong. Bạn hãy bỏ thói xấu là chia sẻ mọi vấn đề cá nhân của mình cho “thiên hạ”. Đành rằng mỗi người đều cần lời khuyên từ những người thầy, những người thân, nhưng ở

đây, tôi muốn nói tới tư duy “sống vì thiên hạ”, cái gì cũng trông chờ vào mắt nhìn của xã hội. Điều này là không nên. Nó chỉ làm loãng cuộc đời của bạn, phá vỡ mọi ý nghĩa của cuộc sống, mà

không mang lại chút lợi ích. Tôi xin nói thêm là việc tự lập không liên quan gì đến “làm việc nhóm”. Thậm chí làm việc nhóm càng đòi hỏi

mỗi thành viên tới buổi họp với tư duy độc lập và được chuẩn bị kỹ lưỡng.

3. Bạn hãy tránh phức tạp hóa cuộc đời. Văn hóa truyền thống của dân tộc nói chung là làm gì cũng tạo thêm sự phức tạp, giống như người làm bếp luộc rau cứ đun đến khi rau quá nhừ rồi mà vẫn không chịu tắt bếp. Vì sao? Mặc cảm không có ích cho xã hội chăng? Lo sợ bị gán tội lười biếng chăng? Sao lại sợ mắt nhìn của thiên hạ và sự phán đoán của họ thế? Bạn có cần họ thật không? Bạn hãy cố suy nghĩ xem, chuyện gì trên đời cũng đơn giản nếu bạn muốn nó đơn giản. Mỗi lần tôi xem kịch xã hội truyền thống của chúng ta, hoặc đọc các mục tâm tình, có một điều cứ đập vào mắt tôi: đó là thói kỳ lạ hay đi vào sâu hơn mỗi ngày những tình huống phức tạp lôi thôi. Cùng trong một tư tưởng, chúng ta thường làm những việc mình không thích một cách miễn cưỡng. Không ưa mà cứ nhận tham gia là một lô-gích không thể

giải thích nổi và chi tạo thêm sự rối ren. Trong hôn nhân, không yêu cũng lấy. Trong công việc, không thích cũng làm. Hình như

chúng ta ngại nói thật đến đỗi chọn thà sống cả một cuộc đời miễn cưỡng còn hơn là vượt cái khó khăn nhỏ để nói sự thật một cách thật giản dị. Hãy chấm dứt những chuyện ray rứt. Hãy chi tiếp tục chuyện gì mà mình thực sự vui thú. Hãy từ chức khi không ưa sếp.

Hãy ly dị nếu cuộc sống bên nhau không còn mảy may thi vị. Mỗi người chỉ có một cuộc đời, ba vạn sáu nghìn ngày để mưu cầu hạnh phúc! Và hãy từ bỏ cái dối trá với văn của văn hóa cổ hủ, chi khuyên ta ngồi yên chịu trận.

4. Bạn hãy cảm nhận được cuộc sống là một con đường rất dài, chớ nên phí sức. Tôi đã được chứng kiến rất nhiều bạn trẻ vội vã phí sức trong những việc không mang thời gian tính. Hình như

chúng ta mang trong ADN một tế bào thúc đẩy chúng ta làm gì cũng phải xong thật nhanh. Bạn thử nghĩ xem, có bao nhiêu việc trong

cuộc sống thực sự mang thời gian tính? Hầu hết mọi việc đều có thể thực hiện lúc thuận lợi nhất, chứ không cứ phải mau nhất có

thể. Khi đi nhanh hơn nhịp độ tự nhiên của mình, nhanh hơn nhịp tim, nhanh hơn nhịp thở, bạn sẽ thấy cuộc sống quá nhọc nhằn.

Bạn sẽ không đi đâu xa được nếu không sống theo nhịp của cơ thể.

Ai cũng có phần của mình, chẳng phải vội.

5. Bạn hãy làm những việc phù hợp với tuổi. Chớ lấy vợ lấy chồng sớm quá cho xong. Chớ sinh con đẻ cái trước khi mình có khả năng làm tròn nhiệm vụ người cha người mẹ. Bạn hãy hồn nhiên với thời gian mình đang sống. Tuổi trẻ Việt Nam ít khi tự

tặng bản thân những giây phút ôn tồn đúng định của lứa tuổi. Ở

nước ngoài, các bạn trẻ giữ tính hồn nhiên khá lâu, sống tuổi thanh thiếu niên khá dài. Họ như muốn hưởng trọn cuộc sống trước khi sang thời kỳ của trách nhiệm. Tại sao mình không có tư duy đó nhỉ?

6. Bạn hãy để cho linh tính, lương tri và trái tim hướng dẫn mình. Tạo hóa sinh ra bạn đã trang bị cho bạn đầy đủ. Đừng tin nhắm vào những thứ gì khác, nhất là phải tránh lời khuyên nhủ của những người chẳng mấy kinh nghiệm hơn bạn, chẳng mấy chia sẻ

cảm thông tình huống của bạn. Linh tính, lương trị và trái tim của bạn sẽ luôn luôn giúp bạn lấy được những quyết định quan trọng trong cuộc sống. Và nếu có quyết định sai chăng nữa, phải nhớ

rằng đó cũng là quy trình tự nhiên của tạo hóa để biến bạn thành con người mà bạn phải đạt tới. Không có gì thay thế được sự trải nghiệm. Người giàu trải nghiệm sẽ sớm tìm được hạnh phúc bền vững!

7. Đừng quan tâm đến việc tôn vinh, nhất là phải tránh việc tự tôn vinh, đừng lo lắng xã hội đánh giá bạn sai. Chính xã hội mới là nơi

đánh giá mình đúng nhất. Đừng bao giờ mua chuộc bất cứ

cái gì, vì nếu mua danh thì bạn không còn tự trọng và không còn tin vào khả năng của chính bản thân. Mua chuộc là vĩnh viễn thay đổi mình thành một sản phẩm giả dối. Mua chuộc là sống vì mắt của thiên hạ. Nếu như vậy thì bạn thật đáng thương, đã tự biến mình thành một con người khuyết tật, dối trá với xã hội và với chính bản thân. Không còn thảm cảnh nào thê thảm hơn khi ta không còn là chính mình.

8. Bạn hãy cố hết sức tạo một không khí ôn hòa với mọi người, trước nhất với cha mẹ và anh chị em. Tôi đã được trông thấy quá nhiều mâu thuẫn không cần có trong nhiều gia đình. Cha mẹ nào cũng thương con, và tình thương nào cũng vượt biên giới, phạm tới khả năng tự phán đoán của mỗi thành viên trong gia đình.

Gia đình Việt Nam lại có thêm dị tính là thích có nước mắt. Nhưng đó không phải lý do chính đáng để tạo ra những phản ứng mang cảm tính cao. Bạn càng chín chắn trong suy nghĩ cũng như đắn đo trong lời nói thì càng giữ được mảnh tự do quyết định. Vậy bạn cứ

lắng nghe cha mẹ và anh chị em mà tránh phản ứng đối mặt, trái lại cứ xin suy nghĩ thêm về những điều bạn được chỉ giáo. Chỉ việc xin nghe và suy nghĩ thêm sẽ đủ để mọi người hiểu rằng bạn giữ

nguyên quyền chủ động.

9. Bạn đang hoang mang, lúc nào cũng hoang mang. Bạn không biết thế giới này đi về đâu, chỉ thấy nó biến chuyển quá nhanh, bạn không theo kịp và cảm thấy văn hóa, kiến thức của mình quá nhỏ bé so với kích thước vĩ đại của cuộc xoay vần. Bạn sắp đến thời điểm phải lựa chọn. Môn học, nghề tương lai, khởi nghiệp, chọn người bạn trăm năm, định cư ở một nơi mới, và bao nhiêu thứ khác nữa. Bạn lo lắng, âu sầu và cảm thấy lẻ loi, chẳng biết vịn vào ai.

Chính vào lúc đó hãy nhớ rằng chung quanh bạn, ai cũng có đúng vấn đề như vậy, và chẳng ai có giải pháp hơn bạn. Nếu bạn đã có ý

thích hoặc đã chọn một khuynh hướng nào đó thì bạn quá may mắn. Lời khuyên của tôi là hãy cứ nghiêng theo ý thích, đừng dằn vặt tư tưởng thêm nữa, vì trước sau gì bạn vẫn không có đủ

thông tin để đặt tiêu chuẩn. Không ai có thông tin này cả. Tiêu chuẩn chính là ý thích của mình đấy bạn ạ. Không có đủ thông tin thì những tính toán hơn thiệt hoàn toàn vô ích. Các thầy giáo của bạn cũng chẳng biết hơn bạn, cha mẹ đôi khi còn biết ít hơn thế

nữa. Với tất cả tinh thần trách nhiệm, tôi khuyên bạn hãy cứ vui vẻ

nghiêng theo bản ngã của mình. Hãy công khai ý thích của mình một cách hồn nhiên, vì như tôi đã nhắc trước đây, trong mỗi con

người có một vị thần tạm gọi là linh tính và lương tri, là người bạn chân thành nhất của bạn. Trong sương mù thì người bạn linh tính và lương tri là kim chỉ nam trung thành nhất dẫn đường, đó chính là bàn tay vô hình sẽ thôi thúc bạn làm đúng việc phải làm. Hãy nhất thiết tránh đi vào một cuộc tính toán đoán mò rằng môn học nào hay hơn, hoặc nghề nào kiếm tiền nhiều hơn, cứ như bạn muốn đoán kết quả của một cuộc đua ngựa: Bạn sẽ không bao giờ đoán ra, và cho dù có may mắn đoán trúng chẳng nữa, chính con ngựa thắng cuộc đua này sẽ lại thua cuộc đua sau. Vậy bạn đoán làm gì?

Trong một chương khác, tôi đã tường thuật cho bạn rằng một trăm bạn học gặp nhau khi về hưu rút cục giống nhau hết, chẳng ai hơn ai, thậm chí người bét lớp, "lười như hủi" thì có vẻ hạnh phúc và đầy đủ hơn người nhất lớp. Bạn không thích toán? Vậy dẹp toán học đi. Bạn không ưa khoa học tự nhiên? Cũng dẹp luôn đi, không phải thương tiếc. Bạn thích thơ văn hay nghệ thuật? Vậy cứ mạnh dạn đi theo con đường của sở thích. Xã hội cần mọi nghề bạn nhé, và xã hội cần nhất những người yêu nghề, đầu tư không mệt mỏi vào nghề. Hãy nhất thiết tránh thái độ lựa chọn đi theo đứa đúng nhất lớp, hoặc ý của đám đông - đây là một lỗi lầm kinh điển.

Đến khi phải chọn nơi làm việc hoặc công ty sẵn sàng thuê bạn, hãy ưu tiên chọn người lãnh đạo quý bạn và bạn cũng quý họ.

Hãy bất chấp lương bổng, hãy nhất thiết tránh chọn theo lý lịch của doanh nghiệp. Tôi từng làm việc này nhiều lần, nên bạn hãy nghe lời khuyên của tôi. Một lãnh đạo mà bạn quý và quý bạn, sẽ đem lại cho bạn một trăm lần những gì bạn muốn. Và bạn sẽ thú vị khi tới sở mỗi ngày, vì Ở nơi đó, bạn có những người chân thành, tích cực với mình. Tương lai của bạn sẽ được xây dựng trên sự tín nhiệm của những người quý bạn. Họ sẽ giúp bạn tự tin. Sự tự tin là cái vốn đáng quý nhất. Đừng bao giờ nghĩ rằng đứng trong một đạo binh đông đảo thì mình sẽ mạnh. Sự thật là ngược lại - không có gì vô danh và yếu ớt hơn con tốt trong một xã hội đông lúc nhúc. Ngoài ra, nếu bạn yêu việc, người ta sẽ chỉ mong bạn ở lại vì người tốt và đáng tin như bạn khó kiếm lắm. Tất nhiên lương bổng sẽ phải đi theo.

10. Bạn hãy tìm cơ hội đi đây đi đó để học hỏi. Du học nước ngoài là một phương án tốt, và tôi khuyên tất cả các bạn nào có cơ hội ra nước ngoài hãy nắm lấy cơ duyên đó. Tuy nhiên, các bạn phải nhớ rằng sự học hỏi là mọi lúc, mọi nơi, không nhất cứ

phải ở trên một lãnh thổ xa lạ. Do đó, đi được thì đi, chưa đi được thì không cần vội vã. Khi ra khỏi đất nước, bạn sẽ gặp những thị

trường công việc được tổ chức có hệ thống, bạn sẽ ngạc nhiên thấy các xã hội nước ngoài rất chuộng những bàn tay và trí óc người Việt Nam. Và đôi khi họ sẽ che chở bạn còn tận tình hơn chính xóm làng của bạn. Họ cần những người giỏi giang tốt lành như

bạn, hệ thống của nước họ đang tìm những chân dung như bạn.

Nếu may mắn một chút thì bạn sẽ được đăng ký học những môn mình thích với những giáo viên có kinh nghiệm, và biết đâu bạn sẽ

thành công như biết bao vĩ nhân Việt đã thành công ở nước ngoài.

Nhiều người là vô danh tiểu tốt Ở xứ mình, thậm chí đã làm những nghề thấp kém nhất ở xã hội nước nhà, sang nước người ta lại vẫy vùng, được trân quí và vinh danh. Đi đến đâu, dân tộc chúng ta cũng

được nhìn nhận thực sự thông minh, chuyên cần, biến báo, lo toan, chu đáo, trách nhiệm. Mỗi con người của ta chỉ cần dùng một cơ hội là sẽ phát triển. Sau cùng, bạn sẽ về nước, lúc đó đã có đủ

vốn để thực sự lập nghiệp tại nước nhà. Câu chuyện của Từ Thức trở về quê làng mà tôi chọn làm tiêu biểu trong cuốn sách cũng mang nặng ý nghĩa này.

11. Rồi một ngày kia bạn muốn lập gia đình, cũng chẳng cần vội vã cho dù cha mẹ thúc đẩy đến đâu. Bạn nên có nghề

nghiệp ổn định, và nhất là nên đợi đến tuổi chín chắn hãy quyết định. Tuổi chín chắn là tuổi đã vượt qua cái ái quá bồng bột, lẫn lộn dục vọng với tình yêu, lầm lẫn hiện tại với tương lai, nhầm tưởng ý kiến của người khác với ý muốn riêng tư. Chọn sớm, chọn sai là tự tặng mình nhiều năm dằn vặt với một người đàn ông hoặc phụ nữ mình không thực sự yêu và hiểu.

12. Lời khuyên tối hậu của tôi là trong cuộc sống không có một mục tiêu nào phải lựa chọn vội vã. Càng tự tặng mình thời gian, bạn càng có được sự cân nhắc tránh cho mình những tiếc

nuối mai sau. Một suy nghĩ chín chắn sẽ tiết kiệm cho mình hàng chục năm vật vã. Tuổi thọ trung bình cao ngày nay cho phép chúng ta biến thời gian thành đồng lõa. Trước những áp lực bên ngoài, cho dù từ cha mẹ hay người thân chăng nữa, bạn hãy mềm mỏng để đợi lúc thuận lợi nhất mới lấy quyết định. Vì trước sau gì, cuộc đời này là của riêng bạn, không ai khác, có phải thế không? Tập lấy quyết định một mình giống như luyện thép luyện sắt - bạn quen quyết định một mình thì con người của bạn sẽ cứng cỏilên dần dần.

Cuộc đời là gì nếu không phải là biến con người và cơ thể thành một đơn vị mạnh mẽ? Bạn chỉ cần nhớ một điều: không ai tiến thủ

mà có sẵn trong tay đầy đủ chiến lược và vũ khí. Bạn đi trong sương mù, giống như mọi người, và thành công hay không là do nhuệ khí mà mình đang có. Bạn gồng mình vận động hết tâm lực và tự tin thì

bạn sẽ qua. Bạn yếu ớt, than vãn, bám vịn, lần lữa, thì bạn cầm chắc thất bại. Và đôi khi mất cả sự tự trọng.

13. Khi còn trẻ, bạn nên cân đối cách dùng thời gian của mình giữa công việc, thư giãn và học hỏi. Làm như tôi khuyên, bạn sẽ giữ được sức khỏe lâu dài và nhất là sẽ trau dồi con người mình rất nhiều. Nếu còn trẻ nhưng đã tốt nghiệp, chưa có gia đình, bạn nên cứng rắn với việc trong công ty, hãy tránh thói quen làm việc quá giờ. Có thể công ty sẽ tìm ra đủ mọi cách để tạo cho bạn động lực làm việc muộn. Bạn cũng nên quan tâm và tặng công ty một, hai buổi mỗi tuần như thế, nhưng không hơn hai buổi một tuần bạn nhé. Trong vài tháng, vài năm, đằng nào bạn cũng sẽ đổi công ty, đổi nơi làm việc, tất cả những nỗ lực sẽ không còn dấu ấn lâu dài.

Ngược lại, bạn nên dành thời gian của mấy buổi tối kia để tạo giá trị mới cho mình. Tôi khuyên bạn nên bỏ thời gian thư giãn để đọc sách, ví dụ hai, ba buổi tối mỗi tuần, bạn sẽ trải nghiệm rằng sách là một thầy giáo uyên thâm, tận tình nhất mình có thể có. Nhưng còn nhiều cách khác nữa. Bạn nên đăng ký một nơi để "làm thân"

với chính cơ thể của mình - yoga, thể dục, chơi một bộ môn thể

thao... Hạnh phúc với chính cơ thể của mình sẽ giúp cho sức khỏe của bạn rất nhiều. Bạn sẽ tránh được nhiều bệnh tật nguy hiểm mà khi trẻ bạn hay coi thường. Và sau cùng, nên đi học thêm một nghề

chân tay. Ví dụ học chơi một nhạc cụ, học hát tập thể trong ban hợp ca, học làm bếp như một thú vui, học trồng hoa, học nghề mộc hoặc nghề thợ hồ, sửa điện. Tôi có nhiều người bạn bên Pháp đã tự

tay xây xong biệt thự. Cho vui. Giá trị của cuộc sống dưới hình thức đó thực sự mênh mông. Bạn hãy đăng bám lấy công việc để

mong ông chủ chú ý, vì dù họ có quý mến bạn cách mấy thì cuối cùng, bạn cũng chỉ là con tốt. Họ chỉ có đồng lương cỏn con để

khai thác bạn. Họa may trong thời gian công tác, bạn đã học hỏi nhiều, trải nghiệm nhiều, thậm chí được cọ xát với những đồng nghiệp có tài năng, nếu vậy thì đây là điểm tích cực nhất mà bạn sẽ

giữ được. Nếu bạn đã có gia đình thì tôi có nhiều lời khuyên khác nữa. Hãy dành thời gian cho gia đình. Hãy rủ vợ hoặc chồng bạn tập thể thao chung. Hãy mỗi tuần đưa gia đình đi chơi thư giãn một lần, chẳng cần đi đâu xa, chẳng cần làm gì đặc biệt, nhưng đó là cơ

hội tạo thêm sự gắn kết và thông cảm, rất cần thiết cho cuộc sống ngày nay. Hãy dành mỗi tuần cho vợ hoặc chồng một bữa Cơm

"tình nhân Valentine" để rồi sau này bạn sẽ được hưởng tất cả hệ

quả tốt của việc đó. Nói về tuổi hưu trí thì quá xa, nhưng bạn có biết rằng khi tuổi cao, hạnh phúc của mình sẽ do chính gia đình mình đảm bảo? Nếu đến lúc đó bạn mới lo toan thì e rằng quá muộn. Quản lý thời gian là tạo điều kiện cho cơ thể được cân bằng, cho trí óc có vùng tự do để thư giãn, đời sống vợ chồng giữ được hạnh phúc, con cái giữ được vẻ hồn nhiên của tuổi trẻ. Có được tất cả những thứ đó thì bạn chớ lo về bệnh tật phát sinh, mặc cảm khó chữa. Và cuối cùng, nếu kỹ lưỡng tham khảo ý kiến của một ngàn vĩ nhân thì bạn sẽ khám phá ra rằng thời gian là thứ họ quý nhất, trên cả sự trù phú thịnh vượng. Không quản lý được thời gian của mình, chúng ta sẽ mất chủ động, và đây mới là thảm cảnh thực - và tất cả chúng ta đã quá quen thuộc với điều này, có phải thế không?

14. Bạn hãy nắm vững nghệ thuật vắng mặt, nói không. Xã hội ngày nay bám lấy bạn, và đôi khi còn tạo ra cho bạn những tình huống khó chịu, những tình thế lưỡng nan. Bạn bịn rịn, sợ xã hội nghị này nọ về mình, nên gượng gạo tham gia và hơi sợ rằng một thái độ nào khác từ bạn có thể bị hiểu lầm. Văn hóa bịn rịn đã từ

lâu đi vào máu. Một trăm đám cưới là một trăm vở kịch bị mời không biết lý do, tới để giữ lòng, xong món thứ ba thì chuồn. Họp hành không liên quan gì đến mình, nhưng không dám phụ lời mời họp, ngồi ngáp vắn ngáp dài, nửa chừng thấy có người về sớm bèn đứng

dậy theo gót. Chẳng lẽ một triệu người chúng ta cứ tiếp tục phung phí thời gian và sức khỏe trong những sự “có mặt vớ vẩn”

như thế sao? Tôi không muốn kể thêm những việc vô ích mà chúng ta sẵn lòng bỏ thời gian làm miễn cưỡng. Hãy vắng mặt nếu bạn không có lý do chính đáng để tham gia. Hãy từ chức khi việc không ra việc, hướng đi không rõ và mục tiêu không mang tính chiến lược. Hãy từ chối những việc không có chút ý nghĩa nhân văn hay ích lợi cho ai. Hãy dành thời gian cho chính mình, bằng cách giành lại sự chính đáng. Mà làm việc thừa là không chính đáng. Thử tưởng tượng mọi người đều làm thế thì cả tập thể chúng ta đang phung phí bao nhiêu thời gian?

15. Bạn hãy tham gia vào mọi việc có ích cho gia đình và cho cá nhân mình, hãy tích cực đón nhận cơ hội làm việc nhóm.

Bạn đừng nề hà đóng góp, hãy tự nguyện tham gia mọi cơ hội giúp mình có thêm những người bạn tốt. Chính những người bạn này, không ai khác, sẽ là gốc sinh ra những cơ hội trong đời của bạn.

Chính sự thành công nào cũng bắt nguồn từ những cơ hội do những người bạn mới đem tới. Trong một đoạn khác, tôi đã nhắc nhở rằng khi xã hội mến bạn thì bạn không thể không thành công.

Vậy hãy trau chuốt các mối quan hệ bạn bè nhé. Trau chuốt không có nghĩa là đi nhậu bí ti thâu đêm, mà là đem lại sự trân quý cho nhau, luôn luôn nghĩ đến nhau. Và như thế là đủ.

16. Bạn hãy tạo sự khác biệt để thu hút sự chú ý. Rất đông các bạn trẻ có tư duy đi theo “đàn”, bắt chước người bạn đúng nhất lớp hay đám đông - một cách để che đậy tính e dè, trốn tránh trách nhiệm nếu “chẳng may” có ai nghĩ tới mình. Tôi xin nói thật rõ: thái độ này tiêu biểu cho tư duy thất bại. Phải nghĩ ngược hẳn lại!

Bạn ạ, hãy có tư duy tích cực tạo sự khác biệt. Trên một thị

trường phần lớn các sản phẩm giống nhau. Ơ nước Việt Nam chúng ta, rất nhiều khi sự khác biệt chỉ được tạo ra bảng giá bán.

Và cũng vì vậy, những sản phẩm Việt Farm Cang, ngày phải càng rẻ, rẻ đến khi nào không thể rẻ hơn, bởi thiếu tư duy tạo sự khác biệt ngoài hạ giá. Chúng ta nên hưởng 37 nghĩ vào việc tạo ra những giá trị mới, cho dù cỏn con đến đâu, Việc tạo giá trị mới không khó như chúng ta tưởng. Tôi sẽ kể cho bạn đọc vài câu chuyện cá nhân minh họa cho việc tạo sự khác biệt, Rất lâu rồi, có lẽ khoảng năm 1975, một phái đoàn từ Anh Quốc muốn sang thăm công ty tư vấn của chúng tôi. Một phái đoàn phía chúng tôi được thành lập, lúc đầu không có sự tham gia của cá nhân tôi. Một ngày trước khi tiếp đón phái đoàn Anh, ông Tổng giám đốc mới hỏi xem ai là người thông dịch trong buổi gặp gỡ. Ngày đó người Pháp kém Anh ngữ lắm, và người Anh kém Pháp ngữ lắm. Họ không tìm ra ai. Một anh Giám đốc sực nhớ ra là chính tôi khá giỏi tiếng Anh, nên họ mời tôi tham gia vào giờ chót. Trong suốt buổi gặp gỡ, tôi là người thông dịch từ Pháp sang Anh, rồi từ Anh sang Pháp. Mọi người chi thấy tôi trong buổi họp. Người Mỹ gọi thế là one-man-show. Chẳng lâu sau, ông Tổng giám đốc mời tôi vào văn phòng và hỏi tôi có ốn lấy vị trí Giám đốc Quốc tế không! Bài học mà tôi rút tỉa rất thấm thía, và tôi không giấu bạn đọc là tôi đã khai thác tối đa chiến lược tạo khác biệt để tiến thân. Khác biệt ở ví dụ trên là sự nắm vững tiếng Anh Vẫn biết rằng nội dung của cuộc gặp gỡ

không tựa vào đề thi học tiếng Anh, nhưng cơ hội đã cho phép người ta đánh giá được tôi một cách toàn diện. Tôi đã tự đưa mình ra ánh sáng, một cách khiêm tốn, nhưng vẫn là đi ra ánh sáng. Năm 1987, ông Jeffrey Koo, một siêu thương gia từ Đài Loan, Chủ tịch China Trust Bank tới thăm tập đoàn Alsthom. Sau buổi họp với Chủ tịch Deugeorges và một nhóm chúng tôi, ông Jeffrey Koo mới có ý mời Chủ tịch Deugeorges đi chơi golf. Cả công ty không ai biết chơi bộ môn thể thao này, trong khi ông Jeffrey Koc xưa kia còn là vô địch Đài Loan! Hồi đó tôi là một vận động viên có hạng trong bộ môn này (tôi từng chơi trong những giải quốc tế hạng thương gia). Trước sự thất vọng của ông Jeffrey Koo, tôi xin tự

nguyện thay Chủ tịch. Mọi người hân hoan. Thế nhưng câu chuyện hi hữu sắp xảy ra là ông Jeffrey Koo, trong khi chơi với tôi, đã có một cuộc chơi thật xuất sắc. Ở lỗ thứ 8, ông vụt một phát, trái bóng

bay thẳng chui vào lỗ. Người ta gọi thế là hole-in-one, một chiến công vô cùng hiếm hoi và hoành tráng. Từ ngày đó, tôi đã trở

thành một người bạn trung thành của ông Jeffrey Koo, một người từng làm cố vấn cho Tổng thống Tướng Chính Quốc (con của Tướng Tưởng Giới Thạch), rồi sau đó làm Đại sứ tại Hoa Kỳ trong khi ông vẫn đang làm chủ tịch của nhiều ngân hàng và công ty bên Đài Loan. Sự khác biệt ở đây là khả năng chơi golf, chẳng liên quan gì đến nội dung chuyến sang Pháp của ông Jeffrey Koo. Sau đây lại là một chuyện hi hữu khác. Năm 1988, bất thình lình Chủ

tịch Desgeorges nhận được một lá thư của ông Kim Woo Chong, Chủ tịch, Sáng lập viên của Daewoo, mời ông sang Hàn quốc để

thương thuyết về một dự án quân sự tối mật cấp quốc gia. Thư mời khẩn khoản xin ông Desgeorges sang một mình, và đích thân thương thuyết với chính ông Kim. Tất nhiên, theo phong cách làm việc của nước Pháp, không bao giờ doanh nghiệp cho phép lãnh đạo thượng định đi đàm phán Ở ngay vòng đầu. Do đó công ty tôi phải chọn người có đủ điều kiện để ứng tên thay mặt Chủ tịch và cả Chính phủ Pháp. Thêm vào đó, có một điểm khá tế nhị là vì dự

án quân sự tối mật nên người đại diện phải được cả sự ủy nhiệm của Chính phủ Pháp qua Bộ Quốc phòng và Văn phòng Tổng thống Pháp.

Sau khi ướm thừ danh sách thì không một tướng lĩnh nào trong Bộ Quốc phòng dám nhìn sứ mệnh đi Hàn, cũng không một công chức cao cấp nào tại Bộ Ngoại giao Pháp, hoặc Bộ Tài chính Pháp chịu đưa tên. Lý do là trong các Bộ, và ngay tại Alsthom mọi người đều biết tiếng ông Kim Woo Chong là một trí óc lắt léo, một gian hàng kiểu Tào Tháo, giống một tay chơi poker nhà nghỉ. Và cả cộng đồng phía Pháp đều muốn ứng tên tôi vì họ cho rằng tôi có đủ điều kiện

nhất để thay mặt cả nước Pháp trong cuộc đàm phán tay đôi này. Đây là lần đầu tiên một người Việt cầm đầu một phái đoàn quân sự hùng hậu sang Hàn, vì tuy cuộc thương thuyết là tay đôi, nhưng người thương thuyết cần có dưới tay mỗi lúc ngày đêm mọi chuyên gia về vũ khí, giá biểu và công nghệ của Cộng hòa Pháp. Sau này tôi mới biết lý do thật tôi được bổ nhiệm: tôi là

người da vàng giống ông Kim, hồi đó các quan chức bên Pháp nghĩ

rằng người da vàng dễ hiểu người da vàng hơn nên tôi là người duy nhất được tất cả các cơ quan tín nhiệm. Sự khác biệt ở đây là màu văn hóa, cho dù nội dung của cuộc thương thuyết không liên quan gì đến màu da. Các bạn ạ, đôi khi điều tạo sự khác biệt lại là yếu tố phụ. Trong phái đoàn chuyên gia, rút cục người biết tiếng Anh nổi trội được chọn. Trong cuộc gặp gỡ thượng định về các dự

án, rút cục văn hóa và kỹ năng chơi golf đã tạo sự khác biệt. Nói rằng tôi đã tiến thân chi trên những tiêu chuẩn phụ thì không đúng, nhưng tôi khuyên các bạn nên có trong tay nhiều lá bài tuy phụ

nhưng đôi khi mang lại sự khác biệt cần thiết.

17. Bạn hãy liêm khiết với bản thân, vì nếu không bạn chẳng còn là chính mình, và do đó bạn không thể thành công -

giống như một người đi xin việc với thẻ căn cước của người khác!

Tôi có nhận xét khắt khe là một phần của dân tộc không những quen nói dối với đối tác, nhưng còn nói dối cả bản thân! Xưa kia tôi được xem một phim khôi hài do tài từ Jerry Lewis đóng vai chính, tựa của phim là “Dr. Jekyll and Mr. Hyde”, từ cốt truyện của Robert Louis Stevenson. Truyện kể về hai nhân vật: Dr. Jekyll rất tốt lành vui vẻ, Mr. Hyde thì rất nanh ác tàn bạo. Nhưng dần dần, người xem phim khám phá ra rằng hai nhân vật đó chỉ là một người duy nhất. Ý nghĩa của cốt truyện là khá nhiều người hay có thái độ lưỡng thể, lúc thì tốt, lúc thì ác, khiến tôi nhớ lại một câu mình từng buột miệng khi tiếp

sinh viên cao học: “Đọc báo thì rất thường khi mình được chứng kiến một số chuyện lạ và khó hiểu.

Trong nước có những người sáng đi chùa sướt mướt tín ngưỡng, nhưng đến chiều thì chém người không ngại tay, rồi tối về có những cử chị hiếu thảo với cha mẹ". Khi có hai thái độ thì chúng ta không thể liêm khiết với chính mình. Bạn ạ, thế giới cận kề sắp tới là thế giới của sự nói thật do Internet kết nối vạn vật chi phối (IOT

- Internet of things). Bạn đi đâu chăng nữa, ít nhất cũng có hàng chục camera được đặt khắp nơi do thám. Bạn khai sai tên thì máy tự sửa cho bạn, vì từ nay, máy nào cũng biết nhận diện khuôn mặt, đánh luôn tên và ngày sinh tháng đẻ vào màn hình mà không bao

giờ cần đến lời khai của bạn nữa. Hễ bạn nói dối bất cứ ai, với người hay với máy, máy sẽ tự động xác định ngay tức khắc. Bạn khai man tại quan thuế bên Thụy Điển nhưng khi đi qua hải quan của Phần Lan họ sẽ khám bạn kỹ hơn, vì họ biết bạn là người không đáng tin - máy bên Thụy Điển đã kịp thời khai báo hết sự

việc cho máy bên Phần Lan, và cá nhân bạn đã vĩnh viễn bị đóng khung như là một người không nói thật! Vậy liệu bạn đã sẵn sàng sống thật, nói thật, làm thật chưa? Để đi tới “tam thật” này, con đường lắm chông gai, vì bạn phải có tâm hồn vững chãi, lòng dạ

đạo đức, trí tuệ tráng kiện thì mới có khả năng nói thật. Những người dối trá cơ bản là những người yếu đuối, không bao giờ nhìn sự thật mà không sợ hãi. Tôi chỉ tặng bạn một lời: bạn không thể

thành công trong thế giới sắp mở ra nếu bạn không thật trên bản chất, thật trong lời nói và tư duy, thật với chính mình. Hơn thua nhau sẽ được khảo sát qua tiêu chuẩn “thật”. Bạn ạ, thay vì lo âu, hãy cảm thấy thú vị với những sự kiện bất ngờ của cuộc đời, cho dù có lúc bạn thót tim với những tình huống này. Hãy tự tin đi trên một đường dây mỏng mà không sợ ngã, vì chính thử thách đó mới làm cho bạn nhận được sự chú ý. Hãy lạc quan vì bạn đang sống một thời kỳ vĩ đại nhất trong lịch sử loài người, thời kỳ này đón nhận mọi thiện chí

và mọi thái độ cầu thị. Và bạn nên nhớ rằng không chuyện gì tới trong một phút hay một giờ. Không việc gì phải vội, đâu còn có đó. Hãy cứ từ tốn tiến bước, nhưng đừng bao giờ dừng chân nghĩ rằng bạn đã xong việc. Không bao giờ xong, vì xã hội sẽ tiến mãi, tiến mãi. Xã hội sẽ sớm nhận ra bạn và sẽ không bao giờ để bạn rời tay. Những người nhiệt tình và tài ba như bạn không có nhiều, chẳng ai điên mà để bạn làm những việc không có ích lớn. Vậy bạn phải tự chuẩn bị kỹ càng, đọc thật nhiều sách, tham khảo nhiều ý kiến, hấp thụ nhiều kỹ năng, hãy trau chuốt văn hóa, làm giàu hiểu biết và động viên óc sáng tạo. Bạn phải tự học.

Bạn hãy vượt hoài bão đơn thuần có bằng to và chức lớn, hãy quên đi những tiêu chuẩn vật chất làm cho bạn nhỏ bé hơn mỗi ngày. Hãy tìm đường cho mình, một con đường giúp bạn lớn dần, một con đường tận dụng hết tài trí của bản thân. Bạn chỉ là chính

mình khi nào đã đi đến giới hạn của sự "hiểu mình", và cuối cùng biết mình là ai".

Chúc bạn khám phá được hết tiềm năng của bản thân. Chúc bạn tạo được thật nhiều giá trị cho xã hội và cho chính bạn. Hãy tin vào sự trân quý mà cá nhân tôi dành cho bạn, sau khi đọc xong lá thư này. Và tôi chúc bạn thật nhiều may mắn, suốt đời!

May your choices reflect your hopes not your fears. Cầu cho bạn luôn luôn lựa chọn theo ước vọng chứ không phải để tránh nỗi sợ.

— NELSON MANDELA

Một trong những yếu tố làm cho cuộc đời của mỗi người mệt nhọc là do mỗi lúc mỗi nơi tất cả chúng ta đều có những lựa chọn phải lấy, những quyết định phải chốt. Tâm trí không bao giờ

được yên nghỉ vì lựa chọn nào cũng là cá nhân, quyết định nào cũng phản ảnh những ý thích, những khuynh hướng riêng tư. Mà ý thích và khuynh hướng là những thứ không dễ biết.

Ngay việc quyết định không chọn lựa, cũng đã là một lựa chọn. Lựa chọn nào cũng có tác dụng thu hẹp mình vào một lộ

trình, làm cho mình mất cơ hội để khai thác những phương án tiềm năng khác. Như ông bạn già Cho Chong Hoon từng giải thích cho tôi một buổi tối tại Seoul, việc lựa chọn giống lộ trình của một dòng nước đổ xuống sườn núi. Nước đã xuống thì không bao giờ

đi lên trở lại để có thể chọn một lộ trình nào khác. Thành thử giai đoạn đầu tiên của bất cứ lựa chọn nào cũng là sự hủy bỏ nhiều phương án tiềm năng, trước khi chấm vào đúng mục tiêu. Cũng vì thế mà người tham lam, trên bản chất, không thể lựa chọn được –

tính tham lam nào có chịu hy sinh một món nào.

Nhưng chớ bao giờ quên, khi còn được lựa chọn thì chúng ta còn giữ được một chút kiểm soát trên cuộc đời của mình. Ít nhất, ta đã lấy quyết định cho chính mình, không ai khác. Lựa chọn xong thì chính chúng ta cũng đã đưa đẩy mình vào những tình huống mới hứa hẹn những trải nghiệm mới. Ít nhất qua việc tự

quyết, chúng ta đã nhận lấy trách nhiệm để tự quản, thay vì để cho

ai khác chi phối cuộc đời của mình. Không tự quyết, chúng ta chỉ

giống như một chiếc lá bay theo chiều gió thổi. Có thi hào còn nói:

“Vào đúng lúc đó sẽ có một người nào khác nhận trách nhiệm quản lý chúng ta!”.

A ha, rất lãng mạn hình ảnh của lá bay theo chiều gió! Thi văn và sách vở của chúng ta đầy rẫy những tình huống éo le mộng mị, nhưng nói một cách thật khô khan thì đó là do một phần của xã hội chúng ta có ADN thuận với tính lần lữa, thiếu chính sách, cụt nguyên tắc. Sau nhiều năm sống tại nhiều quốc gia, tôi có một nhận xét khá kỳ lạ: Có lẽ ít dân tộc nào như chúng ta lại để cho người khác cơ hội quyết định thay mình nhiều như vậy. Văn hóa của chúng ta cộng

đồng hóa đến cả chuyện riêng tư, đôi khi thầm kín. Không những dễ dàng để cho người ngoài quyền có thể can thiệp vào việc của mình, rất nhiều khi chính chúng ta còn mời người ngoài không liên quan vào cuộc chơi. Rồi cả chính mình cũng tự cho cái quyền can thiệp vào việc của người khác. Cả hai đầu đều không nên, không lành mạnh và cũng không văn hóa. Hay đúng hơn đó là văn hóa của kẻ yếu.

Bằng chứng thì nhiều lắm, mỗi giờ, mỗi ngày, mọi nơi.

Tại nhiều doanh nghiệp, đời sống hàng ngày khá phức tạp.

Công việc làm của lãnh đạo rất khó vì chính nhân viên cùng làm việc có thể có những phản ứng bất bình trên những chuyện không liên quan đến chính họ, mà họ cũng không nắm chi tiết và bản chất thật của tình huống. Rồi từ đó họ mất động lực làm việc. Tôi vừa chứng kiến một câu chuyện hoàn toàn mang tính cá nhân, không liên quan gì tới công việc trong doanh nghiệp, thế mà trong một đội của một tập đoàn nọ đã xảy ra hiện tượng chia bè chia phái để

phân giải ăn thua. Một chuyện lãng xẹt, xảy ra giữa hai cá nhân, mà doanh nghiệp vẫn hứng chịu hậu quả. Thật chỉ có tại nước ta mới xảy ra những chuyện như vậy.

Trên các nhật báo hay tuần báo, biết bao nhiêu mục tâm tình thu hút được khá nhiều độc giả. Không thể chối cãi mục này có nhiều người theo dõi, đại khái câu chuyện nào cũng giống nhau

tuần này qua tuần nọ, một cá nhân mang chuyện riêng, thậm chí lỗi tày trời của mình ra phơi bày rồi chẳng một chút ngại ngùng xin ý kiến. Chẳng khác gì một lời mời mọc xin cả xã hội đại trà cứ vô tư

nhảy vào can thiệp. Thế là cửa đã mở cho một phong trào tham gia cho ý kiến, xã hội chia thành năm bẩy cánh, để rồi câu chuyện vẫn không có lời giải. Toàn những lý luận thiếu sót bằng cảm tính, người nào cũng cố gào thét giải pháp mà mình muốn áp đặt bằng được cho

một người mà mình không hề quen biết. Thật là vô tri, khi người ta không lựa chọn khi quyền đó thuộc hoàn toàn về

mình, và khi công khai ra chi mang về những bất lợi.

Ngay trong đời sống hàng ngày, ít nơi nào như nước Việt chúng ta, có nhiều chuyện đột xuất như vậy. Sâu trong tư duy, người nào cũng ít nhiều nghĩ rằng chuyện của thiên hạ cũng là một chút chuyện của mình, và chuyện của mình cũng phải nhận được sự tham gia ít nhiều của thiên hạ. Hình như con mắt của thiên hạ là làm những điều phải tránh kim chỉ nam cho mỗi hành động chăng?

Riêng một chuyện quản lý thời gian của tôi thôi, ít nơi nào làm cho tôi khó quản lý thời gian hơn Thành phố Hồ Chí Minh. Lịch của tôi phải thay đổi liên tục, có lẽ các đối tác khá chủ quan, nghĩ rằng những vấn đề của riêng họ cũng phải là những ưu tiên cho người khác, lịch của họ cũng là lịch của người ngoài. Do sự thiếu chủ

động nên đột xuất mới... đột xuất!

Ít nơi nào như nơi này, những lời mời tham gia lại giống như những lời vội vã khó từ chối. Một buổi họp chẳng hạn, khi mình liên quan rất ít đến đề tài; một buổi sinh nhật chẳng hạn, khi mình chỉ là bạn của một người bạn của kẻ sắp lên một tuổi; một đám cưới chẳng hạn, khi mình không thuộc cả ba thành phần nhà trai, nhà gái và bằng hữu. Nhưng rồi họ cứ mời, không những thế

còn thất vọng là người ít quen có thái độ dè dặt tự nhiên. Trong đầu của người mời rất đơn giản: bạn không thể từ chối. Trường hợp khó xử hơn là khi người mời là một cơ quan chính thức thì việc từ chối lại càng nan giải.

Tại Châu Âu, nơi tôi đã làm việc nhiều năm nhất, thì hoàn toàn khác. Ngay cả khi một Bộ trưởng hoặc cấp cao hơn mời tôi

tới họp, bao giờ các bà thư ký của họ cũng “xin ông cho chúng tôi lịch thuận lợi và thoải mái nhất của ông”. Văn hóa chung là không bao

giờ bất cứ một ai, dù chức vị quan trọng đến đâu, có thể tự cho quyền xâm phạm vào không gian và thời gian riêng tư của người khác. Ngay cả cha mẹ với con, vợ chồng với nhau, bạn thân, không bao giờ có sự can thiệp hoặc áp đặt. Tự do là thế, không gian riêng là không gian tự do, và không gian tự do là bất khả xâm phạm! Mà có được không gian tự do thì việc chọn lựa mới thực sự vô tư.

Văn hóa của chúng ta hẳn có khâu ép buộc, thao túng, ảnh hưởng và áp đặt. Chính vì thế mà mỗi quyết định đơn thuần của mỗi chúng ta đều khó. Phải chăng chúng ta không sống đủ cho chính mình mà nhiều quá cho xã hội chung quanh? Chúng ta bỏ bê việc nghiên cứu, tự học, đọc sách, chuyện trò thư giãn với gia đình, cha mẹ, con cái, vì chúng ta nghiện tại mắt và ý kiến của xã hội.

Bạn hãy tin tôi, không thể thành công trong mọi lĩnh vực của cuộc đời nếu bỏ quá nhiều thời gian để đi nghe những phát biểu bừa bãi của người vô can, vô phận sự, vô duyên nợ đối với bạn. Những phản ứng từ người ngoài cuộc chỉ có thể làm rối thêm ván bài định hướng.

* * *

Một cuộc đời thành công mỹ mãn có thể định nghĩa là một chuỗi quyết định đúng đắn, đúng thời cơ, đúng đối tác, đúng tình huống. Không ai có thể phủ nhận rằng mọi người đều có quyền như nhau để tối ưu một quyết định trong một tình thế nào đó. Đành rằng những tình thế, những cơ hội khá khác nhau giữa người may mắn và người không may, nhưng cuối cùng, dù may mắn hay không, mỗi chúng ta đều có quyền như nhau để lấy những quyết định đúng hay không đúng cho cuộc đời riêng của mình. Trên một lộ trình dài, người luôn luôn quyết định đúng sẽ bỏ xa người thường lựa chọn sai hay thiếu đích xác, cho dù người này có may mắn hỗ trợ chăng nữa.

Một trong những quyết định chúng ta khó lấy hàng ngày nhất là đối mặt hay chấp nhận rủi ro. Vì lộ trình nào cũng gặp rủi

ro, mà bản chất của rủi ro là không ai đoán trước được nó có xảy ra không và nếu có thì lúc nào, với cường độ nào. Cuộc đời của mỗi

người tốt hay xấu đều do những những pha đánh cuộc trước rủi ro, cuộc chơi này chỉ có mình chơi lấy. Nói một cách khác, chúng ta mang trách nhiệm đối với bản thân, nhất là khi chạm trán với rủi ro. "Ai có thân người nấy lo" và "có gan chơi thì có gan chịu" là những câu người Việt thường tự nhủ. Và cũng vì vậy mà mình không thể giao việc quyết định và nhường rủi ro cho bất cứ ai khác, cho dù người này là cha, là mẹ hay người thân. Nếu như ai đó có thói quen để người khác quyết định hộ mình thì không đáng ngạc nhiên khi kẻ đó mất thể chủ động. Và rất nhiều lần, sự mất mát đó sẽ tạo những thói quen can thiệp khó gỡ sau này.

Tại một số dân tộc mang văn hóa đạo giáo cao như các dân tộc Ả Rập hay Ấn Độ, người ta tin rằng làm gì cũng có một Đức Tối Cao phán quyết hộ nên nói chung, rất khó lòng thấy các dân tộc này tự vác thân trên vai và tự quyết. Không có lựa chọn vì không cần phải lựa chọn. Chuyện gì rồi họ cũng đưa tới sự cầu xin.

Ngược lại tại các dân tộc Châu Âu nói chung, phần lớn theo đạo Thiên Chúa thì lý trí cá nhân thường được dùng để suy xét, cho dù ánh sáng của Chúa là ngọn đuốc soi đường đi. Những người mang văn hóa Tây Âu thường giành trách nhiệm về bản thân, khi thất bại hay thành công. Tinh thần tự cáng đáng bản thân rất cao, và khi thất bại, không bao giờ họ có một lời đổ thừa, họa may một chút nhận xét về sự may mắn không tới với họ. Thắng thua gì cũng chịu, họ đã cố gắng hết sức trong cuộc phấn đấu và chấp nhận kết quả của cuộc chơi. Và điều đáng ngạc nhiên nhất là họ sẽ kín đáo trong thất bại cũng như trong thành công, không phải vì sợ con mắt soi mói của xã hội, mà vì họ giữ chủ động, cũng như tin rằng chuyện của mình không liên quan gì đến người khác. Chia cái khổ, dưới góc nhìn đó của họ, hẳn là một việc mất nhân phẩm.

Tại những nước theo Đạo Phật, nói chung cách nhìn về

cuộc đời rất cá nhân. Mình tự tạo nghiệp thì mình cũng phải cam chịu cái nghiệp đó. Không ai sẽ cứu mình vì không ai có khả năng đó. Tôi không rõ từ đầu xuất hiện ra thói thắp hương khấn xin Phật

cứu giải. Đạo Phật cũng là đạo giúp mỗi chúng ta hiểu được tầm quan trọng của việc tu thân, tu để tự kiểm soát bản thân, tu để biết tìm ánh sáng mà theo, tu để không mất phần chủ động trong mỗi việc trên thế gian này. Không nơi nào hơn Đạo Phật giữ quyền chủ

động cho con người, tự quyết và tự nhận lấy hậu quả. Gọi thế là cái nghiệp. Nghiệp mình chọn, nghiệp mình chịu.

"We cannot solve our problems with the same thinking we used when we created them" (Chúng ta không thể tìm ra giải pháp cho những vấn đề của mình nếu cứ khư khư bám lấy chính lối tư

duy đã tạo nên những vấn đề đó), Albert Einstein đã nói thế. Ý

thức được điều này là bước đầu cho cuộc cải thiện.

Vậy, những quyết định nào là quan trọng nhất trong đời người? Chắc chắn trong số độc giả sẽ có đông bạn nghĩ rằng trong đời người có rất nhiều quyết định quan trọng phải lấy. Không đâu.

Rất ít. Nếu bạn cảm nhận ngược lại, đó chỉ là bằng chứng rằng bạn có tư duy "lăng xăng", cho rằng cái gì cũng quan trọng. Nếu cứ

sống như người Âu Tây, bạn sẽ ngẫm ra rằng trong cả một cuộc sống trăm năm, mình chỉ có vỏn vẹn vài quyết định quan trọng mà thôi. Bạn sẽ ngạc nhiên khám phá trong những trang sắp tới là những quyết định về nghề nghiệp sẽ không được xếp vào hàng đầu.

Sau đây là quan điểm và sự đánh giá của cá nhân tôi sau nhiều năm trải nghiệm và quan sát trên khắp nơi tôi đã đi, trong nhiều xã hội và văn hóa tập quán tôi đã từng gặp.

1. Chọn người bạn trăm năm, đối với tôi, là quyết định quan trọng nhất.

Hình như ông Bill Gates cũng đồng ý với tôi thì phải! Việt Nam chúng ta có câu: "Thuận vợ thuận chồng, tát biển Đông cũng cạn". Nhìn

cuộc sống của Bill thì biết ông không thể nghĩ khác.

Bill và Melinda đã tạo ra một gia đình êm ấm, đạo đức và đẹp trên mọi nghĩa. Vợ chồng Gates phải trở thành tiêu chuẩn cho hạnh phúc trên thế gian này. Bill Gates đã thành công khi chưa có Melinda trong cuộc đời, nhưng từ khi Melinda trở thành Madame

Gates, Bill đã thực hiện được những điều vĩ đại mà trong lịch sử

loài người ít ai làm được.

Trong đoạn này, các bạn độc giả nữ hãy tha lỗi cho tôi khi tôi chỉ có thể có quan điểm của phái nam.

Thi sĩ Đoàn Thêm mà tôi vô cùng kính trọng, một hôm (vào những năm 1962, 1963) vui tính kể quan điểm của ông về người vợ mà theo ông là người quan trọng nhất trên đời. Ông nói người vợ trước hết là một nhân tình để âu yếm; rồi một người bạn tri kỳ

để chia sẻ và thủ thi chuyện riêng; cũng là người quản lý tài chính và nếp sống thực tiễn hàng ngày; và ông không quên, là người sẽ

cho gia đình một dòng con, sau đó giáo dục con thành người. Theo bác Đoàn Thêm, người đàn ông nào cũng phải có đủ bốn "dung nhan" người phụ nữ trong một phụ nữ. Vào thế kỷ XXI, có lẽ

người vợ còn thêm nhiều vai trò khác nữa - một người bạn để cùng chia sẻ trò chơi, cùng đi xem hát, cùng tắm biển nhảy sóng, cùng chia sẻ những món ăn thơm lành trong các quán ăn... Để bạn đọc không hiểu lầm, Bác Đoàn Thêm gái là một phụ nữ tiêu biểu cho sự đạo đức, nền nếp, yêu chồng yêu con, mà vẫn giữ được trọn vẹn vai trò trí thức và trách nhiệm trong xã hội - một người phụ nữ vẹn toàn đáng kính, mà dân tộc càng ngày càng khan hiếm. Khi bác trai nói bóng về bốn người vợ, ông đã có ý tôn vinh bác gái, người vợ

lý tưởng đã tiêu biểu cho cả bốn dung nhan vào trong một người, giống như cà phê được quảng cáo đủ 4 trong 1!

Chẳng trách người đạo Hồi được phép có bốn vợ chính thức. Nhưng ngoài chuyện chính thức, tôi xin cho các bạn nữ một thông tin nếu chẳng may các bạn không biết hơn một nửa số đàn ông sẽ có thêm phụ nữ trong đời họ, không nhất cứ là người bạn chia sẻ những thú vui quá giản dị, mà có thể còn là những người bạn tâm tình đơn thuần hoặc công việc. Nếu như thế thật thì đó chỉ

là bằng chứng rằng ngày nay, đời sống vợ chồng phải nhường một ít chỗ cho những hình thức hợp tác khác giữa người chồng hay vợ

với một tác nhân thứ ba. Tác nhân này có thể là một cộng sự, một đối tác kinh doanh, một kịch sĩ đóng phim hay hát tuồng... Việc

nhường một chút thời gian, một chút tình cảm đồng nghiệp không dễ như người ta tưởng.

Vai trò của người phụ nữ vô cùng quan trọng trong bước tiến của người chồng. Hầu hết các tổng thống của Pháp đều "lên"

nhờ vợ. Bà Anne-Aymone, phu nhân của Tổng thống Giscard d'Estaing đem lại nét sang trọng quý phái cho chồng. Bà Bernadette Chirac còn hơn thế nữa, là tư vấn cho Tổng thống. Bà Danielle Mitterrand thì tài tình hơn người, tạo mối quan hệ vô cùng rộng rãi cho chồng, tạo nên một cộng đồng những người thân thuộc, một hệ sinh thái chính trị xung quanh Tổng thống. Còn riêng bà Yvonne de Gaulle được cả nước Pháp gọi là Tante Yvonne (người Dì đáng yêu của dân tộc), một phụ nữ khiến dân tộc Pháp yêu ông De Gaulle, vốn là một người quyền pháp khá lạnh lùng. Bên Hoa Kỳ cũng không khác chi, bà Barbara Bush, Hillary Clinton, rồi Michelle Obama đều là những người tạo vị thế

cho chồng. Không có họ thì có lẽ khó lòng có ghế tổng thống cho người bạn trăm năm.

Các bạn trẻ thường hỏi tôi làm sao để tạo cơ hội? Có bạn trẻ

khác lại hỏi tôi làm sao để tạo cho mình một chút may mắn? Tôi xin trả lời ngay: hãy tìm người bạn trăm năm mà xã hội kính mến.

Người vợ hay người chồng đẹp dưới mọi góc cạnh là người sẽ tạo sự thu hút, tạo nét sang trọng cho người kia.

Bà Hoàng Elizabeth, Anh Quốc, quá may mắn có được ông chồng Phillip. Ông đẹp dưới mọi góc nhìn, và Vương Quốc Anh đã sống mấy thập kỳ an sinh hạnh phúc nhờ cặp vợ chồng quá đẹp đôi và quá êm đềm này. Hoàng hậu Sirikit đã đem lại sự ấm áp cho Đức Vua đáng kính của Thái Lan, Bhumibol Adulyadej, vị Vua đã trị vì hơn 70 năm trên một nước Thái Lan thái bình và an vui.

Thế nhưng tôi cũng phải nói tới những trường hợp bất hạnh.

Công nương Diana từng làm cho cuộc đời của Thái tử Charles chao đảo. Thái tử này sẽ khó lòng thành vua do những bất ổn chính ông tạo ra về hôn nhân. Và cứ như thế, không ít phụ nữ cũng như

đàn ông đã phá cuộc đời của người bạn trăm năm của mình, đôi

khi một cách bừa bãi. Tạo dựng hay phá sản đều là một phần lớn do người bạn trăm năm.

Chúng ta cũng không thể quên những trường hợp tái hôn.

Tôi khuyên bạn nào ở trong trường hợp này nên tiếp tục trân quý

"người trước". Sự chia tay, trên đúng nguyên tắc, chỉ là sự công nhận "khó tiếp tục sống với nhau" do bản tính hay cái gì khác, chứ

đó không phải là lý do để hờn ghét, thù hằn. "Người trước" vẫn còn có thể giúp bạn tiến thêm trên đường đời, hoặc phá hoại bạn, tùy bạn biết cư xử sao cho hợp lý và ân cần. Họ là nội gián nếu bạn không may mắn. Nhưng nếu khôn ngoan hơn, bạn hãy xem việc chia tay như một sự giảm nhẹ vai trò của họ, chứ không hủy bỏ.

Khi thi sĩ Đoàn Thêm xem mỗi người vợ có bốn vai trò cộng lại thì khi chia tay, biết đâu còn giữ được ba hay hai vai trò? Trong mọi trường hợp như thế, hãy giữ họ như người hậu thuẫn quý báu mà bạn vẫn kính trọng.

Bạn hãy tin tôi, nếu muốn có những bước tiến ngoạn mục trong cuộc đời, bạn nên rất cẩn thận và kỹ lưỡng chọn bạn trăm năm. Và dưới con mắt của tôi, người bạn trăm năm sẽ đóng vai trò quan trọng và năng cân hơn cha mẹ, anh em rất rất nhiều. “Giàu vì bạn, sang vì vợ”! Tôi không thể có lời mạnh mẽ hơn để khẳng định rằng việc chọn bạn trăm năm là quyết định quan trọng nhất trong cuộc sống của mọi người.

2. Sinh và nuôi con

Rất nhiều người không ý thức được vai trò của những đứa con quan trọng như thế nào. Cứ trông những gia đình không con thì mới thấu hiểu thảm cảnh đó.

Tôi có một người bạn chỉ có được một đứa con trai duy nhất. Đứa bé hay té, sứt tay sút chân vì nghịch ngợm quá. Bạn không thể đoán được nỗi khổ tâm hãi hùng của hai cha mẹ khi đứa con tươi cười mang về cho cha mẹ xem vết thương sau khi treo tường. Đến khi cậu ấm đau bụng thì cả gia đình cuống lên. Của đáng tội, anh chị ấy thuộc một trong những gia đình giàu có nhất

nước Pháp. Đứa con trai duy nhất mà chẳng may về trời thì biết trao trăm triệu euro cho ai?

Lại một thảm cảnh khác tôi đã được chứng kiến tại một quốc gia gần nước ta: hai gia đình đại phú gà con một cho nhau.

Gia tài của cả hai gia đình cộng lại có thể nuôi cả một cộng đồng trong một nghìn năm. Tuy nhiên, đám cưới vừa xong, chiếc siêu xe không lựa chọn thật của cuộc đời. Những điều phải làm, những điệu phải tránh Ferrari mới toanh được tặng vào ngày tân hôn tự

nhiên đâm vào cây. Tài sản kếch xù giờ đây không biết sẽ để cho ai.

Đứa con là sự bảo đảm cho tuổi già, mà góc cạnh tài chính chi là một góc cạnh nhỏ. Các thầy tâm linh thường chia sẻ: muốn xem hậu vận của ai thì cứ xem tướng mấy đứa con. Mà không thể

chối cãi rằng hậu vận quan trọng hơn tiền vận rất nhiều. Tôi mong những dòng viết của tôi không phạm vào ai và không vô tình đem lại sự chua xót cho những ai hiếm con.

Khi lập gia đình, bạn nên có suy nghĩ chín chắn để quyết định về con cái. Người Việt Nam chúng ta ít khi có những tính toán đó, vì đến thế

hệ gần đây, nhiều gia đình vẫn có trên mười đứa con. Do đó cơm ăn mới là mối lo, chứ chuyện hậu vẫn có thể

gác lại. Tuy nhiên, thời thể thay đổi rất nhanh, và thời gian cũng đi rất nhanh đòi hỏi tư duy phải vội bước đi theo.

Ngay khi lập gia đình, khi còn ở giai đoạn chọn người mình muốn cưới, bạn nên chú trọng đến ba yếu tố chính mà bạn sẽ

không thể điều chỉnh được sau này, những yếu tố có khả năng tạo hạnh phúc tột độ hoặc thảm cảnh, tùy theo lựa chọn. Đó là sức khỏe, sắc đẹp và trí khôn. Trong một chương khác, tôi đã nói qua về góc cạnh ngộ nghĩnh này. Có bạn cưới người hom hem hay bị dị

ứng, rồi ngạc nhiên con mình sinh ra cứ phải vào viện chữa trị

hàng tháng. Ăn tôm thì người nổi mẩn, ăn cá thì đau bụng, ăn kẹo thì ruột không tiêu. Bạn sẽ làm gì khi chính đó là con của mình?

Trường hợp khác là bạn cưới một người không chuộng văn hóa, đứa con bạn sinh ra mất cả tháng để đọc vần hoặc nhớ một cộng

một. Bạn nản chí, nhưng bạn sẽ giúp nó chọn nghề nào sau này?

Còn sắc đẹp thì khỏi nói. Người đẹp là người dễ thành công. Có người thành công chỉ vì nhan sắc nghiêng thành. Vậy điều gì cấm bạn lấy người đẹp để sinh ra đứa con đẹp, đẹp hơn chính bạn và cũng đẹp hơn người bạn trăm năm?

Có nhiều yếu tố khác nữa, nhưng tôi để bạn tự chọn. Tuy nhiên không thể phủ nhận được rằng ADN truyền tiếp bạn nhé, giống như máy photocopy ấy. Vậy nên nếu bạn yêu ai thì đó là tự

do của bạn, nhưng hôn nhân là chuyên nghiêm túc và nặng hệ quả.

Có nhiều thứ phải cân nhắc, trong đó có chuyện sinh con.

3. Ngay sau chuyện hôn nhân và con cái thì sức khỏe lên hàng đầu.

Bạn nào xếp sức khỏe sau việc làm giàu thì khỏi ngạc nhiên nếu hậu quả là bạn có nguy cơ đột quỵ sau khi thành đạt. Bạn hãy nghe tôi, mảng sức khỏe quan trọng gấp mười lần sự thành đạt.

Ngày nay, khoa học đã giúp cho mỗi chúng ta hiểu rõ được bí quyết giữ sức khỏe lâu dài. Và nếu bạn mơ tới sự trường thọ như

Từ Thức, hãy gán sức khỏe tốt vào đó, vì chẳng có gì khổ hơn là sống rất dai mà lại mang bệnh miên man.

Nếu cho bạn chọn giữa một cuộc đời khỏe mạnh nhưng chi đủ ăn tiêu, và một số kiếp thật giàu có nhưng lại bệnh hoạn thì tôi chắc là bạn sẽ không do dự chọn sức khỏe trước hết. Nói thì dễ, nhưng bạn có biết giữ sức khỏe khó làm sao không? Mâu thuẫn khi phải lấy quyết định về sức khỏe là bạn thực ra không có lựa chọn.

Một là yêu và săn sóc bản thân, hai là "phó mặc mọi chuyện cho trời."

Thứ nhất, ăn ngủ điều đó, bạn có làm được không? Uống rượu bia, chỉ một lon mỗi ngày bạn có chịu nổi không? Ăn rau nhiều hơn ăn thịt, ăn cá nhiều hơn ăn thịt đỏ, rồi chi ăn phở nước trong, đường muối bỏ hết, bỏ luôn cả thói chấm đẫm nước mắm, bạn có làm được không?... Đó là chi nói tới ẩm thực. Thế rồi bạn có chịu chạy 1 kilomet mỗi buổi sáng không? Bạn có chịu tập thở

không, có chịu đi ngủ sớm không, và cuối cùng bạn có chịu bỏ hút

thuốc lá không? Bạn sẽ không làm, và không ai làm cả, trừ khi những mối đe dọa hiện ra một cách thật cụ thể. Và mười lần như

một bạn sẽ tự nhủ: sống để làm gì nếu cứ phải tu thân, kiêng cữ?

Đến khi bác sĩ thốt nhẹ cho bạn nghe là trong cơ thể của bạn đang có chút vấn đề thì ôi thôi, dù bạn sẽ làm tất cả những thứ nói trên một cách nhiệt tình đến đâu, bạn vẫn biết là vận mệnh của mình không còn nằm hẳn trong tay mình nữa.

Kiếng trước hoặc chữa sau tùy bạn, nhưng cứ trông những hàng dài chờ đợi trong bệnh viện và những mức chi phí khủng cho thuốc men thì chắc bạn cũng nên suy nghĩ một chút.

Sức khỏe là ưu tiên số một trên cả công việc làm và là chuyện duy nhất bạn không phải lựa chọn.

4. Chọn sư phụ và người đỡ đầu

Trong suốt mấy chục năm của cuộc sống, sẽ có rất nhiều chuyện xảy ra. Trước những sự cố tốt hay xấu, mỗi chúng ta sẽ

không khỏi phân vân. Đôi khi chúng ta không tham khảo được chính cha mẹ của mình, hay anh em, vì những sự cố có thể liên quan trực tiếp đến những người thân yêu.

Trước những tình huống đó, tôi khuyên các bạn nên tự chọn lấy một cố vấn riêng (mentor) thay vì lăng xăng đi hỏi bạn bè. Cố

vấn không nhất thiết phải là người lớn tuổi, nhưng họ phải có khả

năng giúp cho chúng ta lùi lại một bước trước mỗi vấn đề để nhìn mọi việc dưới những góc độ mới, và gợi cho chúng ta những giải pháp hợp lý. Họ phải giúp chúng ta tìm được hết tất cả những phương án, giải bày và suy luận với chúng ta về những hậu quả của những lựa chọn. Họ phải phản chiếu lại cho chúng ta đúng hình ảnh thật của mình, không dối trá. Chỉ có điều hãy nhớ, đến khi chọn quyết định thì bạn phải tự làm lấy.

Từ năm tôi 30 tuổi đến ngày hôm nay, tôi vẫn luôn luôn có một người bạn giữ vai sư phụ. Ông bằng tuổi tôi nhưng rất khác tôi.

Tính tôi nông nổi bao nhiêu, ông êm mát bấy nhiêu. Tôi vội vã thì ông ôn tồn, tôi mạnh bạo thì ông dịu dàng. Nhưng đến khi tôi e dè sợ hãi thì ông lại cho tôi tinh thần và dương khí để phấn đấu. Ông học kinh dịch từ một vị thầy nổi tiếng, sư phụ của ông, và ông giúp tôi đọc những quả kinh dịch liên quan đến những quyết định quan trọng mà tôi phải lấy. Chính ông là người giải thích cho tối nội dung của quẻ Thái (Địa Thiên Thái) và chính quẻ

Thái đã thúc đẩy tôi cách mạng hóa toàn diện cách làm việc của người Tây phương trong tập đoàn của mình (văn hóa nice and professional).

Lúc nào tôi cần ông, ông cũng có mặt. Ong là người mà tôi tham vấn trên mọi khúc quanh của cuộc sống từ 45 năm nay. Ông là tâm linh, là kính phản chiếu, là cột tâm điểm giúp tôi giữ đức độ, và tôi mong rằng ông sẽ có mặt mãi mãi bên tôi khi tôi cần.

5. Chọn nơi ở

Một trong những quyết định quan trọng nhất trên đời là chọn nơi ở. Người vô gia cư là người khốn khổ, không thể ổn định cuộc sống. Mái nhà, tổ ấm là nơi ấp ủ hạnh phúc gia đình; nơi chúng ta sống, phát triển, yêu, tạo, mơ, ăn, ngủ; nơi chúng ta trú ẩn khi cần; nơi để chuẩn bị các cuộc "xuất quân"; nơi vui với gia đình bạn bè; nơi dưỡng bệnh; nơi chúng ta lập gia đình cho con cái; nơi đón con cháu vào những ngày hè đẹp trời...

Thế nên chẳng phải mê tín dị đoan khi hàng trăm triệu người xác định vai trò quan trọng của nghiên cứu về phong thủy.

Tại Paris, Ở quận 13, có một căn hộ khá nổi tiếng trên đường Choisy. Người nào tới ở thì chỉ ít lâu sau khám phá mình mắc bệnh ung thư. Đố ai giải thích được tại sao. Rồi cũng có những căn nhà nổi tiếng chiều chuộng chủ nhân. Tôi được biết một căn nhà phố Ở gần nhà tôi tại Paris, cứ ai mong con thì chỉ cần tới đó làm con. Ông bà chủ nhân sẵn sàng để nhà lại cho cặp vợ chồng mượn một vài ngày. Bao giờ đứa con sinh ra cũng là con trai. Vợ

chồng nào hiếm con chăng nữa cũng sẽ sớm có con trai.

Bạn tin hay không, điều đó không thực sự quan trọng. Điểm đáng chú ý là phải chọn nơi nào mình cảm thấy sống thực sự thoải mái. Thoải mái về sức khỏe, giấc ngủ. Gia đình vui vẻ lạc quan. Từ

đó con cái mới học được, cơm nước mới ngon, vợ chồng mới quyến luyến nhau.

Cá nhân tôi từng sống trong những căn nhà hãi hùng, cũng như những nơi thật êm đềm hạnh phúc. Tôi khuyến cáo bạn đọc nên thận trọng khi đi tìm nhà ở.

6. Chọn nghề

Tôi đã viết về việc chọn nghề trong một số chương khác trong quyển sách nên không nhấn mạnh thêm nơi đây. Bạn đọc có thể quay lại chương 5 để đọc về chủ đề này. Dù có thể bạn ngạc nhiên lắm khi tôi đặt thứ tự chọn nghề sau nhiều ưu tiên khác, nhưng tôi nghĩ đúng như thế thật.

7. Chọn sếp, chọn cộng sự

Trong sách Một Đời Thương Thuyết, tôi đã viết người sếp tốt sẽ giống như một con ngựa trắng để mình cưỡi suốt đời nghề

nghiệp. Tất cả chúng ta làm việc ít nhất 8, 9 tiếng một ngày, vào những giờ năng động nhất trong ngày. Chúng ta hãy tạo hạnh phúc cho chính bản thân và cho đồng nghiệp khi đã có nhau trên một khoảng thời gian dài như vậy.

Người ta thường nói sếp chọn mình chứ mình không chọn sếp. Tôi không chia sẻ ý kiến này. Lựa chọn làm việc với nhau là một quyết định song phương. Bạn chớ nên vì lương cao mà phải chấp nhận chịu đựng về lâu về dài một người mà bạn không hiểu, không hợp, không phục, và cuối cùng không tạo ra được những ý tưởng làm việc tốt. Bạn không hạnh phúc, bạn chán ngán khi gặp họ mỗi ngày, vậy bạn hãy chia tay sớm.

Tôi đã có thời kỳ rất khổ tâm với nhiều sếp tôi không quý trọng, và ngược lại họ cũng không quý trọng tôi. Tôi đã rất hạnh phúc trong nhiều năm khi được làm việc với người tin tưởng hoàn toàn vào mình. Rất khác, bạn nhé, vì làm việc với người quý mình

thì không bao giờ có stress, cho dù công việc khó đến đâu, thậm chí cho dù có lúc thất bại ê chề đến đâu. Chính người đó sẽ luôn luôn quan tâm thực sự đến mức lương của bạn và sẽ thỏa mãn những nhu cầu của gia đình bạn. Với những sếp như thế, bạn sẽ ở

ngay nơi mà mình phóng thích được những ưu điểm của bản thân.

Và đây mới là chuyện chính yếu.

8. Chọn nhịp sống

Ít người ý thức được tầm quan trọng của nhịp sống. Người ta sinh ra, mỗi người có một nhịp sống khác nhau. Bạn muốn khỏe mạnh, vui vẻ, lạc quan, thì phải sống đúng theo nhịp mà cơ thể của mình đòi hỏi.

Đừng bao giờ nghĩ rằng làm việc nhanh mới tốt và sẽ khiến cho mọi người kính nể. Bằng chứng là có rất nhiều người chậm chạp mà vẫn được xã hội dành cho một vị trí xứng đáng với khả

năng thật.

Ngày nay, trong cuộc sống hiện đại, bạn càng làm việc nhanh, người ta sẽ càng cho bạn thêm việc, mà sẽ không có thêm lương đền đáp.

Hãy chọn lựa nhịp sống nào phù hợp nhất với trí tuệ, sức khỏe, gia cảnh của của bản thân. Bạn sẽ giữ được sức khỏe tốt và nhất là bạn sẽ hạnh phúc hơn. Đây là một lựa chọn của mình, và chính mình phải chủ động.

9. Chủ động trong việc quản lý thời gian

Nhịp sống và quản lý thời gian là hai chuyện khác nhau.

Gần đây, cá nhân tôi được khá nhiều hội đoàn, tập thể, các trường đại học, trung tâm đào tạo chiếu cố, nên nếu nhận hết tất cả

những lời mời thì có lẽ mỗi tuần tôi sẽ phải đi chia sẻ ít nhất 3 đến 4 lần. Tôi đã lấy quyết định nhận tối đa 1 lần mỗi tuần, và 3 tuần mỗi tháng. Thiết tưởng lịch làm việc phải hợp lý thì mình mới cân đối được cuộc sống, cáng đáng được mọi việc thuộc trách nhiệm của mình.

Xưa kia tôi có một anh bạn người Lebanon (Liban) tên là Najib Attal. Anh ấy thật tuyệt vời. Hôm chúng tôi dùng cơm với nhau, anh ấy

khoe là vợ chồng anh đã quyết định đi tham quan 50

thắng cảnh nổi tiếng thế giới trước khi về hưu, như vậy tính ra mỗi năm đi tham quan một nơi. Thế là ngay tức khắc một danh sách danh lam thắng cảnh được thiết lập, nào là Bali, Copacabana, Niagara, Kim Tự Tháp Ai Cập, Tháp Eiffel... và anh chị ấy lên lịch luôn. Hỏi sao vội thế, anh bảo từ ba năm nay cứ tính tới tính lui rồi không đi, nhưng bây giờ anh chị mới ý thức được là nếu không lên lịch thì đến cuối đời giỏi lắm đi được dăm ba chỗ. Anh Najib còn nói với tôi rằng phải 50 năm ròng mới đi hết 50 nơi, nếu không lên lịch thì chẳng bao giờ toại nguyện được giấc mơ đi thăm địa cầu.

Anh chị ấy nói không sai. Tôi nhìn nhận mình có lỗi với gia đình khi cứ hứa đưa gia đình đi xem thế vận hội một lần trong đời.

Thế nhưng khi thế vận hội được tổ chức ngay tại Barcelona, rồi London, chỉ cách Paris một giờ máy bay, rút cục chúng tôi lại không đi được vì thiếu chuẩn bị và thiếu can đảm lên lịch. Lúc đó chúng tôi mới ý thức được rằng quản lý thời gian không dễ như

người ta tưởng!

Bạn chớ coi thường, hãy làm thử đi!

10. Tạo vốn từ tiết kiệm

Một trong những quyết định quan trọng nhất trong đời của một gia đình là sự thống nhất giữa vợ chồng về khả năng và nỗ lực tiết kiệm.

Ở đây tôi sẽ không ảnh chi đến thái độ bủn xin, keo kiệt. Ý

của tôi là một cặp vợ chồng có thể có những cảm nhận khác nhau về cuộc sống khi nói đến đồng tiền. Nếu ông rủ bạn di uống bia văng mạng, còn bà mua áo mua quần liên tục, đến khi một cơ hội để đầu tư tới với hai người thì không những họ sẽ chẳng có vốn, mà đôi khi cũng chẳng có cả ý niệm về khả năng tạo vốn của mình.

Người đi vốn bao giờ cũng có khả năng đi trước một bước so với người thiếu vốn. Một tài khoản dồi dào sẽ dễ làm cho ngân hàng tin tưởng vào bạn và cho bạn mượn tiền. Vậy hãy chú trọng

đến việc tạo chút vốn nhé, bạn sẽ không hối hận với quyết định này đâu.

11. Trau chuốt hình ảnh của mình ngoài xã hội

Rất nhiều người thành công và hạnh phúc nhờ vào hình ảnh họ tạo ra ngoài xã hội. Ở đây, tôi không ám chỉ tới những kỹ thuật marketing để thổi phồng một người, mà muốn bạn ý thức được tầm quan trọng để người đời có được hình ảnh thật về mình.

Uy tín là chìa khóa mở ra rất nhiều cơ hội cho bản thân. Xã hội sẽ giao trọng trách cho những người nổi tiếng giỏi giang và liêm khiết, sẽ tín nhiệm những người biết giữ cam kết và lời nói.

Xã hội sẽ yêu chuộng những người biết đóng góp nhiệt tình.

“Life is a matter of choices, and every choice you make makes you." (Cuộc đời là một chuỗi lựa chọn, và mỗi lựa chọn sẽ

tạo ra dấu ấn cho con người của mình.)

JOHN C. MAXWELL

Nghĩ cho cùng, trong cả đời người chẳng có mấy lựa chọn mình phải lấy, nhưng khi lấy thì phải cố lấy cho thật đúng.

Lá thư cho những phụ huynh thương con

Live as if you were to die tomorrow. Learn as if you were to live forever. Hãy sống y như ngày mai bạn phải từ giã cõi trần.

Hãy học y như bạn có trước mặt một cuộc sống trường cửu.

- MAHATMA GANDHI

Children must be taught how to think, not what to think.

Hãy dạy trẻ con tập suy nghĩ, đừng áp đặt những suy nghĩ của nó.

- MARGARET MEAD

Mến gửi các bạn phụ huynh, Lá thư này sẽ đến với bạn trong lúc chính bạn đang hoang mang về tương lai của đứa con yêu dấu, thậm chí bạn còn hoang mang hơn chính đứa con, trong lúc cháu còn đang tuổi hồn nhiên. Cũng vì đoán được rằng bạn muốn nghe đôi lời chia sẻ của người trải nghiệm, tôi mới cố gắng viết lá thư này riêng cho bạn. Hãy xem tôi như một người bạn già liêm

chính, xem con bạn cũng như tất cả thế hệ trẻ như tài sản quý báu nhất mà đất nước và gia đình bạn có thể sở hữu. Và hãy tin vào sự

thận trọng trong cách suy nghĩ của tôi. Trong những chuyến đi khắp nước từ hơn 10 năm nay, tôi đã có dịp trao đổi với rất nhiều phụ huynh có con em còn ở trung học, sắp lên đại học hoặc sắp vào nghề - nghề nông và những nghề khoa học là chính. Và tôi cũng đã được xem tại nhiều nơi trên thế giới người ta dành cho thế

hệ trẻ của họ những dự định nào, những lộ trình nào trong tương lai. Tôi biết rõ lắm những ý nghĩ thầm kín của phụ huynh. Các bạn hầu hết bị xâu xé trong lòng giữa ý tưởng muốn giúp con vẫy vùng thành công rực rỡ theo mơ ước, với phương án chọn một mộng bình thường an toàn và ổn định, như công chức, giáo viên chẳng hạn. Để giải tỏa nỗi lo, tôi biết bạn đã tìm mọi cơ hội để trao đổi với con, nhưng chẳng may, những cuộc trao đổi nếu có, cũng không đi đủ xa và đủ sâu. Bạn có cảm nhận rất khó chịu rằng cách nhìn tương lai của con khác nhiều cách nhìn của mình, thậm chí ngay cuộc sống cũng mang ý nghĩa khác giữa hai thế hệ. Tệ hơn thế, chính bạn cũng nhìn nhận mình lạc lối trong những cấu trúc chồng chéo của nền giáo dục, còn đứa con thì ở tuổi đó, mình còn đòi hỏi nó cái gì? Trường hợp của bạn chẳng cá biệt so với những gia đình khác, thành thì bạn đừng vì thế mà bối rối. Trao đổi xong, bạn thở phào nhẹ nhõm hơn. Bạn đúng, nhưng con bạn cũng đúng.

Và hai thế hệ khó hiểu nhau do những góc nhìn chủ quan khác nhau. Nhưng, bạn ạ, ngay cách nhìn khách quan cũng khác nhau, đây mới là điều có thể làm bạn ngạc nhiên, vì đôi khi mình cứ

tưởng đã khách quan thì nhất thiết phải cùng chung kết luận. Thực ra, không thể có chuyện đồng thuận khách quan khi dữ liệu và thông tin về hệ thống học tiếp quá mông lung và đôi khi còn vớ

vẩn. Trong lá thư này, chúng ta sẽ cùng nhau giải mã những sự

khác biệt, vì ít nhất tất cả chúng ta đều may mắn có một điểm chung: phía con hay phía phụ huynh đều chỉ có một ý mong là đứa con thành công trong cuộc đời. Con bạn yêu bạn vô cùng để đáp lại tình yêu mà bạn cho nó ngay từ khi nó mới lọt lòng, khóc oe oe và bắt đầu chớp mắt. Nếu không có tình yêu hai chiều sâu đậm, tha thiết đến khắc khoải thì câu chuyện đến ngay tại đây đã hết. Nhưng

không. Dưới cái trướng của tình yêu giữa cha mẹ và con, chúng ta sẽ tia từng chi tiết để hai thế hệ cùng tìm hiểu nhau, cảm thông và biết đâu yêu nhau hơn nữa. Tôi đã đi khắp nước, gặp hàng trăm phụ

huynh, hàng ngàn học sinh và sinh viên, và tôi giữ vững niềm lạc quan cho tương lai của cả thế hệ.

Trong những cuộc gặp gỡ với học sinh và sinh viên, tôi phải thú thật là mình đã có cảm nhận tội nghiệp nhất khi được đối thoại với những đứa trẻ đã được cha mẹ "rửa óc" hoặc o bế thành công.

Hôm ấy, tôi được trông thấy một bạn học sinh hiên ngang, rất tự

tin và có một chút kiêu ngạo tại một trường trung học phổ thông miền Bắc. Em ấy giơ tay xin phát biểu và thẳng thừng nói thật to cho mọi người cùng nghe rằng em đã không do dự một giây khi phải chọn môn học và nghề nghiệp cho mai sau. Em nói bố em là bác sĩ, mẹ em là bác sĩ, chị em cũng đang học y khoa, và cả ông ngoại cũng là bác sĩ. Và em cũng sẽ trở thành bác sĩ. Tất nhiên tôi chúc mừng em vì khó lòng ở tuổi đó mà đã có ý kiến rõ ràng về sở

thích và sự lựa chọn. Nhưng em còn nói thêm là "em đâu cần lựa chọn". Vâng, thật là dĩ nhiên quá, em nhi, đến nỗi em đã quên luôn rằng quyền lựa chọn là một cách thể hiện tự do của bản thân một cách thiêng liêng nhất! Không tự lựa chọn là đã từ chối sẵn trách nhiệm với chính mình, nói một cách khác, nó thể hiện một sự nhẹ

dạ mà sau này có thể khiến em hối hận. Tôi cũng gặp lần khác một trường hợp na ná. Em này trông nhà giàu ra mặt. Em lớn hơn các bạn khác một đầu, da dẻ hồng hào, trông có thể tưởng lầm là em lại người da trắng. Em nói mình chẳng cần phải chọn nghề, muốn làm nghề gì thì gia đình em cũng có thể bố trí được sau này. Tôi cũng chúc mừng em đã có ý niệm khá khẳng định về ảnh ảnh hưởng của các bậc thân sinh. Mong cha mẹ của em sẽ sống đủ lâu để luôn luôn chăm sóc và bố trí mọi chuyện cho em! Hai trường hợp này minh họa cho ảnh hưởng quá đáng của gia đình trên tư duy của người con, một điều phải hết sức tránh. Lý do là đã làm người thì phải trân quý những cơ hội thử thách để hiểu chính mình, rồi biết mình là ai. "Tôi là ai, tôi muốn gì?" là đầu đề cho bất cứ lựa chọn nào mang tính cá nhân. Biết đâu hai em nói trên có những khiếu

bẩm sinh mà cha mẹ đã vô tình tước đi mất? Nói một cách khác, các em đã bỏ mọi cơ hội để khám phá chính mình, do sự vô thức của cha mẹ.

**

Bạn phụ huynh ạ, tôi với bạn có nhiều điểm chung. Chúng ta đều mong con cái sớm trưởng thành và thành công. Chúng ta không nề hà một cố gắng nào để trang bị đầy đủ cho đứa con.

Chúng ta đều lo lắng con mình thua kém chúng bạn, và sẵn sàng thức hôm thức khuya để dạy con học. Chúng ta đều tin vào tầm quan trọng của sự học, tri thức cũng như học nghề, vì chúng ta nghĩ chỉ có sự học mới cho phép con mình vươn lên.

Chúng ta đều bám vào giáo dục truyền thống mà vẫn lo âu không biết làm thế còn đúng không. Chúng ta muốn dạy con hãy đi sát thực tế, mà thực tế là có cơm ăn áo mặc, có phải thế không.

Chúng ta muốn con luôn luôn vin vào đạo đức để sống bền vững, và tựa vào mồ hôi nước mắt để tạo sự ổn định. Nhưng chúng ta không chắc chắn rằng những thông điệp của chúng ta đã được đứa con chấp nhận và thụ giáo. Kinh nghiệm bản thân của tôi cũng như

những quan sát nơi bạn bè thân hữu cho thấy bạn không cần dạy con bằng nhiều lời, mà chỉ cần làm gương. Trong cơ thể của đứa con có sẵn một tố chất, đó là gien bạn đã truyền sẵn cho nó. Trên bản chất, con bạn giữ nguyên những đức tính của bạn, cũng như

những khiếm khuyết. Giáo dục qua việc làm gương sẽ giảm khiếm khuyết và tăng những sở khiếu. Bạn chớ cần nhiều lời, vì đứa con sẽ đi theo bạn với lòng tự hào đã có bạn làm cha làm mẹ. Bạn chỉ

cần tạo sự gần gũi, và khi tình huống cho phép, chỉ cần giải lý cho nó hiểu phẩm chất và nội dung. Chỗ còn lại là công tác đắc lực của tế bào và tác dụng tuyệt vời của sự tự do lựa chọn. Thế giới của chúng

ta và của “chúng nó” khác nhau nhiều nên khi bạn càng phát biểu, càng nhiều lời với khối tư duy chủ quan của mình, đứa con sẽ

càng tìm ra nhiều mâu thuẫn chứ không sẵn sàng chấp nhận những lý luận lỗi thời và những giáo điều cổ hủ đầu. Làm gương sẽ thuyết phục hơn, tuy không dễ chút nào. Dễ hơn nữa là cứ to tiếng và nhắc nhở nó “tao đẻ ra mày, mày biết chưa? – những cách sẽ tạo

phản ứng, gây phản cảm và cuối cùng chỉ để lộ ra nhiều thiếu sót từ chính phụ huynh mà đứa con sẽ khắc ghi. Muốn gần con hơn, cha mẹ nào yêu con sẽ phải phân tích mình xa nó ở chỗ nào, rồi dần dần thu hẹp khoảng cách. Bạn phải tránh nhất quát con và bảo nó cứ đơn thuần tuân thủ lời của cha mẹ. Chính đây là điểm yếu của phụ huynh, bởi các phụ huynh phải có sự cố gắng từ chính bản thân để tìm hiểu thời đại của con, giải mã những thay đổi trước khi dạy con. Các bạn phải cố tìm những câu giải đáp cho những bài toán rất khó, như: “Đạo đức vào thế kỷ thứ XXI là gì? Làm sao giữ

phong cách tử tế trong xã hội bon chen ngày nay? Tình yêu tuổi trẻ

vào thời mới phải như thế nào thì mới đúng lẽ?...”. Rõ ràng quá, bạn sẽ sai nếu dạy con cứ hành xử như truyền thống của thời xưa thời xưa! Những yêu cầu này chẳng phải là đòi hỏi quá nhiều ở nơi bạn, vì sự cố gắng phải hoàn toàn ở phía bạn chứ không chút nào Ở

phía con!

* * *

Những sự khác biệt về cảm nhận cũng như về tư tưởng giữa các thế hệ thì có rất nhiều.

CẢM NHẬN VỀ KHÔNG GIAN

Xưa kia, ông bà của chúng ta chi đi ra khỏi làng một bước đã gọi thế là đi xa. Đến thế hệ của chúng ta, đã có những cuộc đi chơi liên tỉnh, thậm chí ra nước ngoài. Đối với chúng ta, thế giới còn quá mênh

mông. Đối với tuổi trẻ thì khác. Cảm nhận về không gian của thế hệ sau co giãn một cách khó hiểu - đi mua vài ổ bánh mì thì xa, rủ nhau đi lên Đà Lạt hay xuống Đồ Sơn thì gần, còn mua vé theo Elon Musk để lên cung trăng du lịch thì luôn luôn sẵn sàng!

CẢM NHẬN VỀ THỜI GIAN

Vào đầu thế kỷ XX, ông bà nội của tôi lấy nhau trước tuổi 16, đến 18 đã có con đầu lòng, và khi 34 đã có đủ mười miệng ăn

trong nhà. Làm gì cũng sớm sủa vì vào thời đó, nào ai dám quả

quyết mình sẽ thọ quá 50, 60?

Đến thế hệ của tôi thì thời gian đã giãn ra một chút. Tuổi thọ trung bình đã đạt mốc 70, thậm chí hơn thế. Nhưng từ những năm gần đây, tuổi thọ trung bình đã tăng khá nhanh và thế hệ trẻ

ngày hôm nay sẽ dễ dàng đạt mốc 90, thậm chí 100 tròn.

Cảm nhận về thời gian sẽ thay đổi rất nhiều cách nhìn về

cuộc đời. Vội vã làm chi, khi tuổi thanh thiếu niên còn bao nhiêu thú vui đáng khám phá. Hấp tấp công việc làm gì khi lúc nào cũng có ăn, và chăng, nếu phải làm việc 40 năm cuộc đời thì bắt đầu đi làm thực sự vào tuổi 28-30 có gì là muộn? Còn chuyện lập gia đình thì chẳng có gì phải hối hả.

Điều này trái ngược hẳn với nếp sống ngàn năm của dân tộc. Trước mắt thì đứa con không sống theo giờ giấc của phụ

huynh, thích đi chơi về khuya, không quản lý thời gian, mất nhiều thời gian vào những chuyện quá nhỏ trong khi lại chểnh mảng chuyện quan trọng. Phụ huynh thì vội vã, đứa con thì đúng định vô tư. Đố bạn: Ai là người làm đúng?

CẢM NHẬN VỀ GIÁ TRỊ SỐNG

Ơ thế hệ phụ huynh chúng ta thì ưu tiên bao giờ cũng là tiết kiệm cho tương lai dài hạn. Nhưng cho thế hệ trẻ hôm nay thì tương lai dài hạn là sang năm, hoặc sang năm nữa, không xa hơn thế. Ý niệm này về thời gian có ảnh hưởng đến phong cách sống.

Ví dụ cưới muộn nhưng người yêu thì phải có sớm, không đợi được. Du lịch tham quan thì cứ đi ngay, không màng tới khâu chuẩn bị. Món ngon thì cứ rủ nhau thưởng thức ngay, giá bao nhiêu cũng trả. Và nếu chẳng may hết tiền trong túi thì chẳng có gì phải nghĩ ngợi, chỉ cần đi xin một việc tạm bợ trong khách sạn hoặc quán ăn là giải quyết xong.

Làm sao chúng ta có thể thuyết phục "bọn trẻ" để chúng tiết kiệm cho tương lai lâu dài khi ưu tiên của cả thế hệ trẻ là sống đã.

Sống thực, sống mạnh, sống nhiệt tình trước khi quá muộn!

CẢM NHẬN VỀ CUỘC SỐNG TÌNH CẢM

Thế hệ trẻ không nhìn tình yêu như ông bà chúng ta ngày xưa. Văn hóa xưa là sớm lập gia đình để sớm ổn định cuộc sống.

Xây nhà xây của đẻ con, cái gì cũng phải sớm. Ý niệm về tình yêu thời đó mang nhiều tính vật chất và lễ nghi.

Ngày nay yêu và được yêu thì xem như đã đủ. Thậm chí phải sớm khoe chúng bạn rằng mình đã có người yêu để tránh những xì xào của xã hội. Thế là cả thế hệ trẻ yêu nhau vùng mạng.

Cậu bé hàng xóm của tôi mới 21 tuổi mà đã có 3, 4 đời người yêu!

Con gái ngày nay chẳng còn gì để giữ vào ngày tuổi đôi mươi, thử hỏi giữ để làm gì vì sớm muộn rồi cũng mất trước khi lập gia đình, và con trai ngày nay chấp nhận dễ dàng sự việc như

thế, thậm chí không nghĩ tới nữa. Phía con trai thì tình yêu là thứ

vô tội vạ. Cứ yêu đã rồi hạ hồi phân giải. Còn chuyện ly dị được thế hệ trước xem là một vấn đề đáng thận trọng, thì ngày nay không còn là một thảm cảnh. Con cái ai nuôi chẳng được!

Hiện tượng toàn cầu hóa cũng mang lại nhiều điều mới mẻ, một là người nước ngoài sang nước ta khá đông, hai là những phong tục mới lan tràn khắp toàn cầu.

Các phụ huynh ạ, hãy tập chấp nhận hết, vì khi bạn chấp nhận rồi thì đứa con mới nói thật cho bạn nghe. Bạn chớ mắng con, vì nếu mắng thì nó sẽ cắt luôn nguồn thông tin mà bạn khao khát tìm về nó. Hãy nhớ là tuổi 18 được pháp luật công nhận là tuổi trưởng thành, và mọi đứa trẻ đều hiểu sâu sắc điều này.

Trong chuyện này không có người thua người thiệt, mà chỉ

nên có sự cảm thông, vì chính sự cảm thông mới mở đường cho sự

hướng dẫn. Cả thế hệ trẻ hành xử như thế chứ con bạn không phải là một trường hợp đơn lẻ đâu.

CẢM NHẬN VỀ VIỆC LÀM, Ý NIỆM VỀ THÀNH

CÔNG

Rất đông giới trẻ ngày nay không mơ ngồi văn phòng nữa.

Và ý niệm thành công của họ không nhất thiết phải là một chức

Giám đốc hoặc một vị trí nào cao trong doanh nghiệp. Tất nhiên, thực tế vẫn y nguyên là thực tế. Ít có ai từ chối một chức vị. Tuy nhiên những trách nhiệm kèm theo phải được trả công đích đáng thì các bạn trẻ ngày nay mới nhận.

Thực ra, người trẻ ngày hôm nay không có những hoài bão của thế hệ trước, nhất là ước mong có được cuộc sống ổn định. Họ

có một ý niệm khá vững chắc về cuộc sống, về giá trị cá nhân và sẽ

không cho rằng cái gì cũng là cơ hội. Như tôi viết ở trên, thời gian là đồng lõa của giới trẻ, họ không vội và sẽ sẵn sàng từ bỏ mọi đề

nghị suông.

Tôi luôn luôn chủ trương mỗi người phải được hoàn toàn tự

do trong những lựa chọn của mình.

Ở nhiều nước Tây Phương, số đông trẻ con ở tuổi 16 đã có ý niệm khá rõ về những lựa chọn của nó. Đến tuổi 18, ít em nào để

cho cha mẹ can thiệp vào những ý riêng về chuyện lựa chọn con đường cho tương lai. Và cho dù đám trẻ không có ý niệm gì, cha mẹ cũng chỉ có lời khuyên và gợi ý chứ không bao giờ xâm nhập vào lãnh địa riêng tư của con. Luật pháp quy định và tôn trọng mỗi đơn vị trưởng thành.

Truyền thống của chúng ta thì không như thế. Phụ huynh can thiệp mạnh mẽ và sâu đậm vào những lựa chọn của đứa con đã trưởng thành, lấy cớ là "mày còn nhỏ, mày đã biết gì". Ngày nay, nghĩ gì cũng có thể đúng, làm gì cũng có thể sai. Và hệ thống giáo dục lỗi thời không giúp cho sự cảm thông mở rộng ra mà còn khép lại.

* * *

Chưa bao giờ trong lịch sử loài người, các hiện tượng kinh tế và xã hội biến đổi nhanh như ngày hôm nay. Điều này lại càng làm cho chúng ta thêm bối rối, vì mỗi chúng ta rất cần vịn vào một thực tế ổn định để định hướng!

Xưa kia, khi cha mẹ tôi chỉ dẫn cho tôi đường đi lối bước, những lý luận và cân nhắc trong gia đình vẫn còn hiệu lực cả 20, 30 năm sau. Cho đến đúng ngày hôm qua là chấm dứt.

Nhưng thế giới đã xoay quá nhanh. Những gì đúng ngày hôm này sẽ không còn đúng, thậm chí hoàn toàn lỗi thời chỉ vài năm ngắn sắp

tới. Mà cuộc xoay vần sẽ xoay càng ngày càng nhanh.

Tôi sẽ lấy một ví dụ hơi bất ngờ với những bạn phụ huynh nào mơ cho con làm việc trong ngành ngân hàng: chỉ độ 10 năm nữa nghề ngân hàng có lẽ sẽ biến tích, chứ không chỉ biến đổi.

Ngay ngày hôm nay, tại một số quốc gia tân tiến tiền phong, đã có vô số ngân hàng đóng cửa và được thay thế bằng những chiếc máy cỏn con không có người trông, được đặt ngay góc các đường phố.

Máy có khả năng phát tiền, cho mượn tiền để mua xe hoặc mua nhà, mở tài khoản và nhận giữ tiền hộ khách hàng. Máy còn có khả

năng đếm tiền nếu chẳng may có ai ném cho một mớ tiền giấy và một đống tiền cắc lẫn lộn. Máy sẽ tự động soạn lại "đống rác" vừa được ném vào, tự động hỏi khách hàng muốn làm gì với số tiền vừa gửi. Thế thì các nhân viên ngân hàng sẽ đi đâu nếu máy đã cáng đáng hết mọi giao dịch?

Để lấy thêm một ví dụ khác, dịch vụ chuyên chở cũng sẽ

được cách mạng hóa nhanh chóng. Và chỉ trong thời gian ngắn nữa, taxi sẽ không có người lái, hành khách sẽ ra lệnh từ trước qua máy điện thoại, rồi trả tiền cước bằng cùng dụng cụ đó. Không lâu sau đó, hành khách sẽ chẳng cần ra lệnh bằng giọng nói nữa, mà chỉ cần phát ra ý muốn trong đầu. Những chiếc máy có khả năng đoán ý trong đầu của đối tác đang được chế tạo và sẽ mang dịch vụ

này tới đại chúng thật sớm. Các tài xế taxi sẽ đổi sang việc nào?

Quy mô và tốc độ của sự đảo lộn càng ngày càng lớn. Khó khăn cho bạn, và cho tôi, là chỉ trong không quá 10 năm trước mặt, thế giới ngày mai sẽ không còn điểm giống thế giới chúng ta đang sống, do đó chúng ta không còn một điểm tựa nào để vịn vào mà giúp con lý luận và lựa chọn. Chỉ trong 20 năm nữa, 80% các nghề

của ngày hôm nay sẽ biến đi, và ngay những nghề cố hữu nhất như

nhà văn, bác sĩ, luật sư chẳng hạn, nội dung của công việc và những kỹ năng mà nghề đòi hỏi sẽ khác hẳn những đòi hỏi xưa kia.

Vậy làm sao có thể giúp con khi chính mình không có một ý niệm gì về tương lai? Không thể phủ nhận, vai trò của gia đình sẽ

suy giảm, mỗi đơn vị con người phải sớm nắm bắt được khả năng tự vệ, tự lập, tự chọn. Khuynh hướng của xã hội cũng như khuynh hướng của luật pháp tách dần dần mỗi thành viên của gia đình thành những cá nhân tự quản. Thực tế này đã hiện hữu tại mọi quốc gia tân tiến, và đang tràn vào đất nước chúng ta.

Cha mẹ, phụ huynh nào còn có tư duy muốn che chở đứa con hãy sớm tạo cho con điều kiện để tự ý thức. Hơn lúc nào hết, phụ huynh phải dạy đứa con tự che chở, tự cảnh giác, tự bảo vệ.

Đúng hơn là bạn phải dạy nó tự học để tự bảo vệ. Thế giới ảo sẽ

bao trùm con bạn từ đầu đến chân, 24 tiếng một ngày, nhưng hậu quả thì không ảo mà thật! Chắc hẳn các phụ huynh đã cảm nhận được đứa con tuột khỏi tay mình từ khá lâu, nhưng điều mới mẻ là nó có thể tuột tay cha mẹ ngay khi còn ở nhà, dù khóa cửa giam con chăng nữa. Trong khi đó, ở nhà trường các chương trình học lại thay đổi quá chậm và đôi khi không đúng hướng. Hệ thống giáo dục không theo kịp đà tiến hóa, không còn đáp ứng với thị trường công việc hay nhu cầu của các doanh nghiệp. Các giáo viên không nhận được kịp thời sự bồi dưỡng cần thiết.

Tuy nhiên nếu nhìn một cách tích cực hơn, thế giới đang có xu hướng ưu tiên cho những ai tạo giá trị không ngừng, và việc che chở đứa con yêu không thuộc lộ trình này.

* * *

CHỈ CÓ MỘT BÍ QUYẾT

Nếu bạn hỏi tôi có bí quyết nào để nuôi con sớm thành tài thì tôi chỉ có một, mà tôi rút tỉa sau nhiều năm trải nghiệm. Xin thưa: con bạn sẽ thành công sau này nếu bạn cho nó tích cực tham gia vào các sinh hoạt tập thể lành mạnh hoặc tự phát, hoặc từ thiện ngay từ khi còn nhỏ. Một câu lạc bộ đọc sách, một đội vận động

thể thao, một nhóm tập kịch, hát hợp ca, một câu lạc bộ thanh niên từ thiện, làm tình nguyện viên cho Hồng Thập Tự, một đoàn hướng đạo viên...

Tôi chưa thấy một đứa trẻ nào thất bại sau này khi nó sớm tích cực tham gia vào các sinh hoạt tập thể lành mạnh nói trên. Đứa trẻ sẽ tập sống ngoài xã hội và với xã hội, tập làm việc nhóm, trau chuốt cách ăn nói, biết lắng tai nghe, nhiễm tinh thần kỷ luật, nghiệm được sức mạnh của sự liêm chính chân thật, cảm nhận được tình bạn bè thân hữu. Nó sẽ phát triển tính hồn nhiên, khả

năng sáng tạo, sự tự tin, lòng dũng cảm. Tập thể sẽ cảnh giác, giữ

tính an toàn cho các thành viên. Các em sẽ tự khám phá phong cách tử tế, tư duy đạo đức, sự kính trọng lẫn nhau. Qua việc từ

thiện, các em sẽ được chạm trán trực tiếp với mặt kém của xã hội, và sẽ hiểu vị trí và nhiệm vụ làm người của mình hơn. Tóm lại, trẻ

sẽ học tất cả những cá tính cần thiết để con người thành nhân.

Trước khi nghĩ đến thành công.

Còn riêng bạn, hãy thực hiện những việc sau:

Dạy con biết sử dụng mọi khả năng bẩm sinh của mình.

Ngày nay, phải tự cấm việc đút cơm cháo cho con, vì đơn giản, làm vậy thì đứa con sẽ ấu trĩ suốt đời. Dạy con biết dùng hai bàn tay, học nghề chân tay song song với một nghề tri thức hay buôn bán. Không có gì quan trọng hơn cho đứa trẻ là nó cảm nhận được rằng hai bàn

tay của mình có khả năng tạo giá trị, song song với trí óc. Dạy con biết lắng tai nghe, hiểu ý của đối tác, biết trình bày một vấn đề, biết thương thảo, trao đổi, vì truyền thông là một chìa khóa lớn của thành công. Dạy con biết lý luận, suy diễn mạch lạc.

Con bạn nếu luôn luôn ấp a ấp úng với những ý tưởng thiếu mạch lạc thì xã hội sẽ không cho nó chỗ đứng trong bất cứ sinh hoạt tập thể nào đáng kể. Dạy con biết hợp tác với nhiều người khác trên những dự án mang tầm xã hội. Con bạn phải ý thức được rằng nó là một thành phần trọn vẹn của xã hội. Chớ bao giờ tưởng con mình đứng trên là tốt. Trên hay dưới thì vẫn là đứng ngoài. Dạy con biết khéo léo xử lý mọi vấn đề với lòng từ bi và tính nhân ái, dưới quyền chỉ huy của lương tri của chính bản thân. Dạy con biết

cho và biết nhường nhịn khiêm tốn, chỉ như vậy con bạn mới tìm ra chỗ đứng trong xã hội, vì có cho thì mới có nhận. Dạy con biết tạo và nhận tình thương, động viên trái tim và xua đuổi phản ứng vô cảm. Dạy con biết đánh giá mọi việc. Đánh giá sai là cả chuỗi công việc sẽ bị trôi đi. Không ra đời, lăn lộn với mọi tình huống, đối mặt với mọi đối tác thì sẽ không bao giờ biết đánh giá và sẽ

đưa tới biết bao nhiêu quyết định bất cập, không phù hợp, trái lý trí và nhân tâm.

Dạy con tính nhẫn nại. Ai không bền bị trên đường dài sẽ

không bao giờ thành công bền vững. Ai không biết đợi thì chỉ

mang bức xúc đau khổ về mình. Dạy con biết trân quý mỗi khi nhận bất cứ thứ gì, vì không phải ai cũng có được những gì nó được hưởng. Không biết trân quý là không có ý niệm thực tế. Và nhất là bạn hãy dạy con biết tự học, đây là điểm then chốt! Dù dạy con bao nhiêu bài học, bạn cũng chỉ truyền tải được vài phần trăm những gì nó cần biết và hiểu. Con người phải học suốt đời, và điều tuyệt vời là sự tự học lại càng vui khi càng lớn tuổi. Ngày nay, không ai có thể đoán trước được mình phải thu góp thêm kiến thức gì trong tương lại 20 năm sắp tới! Bằng cấp cùng những kiến thức đi theo khi mình

nhận được lúc còn trẻ không thể so sánh với khối kiến thức mà mình gom góp được sau khi tốt nghiệp. Nhất là vào thời biến đổi ngày nay.

NGÀY NAY, KHÔNG NGƯỜI NÀO THÀNH CÔNG MÀ

KHÔNG BIẾT TỰ Học. VẬY TỰ HỌC LÀ GÌ?

Tự học trước nhất là tập quan sát việc làm của người khác, để chính mình rút tia bài học và cách làm để thành công. Tự học là biết tạo điều kiện để mời các vị có nhiều kinh nghiệm chịu chia sẻ

cho mình nghe những bí quyết, hoặc cách nhìn một vấn đề. Những người này có thể là gia đình, có thể là những người ngoài xã hội.

Tự học là biết tìm ra giải pháp cho những vấn đề mình gặp bằng cách tham khảo sách hoặc các tài liệu trên mạng. Trong các loại sách, có sách chuyên môn, có sách về văn hóa tổng hợp...

Chỉ sách mới là người bạn có đủ “nhẫn nại” đi theo mình, mỗi khi mình cần. Chi sách mới cho phép mình so sánh các giải pháp theo từng thời đại. Chị sách mới cho mình cơ hội làm bạn với các tác giả sống trên thế gian này cách đây hàng nghìn năm, chia sẻ tư duy và góc nhìn của họ. Chỉ sách mới cho phép mình tìm lại gốc rễ của mỗi vấn đề, mỗi hiện tượng.

Tự học cũng là cách để trau dồi văn hóa, cải thiện bản thân, và đây là điểm mà các đối tác sẽ đánh giá mình. Văn hóa cao sẽ

mở mọi cánh cửa. Tự học còn là tự cho mình nhiều kỹ năng mới, như nắm bắt ngoại ngữ, kỹ năng thương thuyết, kỹ năng của những nghề tay chân...

Có bao nhiêu thấy cũng không thay thế được việc tự học.

Thầy và sách bổ sung cho nhau. Thầy có thể hướng dẫn, nhưng chi sách mới là bạn đồng hành vừa súc tích, vừa trung thành. Một trăm phần trăm vĩ nhân là những người có khả năng tự học cao và có một

điểm chung là đọc rất nhiều sách trên nhiều chuyên môn, địa hạt khác nhau.

Chỉ có sự chăm chỉ đọc sách mới mở ra cho chúng ta những thế giới mà chúng ta không biết tới, và chỉ có văn hóa mới giúp con người kiến tạo ra một cuộc sống an nhiên, súc tích. Việc tự học và đọc sách là tiền đề để xây dựng một văn hóa cao. Phụ huynh không thể thay thế con trong việc hấp thụ văn hóa bởi đây là việc mang tính cá nhân, nhưng phụ huynh có thể dạy con sớm biết tự

học và sớm khám phá ra niềm thích thú đó.

Xã hội chúng ta đã rất khác nếu cả dân tộc ý thức sớm được điều này.

Tự học kích thích trí tưởng tượng và óc sáng tạo. Thường các bậc cha mẹ sợ nhất là đứa con hay mơ màng, và hay mắng con:

“Sao con cứ ngồi cắn bút rồi mơ vậy! Học đi con”. Ở ngay tại đây, tôi xin lưu ý các bậc cha mẹ rằng chỉ có giấc mơ mới biến đứa con của bạn thành người sáng tạo phong phú. Bạn có biết chính giấc mơ là cổ máy cho sự tiến hóa của loài người? May cho chúng ta là chỉ loài người mới biết mơ giữa mọi loài động vật. Nếu voi, sư tử

và đại bàng đều biết mơ, đều có trí tưởng tượng phong phú thì tôi chưa chắc thế giới này đã dễ gì để cho con người cai trị. Tất cả

những tiến bộ của nền khoa học đều bắt đầu từ một giấc mơ.

Người ta kể rằng nhà bác học vĩ đại Albert Einstein suốt ngày ngồi mơ. Ông mơ đến những thế giới ảo nơi đâu, không ai biết, nhưng ông đã là một nhà tiên phong đi sâu vào cấu trúc của những nguyên tử nhỏ li ti, để biến những phần tử đó thành những nguồn năng lượng vĩ đại. Thế giới ảo của ông không khác chi thế giới ảo của con trẻ. Trong thế giới đó, con của bạn sẽ hoàn toàn hạnh phúc và thỏa mãn với những gì nó sẽ khám phá.

Vậy các phụ huynh ạ, chớ bao giờ làm lỗi lầm to tát là cấm con mơ! Có mơ thì nó mới lớn lên, bạn nhớ nhé.

* * *

Thế giới ngày nay còn có những đòi hỏi khác nữa mà các bạn phụ huynh nên ý thức sớm và hướng dẫn con.

Thứ nhất là ngoại ngữ. Không còn một nơi nào trên thế giới mà người bản xứ không biết sử dụng thêm một ngoại ngữ, thông thường là tiếng Anh. Xin nói ngay để bạn đỡ lặp đi lặp lại lỗi lầm.

Đây không phải là thứ tiếng Anh thụ động, được dạy bởi rất nhiều trường ngoại ngữ tại Việt Nam, mà là tiếng Anh linh động cho công việc. Người dùng ngoại ngữ thường phải đối mặt với những tình huống tâm lý, khoa học, kinh tế tài chính, pháp lý... thành thử

những thứ như “hello, good bye” chẳng có mấy công dụng. Không nhà trường nào có khả năng dạy thứ tiếng Anh chuyên nghiệp này, mà chỉ trường đời mới làm cho con bạn thạo ngoại ngữ. Điều này có nghĩa con bạn phải có cơ hội đi đây đi đó một mình, để tự tạo cho chính bản thân một sự thông thạo nào đó về ngoại ngữ.

Thứ hai là khả năng tự giới thiệu. Con bạn phải biết tự

“bán” theo phương pháp marketing tân tiến nhất, phải biết bảo vệ

giá trị của bản thân. Giá trị càng cao thì xã hội sẽ dành cho nó một chỗ đúng càng tốt. Giá trị là giáo dục, văn hóa và đạo đức. Giá trị

là biết mình, biết người, biết mình muốn gì, biết xã hội chờ đợi gì ở mình. Biết khôn khéo vào khuôn mà vẫn giữ được khả năng sáng

tạo cá biệt. Biết đứng trong hàng ngũ một cách trật tự những vẫn tạo được sự chú ý âm thầm. Biết làm cho người khác yêu mến mình mà không mua chuộc. Biết làm cho xã hội cần mình vì khả

năng sáng giá.

Tất cả những thứ này bạn không thể truyền cho con trong một khoảnh khắc, mà là một quá trình lâu dài.

Thứ ba là sự tự tin. Con bạn sẽ không đi đâu xa được nếu không tự tin. Mà nguồn cơn làm cho nó mất tự tin nhiều, oái oăm thay, lại do chính cha mẹ tạo nên. Nếu bạn bảo vệ con nhiều quá, nó sẽ không thể tự tin khi đứng một mình. Nếu bạn cho con nhiều tiền quá, nó sẽ không tự tin khi không có sẵn một mớ tiền trong túi.

Nếu bạn chưa dạy con trình bày gọn ghẽ thì đứa con sẽ rất khớp khi phải phát biểu. Còn nếu bạn tệ quá, hay nói với con "mày chẳng ra gì" thì đừng ngạc nhiên, con bạn sẽ dần dần biến thành một con thỏ luôn luôn mang mặc cảm sợ hãi tự ti.

Bạn hãy nhìn cách sư tử, đại bàng dạy con. Chúng chỉ dạy con những điều tối cần cơ bản như biết tự bảo vệ thân mình, kiếm ăn, rồi sau đó mặc con tự lập, sống chết mặc bay. Cũng vì vậy con ngựa mới sinh ra đã biết chạy, con voi sơ sinh sẽ biết đứng gầm.

Không loài thú nào dạy con ỷ lại. Bạn nên xem gương dạy con của những con thú trong rừng sinh thái và nhất thiết phải tránh tạo cho con sự sợ hãi tự nhiên trước mọi tình huống. Một đứa con tự tin sẽ sớm trở thành một con người tự lập và hạnh phúc.

Nhân tiện đây, tôi khẩn khoản xin các bạn phụ huynh chú ý về truyền thống hành xử khác biệt của cha mẹ giữa con trai và con gái tại nước chúng ta. Hễ là con trai, phụ huynh chiều nó như ông vua. Còn hễ là con gái thì nó chi được coi như một đứa hầu. Nói thế có công bằng không? Có lẽ cách hành xử đó bắt nguồn từ ý nghĩ rằng đằng nào con gái cũng sang nhà khác sau này. Tôi xin nói thẳng rằng tư duy củ hủ đó quá tồi bại và ngu xuẩn. Con nào cũng là con mình. Thế nhưng hễ chiều con trai quá, nó sẽ ỷ lại và sau này nó sẽ không làm gì nên chuyện và sẽ mất tự tin. Người con trai cần có nhiều cơ hội đối mặt với nhiều chướng ngại để chóng

lớn, không thể mang sự nuông chiều để dạy dỗ. Con gái thì ngược lại! Hễ đứa con gái không cảm nhận được cha mẹ chiều chuộng thì sự thiếu vắng đó sẽ làm cho nó mất tự tin. Người phụ nữ càng được cha mẹ nuông chiều càng đẹp càng duyên. Không có người con gái nào xấu hơn khi mang đầy mặc cảm. Thành thử thay vì chiều con trai và ấm con gái, phụ huynh nên làm ngược hẳn lại.

Làm vậy sẽ khôn ngoan hơn và hiệu quả hơn. Các con cả hai phái sẽ tự tin hơn!

Thứ tư là khả năng hòa nhập. Mỗi người chỉ có thể chọn đứng trong hoặc đứng ngoài xã hội. Hòa nhập với xã hội là bước đầu của sự thành công. Nếu toàn xã hội mến con của bạn thì nó sẽ

luôn luôn có người sẵn sàng hỗ trợ. Nhưng muốn hòa nhập thì bước đầu là do mình, bắt đầu bằng việc biết cho và biết thỏa hiệp.

Cho không bao giờ là dễ, phải vượt phản ứng tự nhiên, và hãy hiểu thêm rằng không phải cứ muốn cho mà đã tìm ra người chịu nhận.

Tôi từng gặp khá nhiều sinh viên không được xã hội mở cửa cho phép hòa nhập. Nói chuyện lâu với các em này tôi mới khám phá ra lý do: cha mẹ của các em đã từng dạy chúng phải tránh hết sức để người khác lợi dụng. Từ đó, các em tránh luôn giao tiếp với bạn bè, bạn hỏi mượn cái gì cũng không. Những đứa này đã đánh mất khả năng hòa nhập, chưa nói đến việc cho. Thử hỏi không hòa nhập thì mình đứng ở nơi đâu trong xã hội?

Thứ năm là khả năng hỗ trợ người khác thành công. Các phụ huynh ạ, thế giới ngày nay vô cùng tích cực và chúng ta phải cảm ơn toàn loài người về điểm này. Xưa kia sự thành công là một câu chuyện dài, vất vả, vì có người thất bại thì mới có người thành công. Ngày nay, ai ai cũng phải mong và giúp cho người khác thành công để chính mình thành công! Vì thành công ngày nay là một tác động tập thể. Tóm lại, hỗ trợ nhau và đẩy nhau cùng lên.

Cơ hội sẽ tới nếu con bạn tự tạo một chỗ đứng trong một nhóm, đóng góp hết mình và nhận được kết quả từ sự đóng góp của người đồng hành. Chính làm việc nhóm sẽ tạo ra nhiều cơ hội.

Thứ sáu là biết lấy những quyết định theo đúng thời điểm.

Cuộc đời là một chuỗi dài những lúc phải biết đợi cơ hội hoặc thời điểm để hành động. Nếu mua luôn cho con nhà lầu xe hơi ngay từ

khi nó mới 22 tuổi, bạn đang phạm một lỗi lầm to lớn: bạn đang dạy nó không chờ đợi. Bạn đang tước đi của đứa con một trong những yếu tố quan trọng nhất để thành công: khả năng chờ thời.

Thứ bảy là đạo đức. Giữ được tử tế là đã khá, nhưng sự tử

tế không bảo đảm sự bền vững. Mình tử tế thì xã hội sẽ tử tế lại, chấm hết. Nhưng nếu hơn thế, mình đạo đức, xã hội sẽ dành cho mình sự kính nể, trân trọng suốt đời. Chỉ có đạo đức mới bảo đảm sự bền vững. Và có lẽ đây mới là gốc thật của giáo dục mà bạn nhất thiết phải tặng con.

Ở đây tôi xin trích một câu thơ của thi sĩ Văn Liêm khi thi sĩ gửi đôi lời cho người Thầy của đứa con:

Thây hãy dạy con tôi: Có thể bán mồ hôi và trí tuệ, Không bao giờ được bán lương tâm Mỗi con người chỉ có một trái tim, Sống nhân ái sẽ được nhiều hơn mất.

Để kết luận, tôi xin trích bản dịch một bài thơ nổi tiếng của nhà thơ Kahlil Gibran (1883-1931) với tựa đề “Your children”

(Những đứa con của bạn):

Your children are not your children, They are the sons and daughters of Life's longing for itself They come through you but not from you. Anh though they are with you, they belong not to you. You may give them your love but not your thoughts. You may house their bodies but

not their souls, For their souls dwell in the house of tomorrow. Which you cannot visit, not even in your dream. You may strive to be like them, but seek not to make them like you

Dịch nghĩa:

Con chúng ta thực ra không phải con chúng ta. Chúng là con của Cuộc Sống tự tìm lấy Cuộc Sống. Chúng đến qua chúng ta

chứ không phải từ chúng ta. Và tuy ở với chúng ta, lại không thuộc về chúng ta.

Chúng ta có thể cho chúng tình thương, nhưng không thể

cho chúng tư tưởng của mình. Vì chúng đã có tư tưởng riêng của chúng. Chúng ta có thể chứa thân thể của chúng trong nhà, nhưng linh hồn của chúng là không thể. Vì những linh hồn đó chỉ trú ngụ

trong căn nhà của ngày mai, nơi mà chúng ta không thể đến thăm, ngay cả trong giấc mơ. Chúng ta có thể cố gắng để giống chúng, nhưng đừng tìm cách làm chúng giống chúng ta...

* * *

Các phụ huynh thân mến,

Bạn hãy giúp con tạo giá trị thực; hãy hướng dẫn nhưng đừng áp đặt; hãy tạo động lực cho con, nhưng đừng bao giờ mạnh tay cưỡng kéo nó đi, hãy dạy nó sử dụng khả năng bẩm sinh, nhưng hãy mặc nó tự luyện, và nhất là tránh hết sức làm gì thay con.

Mỗi người có một nghiệp. Ngay từ khi mở mắt chào đời.

Cha mẹ chỉ là nơi Đấng Trên Cao giao phó nghiệp của đứa con, và chỉ một thời gian ngắn ngủi. Sau đó đứa con sẽ được nghiệp dẫn dắt. Bạn phải ý thức được rằng mình sẽ bất lực trước sức mạnh êm đềm, chậm rãi những vô cùng mãnh liệt của nghiệp. Và khi con phát

biểu hoặc phản biện bạn, điều vô ích là cha mẹ phản biện ngược lại đứa con, vì chính cái nghiệp đang tiếp thu đứa con của bạn đó!

Tích cực mến chào bạn, trong niềm tin tưởng lạc quan rằng Bạn là một phụ huynh không những yêu con, mà còn sáng suốt và tế nhị.

PHAN VĂN TRƯỜNG

Kính chiếu hậu

Nhìn lại những lỗi lầm và những giá trị mình đã tạo ra

Being cool is being your own self, not doing something that someone else is telling you to do. Muốn nổi bật thì hãy là chính mình, chứ đừng thụ động chờ người khác chi bảo.

- VANESSA HUDGENS

Let your soul stand cool and composed before a million universes. Hãy giữ tâm hồn trầm tĩnh và tinh táo trước một triệu hình thể biến đổi của vũ trụ.

- WALT WHITMAN

Vào vào một ngày chủ nhật đẹp trời năm 2012, chúng tôi, những học sinh thuở xa xưa của các trường trung học phổ thông chương trình Pháp đã tổ chức một cuộc gặp gỡ đại đồng tại Thành phố Hồ Chí Minh.

Số đông là cựu học sinh các trường Marie Curie, Jean Jacques

Rousseau Sài Gòn (Lê Quí Đôn), cũng có một ít Taberd, Yersin... Khỏi phải nói, mấy trăm bạn bè tíu tít hạnh phúc khi gặp lại nhau sau nhiều năm xa cách. Người thì từ Anh, Đức, Thụy Sĩ, Ý Đại Lợi, Pháp... Người thì xa hơn như Mỹ, Úc, Canada, có cả

Tân Tây Lan. Một nửa số đông đã phải đi một nửa địa cầu để đến tụ họp.

Trong đám chúng tôi, có nhiều bạn chưa gặp lại nhau từ

hơn nửa thế kỷ. Hầu hết đều đã về hưu, ở trạc tuổi 65. Nhờ trời, những người có mặt đều mạnh khỏe, nếu không muốn nói con trai tráng hay đỏm dáng đẹp gái. Tuy nhiên, những nét nhăn trên mặt, vẻ nhìn khiêm tốn, câu nói ôn tồn, dáng đi chậm rãi là những hiệu chứng không thể chối cãi của sự từng trải và tuổi tác.

Chẳng giấu làm gì, hầu hết chúng tôi đều là những người đã được thấy nhiều, nếm nhiều, thất bại nhiều, nhưng có lẽ thành công cũng nhiều. Không nói quá, chúng tôi đã tới tuổi mà ngay khi được thần may mắn chào đón thì cũng vẫn giữ sự hoài nghi, ngược lại khi bị xui xẻo đón đường thì cũng không hoảng hốt. Chúng tôi đã thấm bản chất thực của vận con người. Vận lên vận xuống, có chi

đáng ngạc nhiên? Lúc thành công thì do vận may nhiều hơn sự

biến báo giỏi giang, tất nhiên rồi. Lúc sa sút có gì để tủi hổ? Tại sao người bạn này may, người kia rủi thì chúng tôi không biết và có lẽ cũng không còn mấy quan tâm. Khi người ta đã qua ngưỡng cửa của tuổi 60, thậm chí 70, không ai còn nghĩ tới so bì, mà mỗi người chỉ có một mong ước là thánh nhân trên trời phù độ để gìn giữ thứ duy nhất phải quí, đó là sức khỏe.

Không một người nào trong đám chúng tôi còn có ý tưởng khoe khoang, bởi nhờ trời, giữa chúng tôi thì gia đình ai cũng đầy đủ. Trong đám cũng có vài anh em đi siêu xe, siêu thế nào thì chẳng ai quan tâm! Năm chìm bảy nổi, mỗi người một cảnh ngộ, để rồi cuối cùng, đến lúc về hưu rồi, mới thấy "đứa" nào cũng giống "đứa" nào. Quả là trời thật công bằng!

Rồi anh em cũng thăm hỏi những bạn học xưa hôm đó vang, mặt. Rất may là thế hệ chúng tôi, tạm gọi là vui Imạnh cả, chàng Có người nào thực trội, và cũng chẳng có ai thực kém, trừ

một hai trường hợp xui xẻo cùng cực, không thể gán lý do vào sự

học dốt hoặc lười biếng. Chẳng biết đây có phải là quy luật chung không?

Chúng tôi thăm hỏi nhau về các Thầy xưa, họ nay ra sao, hiện ở đâu... Rồi chúng tôi cũng thăm hỏi những bạn xưa kia từng đúng nhất, những ngôi sao trong lớp, ngày nay đã ra sao, thành công như thế nào. Chúng tôi còn nhớ là xưa kia tất cả chúng bạn thường quen nếp đúng núp sau các bạn nhất lớp, họ làm gì mình cũng muốn bắt chước. Lúc chọn môn học hoặc chọn hướng đi, văn chương hay khoa học, đều so ý thích của mình với lựa chọn của đứa đứng đầu bảng, rồi, y như rằng, mỗi chúng tôi đều chọn đi theo đứa đầu đàn. Nó đi đâu mình đi đó, vì thực ra chính mình cũng chẳng biết phải đi đâu, theo nó như bóng với hình thì ít nhất chết cũng chết chung, tuy giỏi thì không giỏi như nhau.

Tôi xin kể lại những mẩu chuyện của những con người đã sống trải nhiều, đã đi tha phương cầu thực rồi về nước, đã biết đây biết đó, làm nhiều nghề, đã hiểu giá trị và sự thực dụng của bằng

cấp. Nếu tổng cộng hết lại, có lẽ chúng tôi cũng sống một vài trăm thế kỷ tuổi đời, đã đậu vài trăm bằng cấp rất cao, có hôn nhân, ly hôn và cả tái hôn, đã có một ngàn con cháu và từng gây dựng, chọn trường, hướng đi cho tất cả chúng nó. Chúng tôi đã có nhiều người lập nghiệp rồi sạt nghiệp, rồi lập lại nghiệp. Chúng tôi đã xây nhà, bán nhà, và mua hoặc xây lại nhà nhiều lần. Chúng tôi có kẻ từng hầu tòa, cũng có người đã được các chính phủ vinh danh. Chúng tôi đã bôn ba khắp năm châu và nếm mọi mùi máy bay tàu bò.

Chúng tôi đã thưởng thức tất cả những món ngon của ngọt từ tứ

xứ, cũng như có nhiều lần cầu bơ cầu bất, nằm gai nếm mật.

Chúng tôi là tất cả những thứ đó, có bao nhiêu thứ phức tạp hoặc thú vui nhất trong cuộc sống thì đã qua hết, và như thế nhiều lần, tại nhiều nơi trên khắp thế giới, trên một khoảng thời gian dài hơn 60 năm. Và chúng tôi đã thu góp được những bài học thấm thía của

cuộc đời thật. Kính chiếu hậu của tất cả chúng tôi là một cuốn sách dày, có lẽ phải hơn một chục nghìn trang.

Và lạ thay, chính hôm gặp lại nhau, chúng tôi đã không cầm được sự thèm khát muốn kể cho nhau hết. Khác hẳn với hai, ba chục năm về trước khi một số chúng tôi gặp nhau ở tuổi 30, 40, lúc đó chưa thuần mãn như ngày hôm nay mà vẫn còn chút nghinh nhau, còn so bì, còn đánh giá khắt khe những thành công của nhau, và lòng còn tràn ngập những ý tưởng vật chất và chức vị.

Tuổi hưu sau 60, 65 là tuổi lý tưởng để mở kính chiếu hậu, đọc lại dĩ vãng một cách thật ôn tồn, chẳng còn chút ghen tuông vì năng lượng còn lại chỉ có thế. Chính vào lúc chẳng còn những ham muốn muộn màng thì chúng tôi mới thực sự hiểu thấu đáo hạnh phúc thật là ở đâu, thành công thật ở chỗ nào, mọi thứ tới làm sao, sự thất bại là bởi những lý do gì, và tất cả những thứ đó chỉ làm cho tất cả chúng tôi buồn cười. Buồn cười về thể chất và lập trình của con người đã được Thượng Đế thiết kế một cách kỳ quặc, để

chỗ rất lớn cho nghiệp chướng và kỳ duyên, nhưng vẫn gài chúng ta vào cái ảo tưởng là mỗi người có đủ quyền để tự chọn, tự tạo, tự

lập, tự do mọi lúc.

Vậy "mấy đứa già" chúng tôi đã hiểu gì sau khi dán mắt vào kính chiếu hậu, sau khi nhìn lại dĩ vãng của mình, duyệt lại những sai lầm, ôn lại những vận may rủi?

1. Tất cả chúng tôi đã thành công xấp xỉ như nhau! Rút cục, nghề gì thì nghề, cuối cùng chẳng khác may vận. Chung chung, giống nhau gần như bản sao!

2. Bằng cấp đóng một vai trò rất nhỏ trong cuộc đời. Nó là bàn đạp để sử dụng cho kẻ biết sử dụng trong vài năm đầu đời nghề nghiệp, nhưng không bao giờ hơn thế. Nhưng giá phải trả cho những ước mong cho sự thèm khát quang vinh thực sự là quá đắt.

Cuối cùng những kẻ thành công đã trả giá về sức khỏe, đời sống gia đình, giáo dục con cái và cuối cùng cả hạnh phúc cá nhân nữa!

3. “Thằng” đứng thứ nhất xưa kia không thành công bằng đứa đứng giữa, trội nhất là đứa đứng bét lớp.

4. Tài sản của cha mẹ không giúp được cho sự thành công của con cái. Tất cả các bạn nào trong đám chúng tôi có cha mẹ

giàu xưa kia, do một sự trêu trọc ngang trái của cuộc đời, đều không được hưởng cái tài sản kếch sù đó, thậm chí còn bị họa.

5. Xui xẻo dược đánh giá là 50% của những lý do thất bại, nhưng may mắn lại chiếm 80% của sự thành công. Tất cả chúng tôi đều chia sẻ ý kiến là chính mình có thể tự tạo ra sự xui xẻo cũng như sự may mắn. 6. Người biết đánh giá mọi việc, làm đúng việc đúng thời đúng thế trước sau gì cũng thành công, bất chấp môn học, nghề được chọn, nơi để làm việc.

7. Người có óc sáng tạo, phần lớn là kỹ sư trong đám, có được một cuộc đời vô cùng lý thú, số đông không giàu, nhưng họ

sở hữu được thêm một thế giới có màu có sắc, có nhạc mà những người khác không có được.

8. Người hạnh phúc là người biết hưởng ngay lúc này, ngay tại đây. Trong đám chúng tôi, rất dễ trông thấy những người này.

Họ chọn cái bánh ngon nhất, họ ngồi xuống và không giấu sự

khoan khoái. Hỏi họ một câu, họ chỉ mỉm cười và phán: Hãy ngồi luôn xuống đây để thưởng thức món này đi, ngon lắm.

9. Người nô lệ của đồng tiền, tiết kiệm tối đa để rồi không tiêu là người khổ nhất. Trong đám chúng tôi cũng có một số bạn như thế. Trông họ nghiêm ngặt khắc khổ. Có người dành dụm được kha khá sau nhiều năm, để chẳng được hưởng công.

10. Người kiêu dễ thất bại. Người khiêm tốn bao giờ cũng được xã hội khen ngợi và dành chỗ cho sự tham gia. Có anh bạn nói to cho mọi người cùng nghe rằng anh hối hận xưa kia anh đã có nhiều lúc quá ngạo mạn.

11. Người đạo đức luôn luôn được quý mến, và sự quý mến luôn luôn đưa họ tới nhiều cơ hội. Có thể thấy rõ, sự bền vững tới từ phong cách đạo đức. Mọi phong cách khác đều mang lại sự bất thường.

12. Nghe các bạn ấy tả cơ hội đến ra sao thì mới hiểu rằng khi cơ hội thật tới thì nó không giống cái gì mình tưởng. Nó bao giờ cũng tới như một thách thức. Mọi người đều tán thành ý kiến rằng trên đời không cần nhiều cơ hội đến thế. Mỗi người đều có thể bỏ qua nhiều cơ hội tốt. Chỉ cần một hai lần đích đáng là...

trúng! Nhưng lần nào cũng là một thách thức đòi hỏi nhiều sáng kiến, nhiều nỗ lực, và có lẽ phải có một chút bản lĩnh, thậm chí liều lĩnh.

13.Với câu hỏi cái gì nguy hiểm nhất trong cuộc đời? gần như mọi người đều tán thành ý kiến là thành công quá sẽ dễ dẫn tới sự đổ vỡ vì con người không biết tự giới hạn. Ý kiến chung là sự

thành công quá trong nghề nghiệp sẽ tổn hại trầm trọng đến sức khỏe, đời sống gia đình và giáo dục con cái.

14. Cái gì là rào cản lớn nhất cho những mơ ước của mình?

Một nửa số bạn tham gia trả lời là thiếu vốn. Nhưng đến khi nửa số

bạn kia công khai rằng nghĩ cho cùng chính cha mẹ, trong vai phụ

huynh, là rào cản lớn nhất cho những mơ ước thì mọi người đều tán đồng. Bạn nào cũng khoe cha mẹ xưa kia chỉ mong đứa con trở

thành bác sĩ, có phụ huynh thì chỉ gợi ý cho con, nhưng cũng có

một vài trường hợp cha mẹ cấm chọn học môn gì khác. Chẳng trách, trong đám chúng tôi khá đông bác sĩ.

15. Cuối cùng có một câu hỏi mà rất nhiều người bạn không trả lời được: Nếu được Thánh nhân tặng lại một cuộc đời hoàn toàn mới, bạn có chọn lại đúng cuộc đời mà mình đang sống không? Ý

kiến chung là ai chẳng muốn hơn, nhưng chẳng ai dám nghĩ mình có khả năng làm hơn, chi bằng hãy vui và chấp nhận những gì đang có! Số đông thành thật nhìn nhận rằng họ chưa bao giờ lựa chọn thực sự. Tất cả chúng tôi cũng thú nhận rằng vào những khúc quanh quan trọng, cảm nhận như có một bàn tay vô hình thúc đẩy và cuối cùng dẫn dắt. Có người gọi thế là cảm hứng, có bạn lại cho đó là tiếng gọi từ Bề Trên. Liệu đó là cái nghiệp chăng?

Trời! Sau khi sống 60 chục năm cuộc đời để cuối cùng đi đến kết luận rằng mình hãy chấp nhận cuộc sống của mình, chớ mơ

tới đổi đời thì thật đáng ngạc nhiên, nhưng nghĩ cho cùng, cảm nhận đó sâu sắc làm sao. Có lẽ trong tâm khảm của mỗi người, đâu đó có sự nhìn nhận rằng mình chẳng bao giờ thoát được nghiệp chướng. Và chăng sống một cuộc đời khác có chắc gì được nhiều hơn không? Mà nếu được nhiều hơn, có mất cái gì khác không?

Đến đúng lúc đó, con người ngước mắt lên trời rồi tự vấn “Con có xứng đáng hơn không?”, và tự nhận rằng “Rõ thật trời quá công bình!”.

Thế ra chúng ta chỉ là những con kiến quá tầm thường với nhiều ảo tưởng!

Tôi muốn dẫn các bạn phiêu lưu cùng tôi trên một hành trình kỳ lạ: đó là chuyến đi ngược thời gian để tự khám phá bản thân, tự nhìn lại chính mình vài năm về trước. Tôi đã có ý nghĩ ngộ

nghĩnh đó khi chuẩn bị tham gia một buổi hội thảo KOTF (Kick Off To Future) với các bạn trẻ thuộc tổ chức JCI.

Tôi nhớ mình đã có những nhận xét như sau, mong bạn đọc đừng cười, khi tôi phơi bày hết tâm can và tự chỉ trích. Tôi khuyên các bạn hãy nhớ làm việc này khi mình đạt mốc tuổi 35, 40.

CẢM NHẬN VÀO NĂM ĐÃ QUA TUỔI 70

Không có gì thay thế được sự quý mến của xã hội, của bạn bè thân hữu.

• Có lẽ những bằng cấp, vị trí, chức vụ, chỉ đóng một vai nho nhỏ trong quá trình xây dựng cuộc đời. Thái độ, phong cách, tình người và tư tưởng mới là chính. Con người được đánh giá thông qua văn hóa mà họ thể hiện. Hưu trí với tay không, óc rỗng, chí nhụt thì đã chết đi một tí. Không làm gì hữu ích giống như tự

khai tử.

- Tuổi 70 mới là tuổi đậm đà, cảm nhận y như còn có nhiều vũ khí trong tay! Mắt không cần nhìn cũng thấy, tai không cần nghe cũng bắt, miệng không cần nói cũng vẫn truyền cảm. Phải chăng tuổi 70 mới là tuổi xuất thần? - Năm 18 tuổi tôi mới xuất bản sách Một Đời Thương Thuyết, năm 71 tuổi mới xuất bản Một Đời Quản Trị, vậy tuổi nào là tuổi già?

• Lẽ sống sẽ còn dẫn dắt chúng ta đi tiếp. Đừng quản ngại về chuyện một ngày kia ta sẽ phải đột ngột dừng lại!

NHÌN LẠI NĂM 65 TUỔI

Vào tuổi đó, bạn bè không còn ganh đua nữa, tất cả những tranh giành trong đời người đều là phù phiếm. Nhường nhịn là thái độ tốt và lành, và mình cũng chẳng thiệt gì khi nhường nhịn, đôi khi còn được đền bù gấp bội. Không một đứa bạn nào, xưa kia từng đứng nhất lớp, nay đã thực sự thành công trội hơn những đứa khác, kể cả những đứa được nhìn nhận là thiên tài hồi còn trẻ.

Những tay xoàng về học vấn lại có nhiều tài sản hơn những tay bằng cấp to, ít nhất đó là chuyện thật trong lớp tôi.

• Những đứa giản dị, ấm áp, chia sẻ, vui vẻ là những người sung túc sung mãn nhất. Những đứa ích kỷ thì có ít tài sản và ít bạn nhất, cuộc đời khá tẻ nhạt, phải chăng có chút cô liêu!

• Các bậc cha mẹ đã vô tình thu hẹp sự lựa chọn nghề

nghiệp của con cái vào các nghề như bác sĩ, luật sư, kiến trúc sư. Ít khi nào cha mẹ ủng hộ con trở thành nhạc sĩ, họa sĩ, nhiếp ảnh, nhà văn. Tư duy của phụ huynh thu hẹp vào nghề kiếm tiền, từ đó

những tài năng tiềm tàng trong các môn nghệ thuật hoặc thể thao không có cơ hội để xuất phát. Điều mà cha mẹ giết chết là tâm hồn nghệ sĩ hoặc khả năng thi đua của đứa trẻ. Tôi sẽ khuyên các phụ

huynh trẻ hãy ưu tiên để cho những đứa con của mình hồn nhiên nẩy nở. Làm vậy, biết đâu sẽ khám phá ra thiên tài?

ĐÚC KẾT VỀ SỰ HỌC VÀO TUỔI 65

Học để làm gì?

Học để có thêm kiến thức: hệ số rất nhỏ, chỉ 1. Học để biết việc, biết làm ăn, có nghề: hệ số là 2. Học để nắm vững nghệ thuật sống hòa đồng với xã hội: hệ số là 4. Học từ đâu?

Từ cha mẹ: hệ số là 1.

Từ sách: hệ số là 4.

- Từ thầy: hệ số là 5.

• Từ những trải nghiệm cá nhân, tạm gọi là “bụi đời”: hệ số

là 6. Tất nhiên, nếu một ngày kia, mình trở thành bác học hay nhà sáng tạo thì phần kiến thức vô cùng quan trọng. Nhưng ngay tại đây,

chúng ta đừng quên rằng Bác học vĩ đại nhất của loài người, Albert Einstein, xưa kia chỉ là một học sinh khá xoàng, thành công muộn màng. Vị trí, chức vụ, quyền hành, tài sản là phù du. Những thứ đó giống thuốc phiện, người ta không cai bỏ được, nhưng rất hại vì nó phá hoại con người thật, phủ nhận cuộc sống duy linh, và có ảnh hưởng lớn đến sức khỏe.

- Hành trình "đi lên vị trí mới thú vị, hành trình "đi tới"

trách nhiệm mới nổi bật. Trạng thái "tôi" không đáng kể, mà hành trình nỗ lực mới tạo ra sự sống thực. Quyền hành chỉ có ý nghĩa thực khi mình có ảnh hưởng sâu đậm trên người khác, để làm cho họ tốt hơn, để làm cho xã hội đẹp hơn, tốt lành hơn. Quyền hành không thể đeo như nữ trang! Càng cho đi nhiều tài sản càng giàu –

đây là một khám phá cá nhân làm cho tôi ngạc nhiên nhất. Tiền khi cất giữ chỉ là giấy, không có ích cho ai mà còn có thể trở thành một mối lo. Tiền là món nợ khi nó ngủ. • Ngược lại, tiền có thể là nô lệ

phục vụ mình, là dụng cụ để cụ thể hóa mọi dự án mang ý nghĩa

cao. Nó có khả năng giúp cho ta tạo thêm giá trị cho xã hội. Thứ

tiền đó mới là đồng tiền quý phái. Vết nhơ do đồng tiền sẽ tổn hại kinh khủng đến tâm lý và sức khỏe. Hãy tránh nhơ bẩn vì đồng tiền. Và đừng đánh mất sức khỏe vì nó, bởi dù thiếu hay thừa tiền đều mang lại những nỗi lo âu có hại.

NHỮNG TIẾC NUỐI CHO NĂM 60 TUỔI

• Có rất nhiều việc trong đời hoàn toàn vô ích. Thực sự

chúng ta rất khó nắm được nghệ thuật biết "cái gì cần làm, cái gì không"! Có thể nói 80% những việc chúng ta triển khai chẳng có ích cho ai, kể cả cho chính mình, đôi khi ta chỉ làm vị tự ái, dù đúng hay sai chỗ. Chọn đúng việc là một nghệ thuật ít người nắm.

Chỗ thời gian còn lại nên dành cho một việc có ích lớn lao: giáo dục con cái, giáo dục xã hội.

• Điều quan trọng là không ngừng tạo giá trị mới cho chính mình, cho gia đình, cho xã hội. Đã có lúc, tôi yếu đuối nghĩ rằng gây dựng xong cho mình là đủ! Đây là một lỗi lầm, vì khi làm vậy tôi đã trót quên rằng sở dĩ mình thành công là nhờ sự đóng góp và ưng thuận, dù vô tình hay cố ý của cả xã hội và gia đình.

• Tuổi 60, tôi tiếc kinh khủng đã không bỏ nhiều thời gian hơn cho những đam mê, thậm chí sống gắn liền với đam mê, đôi khi còn phải nghĩ tới việc chia sẻ đam mê cho vợ con. Xin bạn đọc đừng cười: bất thình lình tôi nghĩ tới việc tập lại nhạc cụ để đi chơi nhạc miễn phí trong các phòng trà và quán ăn. Cho vui! Mấy chục năm qua, tôi đã bỏ đàn trong xó nhà, và như thế cũng hủy luôn hạnh phúc tới từ nguồn nghệ thuật và cuộc đời nghệ sĩ. Thật vô thức và đáng tiếc!

• Hạnh phúc là một thứ phải gắn liền với tính bền vững.

Hạnh phúc qua ngày hoặc thời cơ chỉ là cái nợ phải trả, đôi khi rất nặng gánh. Tình yêu chỉ ngọt ngào, thắm thiết khi bền vững và chân thật. Một nụ hôn chỉ nồng nàn khi có sự hòa nhập toàn vẹn.

• Ở tuổi 60 tôi lại thường từ chối những việc mình quá thèm khát ở tuổi 40, 45, như một ghế chủ tịch chẳng hạn. Còn những ghế thành viên Hội đồng quản trị, tôi thường xuyên nhận được

những đề nghị từ nhiều doanh nghiệp. Nhận để làm gì? Quá vô ích! Họa may một vài lời khuyên và tư vấn sẽ có ích và sẽ nặng cân hơn nếu mình đang ở vị trí quyền lực, nhưng liệu có ai đó muốn nghe không lại là chuyện khác.

CẢM NHẬN KHI NHÌN LẠI NĂM 50 TUỔI

Không có gì dễ bằng kiếm tiền. Làm gì cũng có tiền. Xưa kia tôi cứ lo không đủ sức nuôi gia đình bốn miệng ăn. Nỗi lo đó không có căn cứ – xã hội nào cũng sẽ nuôi các thành viên, và câu

“trời sinh voi sinh cỏ” thật quá đúng!

• Bao nhiêu cũng thiếu, bao nhiêu cũng đủ, nhưng khi nắm được bản chất thật của cuộc đời thì bao nhiêu cũng vừa. Tôi nhìn nhận mình hơi chủ quan khi nghĩ như vậy. Tiêu tiền thực ra khó hơn kiếm tiền. Đây là một mâu thuẫn, và tôi ngỡ ngàng khi khám phá ra cốt lõi của những hành động của mình - kiếm tiền chi chứng tỏ khả năng, còn tiêu tiền là tạo ra bao nhiêu nghiệp, nên hãy cẩn trọng!

- Tiêu cho mình là thụ hưởng. Còn xài tiền để khoe là tiêu cho người khác, và số đông lại thích tiêu cho người khác, nên phải gọi thế là kiêu căng! Từ thiện không phải là bố thí tùy tiện. Việc từ

thiện sẽ sắp đặt vị trí của bạn trong xã hội. Bạn có quyền không làm từ thiện, nhưng đừng trách khi xã hội không dành cho bạn cảm tình mà bạn thực sự cần. Càng giúp xã hội sẽ làm cho mình càng giàu - giàu cảm tình của đại chúng, giàu sự hậu thuẫn và hỗ trợ khi cần. Đây chính là cán cân tạo hóa. Khi 50 tuổi, tôi cảm nhận rằng mình mới thực sự vào đời, mới thực sự chín chắn, mới có vai trò được nhìn nhận trong xã hội. Thành thử tôi nhìn chính mình vào tuổi 40 như người còn tập sự! Đây là một khám phá cực kỳ quan trọng: ngay nơi chúng ta cứ tưởng tuổi 40 đã già, kỳ tình mình chưa sống thực sự, con cái chưa gây dựng, sự nghiệp chưa thực sự

rõ ràng, tài sản còn bấp bênh, bạn bè còn thay đổi, Ở cũng chưa ổn định. Nói trắng ra là ở tuổi 40, mình vẫn còn là trẻ con!

+ Vào tuổi 50 tôi mới thực sự biết chọn lựa. Trong nhà, đồ

trang trí không còn chất động kỷ niệm của những chuyến đi vòng

quanh thế giới, hay những đồ mã mà người ta trao tặng nhưng không mang một chút giá trị vật chất, họa may một chút tình cảm.

Bạn bè cũng không còn “chất đống” như Ở tuổi 30, 40 nữa. Ở tuổi ngũ tuần, những người bạn thật mới lộ diện, tâm tình chân thật, không còn so bì hơn thiệt. Rút cục, từ hàng trăm bạn thân, mình chỉ

còn chắt lọc được vài người, nhưng những người này sẽ là bạn có nhau đến cõi cuối. - Vào tuổi 50 cuộc đời như tóp lại, không còn chuyện tài sản, không còn chuyện con cái, bạn bè thu hẹp vào nghĩa chân tình. Cuộc sống thật mới bắt đầu, và chúng ta mới thực sự hết là trẻ con. Tiếng nói của ta ngoài xã hội được lắng nghe trân trọng. Và tình yêu vợ chồng không còn những tranh chấp kịch liệt lý thuyết, chứa đầy tự ái và rất ít tình yêu, mà luôn luôn chóng đi tới thỏa hiệp thực tiễn và cụ thể. Vào tuổi 50 chúng ta mới hiểu cái gì mình còn thiếu thật và cái gì mình không thèm khát nữa!

• Và chuyện quan trọng nhất mà tôi xin các bạn nào sắp ly dị hãy cố ghi nhớ: người mà mình đã cưới ở tuổi đôi mươi, đã từng có ý định ly thân, đến tuổi 50 mới hiện ra người thực: người đó đáng yêu làm sao! Không may ly dị rồi thì nay sẽ tiếc nuối. Đến tuổi này mới ý thức được! Giá trị của hôn nhân thay đổi the thời gian, đây là điều không thể tránh được, nhưng chính những pha sôi nổi mới giúp cho mỗi chúng ta có cơ hội nặn ra con người mà chúng ta từng ao ước! Thật là vô thức nếu mỗi ba chìm thì chia tay, cứ bẩy nối lại thêu dệt thêm tình ái! Không mang công cố nặn ra con người lý tưởng thì con người lý tưởng chỉ nguyên là ý tưởng, và đôi khi còn là ảo tưởng. Vậy, hôn nhân cũng là một hành trình, chứ không phải một cuộc giao hợp nhất thời và cố định. Không hiểu được nguyên lý này thì chỉ đưa tới một cuộc đời tình ái hời hợt, giống như một chuỗi sưu tập, không có thì khao khát, mà có thì không tận hưởng.

NHÌN LẠI NHỮNG LỰA CHỌN Ở TUỔI 40, 45

• Vào tuổi đó, tôi đang làm lãnh đạo một doanh nghiệp lớn đa quốc gia, giấc mơ của bao nhiêu sinh viên tốt nghiệp, và tôi mới khám phá ra rằng quyền thế là cái gì quá hão huyền. Có quyền trong công ty mà không được kính trọng “ngoài xã hội” là chuyện

thường dễ xảy ra. Có chức cao mà không ai thực sự tuân thủ là một nỗi đau. Trong những doanh nghiệp bên Châu Âu, nhân viên nào cũng tuân thủ lệnh trên, nhưng không khí dân chủ vẫn cho phép họ

công khai chỉ trích quyết định của lãnh đạo, nếu những lựa chọn của lãnh đạo không minh sáng. Quyền thế chi đem lại thêm áp lực, sự nhức đầu nếu mình chỉ đi tìm quyền thế đơn thuần. Tôi đã có nhiều năm mất ngủ liên tục, đôi khi tim đập thình thành ban đêm.

Hóa ra tôi đã hiểu rằng doanh nghiệp tạo áp lực trên mọi thành phần lãnh đạo và nhân viên để gặt hái kết quả. Cuối năm, nếu kết quả tốt, mình sẽ được thưởng bằng cổ phiếu ưu đãi hay bằng tiền, những thứ mà thời đó chính mình không có thời gian để tiêu thụ!

Phải chăng mình chỉ là con chó đi tìm khúc xương để gặm, cho dù quyền thế đến đâu? Lúc đó mình mới hiểu được rằng chính vốn liếng mới là quyền thực của người chủ, chứ tài năng đôi khi chỉ

mang lại kiếp làm tớ! - Tôi đã lựa chọn một cuộc sống quốc tế.

Nghe thì thích lắm, nào là máy bay, khách sạn 5 sao..., nhưng giá phải trả là quá đắt. Sau 20 năm ngồi máy bay, màng tại bên trái của tôi đã bị áp lực không khí trên phi cơ chọc thủng, con người của tôi mất cảm giác ngày đêm do sự thay đổi vĩ tuyến quá thường trực, và đến tuổi 60 tôi không còn ngủ đêm nào một giấc. Nghĩ lại mà tiếc, vì có lẽ tôi đã lựa chọn sai những ưu tiên của cuộc sống.

• Tôi khám phá ra rằng quyền thế chi có ý nghĩa khi nó là dụng cụ để giúp xây dựng giá trị cho cộng đồng xã hội. Chức vị thì chỉ làm đẹp cho thẻ tên, và đẹp lòng trong một khoảnh khắc, chứ

thực ra quá phù du.

BÀI HỌC CỦA NĂM 30 TUỔI

• Tôi nhìn lại tuổi 30 và tự hỏi tại sao thời đó mình quá tham lam và vội vã. Tham việc, tham lượng cao, tham quyền thế.

Tại sao lại nghĩ mình đã già, phải vội vàng tranh thủ chức tước, lương bổng, lợi lộc? Để kể cho vui, tôi đã nhiều lần tranh chấp với sếp để tăng lương - họ cho 6%, tôi đòi 6,5%. Sự khác biệt 0,5%

không đáng để sự tranh chấp kéo dài một tháng trời. Rút cục tôi

thắng thế, nhưng ngay sau đó tôi đã phải trả giá quá đắt cho sự

ngông nghênh của mình - họ đã đốn tôi, cho tôi những công việc thực sự khó khăn và đòi hỏi nhiều nỗ lực. Tại sao ở tuổi 30 lại ngu dốt như vậy thì bây giờ tôi khó giải lý. Phải chăng tính hiếu thắng không dằn xuống được?

Tôi hối hận vì thời đó mình quá vênh váo với đồng loại!

Không một lúc nào tôi để tâm vào việc "hưởng cuộc sống với gia đình" mà ngược lại, đặt quá nhiều ưu tiên vào nghề nghiệp. Tất cả

cho sự tiến thân là mục tiêu tối hậu. Và đó cũng là một lỗi lầm, phải trả giá rất nặng suốt đời. Lúc đó tôi chưa hiểu sự khác biệt giữa việc tranh giành quyền chức, lương bổng với sự tạo ra giá trị

thật.

- Đến khi bị "đốn" thì tôi cảm nhận như trời đã đổ trên đầu.

Tôi đã bị một ông sếp không có bằng cấp đi suốt nhiều năm, vì tôi không để lỡ một cơ hội nào để nhắc nhở ông ấy rằng tôi tốt nghiệp từ một lò ưu tú hạng nhất nước Pháp. Thật là vô thức! Bằng cấp to, nên tôi hoang tưởng mình lớn lắm! Càng già tôi càng thấy thái độ

ấy nghèo nàn và đôi khi khốn nạn.

• Thời đó tôi luôn luôn tìm "bí quyết" để thành công sớm, chứ không tin mấy vào việc thực hiện tốt. Tìm bí quyết là một ám ảnh thường trực - bí quyết làm giàu, bí quyết nói hay, bí quyết lên chức, bí quyết tóm người yêu... "Tìm bí quyết" mang tư duy đi đường tắt mà không trả giá, và đó là sự VÔ thức! Khi coi thường hành trình mà chị đi tìm nhanh chóng kết quả, cuộc đời sẽ tặng mình nhiều bài học sáng giá: mình đã tránh hạnh phúc mà không biết!

• Tôi đã quá ngốc với tình yêu - người yêu mình thì mình không yêu, và chi yêu người không yêu mình. Hình như, vào tuổi đó, sự thèm khát là có được một người yêu lý tưởng để khoe, chứ

thực ra mình không tìm hiểu, không trao tâm tình, không có chút hy sinh, không có tư duy chiều chuộng... Nhìn lại sự non nớt của bản thân ở tuổi 25, tôi không nhịn được cười. Giấc mơ tuyệt đối là làm giàu bằng mọi giá. Tôi tìm hiểu cách làm giàu, rất thèm khát

có xe "xì po", đọc hàng trăm cuốn sách về những bí quyết làm giàu, rút cục có lẽ chỉ để làm giàu cho thằng bán sách. Mãi đến năm 50 tuổi, tôi mới hiểu rằng tài sản chọn mình, chứ mình nào có được chọn tài sản.

• Có một điều đến tuổi 70 tôi vẫn ngạc nhiên là thuở 20, 25

tôi rất tự tin, thực hiện việc gì cũng nghĩ rất tích cực là mình sẽ

thành công. Đó chỉ là ý nghĩ, vì trên thực tế tôi thất bại khá nhiều nhưng toàn vào chuyện lặt vặt. Chuyện chính là nghề nghiệp. Tôi may mắn dễ kiếm việc, nhưng vào thời đó, thị trường công việc bên Pháp rất rộng mở nên mình cũng chẳng cần tài cán gì. Tôi đã tìm ra nhiều việc tốt, dù không nơi nào tôi ở lâu vì mỗi khi đổi việc là một lần được lên lương. Tuy nhiên hệ quả tốt nhất không phải là lương bổng - tôi đã có cơ hội chạm trán với nhiều loại công việc, đổi môi trường làm việc chung quanh mình, mỗi lần thay đổi là một lần khám phá thêm những con người mới, cách làm việc mới, thành thủ dễ có cảm tưởng là mình thu thập kinh nghiệm mau hơn chúng bạn cùng tuổi khi họ ở ỳ một chỗ. Tuy nhiên, nghĩ lại cho cùng, tôi tự tin có lẽ vì đã sống tuổi 17 thật kinh khủng, vào năm 1963. Tháng 9, ngày 23, tôi lên máy bay sang Pháp, và tất cả

những gì xảy ra cho tôi năm đó ngay sau khi vừa đặt chân tới xứ

người đã làm cho tôi trưởng thành sớm. Trong cơn hoạn nạn tôi vẫn giữ được sự vô tư, và nhất là vẫn tin tưởng rằng khi mình tốt với mọi người thì Đấng Trên Cao sẽ không bao giờ bỏ rơi mình.

Cảm nhận đó đã theo đuổi tôi đến ngày hôm nay, mãi mãi.

Khi đã vượt qua được những thử thách kinh khủng đó, chúng ta sẽ

không bao giờ đánh mất sự tự tin.

Nhìn vào kính chiếu hậu giúp ta thấy rõ hơn chính mình, nhưng phải nhìn thật kỹ mới thấy trong chính con người của mình có một phần ảo và một phần thật!

Phần thật là xác thịt, hình dạng, cá tính, kiến thức và văn hóa. Nhưng phần ảo mới là nơi tạo ra những ước mơ, đem tới niềm hy vọng, kích thích sự sáng tạo, mang tới động lực, sự quyết tâm và cuối cùng là nụ cười. Phần thật là phần của hiện tại và của dĩ

vãng, nhưng không có phần ảo thì sẽ không xây dựng được tương lai. Thiếu phần ảo sẽ không có sự hưng phấn, chẳng có giấc mơ phi thường, và sẽ không có nguồn lực phát huy những hoài bão lớn lao.

Robert Fulghum từng viết:

“I believe that imagination is stronger than knowledge. That myth is more potent than history. That dreams are more powerful than facts. That hope always triumphs over experience. That laughter is the only cure for grief. And I believe that love is stronger than death”.

“Tôi tin rằng sức mạnh của trí tưởng tượng sẽ vượt những kiến thức cố định. Những huyền thoại sẽ lấp những hiện chúng.

Những giấc mơ sẽ đề thực tế. Niềm hy vọng sẽ xóa nhòa sự trải nghiệm. Chỉ có tiếng cười lạc quan mới giải được sầu. Và tình yêu thương sẽ đủ sức đẩy lùi sự hủy diệt.”

Tôi chỉ tiếc, khi nhìn lại cuộc đời, là đã không để cho giấc mơ chèn ép thực tế, nhưng tôi cũng rất may mắn được Thượng đế

tặng khả năng lạc quan bẩm sinh và nhất là những tiếng cười ròn rã.

Chân dung của lẽ sống

Who sees the human face correctly: the photographer, the mirror, or the painter? Đố ai diễn tả đúng nhất chân dung của con người: nhà nhiếp ảnh, cái bóng gương hay người họa sĩ?

- PABLO PICASSO

ĐỔI CUỘC SỐNG?

Nếu ai đó hỏi Từ Thức, Kiếp sau ngài có muốn một cuộc sống giống y như cuộc sống đang có ở kiếp này không, thì tôi đoán là Từ Thức sẽ trả lời không.

Bạn đọc có thể ngạc nhiên, và có đủ lý do để ngạc nhiên khi tôi đoán thế.

Từ Thức sinh ra là một đứa trẻ đẹp tuấn tú, mắt sáng ngời, dáng người thanh tao, mặt sáng như trăng. Chàng thi đấu đậu đấy, và đã sớm trở thành quan huyện, đó là chức vị quan thần đẳng cấp nhất thời phong kiến cho một thư sinh mới tốt nghiệp. Gia đình cha mẹ nếp Nho giáo, đạo đức vẹn toàn, được xã hội kính mến, và chính dân làng còn ao ước cho chàng sớm làm quan để đem về sự

quang vinh và trù phú cho quê làng. Còn có gì để ước ao hơn thế?

Nhưng, tuy đã có tất cả những thứ đó, chàng không thỏa mãn.

Chàng mơ một giấc mơ tuyệt đối, cao nhất có thể, là lên tận cõi tiên, nơi danh lam thắng cảnh thật tuyệt vời, nơi chàng sẽ được hưởng một cuộc sống tuyệt hảo và trường kỳ bên cạnh tiên nữ lý tưởng. Và, y như ước mong, chàng được cõi tiên đón mời vốn vã và tặng chàng tất cả những thứ đó. Có hết rồi, còn gì để thèm khát?

Nhưng chàng cũng vẫn chưa thỏa mãn.

Chàng sớm chán cuộc sống xa hoa vô tận, hạnh phúc tuyệt đối đó và tỏ ý muốn về hạ giới thăm gia đình. Phải chăng chàng nhớ nhà? Phải chăng trên cõi tiên chàng không tìm ra lời giải đáp cho những khát khao ban đầu? Có lẽ cuộc sống trên tiên giới chỉ có mặt dương mà không có mặt âm chăng? Được hưởng những tiện nghi cao nhất nhưng không phải bỏ chút công tạo ra nó, được thưởng thức cao lương mỹ vị nhưng không phải nghĩ tới việc cuốc đất trồng khoai, được tiên nữ đẹp nhất chiều chuộng và yêu thương mà không phải một thân tỏ tình. Chàng không phải miệt mài đi tìm thuốc trường sinh, vì trên cõi tiên cuộc sống đương nhiên đã là vĩnh cửu. Tiên cảnh không có đòi hỏi mà chỉ toại nguyện mọi ý muốn, mọi ước vọng cao nhất. Nhưng có lẽ chăng, chính vì sự toại nguyện đón trước sự mong ước mà chàng chẳng còn có dịp để ước ao, nên Từ Thức đã không tìm ra động lực để trân quý những gì mình được nhận. Dễ quá, nên nhàm quá? Đây có phải là một mâu thuẫn? Vậy cái gì tạo ra động lực? Thể chất của phú quý hay sự

nôn nóng của đợi chờ?

Ngay cả cái chết cũng không có luôn ở trên cõi tiên vì cuộc sống của tiên là trường cửu. Từ Thức muốn chết trên cõi tiên cũng không được. Nhưng chính khi Từ Thức nhận được sự sống vĩnh

cửu đó, chàng mới có một cảm nhận kinh hoàng rằng chính sự phù du mới tạo ra sự khẩn cấp ham sống, và chính nhờ nỗi sợ thời gian bị cắt đoạn mà con người thật mới được phóng thích, trí tưởng tượng thật mới phóng tòa, năng lực thật mới trổi dậy. Ôi, khám phá này kinh khủng quá! Thành thử lên đến cõi tiên rồi mới VỠ ra rằng chính cõi tiên mới làm cho bản thân mình èo lả, mộng mị, thiếu năng lượng, vô hướng.

Nhất thiết Từ Thức sẽ không tạo ra ở đó một chút giá trị gì cho cuộc sống của chàng và của tiên. Chàng sẽ hiểu dần chính đó là cuộc sống vô dụng, chẳng còn một chút ý nghĩa, và cuối cùng quá tầm thường! Thế ra có hướng để đi mới tạo ra phản lực, nếu thứ gì cũng có rồi thì còn đi đâu nữa, còn tìm hướng làm gì nữa?

Có sao trên trời thì mới có động lực để theo. Nhưng chớ bao giờ

lên tới tận sao, hãy cất cái thang để đi lên, cốt sao gìn giữ được sự

ham muốn chính đáng. Không thể tạo ra sự có thể, có thể mới tạo ra bước tiến, nhưng tiến tới rồi thì lại vô nghĩa!

CHỈ CÓ ÂM MỚI TẠ0 RA DƯƠNG, VÀ CHỈ CÓ

DƯƠNG MỚI TẠO RA ÂM?

Đã nhiều lần người ta tự hỏi tại sao Steve Jobs lại ráo riết làm việc khi đã biết mình chỉ còn vài tháng để sống, trong khi có trước mặt một núi tài sản, đủ để nuôi ông và người thân trong một trăm thế kỷ. Tại sao ông không tung tiền ra để hưởng thụ mọi diệu kỳ của cuộc sống trước khi rời cõi đời này? Tại sao ông không mua tất cả những gì mình chưa sở hữu để hậu thế ghi nhận rằng ông từng sở hữu tất cả? Tại sao ông không muốn đi vào danh sách lịch sử của những người giàu và biết hưởng thụ nhất thế gian?

Không! Ông đã không làm thế. Ông lại chọn con đường làm việc ráo riết hơn nữa, thức đêm thức hôm để cố làm xong những công trình mà ông đau đáu muốn thực hiện. Phải chăng ông nuối tiếc rằng mình sẽ thiếu thời gian để tận dụng một bộ máy tuyệt vời mà Tạo hóa đã tặng ông: một trí thông minh xuất chúng, một óc sáng tạo chỉ rất ít người có, và một năng lực phi thường? Phải chăng ngài Steve Jobs đã nhận được thông điệp nào đó của Bề Trên rằng ông phải cố làm xong việc trước khi lâm chung? Phải chăng chính

sự thiếu thời gian mới tạo ra sự khẩn cấp có tác dụng mạnh trên ông, làm cho mọi tế bào của ông xuất phát ra những tinh túy cốt lõi?

Có lẽ phải thiếu thời gian thì thời gian mới có giá trị, phải thừa tài sản thì tài sản mới vô nghĩa?

Khi được chứng kiến tận mắt những phản ứng của Steve Jobs trước viễn tượng của ngày chốt sắp tới, chúng ta mới hiểu được thế nào là

một lựa chọn thiêng liêng, vì vào những giờ phút khẩn cấp thì con người không thể dối lòng, không thể bỏ rơi chân lý, không thể trốn tránh sự chờ đợi từ Đấng Trên Cao.

Chính sự lựa chọn duy linh và mang tính phục vụ nhân loại của Steve Jobs đã quá đủ để thuyết phục chúng ta cái gì là vô ích, vớ vẩn, phi thực tế và nhảm nhí, và cái gì là giá trị thực trong cuộc sống. Steve Jobs đã như bay lên trời để cho chúng ta trông thấy rõ hơn những lựa chọn đích đáng. Vào đúng lúc thăng thiên, ông cầm ngọn lửa thiêng để soi đường cho những người đang ngược mắt nhìn theo: con đường đó là sự trân quý thế giới mà Thánh nhân đã tặng loài người, trân quý con người, trân quý những tâm hồn thánh thiện, trân quý những khả năng mà mỗi chúng ta được trang bị. Sự

vĩnh cửu không mang tính vật chất như ở cõi tiên, mà là tinh thần như ở dưới trần! Ngọn lửa thiêng phải được truyền tay để tiếp tục sứ mệnh.

Và chính Từ Thức cuối cùng cũng nắm bắt được ánh sáng của đuốc thiêng. Cõi tiên hẳn là vĩnh cửu, mà vẫn không bền vững thiêng liêng. Lạ nhỉ! Tiên, rút cục, chỉ là những cơ thể vô dụng, hưởng thụ một cách vô tri, sống vô nghĩa, và ở một thế giới VÔ

hình. Ảo hết! Niềm vui là ở hạ giới, sống trong tình yêu thương ấm áp của đồng bào nơi chôn rau cắt rốn, trong tình nghĩa đồng hương, trong không khí chứa chan sự nồng ấm. Ông tự nhủ: hãy mau về trần giới đi!

Phải chăng sự trường kỳ vô tận trên cõi tiên mới làm cho thời gian quá dài, quá rẻ? Phải chăng một thế giới quá dễ dàng mới khiến chẳng ai còn chút động lực để kiến tạo?

Đến đây, ta tạm dừng chân.

Bạn đọc đã hiểu để có thể lựa chọn, một bên là con đường của Từ Thức, người quá may mắn mà lại không thỏa mãn với tất cả

những gì cõi tiên tặng không mình, và bên kia là lộ trình ngắn ngủi nhưng nhiệt huyết của Steve Jobs, một tinh hoa của nhân loại nhưng lại không được sự may mắn phù trợ kiếp thọ yểu. So sánh rồi, bạn đọc sẽ thấu hiểu đâu là hướng đi. Tất cả chúng ta, không thiếu một người nào, sẽ đều đi về cõi luân hồi đã tạo ra mình, nơi mà cuộc sống ngắn ngủi bắt buộc chúng ta phải trao đuốc cho nhau để biến hóa sự phù du, tạo ra sự vĩnh cửu.

Mỗi người trong chúng ta hãy đóng góp bằng cách tạo giá trị ngay trên con đường mình đang đi, bất chấp giá trị to hay nhỏ, để rồi các dòng giá trị tuôn vào dòng suối lớn. Chúng ta hãy thưởng thức hạnh phúc kiến tạo đó mà mình gặt hái ngay trên con đường, giống như hái những bông hoa thơm phức rải rác trên lộ

trình, bất chấp hạnh phúc to hay nhỏ, để rồi tất cả những hạnh phúc chụm vào thành một biển khơi của sự hồ hởi. Nhưng hoa mà chúng ta hái, cũng như những cụm hạnh phúc mà chúng ta thưởng thức, đều phù du. Những hứa hẹn của tiên cảnh chỉ là cái bẫy. Chính khi hạnh phúc phù du thì mới được trân quý. Hoa mà vĩnh cửu chỉ có thể là một loại hoa giả. Hạnh phúc mà trường kỳ sẽ không còn là hạnh phúc, mà là một chuỗi dài ngày lê thê. Từ Thức chỉ ra cho chúng ta điều đó một cách quá rõ ràng!

Cái dương mà không có cái âm đi theo, phần thưởng mà không cần có nỗ lực, chức cao mà không xuất phát từ trí tuệ và công lao, quyền lực mà không lấy dân tộc làm gốc là vô nghĩa, nhạt tanh. Nghĩ cho cùng, bao giờ Đấng Trên Cao cũng cho chọn giữa hai con đường: con đường ảo và con đường bền vững. Ảo sẽ

tạo thêm ảo, sẽ dìm con người dưới đủ loại ma túy và cám dỗ.

Theo đó xã hội của khi của heo sẽ lên ngôi, khi và heo sẽ vịn vào nhau để sống, sẽ khen thưởng, vinh danh nhau và chia chác. Còn phía kia là con đường của sự bền vững muôn đời. Con đường này là nỗ lực, là mồ hôi chân chính. Ảo và thật, chúng ta hãy tách bạch.

Từ Thức, sau khi quẫn quại nhiều tháng nhiều năm dưới sự

trăn trở, sau khi bỏ nhà, rời cha mẹ để đi tìm cõi lý tưởng đã chỉ

cần một thời gian ngắn để lấy quyết định quay về chốn xưa và vui vầy với đồng hương. Được sống ở cõi tiên rồi mới hiểu đó chỉ là một giấc mơ ngây ngô, một ảo vọng. Từ Thức đã lần lữa đắn đo.

Trong câu chuyện, thật ra Từ Thức còn muốn trở lại cõi tiên, hay đúng hơn với Giáng Hương vì chàng ý thức được mình đã gieo nghiệp không đẹp khi bỏ nàng. Chàng hiểu mình đã quá ích kỷ, chi lo cho bản thân mà quên giữ đạo làm chồng. Nhưng than ôi, con đường về cõi tiên cũng không còn nữa. Chàng đã hai lần đi mà chi tới nửa đường để rồi lần nào cũng muốn cuồng điện quay về.

Tôi vẫn nhớ ngạn ngữ mà anh bạn người Hàn cứ nhắc nhở:

“Cuộc đời của mỗi người giống như một dòng suối nhỏ chảy trên sườn núi. Nước chảy trên sườn núi không bao giờ trở lại nguồn để

có thể đổ lại xuống sườn núi theo một lộ trình nào khác”.

Nếu bạn hỏi kiếp sau tôi có hoài bão sống lại cuộc đời này không thì tôi sẽ trả lời là có.

Tôi đã có một tuổi trẻ vô cùng vất vả nơi xứ người, nhưng thay vì thấy đó là khốn kiếp, tôi lại chỉ nhìn thấy cơ hội để rèn luyện cơ thể và tinh thần cứng cáp hơn. Tôi xin sống lại những khó khăn đó. Vì không có những thử thách kinh khủng đó, cơ thể của tôi sẽ nhão. Và chẳng bao giờ tới được niềm vui như ngày hôm nay.

Tôi đã phải sống và làm việc tại nước người một nửa thế kỷ, gọi là tha phương cầu thực, có gì hay ho, nhưng chính nhờ thế mới có đủ trang bị ngôn ngữ để tự tạo ra cơ hội viết truyện bằng chính ngôn ngữ của nước người (tôi đã viết hơn một trăm truyện ngắn bằng Pháp ngữ). Nếu phải sống lại, tôi xin tập sự lại từ đầu. Một cơ

hội để trau chuốt hơn nữa sẽ rộng mở. Chỉ nghĩ thế thôi mà đã thấy rộn ràng.

Khi chơi bóng bầu dục với những đứa bạn cao hơn mình một hai đầu và nặng hơn mình hai ba chục kí, đã bao lần tôi mang thương tích vào thân, nhưng rồi tôi khám phá được rằng chính sự

hợp lực của cơ bắp với sự minh mẫn trí tuệ mới đem lại kết quả

mong đợi, chứ không phải sức mạnh mỡ thịt đơn thuần. Tôi may mắn tiếp thu được bài học đó. Và nếu phải học lại, tôi đồng ý, thậm chí sẽ cố gắng hơn những lần trước nữa để hưởng được niềm vui sướng tột độ khi cảm nhận được tiềm năng thực của toàn cơ

thể.

Tôi từng bị dồn vào những cuộc thương thuyết tay đối với một vị Tổng thống, với một vị Chủ tịch sáng lập viên của một tập đoàn hoàn vũ, để rồi hiểu được rằng chính khi đối mặt với quyền lực thì mình mới ý thức được tạo hóa đã tặng sẵn cho mỗi cơ thể

khả năng tự vệ trước quyền lực. Điều đó thật quá tuyệt vời, tôi chỉ

mong có thêm nhiều cơ hội như thế để trau chuốt khả năng phản ứng.

Trong suốt mấy thập niên tôi đã đối mặt đủ mọi tình huống khó khăn, nhưng rồi sau cùng tôi hiểu chính những thử thách đó đã tạo ra con người của tôi ngày hôm nay. Tôi đã tìm thấy chính mình, hiểu mình là ai, và tôi tự tin – một thứ tự tin chứa đầy khiêm tốn, bởi tôi biết rõ giới hạn của bản thân, và hài lòng với chính mình tuy vẫn cố gắng vượt giới hạn. Việc này thì ai cũng phải làm, mọi thời, mọi nơi. Nếu không được sống những pha vất vả nhất có thể, thì làm sao đo được năng lực thật của bản thân và tìm được sự

tự tin? Không ai mới sinh đã ra có sẵn sự tự tin, và tiền bạc cũng không mua được. Chỉ khi có cơ hội vượt mọi rào cản và chướng ngại thì chúng ta mới đo được khả năng và từ đó tạo được sự tự tin vững chắc. Sống thiếu tự tin thì không hẳn là sự sống.

Bạn ạ, chớ bao giờ tự coi thường khi chưa đo được tiềm năng của chính bản thân. Biết đâu bạn được Thánh nhân tạo ra để

làm nhà vô địch! Nhưng bạn phải xông vào những cơ hội để thử

lửa thì mới rõ mình là ai. Và nếu bạn vẫn còn hoài nghi thì tôi khuyên bạn hãy tham khảo về bác học Stephen Hawking. Đọc xong lịch sử cuộc đời Stephen Hawking, bạn sẽ có chút khái niệm về khả năng kinh khủng của một người tuy khuyết tật quặt quẹo đến cùng độ, không đi không đáng được, không sống độc lập cơ

thể được, nhưng lại có một khối năng lượng và tri thức đủ lớn để

bao trùm được cả sự hiểu biết của loài người về vũ trụ. Điều gì cấm một cơ thể gầy gò yếu đuối chứa hàm một năng lượng và một trí tuệ phi thường? Tất nhiên, nếu không có những thử thách gay go thì trí tuệ của bất cứ ai cũng sẽ không có cơ hội để xuất phát!

Và cuối cùng, nếu bạn hỏi tôi có muốn lặp lại kiếp sống tha hương hay không thì tôi phải nhìn nhận hơn 50 năm ở Pháp, Mã Lai, Brazil, Fiji đã chỉ làm cho tôi yêu và quyến luyến đất nước Việt Nam của chúng ta hơn nữa. Quê hương là nơi yêu dấu, nhất là khi mình ở xa.

* * *

TẠI SAO PHẢI LỰA CHỌN NHỈ? AI BẮT MÌNH LỰA,

AI SOẠN THỰC ĐƠN ?

Nhớ lại thuở xa xưa, năm tôi 14 tuổi, nhà trường (chương trình học của Pháp) bắt bọn trẻ chúng tôi chọn giữa phái cổ điển (Latinh, Hy Lạp cổ) và phải tân thời, khiến chúng tôi vô cùng luống cuống. Tại sao phải chọn nhỉ? Học cả hai có sao đâu? Ai đã chế ra cái trò chơi ma quái bắt chúng tôi phải chơi? Ít nhất một lần, chúng ta phải tự hỏi xem việc phải lựa chọn có chính đáng không.

Ngày nay sự học, việc chọn môn phải thực tiễn hơn bao giờ

hết. Thí sinh đi vào các trường đào tạo phải được bảo đảm là những kiến thức các em gom góp trong học trình sẽ được sử dụng khi vào đời. Chi doanh nghiệp mới có đủ số liệu và trải nghiệm để

định nghĩa chân dung của nhân sự họ muốn tuyển. Thử hỏi đã có ai tham khảo các doanh nghiệp về nhu cầu tuyển dụng của họ chưa trước khi xây dựng nội dung của việc đào tạo? Nếu câu trả lời là không thì tất cả chúng ta đang làm một việc vô nghĩa! Và khi bắt các con em lựa chọn giữa những nội dung không thực dụng cho nền kinh tế thực dụng thì chúng ta đang đùa giỡn quá vô trách nhiệm và cố tình lừa đảo chính con em của mình. Liệu có thể xem các chương trình học như những thứ vớ vẩn không? Chúng ta cần biết rõ và làm rõ. Ngay tại đây và ngay bây giờ!

Phải nhìn nhận rằng số động hệ thống giáo dục tại các nước trên thế giới không đáp ứng đúng nhu cầu của thị trường. Thay vào

đó, họ nhồi sọ, và trong việc nhồi sọ họ muốn chứng tỏ mình quan tâm đến tương lai của đứa trẻ. Hậu quả đáng tiếc của chính sách vớ

vẩn này là số đông trẻ nhỏ không còn thời gian để thở, phải học sáng trưa chiều tối, 7 ngày một tuần, thành thử các em sẽ không bao giờ có một chút hy vọng để ai đó khám phá rằng các em còn có những năng khiếu kỳ diệu nào khác.

Tôi sẽ lấy một ví dụ. Có thể các bạn đã biết về một đứa trẻ

người Nigeria tên là Tanitoluwa Adewumi mà những người thân gọi là Tani. Em mới 8 tuổi, vừa đi theo gia đình xin tỵ nạn bên Hoa Kỳ và mới tới New York năm 2017. Em được học cờ vua một cách thật ngẫu nhiên, và sau chỉ một năm chơi cờ vua, em bắt đầu đoạt nhiều giải quốc tế dành cho các nhà vô địch có tên tuổi trên thế

giới. Một đứa trẻ 8 tuổi, mới học cờ. Theo như người ta kể lại, cách chơi cờ vua của em khá kỳ lạ - em đi những nước mà không ai ngờ tới, kể cả trí thông minh nhân tạo cũng bỡ ngỡ trước những phản ứng mà chỉ có trí tuệ con người mới mường tượng nổi. Thử

hỏi nếu Tani bị nhồi sọ với những kiến thức với vẫn sáng trưa chiều tối, liệu em có bao giờ được khám phá môn cờ vua và được mọi người chú ý tới năng khiếu bẩm sinh tuyệt diệu của mình chăng?

Bạn ạ, trước khi chúng ta chia tay trong cuốn sách này, tôi muốn gửi bạn một cẩm nang để luôn luôn giữ bên mình. Nó nhẹ

lắm, ngắn lắm, và nhất là giản dị lắm!

Trước hết, bạn hãy ý thức được rằng thế giới ngày nay là thế giới của những người bình thường như bạn và tôi. Những người như chúng ta đông lắm, hầu hết dân số. Người nào cũng làm ăn tạm ổn, và nếu như có chút sóng gió trong cuộc đời, âu cũng là chuyện bình thường. Làm gì có cuộc đời nào phẳng lặng? Và nếu nó phẳng lặng thực sự thì nó quá buồn tẻ. Bạn có thể có những giấc mơ hào hùng và vĩ đại. Không ai cấm bạn làm việc đó, và chính tôi còn khuyến khích bạn mơ: giấc mơ là nguồn gốc của động lực, là cỗ máy giúp tạo thành những công trình vĩ đại. Thiếu những giấc mơ thì thế giới này sẽ rất khác, kém cỏi, nhạt tanh và buồn chán. Vậy bạn hãy mơ. Nhưng cùng một lúc, bạn hãy biết

mình và biết người, hãy đo được sức của bản thân, giới hạn của khả năng và nhất là lợi ích và giá trị mang lại cho xã hội. Quá sức, bạn sẽ thất bại. Không những thế, bạn sẽ thất vọng về chính mình, một niềm thất vọng thực không chính đáng. Còn nếu đã mang lợi ích và giá trị cho xã hội thì bạn chẳng cần nhiều lời, chẳng cần quảng cáo, chẳng cần xin sự giúp đỡ. Xã hội sẽ tới đông đảo để

giúp bạn thành công. Ngày nay, không còn thành công nào là cá nhân nữa. Thành công tập thể là một điều bắt buộc do tính phức tạp của mọi dự án và do nhu cầu vốn rất cao. Ngoài ra, thành công tập thể còn đem lại một thứ hạnh phúc to lớn hơn cả hạnh phúc cá nhân nữa - xã hội mà trân quý bạn thì bạn đã tới đích, hãy ý thức được điều đó. Có được sự trân quý thì sau đó bạn muốn làm gì, xã hội cũng sẽ ủng hộ và hỗ trợ. Đến đó làm sao còn có thể thất bại?

Nhưng xã hội chỉ yêu quý người khiêm tốn, liêm khiết, chuyên cần, trách nhiệm. Ở đây, bạn chớ nên lầm lẫn giữa sự giàu sang và sự phản cảm do sự giàu sang đôi khi tạo ra. Tôi quen rất đông những người giàu sang mà vẫn được xã hội kính mến. Họ là những người luôn luôn nghĩ đến xã hội trước, sau đó mới đến mình. Sự

giàu sang của họ là điều mà chính xã hội mong muốn để họ có, khác hẳn với sự giàu mà không sang của những kẻ tham lam vơ vét nhưng lại ích kỷ. Xã hội có mắt, không phải cứ tỷ phú là bị ghét, hoặc cứ nghèo đói mà được thương. Bạn thương yêu xã hội một cách chân tình thì xã hội mới đáp trả lại trăm lần như thế.

Thứ hai, hãy tập làm bạn với thời gian, vì đó là tài sản duy nhất mà mỗi người mới sinh ra đều được tặng không. Thời gian phải trở thành đồng lõa chứ không là đối nghịch. Ngoài xã hội, vô số người tự biến thời gian thành thù địch. Lúc nào họ cũng hấp tấp, vội vã, lăng xăng, chẳng việc gì ra việc gì nhưng lúc nào cũng quá bận bịu trong một chuỗi tranh thủ triền miên. Để rồi chẳng rõ đi đâu!

Bạn ạ, nghệ thuật sống, nhất là sống lâu, là làm cho nhịp sống cá nhân của mình, nhịp tim đập của cơ thể đi theo đúng nhịp sống của tập thể. Làm được như thế thì không lúc nào mình nhọc mệt. Tôi có vô số bạn trẻ và già sống nhanh quá, hoặc chậm quá so

với nhịp tự nhiên của cơ thể – lúc thì hớt hơ hớt hải vội vã, lúc thì gật gù đợi để giết thời gian đằng đẵng lê thê. Cả hai đều đưa tới sự

khó hiểu cho xã hội, vì xã hội có nhịp sống riêng. Bạn chớ nên làm gì sớm quá, hoặc muộn quá. Cả hai tình huống đều vô duyên. Hãy nhớ rằng không phải bạn chạy nhanh thì tài sản sẽ tới sớm, không phải bạn chạy chậm thì sẽ mất cơ hội. Không cơ hội thực nào sẽ

được trao cho bạn chỉ vì tính nhanh nhảu đâu, hãy nghĩ lại xem có đúng thế không!

Thứ ba, bạn hãy chiêm nghiệm cách làm việc của những người ôn tồn nhưng thành công lớn. Những người này làm việc ra việc, ăn ra

ăn, uống ra uống, chơi ra chơi... Rất đông trong đám bạn trẻ của tôi tranh thủ suốt ngày (hay chỉ nói miệng?) đang ăn thì nghĩ đến việc, đang làm việc thì nghĩ đến giải trí, đang giải trí thì nghĩ đến lịch làm việc. Không lúc nào họ tập trung để việc đâu ra đó. Nếu bạn giống như tôi vừa tả chân thì hãy thay đổi ngay từ

duy. Đừng ngụy biện. Khi bạn đang ăn, không ai quát bắt bạn rời bàn ăn ngay để vào việc. Khi bạn đang chơi với gia đình và con cái, không ai nghĩ tới việc phá đám gia đình bạn. Nếu thiếu tập trung thì chỉ là do lỗi của chính bạn. Nếu tiếp tục giữ thói xấu này, bạn chẳng cần tìm thêm lý do của thất bại. Người thành công là người đồng lõa với thời gian, làm gì cũng đến nơi đến chốn, tạo uy tín cá nhân bằng cách không tự phá rối. Những suy nghĩ của họ có cấu trúc, việc làm của họ có trình tự, và đi có hướng. Làm tất cả

những thứ đó có quá khó chăng? Từ nay bạn hãy làm đúng việc, đúng thời hạn, đúng cam kết, đúng chỗ, đúng đối tác. Chẳng cần vội vã, chẳng cần tranh thủ. Chỉ cần mang kết quả gọn gàng đúng sự chờ đợi. Như vậy có vượt quá khả năng của bạn không?

Chính vì những người như thế rất được quý trọng mà cơ hội mới tới tấp tìm kiếm họ. Nếu đang tự hỏi làm sao để cơ hội tìm đến mình, bây giờ bạn đã hiểu: Cơ hội chỉ tìm tới những người không bao giờ sai lời, không bao giờ đùa cợt với những đòi hỏi của xã hội. Khi còn trẻ, tôi thường tự hỏi làm sao cơ hội tới với mình, làm sao được thăng lượng tiến chức... Bây giờ tôi đã hiểu. Bạn có tin không, vào tuổi thất tuần rồi, mà mỗi ngày tôi lại nhận được một

cơ hội mới! Đó là vì không bao giờ tôi bỏ rơi ai, không bao giờ tôi làm việc tạm bợ chểnh mảng, biết tự trọng và lúc nào cũng cố gắng hết sức. Xã hội không ngớt tìm kiếm tôi, vì tin vào tôi và khả năng của tôi để tạo thêm giá trị, cho dù những giá trị nhỏ bé đến đâu.

Chân lý đôi khi giản dị quá!

Vậy hãy tự trọng bạn nhé. Người tự trọng không bao giờ tới muộn, không bao giờ khiến bất cứ ai hụt hẫng. Họ không cần có nhân

chứng cho sự tự trọng, bởi nó tự tại trong chính bản thân họ.

Người tự trọng cũng chẳng bao giờ yếu đuối đổ lỗi khi khó khăn bao vây, bởi họ luôn vững vàng và có trách nhiệm. Hễ bạn tự trọng thì không những cơ hội sẽ dồn dập tới tìm bạn, nhưng hơn thế, xã hội sẽ còn muốn ôm lấy bạn, không để bạn đi đâu xa. Và tất nhiên xã hội sẽ không để bạn thiếu thốn.

Từ đầu chương đến giờ, nào tôi có nhắc tới bằng to, chức lớn, tài sản khủng? Chúng đều là phù phiếm nếu được chủ hữu với một mục tiêu duy nhất là để khoe, để trưng bày, để trị và để trục lợi. Phù phiếm vì không bền vững, vì một ngày kia tất cả những thứ đó sẽ bị thời gian quét sạch trơn. Nhưng nếu bạn có tài sản để

mang lợi ích tới với xã hội chung quanh, nếu bạn có kiến thức cao để chia sẻ, nếu bạn có chức vị lớn để thực sự phục vụ thị xã hội sẽ

còn cho bạn thêm nữa. Còn nếu bất chấp xã hội thì xã hội sẽ không màng tới bạn. Và đây mới là một thái độ vô tri, bởi bạn đâu tự

sống trên một hòn đảo một mình?

Cả một cuộc đời tìm đường để rồi mãi về lúc xế chiều tôi mới khám phá ra rằng chẳng có đường để tìm. Làm gì cũng được, đi đâu cũng đặng, thực hiện gì cũng thành công nếu mỗi chúng ta không quên mình là một thành phần của xã hội, đóng góp nhiều thì xã hội sẽ cho lại chúng ta nhiều. Và “nhiều” không có nghĩa là số

lượng, mà là tình cảm đậm đà, giá trị bền vững. Hạnh phúc đâu, nay tôi đã biết, thành thủ lúc nào tôi cũng hạnh phúc, cho dù tôi có thể đang sống với một chuyện bất trắc. Hiểu được cuộc đời là thế, duyên nghiệp phải thế, những phản ứng âm dương toàn là những chuyện bình thường có thể đoán được - biết trước là nghiệp phải thế thì đâu còn đau khổ nữa! Những hạnh phúc nhỏ thì nằm trên

mỗi bước đi, nhưng hạnh phúc bền vững là thứ hạnh phúc lấy gốc từ sự trải nghiệm, từ sự từ bi chấp nhận, từ tinh thần tích cực mình luôn

luôn có.

Sách này dành trọn cho sự đi tìm. Tôi đã tìm thấy sức mạnh của mình trong những thử thách vô cùng gian nan. Tôi đã tìm được tình yêu khi trao trọn trái tim. Tôi đã tìm được quyền thế bằng cách cố gắng sống mẫu mực khiêm tốn. Tôi đã tìm thấy hạnh phúc khi tạo ra hạnh phúc cho mỗi người chung quanh. Tôi đã tìm được sự

no ấm khi miệt mài tạo giá trị cho xã hội. Và may mắn thay tôi đã tìm được chính mình bằng cách tăng trọn bản thân cho xã hội. Cứ

cho đi thì mới thấy được thứ mình đi tìm.

Cứ miệt mài tu thân. Cứ tận dụng khả năng. Hạnh phúc không Ở cõi tiên mà ở ngay trong cơ thể và trí tuệ. Hay là cõi tiên cũng ở luôn trong cơ thể và trí tuệ? Tôi không biết. Mà biết để làm gì, khi hạnh phúc ở ngay tại đây, ngay lúc này?

Đến đây tôi lại muốn viết thêm câu chuyện về Từ Thức.

Trên lộ trình về lại cõi trần, Từ Thức sẽ đi qua cung Trăng, sẽ gặp chị Hằng và thằng Cuội già ngồi dưới cây đa. Thế nào tính hiếu kỳ

cũng thúc đẩy chị Hằng hỏi Từ Thức xem tiên nữ trên kia có đẹp và dịu hiền không? Còn thằng Cuội già cũng sẽ hỏi Từ Thức ở trên cõi tiên ăn có ngon không? Từ Thức không hiểu sao câu hỏi của chị Hằng và Cuội già lại quá tầm thường như thế, mà câu trả lời của mình có thể nhạt, và nhàm như vậy - đương nhiên là đẹp và ngon chứ!

Nghĩ ngợi hồi lâu, Từ Thức mới vỡ ra lý lẽ. Còn có gì khác để hỏi và còn có gì khác để trả lời! Ở cõi tiên làm sao có thứ gì xấu! Vậy nên tất nhiên cũng chẳng thể có thứ gì đẹp, vì đẹp với xấu phải đi đôi với nhau như bóng với hình. Đồ ăn thức uống làm sao có thể không ngon trên cõi tiên, nhưng ngon hay dở đều chung số phận vì kiếm đâu ra thi vị ở một tiên cảnh ngày nào cũng giống ngày nào!

Bấy giờ Từ Thức mới hiểu được niềm tủi thân của mình: Chàng đã ở quá lâu một nơi mà mình mất quyền năng chủ động,

mất cả tự do sáng tạo và phán đoán, mất luôn khả năng cảm nhận và đánh giá. Điều gì cũng do tiên quyết định, việc sáng tạo trên cõi tiên không cần thiết, còn sự đánh giá thì quá vô ích nơi tiên cảnh.

Ở cõi tiên, Từ Thức thấy mình bị giam cầm, tù túng.

Phải về thôi! Về nơi trái tim đập trở lại, tâm hồn có lại những trăn trở, trí óc lại lần lữa cân nhắc, ruột gan sẽ có lúc se thắt, tay chân sẽ có thời bủn rủn. Nhưng chính sắc thái đó tại cõi trần mới đem đến niềm vui của kết quả, thi vị của sự sống. Sự sống là quằn quại với khát vọng, ước mơ và sau đó tự do động viên mọi khả năng và tinh túy của mình - đúng những thứ mà Từ Thức đã lãng quên khi ở "trên kia". Còn sự trường thọ thì sao? Khám phá của Từ Thức còn dữ dội hơn nữa: sống vĩnh cửu là sự hão huyền.

Cuộc sống trường tồn là một chuỗi ngày vô tận để có thể đẩy lui liên tục mọi mục tiêu, chẳng khác chi một giấc ngủ nhàm chán.

Sống là ngủ à? Từ Thức đột nhiên bừng tỉnh. Hẳn là không! Bất thình lình Từ Thức thèm khát một cuộc sống nhịp nhàng với cỏ

cây, rừng núi và sinh vật.

Chúng ta đi tìm chính mình, để cố hòa mình với xã hội, trong hệ sinh thái mà ta phải tự tạo lấy. Hơi thở của ta phải theo nhịp thở của hệ sinh thái. Trái tim của ta phải đập theo nhịp sống của xã hội, và chính xã hội sẽ tặng ta vị trí và chức năng phù hợp với khả năng của bản thân để phục vụ hệ sinh thái. Xã hội sẽ ban cho sự trù phú đi đôi với các giá trị cao nhất mà chúng ta tạo ra để

phục vụ xã hội. Chỉ thêm một điều quan trọng mà ta không bao giờ

được quên: phải luôn luôn chứng tỏ bằng lời nói đi đôi với việc làm.

Rút cục, bạn ạ, chẳng có gì để phải đi tìm, mà hãy cứ nghe tiếng thì thầm của linh tính, nhịp đập khát khao của con tim, sự kêu gọi tha thiết của tấm lòng, và sự cám dỗ óng ả của những thú vui.

Mình cứ là mình, cho dù có lúc yếu đuối hay mạnh mẽ, và đồng thời hãy cứ là một thành phần tích cực của xã hội. Một đời miệt mài tìm đường, để cuối cùng khám phá ra rằng muốn tới bến bờ, chỉ cần xuất phát con người thật của chính mình để yêu xã hội nhiều nhất có thể, để "Muôn năm vui cảnh cũ, trường tại với sơn

hà" như thi sĩ Đoàn Thêm đã viết thay cho câu kết trong cốt truyện

"Từ Thức hay là Kẻ Tìm Đường".

Cố nhạc sĩ Lê Thương (1914-1996), trên cùng một ý tưởng, đã tặng chúng ta một bài hát tuyệt vời, Thằng Cuội, mà tôi xin trích lại vài câu để tặng bạn đọc. Bài chỉ diễn tả một cuộc sống bình dị với những nhu cầu đơn giản. Và nếu họa may có những đòi hỏi thì cứ thử bắc thang lên hỏi ông Trời. Lên đến trên đó gặp chị

Hằng và thằng Cuội già rồi sẽ biết.

Cho dù bài hát của Lê Thương có một mục tiêu nào khác, nó cùng tặng ta một không khí vô tư mà tất cả chúng ta đừng bao giờ bỏ quên. Hãy tiếp nhận thông điệp của nó: cuộc sống là VÔ

cùng giản dị và nhẹ nhàng. Và cứ để ước mơ ôm ấp lấy chúng ta, cho dù là giấc mơ lên cung Trăng, hay lên cõi tiên giống như Từ

Thức. Không có ước mơ là không có tương lai, và tương lai chính ở trong giấc mơ đó. Nhưng, tuy ông Trời sẵn sàng cho mượn cái thang để lên thăm chị Hằng và thằng Cuội, ta vẫn phải tự nhủ: Ở

cung trăng mãi làm chi?.

Bóng trăng trắng ngà Có cây đa to Có thằng Cuội già ôm một mối mơ. Lặng yên ta nói Cuội nghe "Ở cung trăng mãi làm chi?"

Các em thích cười Muốn lên cung trăng Cứ hỏi ông Trời cho mượn cái thang

Vậy lời cuối là bạn chẳng cần đi tìm đâu xa, thậm chí lên tận cung trăng, và nếu thấu triệt được chân lý thì bạn hãy cứ ở lại quê nhà, "muôn năm vui cảnh cũ, trường tại với sơn hà". Thi sĩ

Văn Liêm, một tài hoa hiện đại, cũng có cách riêng, vừa thơ mộng vừa dễ thương lại vừa giản đơn, để diễn tả cảm nhận đó: Đời người có được bao nhiêu? Tìm về mái ấm thân yêu quê nhà, Ta về tìm lại chính ta, Xin làm một chiếc lá đa sân đình!

Người ta cứ tưởng rằng phải biết lựa chọn hướng đi, rồi phải thành công, thì sau đó mới tìm ra hạnh phúc. Nào ngờ phải nghĩ ngược hẳn lại- cứ đi theo những ý thích thầm kín nhất của

mình, cứ hướng theo ánh sáng của sự thèm khát nhất từ bên trong, và bám chặt lấy cái ám ảnh tích cực đó rồi mới tìm ra hướng đi.

Nói nôm na, có sướng thì mới đi chứ đừng đi để mần mò tìm cái sướng.

Thành thử lộ trình đúng không phải là thành công tạo ra hạnh phúc, mà chính hạnh phúc mới tạo ra thành công! Hướng đi không nhất thiết đưa tới hạnh phúc mà chính niềm hạnh phúc mới chỉ đường cho chúng ta đi.

Cả một cuộc đời để tìm ra chân lý đó, mà mọi sinh vật khác chúng ta, trong cả vũ trụ rộng lớn này, đều hiểu từ ngay lúc mới lọt lòng!

Xin chúc bạn đọc cứ thật vui vẻ hồn nhiên mà vững lòng tiến bước trong cuộc sống./.